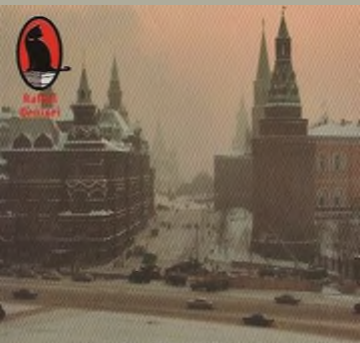

Ludmila Ulițkaia

Al dumneavoastră sincer, Șurik

roman

HUMANITAS fiction

În Moscova anilor '70, care mai păstrează discret farmecul epocii țarilor, Șurik își trăiește fantasmele și singurătatea. Cu toate că inima lui tandră și sensibilă îl face obiectul dorințelor feminine – e frumos ca un erou tolstoian, un Pierre Bezuhov la douăzeci de ani –, tânărul pierde la ruleta rusească a destinului. Mila pentru sexul frumos, neputința de a spune nu și mai ales un ciudat mecanism erotic căruia nu reușește să i se sustragă fac din Șurik un fel de sfânt laic devotat femeilor. Astfel, prin patul lui se perindă făpturi cu vieți complicate, care-și caută consolarea în plăcerile cărnii: Matilda, artista excentrică trăind alături de trei pisici; Alia, colega de facultate, o kazahă urâtă, rătăcită în capitala promisiunilor deșarte; Lena, a cărei onoare o salvează printr-o căsătorie fictivă; Valeria, infirma cu imaginație flamboaiantă; Svetlana, depresiva, ale cărei crize de isterie o aduc în pragul sinuciderii. Și totuși Șurik nu e fericit, pentru că Lilia, singura pe care o iubește cu adevărat, îl părăsește pe neașteptate, lăsându-l fără atâtea răspunsuri. Știm oare ce reprezentăm pentru cei cu care ne intersectăm destinele ? se întreabă tânărul care, din bunătate, se lasă devorat de ceilalți până când ajunge să fie deposedat de propria-i viață.

Raftul Denisei

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

LUDMILA ULIȚKAIA

Al dumneavoastră sincer, Șurik

Traducere din rusă și note de
GABRIELA RUSSO

HUMANITAS
fiction

Coperta de
ANGELA ROTARU

Redactor
IUSTINA CROITORU

LUDMILA ULIŢKAIA
ISCRENNE VAŞ ŞURIK
© LUDMILA ULIŢKAIA, 2003
Published by arrangement with Elena Kostioukovitch International Literary Agency.

© HUMANITAS FICTION, 2008, pentru prezenta versiune românească

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 73, fax 021/408 83 74
www.humanitas.ro
Comenzi CARTE PRIN POŞTĂ: tel./fax 021/311 23 30,
C.P.C.E. — CP 14, Bucureşti
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.librariilehumanitas.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
ULICKAJA, LUDMILA
Al dumneavoastră sincer, Şurik / Ludmila Uliţkaia; trad.: Gabriela Russo. - Bucureşti : Humanitas Fiction, 2008
ISBN 978-973-689-217-2

I. Russo, Gabriela (trad.)

821.161.1-31=135.1

Cu mulțumiri, Natașei Cervinskaia –
lector, consilier, medic.

1

Tatăl copilului, Aleksandr Sighismundovici Levandovski, cu înfățișarea unui demon cam șifonat, cu nasul încovoiat și cu buclele înfoiate pe care încetase să și le mai vopsească după ce împlinise cincizeci de ani, promitea din fragedă copilărie să devină un geniu al muzicii. L-au tot cărat pe la concerte de la opt ani ca pe Mozart, dar lucrurile s-au împotmolit când a ajuns aproape de șaisprezece ani, ca și cum steaua gloriei i-ar fi apus undeva în ceruri. Pianiștii tineri îndeajuns de înzestrați, dar fără să fie străluciți, au început să-l ocolească, iar după ce a terminat cu brio conservatorul din Kiev, a ajuns treptat-treptat un simplu acompaniator. Era un acompaniator cu multă sensibilitate, scrupulos, s-ar putea spune că era unic în felul lui, se producea în public alături de violoniști și violonceliști de prima mână care se băteau chiar pentru el. Dar apărea al doilea pe afiș. În cel mai bun caz scria „partidă pian", în cel mai rău erau două litere „ac". „Ac-ul" ăsta era nefericirea vieții lui, îi dădea mereu junghiuri la ficat. În concepția anticilor tocmai ficatul s-ar părea că se îmbolnăvește cel mai tare din cauza invidiei. Bineînțeles că nimeni nu credea în prostiile lui Hipocrat, în schimb ficatul lui Aleksandr Sighismundovici era într-adevăr cel mai expus agresiunilor. Ținea regim, din când în când se îngălbenea, pica bolnav și se chinuia groaznic.

A cunoscut-o pe Verocika Korn în cel mai fericit an din viața ei. Abia intrase la studioul de teatru al lui Tairov, nu ajunsese încă să aibă reputația de cea mai slabă studentă, era încântată de cursurile atât de diverse și de interesante și visa

la rolul cel mare. Erau ultimii ani înainte de apusul teatrului de cameră. Cel mai de seamă teatrolog al țării nu apucase încă să își exprime punctul de vedere sacrosanct cu privire la teatru, numindu-l „burghez la propriu", asta avea s-o facă peste câțiva ani. Alisa Koonen era la apogeul carierei, iar Tairov își permitea într-adevăr asemenea nebunii „burgheze la propriu" cum era spectacolul *Nopți egiptene*.

Au sărbătorit la teatru, conform tradiției, vechiul An Nou[1] 1935 și printre multele distracții cu care s-au amuzat actorii inventivi în noaptea aceea lungă a fost și concursul pentru cel mai frumos picior. Actrițele s-au retras în spatele cortinei și fiecare dintre ele, ridicând-o puțin, și-a expus în văzul tuturor piciorușul fără nume de la genunchi până în vârful degetelor.

Verocika, tânăra de optsprezece ani, și-a sucit și răsucit glezna în așa fel încât să nu se vadă ciorapul cârpit cu grijă și a fost cât pe ce să leșine din cauza emoțiilor gata să dea în clocot când au tras-o cu putere de după cortină și i-au pus un șorț pe care scria cu litere argintii: „Am cel mai minunat picioruș din lume". I-au înmânat și un pantofior de carton meșterit în atelierul teatrului, plin ochi cu bomboane de ciocolată. Toate acestea, inclusiv bomboanele ca piatra de tari, au fost păstrate mult timp în sertarul de jos al scrinului mamei ei, Elizaveta Ivanovna, care devenise neașteptat de sensibilă la succesul fetei într-un domeniu pe care și-l imagina ca depășind limita decenței.

Chiar Tairov l-a invitat la petrecere pe Aleksandr Sighismundovici, venit în turneu de la Piter. Toată seara oaspetele de vază nu s-a dezlipit de Verocika și a produs asupra ei o impresie dintre cele mai adânci, iar spre dimineață, când balul s-a terminat, i-a pus cu mâna lui în piciorul premiat ghetuța albă de fetru, variație curajoasă pe tema pâslarilor rusești, dar având tocurile înalte, și a condus-o acasă pe străduța Kamergherski. Era încă întuneric, zăpada

1 Sărbătorit de ruși după calendarul iulian. (N. tr.)

cădea domol ca într-un decor de teatru, felinarele dădeau o lumină galbenă tot ca la teatru, iar ea se credea actriță în rolul principal pe scena cea mare. Într-o mână ținea strâns pantofii eleganți, numărul treizeci și patru, înveliți în ziar, cealaltă mână i se odihnea fericită pe mâneca lui, iar el îi recita versurile perimate ale unui poet căzut în dizgrație.

El a plecat în aceeași zi la Leningradul lui lăsând-o total dezorientată. A promis că va veni în curând. Dar au trecut săptămânile una după alta, iar de la atâta așteptare și atâtea speranțe Verocikăi nu i-a rămas decât un gust amar.

Succesele Verocikăi în meserie nu erau prea mari, la asta se adăuga faptul că profesoara de balet, care le învăța dansul modern inspirată fiind de Isadora Duncan, îi purta o pică grozavă, nu îi spunea decât „picioruș minunat" și nu îi ierta nici cea mai mică greșeală. Sărmana Vera își ștergea ochii cu colțul hitonului din stambă de la Ivanovo și nu reușea să nimerească ritmul muzicii extatice a lui Skriabin după care exersau studentele azvârlindu-și energic în față pumnișorii și genunchii ca să prefacă în imagini vizuale spiritul rebel, greu de prins, al melodiilor.

Într-una dintre zilele cele mai urâte din primăvara aceea, Aleksandr Sighismundovici s-a întâlnit cu Vera la intrarea artiștilor. Venise la Moscova pentru două săptămâni să înregistreze câteva concerte ale unui violonist remarcabil, o celebritate mondială. Într-un anume sens, aceasta a fost clipa lui norocoasă: violonistul, educat după moda veche, s-a purtat cu Aleksandr Sighismundovici cu un respect deosebit și, după cum a reieșit până la urmă, și-a amintit de gloria acestuia din copilărie. Înregistrarea a decurs minunat. Pentru prima oară după mulți ani, vanitatea pianistului a avut un moment de respiro, s-a înmuiat și s-a îmblânzit. Simpla lui prezență a făcut-o să se înfioare pe fata cu ochii albaștri bătând în cenușiu, o splendoare de fată – entuziasmul unuia s-a hrănit din entuziasmul celuilalt...

În ceea ce o privește pe tinerica Vera, care își dăduse toată silința de-a lungul întregului an școlar să studieze „formele

cu mare încărcătură emoțională" promovate de Tairov, taman în primăvara aceea și-a pierdut o dată pentru totdeauna capacitatea de a sesiza că există totuși o graniță între teatru și viață, „al patrulea zid" s-a prăbușit, iar de atunci încolo ea a jucat în spectacolul propriei sale vieți. În acord cu ideile adânc stimatului profesor care cerea de la actorii lui universalitate – de la mistere la operetă –, după cum spunea chiar el, Verocika a jucat în primăvara aceea rolul de ingenuă dramatică în fața lui Aleksandr Sighismundovici, emoționat la culme.

Grație strădaniei comune a naturii și artei, povestea lor de dragoste a fost minunată – cu plimbări noaptea, cu cine intime în separeurile din cele mai renumite restaurante, cu mângâieri fierbinți care le-au procurat amândurora o plăcere mai mare, poate, decât aceea pe care au încercat-o în ultima noapte de dinaintea plecării din Moscova a lui Aleksandr Sighismundovici, atunci când Verocika a capitulat definitiv în fața forței vădit superioare a adversarului.

Fericitul învingător a plecat, lăsând-o în ceața dulce a amintirilor proaspete din care s-a conturat încetul cu încetul tabloul adevărat al viitorului ei. El a avut timp să îi facă mărturisiri despre cât de nefericită e viața lui de familie: că are o nevastă bolnavă psihic, o fetiță cu un traumatism provocat la naștere, o soacră autoritară cu apucături de plutonier-major. Și că n-o să poată niciodată, dar niciodată, să își lase familia asta... Verocika a fost cât pe ce să leșine de admirație: cât de mărinimos este! A vrut numaidecât să își jertfească viața pentru el. Nu-i nimic dacă vor fi perioade lungi de despărțire și scurte întâlniri, treacă de la ea, nu-i nimic dacă ei îi va aparține numai o cotă-parte din sentimentele lui, din timpul lui, din personalitatea lui, fie și așa – o să accepte partea pe care el binevoiește să i-o consacre.

Dar rolul acesta era deja un alt fel de rol, nu mai era Cenușăreasa care își schimbă înfățișarea și ciocăne noaptea cu tocurile pantofiorilor de sticlă pe caldarâm, în decorul luminat de felinare, acum era amanta secretă, ascunsă în

umbra adâncă. I s-a părut la început că va putea juca rolul acesta până la sfârșitul vieții, a ei sau a lui: câteva întâlniri îndelung așteptate, câteva momente de prăbușire fără mare tam-tam și mereu aceleași scrisori pline de dor. Așa au lungit-o trei ani. Vera a început să simtă ca orice femeie gustul amar al unei vieți serbede și fără noroc în dragoste.

Nici nu a început bine cariera ei de artistă, că s-a și terminat: i-au sugerat să plece. A părăsit trupa, dar a rămas la teatru să lucreze ca secretară.

Tot atunci, în 1938, a făcut prima încercare să scape din relația asta care o sleia de puteri. Aleksandr Sighismundovici s-a supus voinței ei și, sărutându-i mâna, a plecat la Leningrad. Verocika însă n-a rezistat nici măcar două luni; ea a fost aceea care l-a chemat, și au luat-o de la capăt.

Ea slăbise și, după cum spuneau prietenele ei, se urâțise. Au apărut primele semne ale bolii nediagnosticate încă: ochii aveau o strălucire de metal, din când în când i se punea un nod în gât, avea crize de nervi, chiar și pe Elizaveta Ivanovna au început s-o sperie întru câtva isteriile care o apucau pe Verocika acasă.

Au mai trecut încă trei ani. În parte la presiunea Elizavetei Ivanovna, în parte din dorința de a-și schimba viața ratată, după părerea ei, Verocika a rupt-o iarăși cu Aleksandr Sighismundovici. Chiar și pe el îl chinuia povestea asta complicată, dar nu se încumeta să fie el cel care să provoace ruptura: de câte ori venea la Moscova o iubea pe Verocika profund exaltat. Dragostea ei tandră și înflăcărată îi hrănea vanitatea bolnavă, mizerabilă. De data aceasta au reușit, pare-se, s-o rupă de tot: războiul care începuse i-a despărțit pentru mult timp.

La vremea aceea Verocika rămăsese fără slujbă, o slujbă de secretară deloc de invidiat, și s-a apucat să învețe modesta meserie de contabilă, dar a alergat în același timp și la repetiții, a încercat departe de ochii lumii să vadă dacă i se potrivesc câteva roluri: avea o mare slăbiciune pentru rolul doamnei Bovary. Ah! Dacă ar fi Alisa Koonen! I s-a părut

atunci că timpul se mai poate întoarce, că va apărea din nou pe scenă în rochia de muselină împodobită cu trei bucheţele de trandafiri cu ceva fire de verdeaţă şi va dansa cadril pe domeniul Vaubyessard, cu un viconte necunoscut... Aceasta e o boală molipsitoare pe care o cunosc numai aceia care au suferit de ea şi s-au lecuit. Fără să abandoneze teatrul, Vera a încercat să nu mai fie atât de dependentă de el, şi-a procurat chiar şi un admirator „din public", cum se spune, un evreu care lucra la aprovizionare, un om extraordinar de serios şi un prost tot atât de extraordinar. I-a cerut mâna. Ea, după ce a plâns cu sughiţuri o noapte întreagă, l-a respins comunicându-i cu mândrie că iubeşte pe altul. Ori că Vera avea un cusur, ori că nu era deloc în pas cu vremea, delicateţea ei fragilă, faptul că era gata oricând să se entuziasmeze şi să recurgă la stratageme subtile şi sentimentalisme la modă, să zicem, în vremea lui Cehov, toate acestea nu mai aveau nici un haz pentru nimeni în vremurile eroice ale războiului şi ale desăvârşirii socialismului, începute imediat după aceea... Ei bine, dacă-i aşa, atunci nimeni... În nici un caz individul de la aprovizionare...

A urmat evacuarea la Taşkent. Elizaveta Ivanovna, conferenţiar la un institut pedagogic, a stăruit ca fiica ei să demisioneze de la teatru şi să plece cu ea.

Aleksandr Sighismundovici s-a pomenit evacuat la Kuibîşev, nefericita lui familie n-a apucat să fie evacuată şi a pierit în timpul blocadei. El s-a îmbolnăvit grav la Kuibîşev, cele trei pneumonii făcute una după alta erau cât pe ce să-l bage în groapă. L-a pus pe picioare o soră medicală, o tătăroaică zdravănă din partea locului. A luat-o de nevastă pentru că era singur şi slab de înger.

Când s-au întâlnit după război, Verocika şi Aleksandr Sighismundovici au luat totul de la capăt, dar în decoruri uşor schimbate. Ea lucra la Teatrul Dramatic, unde îşi găsise un post de contabilă. Acum se dădea în vânt după Maria Ivanovna Babanova în locul Alisei Koonen, mergea la spectacolele ei, îşi zâmbeau chiar când se întâlneau pe

culoare. Aleksandr Sighismundovici se întâlnea cu ea tot la intrarea artiștilor și o porneau pe bulevardul Tverski până la străduța Kamergherski. Era din nou nefericit în căsnicie, avea din nou o fată bolnavă. Îmbătrânise, se împuținase la trup, era și mai îndrăgostit, și mai tragic. Povestea de dragoste a lovit din nou cu forța oceanului în furtună, valurile iubirii i-au purtat pe culmi de neatins și i-au lăsat să cadă în adâncurile cele mai adânci. Poate că exact asta își dorea Verocika în sufletul ei nemângâiat. În toți anii aceia i se întâmpla des să viseze unul și același vis: în timp ce avea o ocupație absolut anodină, în timp ce își bea ceaiul, de exemplu, cu mama la măsuța lor ovală, vedea deodată că unul dintre pereți dispare, iar în locul lui apare o sală de spectacole în beznă, care se întinde la nesfârșit, plină cu spectatori nemișcați și muți...

Ca și altădată, Aleksandr Sighismundovici venea și acum la Moscova de două-trei ori pe an, se oprea de obicei la hotelul Moscova, Verocika alerga să îl întâlnească. Se împăcase cu soarta ei, și numai sarcina venită atât de târziu i-a schimbat cursul vieții.

Povestea ei de dragoste a durat mult, „până la moarte", așa cum își prorocise singură în tinerețe...

2

Vera arăta așa cum arată femeile însărcinate cu fete: cu burta ca un măr, și nu ca o pară, cu fața un pic umflată, cu pielea de la ochi zgrunțuroasă și maronie, iar fătul avea mișcări line, nu bruște. Așteptau bineînțeles o fetiță. Elizaveta Ivanovna, străină de orice fel de superstiție, s-a pregătit din timp pentru nașterea nepoatei și, deși nu ținea morțiș la culoarea roz, întâmplarea a făcut să adune aproape pe negândite tot trusoul de culoare roz: pieptărașe, scutece, chiar și o bluziță de lână.

Copilul era din flori. Vera nu mai era tânără, avea treizeci și opt de ani. Dar situația asta nu o împiedica deloc pe Elizaveta Ivanovna să se bucure de evenimentul care era pe cale să se producă. Ea însăși se căsătorise târziu, o născuse pe unica ei fiică aproape de treizeci de ani și rămăsese văduvă cu trei copii în brațe: cu Verocika de șapte luni și cu două fete vitrege adolescente. Rămăsese singură, singură își crescuse fetele. De altfel, fata vitregă cea mare plecase din Rusia în 1924 și nu se mai întorsese. Fata vitregă cea mică o cotise cu inima deschisă spre noua putere, întrerupsese relațiile cu Elizaveta Ivanovna pentru că era din vechiul regim și era un om periculos de înapoiat, se măritase cu un șef sovietic de rangul doi, a cincea roată la căruță, și se prăpădise înainte de război în lagărele staliniste.

Toată experiența de viață a Elizavetei Ivanovna o îndemna să fie răbdătoare și curajoasă, să o aștepte cu inimă deschisă pe fetița care îi mărea în mod neașteptat familia. Fiică-membru al familiei, fiică-prietenă și sprijin, pe așa ceva se construise și viața ei.

Când în loc de fetița așteptată s-a născut un băiat, amândouă, și mama, și bunica, s-au pierdut cu firea: li s-au năruit toate planurile dragi lor, n-a mai rămas nici urmă din imaginea despre familie pe care și-o făuriseră: Elizaveta Ivanovna stând în picioare, cu minunata lor sobă olandeză în fundal, Verocika stând jos în așa fel încât mâinile mamei să-i fie așezate pe umeri, iar pe genunchii Verocikăi minunea de fetiță cu părul cârlionțat. Ca într-o ghicitoare pentru copii: două mame, două fiice, bunica și nepoțica...

Verocika examinase cu atenție fețișoara copilului încă din maternitate, dar de desfășat l-a desfășat prima dată acasă și a fost impresionată neplăcut de scrotul de un roșu aprins, imens în comparație cu tălpile micuțe, și de flecuștețul acela înviorat brusc, într-un mod tare nedelicat. Tocmai în clipa în care se uita buimăcită la acest fenomen îndeobște cunoscut, un jet cald i-a udat fața.

— Ia te uită ce ghiduș! a zâmbit bunica și a pipăit scutecul care era complet uscat. Să știi, Verusia, că ăsta o să iasă întotdeauna uscat din apă...

Pruncul își juca fețișoara schimbându-și mimica de la o secundă la alta: fruntea i se încrunta și i se încrețea, buzele îi zâmbeau. Nu plângea, dar nu îți puteai da seama dacă îi e bine sau rău. Mai degrabă era uimit de tot ce se întâmplă...

— Ca bunicul, e leit bunicul. O să fie un adevărat bărbat, frumos, solid, a decretat mulțumită bunica.

— Unele părți ale corpului sunt prea din cale afară, a punctat cu subînțeles Verocika. E leit taică-său...

Elizaveta Ivanovna a făcut un gest plin de dispreț:

— Nu, Verusia, nu ai de unde să știi... Asta a fost dintotdeauna specialitatea bărbaților din familia Korn.

Cu asta au epuizat definitiv experiența lor personală în această problemă și au trecut la următoarea: cum o să crească două femei slabe un bărbat puternic. Din nenumărate motive familiale și sentimentale copilul a fost condamnat să poarte numele de Aleksandr.

Chiar din prima zi și-au împărțit sarcinile în așa fel încât să rămână în seama Verocikăi numai alăptatul, iar toate celelalte să le ia asupra ei Elizaveta Ivanovna.

Sport, distracții pentru bărbați și nici un fel de cocoloșeli, și-a fixat Elizaveta Ivanovna primele obiective. Zis și făcut. Din ziua când i s-a vindecat buricul, s-a ocupat de educația fizică a copilului: a chemat o maseuză și l-a stropit zilnic cu apă recișoară, dar fiartă înainte. Ca să îi asigure copilului distracțiile demne de un bărbat, a făcut rost din timp de la Lumea copiilor de o pușcă de lemn, de soldăței și de un căluț de lemn cu roți. Cu obiectele astea deloc complicate Elizaveta Ivanovna și-a pus în minte să-l ferească pe băiat de gustul amar al traiului în absența unui tată, absență ale cărei dimensiuni adevărate aveau să se contureze în scurt timp. Bunica avea de gând să facă din el un bărbat adevărat, un bărbat responsabil, sigur de el, capabil să ia decizii de unul singur, adică să fie exact cum fusese răposatul ei soț.

— Trebuie să te obișnuiești să te ții departe de el, să valorifici principiul distanței maxime.

Așa a învățat-o Elizaveta Ivanovna pe fiica ei de cum a ieșit de la maternitate, plănuind prea departe în viitor și spunând-o pe un ton care suna a dăscăleală.

— Când băiatul se va face mare, când va ieși în sfârșit de sub tutela ta și va face primul pas într-o direcție anume, tu va trebui să faci un pas în direcția opusă. Asta-i primejdia îngrozitoare care le paște pe mamele singure, se leagă zdravăn de copil și alcătuiesc împreună un singur organism, i-a spus-o răspicat, fără urmă de milă, Elizaveta Ivanovna.

— Cum poți să spui una ca asta, mămico? a replicat jignită Vera. La urma urmei copilul are un tată care va pune umărul la educația lui...

— N-o să iasă nimic din asta, că nu-i nimic de capul lui, e bun de lapte ca iepurele, ascultă la mine, a spus apăsat Elizaveta Ivanovna.

A fost cu atât mai supărător pentru Vera, cu cât hotărâseră de comun acord ca peste câteva zile să vină fericitul tată ca să se unească în sfârșit cu iubita lui. Fiica și mama, care altfel se adorau, nu se înțelegeau în această privință: Elizaveta Ivanovna îl disprețuia pe iubitul Verocikăi, sperase ani la rând că fiica ei va întâlni un om mult mai vrednic de ea decât artistul ăsta nevricos și fără noroc. Dar știa tot atât de bine din propria experiență cât de greu îi este unei femei singure, mai ales unei femei ca fiica ei, Vera, care are fire de artist și e neînvățată cu bărbații mitocani din ziua de azi. Dar, mă rog, bine că are pe unul... Și a mormăit ceva nu tocmai la locul lui:

— Oricât de cucoană ai fi, tot te mănâncă undeva...

Adora proverbele și zicătorile, știa multe, chiar și latinești. Deși era extrem de riguroasă în felul cum vorbea, folosea uneori expresii peste măsură de necuviincioase, dacă erau menționate în dicționarul frazeologic...

— Să știi, mamă, că... ești prea de tot..., a spus uimită Vera.

Elizaveta Ivanovna și-a dat brusc seama:

— Ei, iartă-mă și tu, în nici un caz n-am vrut să te jignesc.

Cu toată nedelicatețea mamei, Vera a avut aerul că se scuză:

— *Mamocika*, știi și tu că el e în turneu...

Văzând figura întristată a fetei, Elizaveta Ivanovna a dat înapoi:

— Să-l lăsăm în plata Domnului, Verocika. Putem să creștem băiatul și singure.

A avut gura pocită... Aleksandr Sighismundovici a murit la o lună și jumătate după ce s-a născut Șurik. A nimerit sub o mașină pe strada Vostanie, aproape de gara Moscova, când s-a întors la Leningrad după ce l-a văzut pentru prima oară pe fiul lui abia născut. Tatăl bătrân de-a binelea se hotărâse în sfârșit să îi comunice ferm zmeoaicei de Sonia că se desparte de ea, că îi lasă ei și fetei apartamentul din Leningrad și se mută la Moscova. Primele două puncte au fost îndeplinite. Doar de mutat nu a mai apucat să se mute...

Vera a aflat de moartea lui Aleksandr Sighismundovici după o săptămână de la înmormântare. În absența oricăror vești a sunat neliniștită la un prieten al lui care știa de relația lor, dar nu a dat de el pentru că era plecat într-o călătorie. Și-a luat inima în dinți și a sunat la apartamentul lui Aleksandr Sighismundovici. Sonia i-a comunicat că a murit.

Tânăra mămică, din categoria „primiparelor vârstnice", cum o numiseră la maternitate, și totodată amanta bătrână – la vremea aceea se adunaseră douăzeci de ani de când dura relația lor – a devenit proaspătă văduvă fără să apuce să se mărite.

Băiețelul cu părul negru își băga pumnișorul în gură, sugea cu convingere, plângea, murdărea scutecele, se găsea într-o stare de mulțumire senină și nepăsătoare, fără urmă de griji. Nu se sinchisea de durerea mamei lui. În locul laptelui albăstrui care secase îi dădeau acum lapte de vacă în biberon, diluat și îndulcit, și îi mergea foarte bine.

3

La mijlocul veacului douăzeci a apărut din senin o modă care i-a molipsit pe toți fără excepție făcându-i să brodeze tot soiul de legende în legătură cu familiile lor. Au avut motive multe și diverse, dintre care cel mai important a fost, fără îndoială, dorința ascunsă de a umple cu ceva locul gol rămas în urma fiecăruia.

Cu vremea, sociologii, psihologii și istoricii s-au pus pe treabă și au studiat mobilurile care i-au împins pe mulți oameni în același timp să scotocească în genealogii. Nu toți au reușit să dea de urma strămoșilor nobili, dar chiar și ciudățeniile de tot felul, unele de-a dreptul nostime, cum a fost cazul bunicii din Republica Ciuvașă, prima femeie medic, o menonită descendentă a unor nemți olandezi, sau, și mai și, cazul călăului de la camera de tortură din vremea lui Petru, toate acestea au avut și ele valoarea lor în ce privește istoria familiei.

În cazul lui Șurik nu a fost nevoie să se apeleze la imaginație. Istoria familiei lui a fost documentată convingător cu câteva tăieturi din ziarele din 1916, cu o hârtie minunată făcută sul, o hârtie japoneză groasă, și nu subțire cum și-o închipuie ageamii, un carton fibros de un cenușiu spălăcit pe care era lipită o fotografie de o calitate ce nu a putut fi atinsă nici până astăzi. În fotografia asta, bunicul lui, Aleksandr Nikolaevici Korn, un bărbat masiv, cu bărbia mare, fermă, sprijinită pe gulerul înalt al cămășii de gală, stă alături de vărul primar al împăratului Japoniei, prințul Kotohito Kanin, care a făcut o lungă călătorie de la Tokio la Petersburg, din care cea mai mare parte pe magistrala transsiberiană. Aleksandr Nikolaevici, director tehnic la căile ferate, om cu școală europeană și educație ireproșabilă, era șeful acestui trenul special.

Fotografia a fost făcută la 29 septembrie 1916 în atelierul fotografic al domnului Johansson de pe Nevski Prospekt,

fapt atestat de ștampila albastră de pe spate, executată cu mare măiestrie. Din păcate, prințul nu arăta prea bine: nici tu haine japoneze, nici tu sabie de samurai. Avea haine europenești obișnuite, față rotundă cu ochii îngușți, picioare scurte, arăta ca un chinez oarecare dintr-o spălătorie, dintre cei care împânziseră la vremea aceea Petersburgul. Între altele fie spus, prințul se deosebea mult de chinezul de la spălătorie cu zâmbetul lui perpetuu care nu iese la spălat cu nici un chip și îl însoțește până la moarte. Se deosebea printr-o aroganță impenetrabilă pe care n-o puteau înmuia nici măcar buzele la fel de lățite în ambele părți.

Partea de legendă transmisă prin viu grai cuprindea amintirile bunicului relatate de bunică în variantă proprie: ședințe de ceai prelungite în vagonul special Pullman, pe fundalul taigalei care de zile întregi nu se mai sfârșea, cu pădurile ei de foioase și conifere, ale căror tonuri roșietice și vii de toamnă sau verzi și posomorâte străluceau dincolo de ferestre.

Răposatul bunic avea o deosebită considerație pentru prințul japonez, un snob cu studiile făcute la Sorbona, om inteligent și liber-cugetător. S-a văzut că gândea de capul lui mai cu seamă când și-a permis libertatea să aibă o relație personală, bazată pe încredere – fapt inadmisibil pentru un aristocrat japonez – cu domnul Korn, care făcea parte din personalul de serviciu, chit că era o funcție de rang superior.

Prințul Kotohito, care trăise opt ani la Paris, era mare admirator al noii picturi franceze, îl admira în special pe Matisse și a găsit în Aleksandr Nikolaevici un interlocutor binevoitor. Asemenea oameni nu găsea el în Japonia. Aleksandr Nikolaevici nu cunoștea tabloul *Pești roșii*, dar a fost gata să îi dea crezare prințului că tocmai în această capodoperă Matisse a dovedit că studiase atent arta japoneză.

Aleksandr Nikolaevici fusese ultima oară la Paris în 1911, până să vină războiul, atunci când *Peștii roșii* nu erau decât în stadiul de icre, în schimb exact în anul acela Matisse prezentase la expoziția de toamnă o altă capodoperă a lui,

Dansul... Mai departe, poveștile bunicii despre amintirile bunicului se pierdeau încetul cu încetul, încurcându-se cu amintirile ei despre ultima lor călătorie în străinătate, iar Șurik, căruia îi era ușor să înțeleagă că răposatul bunic îl cunoscuse pe prințul japonez, se încăpățâna să nu admită că bunica fusese în carne și oase la Paris, oraș a cărui existență ținea mai degrabă de literatură decât de realitate.

Bunicii îi făcea mare plăcere să povestească și poate că uneori forța prea mult nota. Șurik o asculta cu smerenie mutându-se de pe un picior pe altul, așteptând cu nerăbdare să se termine povestea al cărei sfârșit îl știa deja de mult timp. Nu punea întrebări în plus, iar bunica nici nu avea nevoie de ele. Pe măsură ce treceau anii, poveștile minunate mureau și se așezau parcă în mănunchiuri nevăzute într-un raft din scrinul ei, la un loc cu fotografiile și sulul de hârtie. Cât despre sulul de hârtie, acesta era documentul care atesta că domnului Korn i se acordase ordinul Soarele Răsare, cea mai înaltă distincție de stat a Japoniei.

În 1969 s-a produs marea schimbare, familia s-a mutat din străduța Kamergherski, adică străduța kammerjunkerilor – Elizaveta Ivanovna se încăpățâna să folosească în mod profetic vechile denumiri –, la bariera Brest, pe o stradă care, judecând după numele ei, se întinsese cândva până la pădurea de lângă oraș. Imediat după ce s-au mutat aici, în Novolesnaia, pe o mică ramificație a străzii care cobora abrupt spre terasamentul căii ferate secundare care lega Belorusia de Riga – care, preciza bunica, lega Brest de Vindau –, deci aici, în minunatul apartament de trei camere neverosimil de spațios, bunica i-a arătat pentru prima oară nepotului ei de cincisprezece ani inima însăși a legendei: ea se afla în trei cutii care se scoteau una din alta, dintre care prima nu era autentică – o casetă din mesteacăn de Karelia, fără nici un fel de incrustații, cu capacul bombat –, în schimb celelalte două dinăuntru erau cutii japoneze autentice, una din jad, cealaltă din mătase în nuanțe de cenușiu și verde așa cum e apa mării iarna. Înăuntrul ei zăcea el, ordinul

Soarele Răsare. Comoara asta era moartă de tot, iar faima ei se veștejise, nu rămăsese din ea decât scheletul de metal prețios, iar mulțimea de briliante care o ținuseră în viață și care, strict vorbind, îi dăduseră valoarea materială, străluceau prin absență, numai găurile goale mai aminteau de ele.

— Pietrele prețioase le-am mâncat. Ultimele s-au dus pe apartamentul ăsta, l-a informat Elizaveta Ivanovna pe nepotul ei de cincisprezece ani.

La vremea aceea Șurik semăna cu un pui de ciobănesc german de un an, cu talia și labele mari de adult, dar cu toracele încă îngust și fără aerul acela impunător de bărbat în toată puterea cuvântului.

— Cum le-ai scos de acolo? s-a interesat tânărul de partea tehnică a problemei.

Elizaveta Ivanovna și-a scos acul de păr din coada prinsă în vârful capului, a înțepat aerul cu el și l-a lămurit:

— Cu acul, Șurik, cu acul! S-au desprins excelent din scobitură. *Comme des escargots*[1].

Șurik nu mâncase în viața lui melci, dar a sunat convingător. A întors pe o parte și pe alta ce mai rămăsese din decorație și a înapoiat-o.

— Au trecut cincizeci de ani de când a murit bunicul tău. Și în toți anii ăștia el și-a ajutat familia să supraviețuiască. Apartamentul ăsta, Șurik, e ultimul cadou pe care ni l-a făcut.

Acestea fiind zise, a așezat decorația în prima cutie, pe urmă în a doua și abia pe urmă în cutia de lemn. A închis cutia cu o cheiță atârnată pe o panglică verde decolorată, iar cheița a pus-o într-o cutie de tablă pentru ceai.

— Cum ne-a ajutat el, dacă era mort? a încercat Șurik să se lămurească. Și-a holbat ochii galben-căprui și sprâncenele i s-au făcut rotunde.

— Zău că ai minte de țânc de cinci ani, s-a necăjit Elizaveta Ivanovna. De pe lumea ailaltă! Am vândut piatră cu piatră, asta se înțelege de la sine.

---

1 Ca la melci (fr.). (N. tr.)

Și-a înfipt acul de păr cu mișcarea obișnuită, înțepându-l sub coc, și a împins sertarul scrinului.

Șurik s-a dus în camera lui cu care nu se obișnuise încă și a dat drumul magnetofonului. A început să urle muzica. Trebuia să mai rumege spusele bunicii, ele erau în același timp și importante, și complet absurde, iar cu muzică putea întotdeauna să gândească mai bine.

Ca mărime, camera lui aproape că nu se deosebea de coteţul în care locuise înainte și în care erau înghesuite două dulapuri cu cărți și o etajeră cu partituri muzicale. Numai că aici ușa avea o bilă în broască, se închidea bine și se putea bloca ușor cu zăvorul. Îi plăcea grozav lucrul ăsta și ca să amplifice efectul produs atârnase un bilet: „Nu intrați fără să bateți la ușă". Dar nimeni nu avea de gând să intre. Și mama, și bunica i-au respectat încă de la naștere viața intimă de bărbat. Viața unui bărbat era pentru ele o mare enigmă, era chiar o taină sfântă, și amândouă așteptau cu nerăbdare să vină ziua aceea minunată când Șurik al lor va deveni brusc un Korn adult – om serios, bărbat de nădejde, cu bărbia fermă și cu putere asupra lumii neroade din jurul lor, în care totul se distruge, se dărâmă și se deteriorează continuu, nemaifiind bun de nimic și nemaiputând fi reparat, îndreptat și chiar recreat decât de o mână de bărbat.

4

Elizaveta Ivanovna provenea dintr-o familie de negustori bogați, familia Mukoseevilor, nu atât de faimoasă ca familiile Eliseevilor, Filippovilor sau Morozovilor, dar foarte prosperă și cunoscută în toate orașele din sudul Rusiei.

Tatăl Elizavetei Ivanovna, Ivan Polikarpovici, făcea negoț cu cereale; aproape jumătate din comerțul cu ridicata din sud era în mâinile lui. Elizaveta Ivanovna era cea mai mare dintre cele cinci surori, cea mai inteligentă dintre toate și

cea mai urâtă: dinții îi ieșeau în afară ca la iepuri, încât gura nu îi stătea închisă de tot, bărbia era tare mică, iar fruntea înaltă, bombată, îi domina amenințătoare fața. Viitorul îi fusese croit din fragedă copilărie – să aibă grijă de nepoți. Asta era soarta fetelor bătrâne. Ivan Polikarpovici, tatăl ei, o iubea, o compătimea pentru urâțenia ei și îi prețuia mintea ageră și perspicacitatea.

Pe măsură ce numărul fetelor creștea, iar moștenitorul se încăpățâna să nu apară, tatăl era tot mai mult cu ochii pe ea, și, cu toate că avea idei cum nu se poate mai conservatoare privind educația femeilor, a trimis-o la liceu. Numai pe ea. În timp ce fetele mai mici sporeau în frumusețe, fata cea mare acumula cunoștințe.

După ce a născut a cincea fată, mama a zăcut bolnavă de tot soiul de boli și a isprăvit-o cu nașterile. Din momentul acela, tatăl a fost din ce în ce mai atent la Elizaveta. După ce a terminat liceul, a înscris-o la școala de comerț din Nijnii Novgorod, singura care primea fete. Deși la vremea aceea Mukoseevii ajunseseră moscoviți, păstrau amintirea întemeietorului familiei, un negustor de grâne cu ridicata care venise la Moscova taman din Nijnii Novgorod.

Elizaveta a plecat cuminte la noua școală, dar s-a întors urgent acasă și i-a explicat tatălui cu multă putere de convingere că învățătura de acolo nu are nici un Dumnezeu, că lecțiile sunt inepte, că se învață ce știu toți proștii, iar dacă el vrea într-adevăr ca ea să îi fie un ajutor destoinic, atunci s-o trimită să studieze la Zürich sau la Hamburg unde se învață lucruri practice și nu după metode răsuflate, ci după metodele economiei moderne.

Dunia, a doua fiică a lui Ivan Polikarpovici, se măritase deja. A treia, Natașa, se logodise, iar în privința celor două fete mai mici erau speranțe să nu rămână mult timp nemăritate: zestrea lor era bunicică, iar ele erau plăcute la vedere. Dunia se apucase deja de făcut copii, dar primul născut a fost fată, spre disperarea tatălui. Toate s-au potrivit în așa fel încât a reieșit clar că, atâta timp cât fetele nu vor aduce

pe lume un moștenitor, Elizaveta trebuia să țină cu mână de fier frâiele afacerilor. În concluzie, tatăl și-a trimis fata să învețe în străinătate. Ea a plecat în Elveția ca într-o călătorie de nuntă – cu toate lucrurile noi-nouțe, cu două cufere mirosind a piele, cu dicționare și cu binecuvântări.

La Zürich a făcut o pasiune pentru profesia care era la modă atunci și, în pofida binecuvântărilor părintești care atârnau ca o piatră de moară, a pierdut credința strămoșilor pe neobservate, ca pe o umbrelă uitată în tramvai după ce a încetat ploaia. Și uite-așa, ieșind din lumea de acasă, a ieșit și din religia neîndurătoare a familiei, aspră ca pâinea uscată, în care ea nu mai vedea nimic altceva decât flori de hârtie, odăjdii de aur și superstiții atotstăpânitoare. Ca mulți tineri din generația ei, nu mai răi, dar nici mai buni decât ea, s-a îndreptat spre o altă religie care propovăduia credința într-o nouă sfântă treime: materialismul sărăciei, teoria evoluției și marxismul „curat" care nu intrase în cârdășie cu utopiile sociale. Așadar a înghițit concepțiile considerate progresiste fără să intre însă în nici una dintre mișcările revoluționare, așa cum era moda printre tinerii din generația ei.

După ce a terminat un an la Zürich, Elizaveta Ivanovna nu a plecat acasă în vacanță, ci a luat-o în sens opus, pornind la drum prin Franța. Călătoria nu a durat mult: Parisul a fermecat-o într-atât, încât nu a ajuns nici măcar până la Coasta de Azur. I-a scris tatălui că nu se mai întoarce la Zürich, că rămâne la Paris să studieze limba și literatura franceză. Tatăl s-a înfuriat și nu prea. La vremea aceea îi apăruse nepotul mult așteptat, a luat „bâzdâcul" Lizei ca pe o dovadă a faptului că femeia e o ființă inferioară și a rămas în adâncul sufletului convins că a făcut degeaba o excepție pentru fata lui cea mare.

„Nu, dacă femeia e urâtă, asta nu înseamnă că o să ajungă bărbat", a hotărât el. Și-a spus că nu trebuie să mai pună la inimă toate astea și i-a cerut să se întoarcă acasă. Nu a mai ajutat-o cu bani. Elizaveta Ivanovna nu s-a grăbit să se întoarcă. Studia, muncea. Lucra, oricât ar părea de ciudat,

în contabilitate, la o bancă nu prea mare. Tot ce învățase în Elveția s-a dovedit a fi aici extrem de folositor.

S-a întors în Rusia abia peste trei ani, la sfârșitul lui 1908, a sosit ferm hotărâtă să nu depindă de familie, să își câștige banii din munca ei. La vremea aceea devenise o femeie emancipată, educată după modelul european, își luase chiar libertatea să fumeze. Dar pentru că șarmul franțuzesc nu se prinsese neam de ea, iar de educată era oricum bine educată, libertățile pe care și le lua nu băteau la ochi. A vrut să predea literatura franceză, dar nu au primit-o într-o slujbă la stat, iar ea nu s-a dus să facă pe guvernanta. Tot căutând profund dezamăgită slujba potrivită, a primit în cele din urmă o propunere neașteptată: soțul unei prietene din liceu a angajat-o la departamentul de statistică din Ministerul Transporturilor.

Erau anii când porțiuni din căile ferate aflate în proprietate privată treceau în administrarea statului, iar Aleksandr Nikolaevici Korn conducea proiectul acesta de importanță națională, care se întindea pe mai mulți ani. Elizaveta Ivanovna a nimerit sub șefia lui, ocupând funcția cea mai modestă, aceea de statistician. Hârtiile întocmite de ea cu acuratețe ajungeau pe scară ierarhică la el pe birou, iar peste jumătate de an a început să îi încredințeze numai ei toate problemele complicate privind cheltuielile de exploatare, traficul de călătorie, socotitul verstelor și stâlpilor care marchează verstele, transportul de mărfuri. Nimeni nu se descurca așa de bine ca ea cu verstele și cu rublele.

Bătrânul Mukoseev nu greșise în privința fetei lui, calitățile ei de contabil priceput erau într-adevăr excepționale. Aleksandr Nikolaevici, bărbat văduv de patruzeci și cinci de ani, om serios, o privea cu simpatie crescândă și cu respect pe colega lui agreabilă, plină de bunăvoință, și, în al treilea an de când se cunoșteau, a cerut-o în căsătorie. Aici trebuie să fie pus semnul exclamării. Nici una dintre surorile ei drăgălașe nu ar fi putut nici măcar să viseze la o asemenea căsătorie. Luându-l de soț pe Aleksandr Nikolaevici, Elizaveta

a renunțat definitiv la tot soiul de filozofii cu care se hrănise în tinerețe, a terminat Institutul Pedagogic și s-a apucat cu succes de pedagogie. Nu se poate spune că au dezamăgit-o ideile în care crezuse, dar a început să i se pară că acestea depășesc limitele bunei-cuviințe, și din anii aceia s-a ales nu cu mari principii, ci cu reguli simple de viață: să muncească, să își facă treaba cu bună-credință și cu abnegație, să nu săvârșească fapte rele, să decidă ce e rău și ce e bine numai după cum îi dictează conștiința, să fie dreaptă cu cei din jur. Ultima regulă însemna pentru ea să țină seama în tot ce face nu numai de interesele ei, ci să aibă în vedere și interesele celorlalți. Toate acestea ar fi fost plictisitoare la culme, dacă nu le-ar fi însuflețit cu francheța și naturalețea ei. Fiicele lui Aleksandr Nikolaevici o îndrăgeau, se purtau cu ea firesc, nu se simțea nimic artificial în dragostea lor. Iar pe Verocika, surioara lor, născută din același tată, o adorau.

A murit Aleksandr Nikolaevici pe nepusă masă în vara lui 1917, iar cântarul cu care măsura Elizaveta Ivanovna bucuriile și necazurile vieții s-a oprit tocmai când arăta că e fericită în cel mai înalt grad. Momentele fericite din căsnicia lor au rămas cu ea pentru totdeauna. Ani de-a rândul a pus pe seama absenței soțului toate nenorocirile, supărările și lipsurile care s-au năpustit asupra ei după moartea lui. A crezut că până și revoluția care a izbucnit imediat este una dintre urmările nefericite ale morții lui Aleksandr Nikolaevici. Nu degeaba râdea el mereu, pe bună dreptate, de inocența și de simplitatea nevestei lui. Și, cât a trăit, nu și-a pierdut calitățile astea. Și a trăit mult.

Nu prea avea simțul umorului, dar cum știa prea bine ce înseamnă cusurul ăsta, folosea mereu câteva jocuri de cuvinte și vorbe de duh învățate pe de rost. Se întâmpla adesea ca micul Șurik să audă cum bunica îi spunea cochetând cu cuvintele:

— Sunt o limbută... Dau lecții de limbi.

Era o profesoară minunată. Avea o metodă de predare foarte specială, atractivă pentru copii și extraordinar de

eficientă pentru adulți. Prefera să facă lecții cu copiii, deși toată viața predase la institut și scrisese manuale anoste și neinteresante.

Obișnuia să țină lecțiile acasă cu o grupă de doi-trei copii, de cele mai multe ori de vârste diferite, aducându-și aminte cât de plăcut era când frații și surorile învățau împreună. Exact așa se întâmplase cândva acasă la părinții ei. Ca să facă economie aduceau un singur profesor pentru toți copiii.

Începea prima lecție arătându-le copiilor cum se spune în franceză „a face pipi", „a face caca" și „a voma", adică exact cuvintele de rușine care nu erau acceptate în casele bune. Limba franceză se transforma încă din prima zi într-un fel de limbaj secret, accesibil numai celor inițiați. Cel mai potrivit să îi strângă pe elevi la un loc era spectacolul în limba franceză organizat cu ocazia Crăciunului pe care Elizaveta Ivanovna îl pregătea cu ei în tot cursul anului. Sărbătoarea nu era genul de petrecere cuminte în sânul familiei, era mai degrabă un spectacol clandestin: puterea rusă, care se băgase întotdeauna în sufletul oamenilor ajungând până în măruntaiele lor, voia să lichideze definitiv creștinismul acum, după război, așa cum altădată îl sădise și îl ajutase să prindă rădăcini și cum avea să îl resădească mai târziu. Organizând în felul ei spectacolele de Crăciun, Elizaveta Ivanovna își manifesta astfel independența înnăscută și respectul pentru tradițiile culturale.

În spectacolele astea Șurik a trecut prin toate rolurile. Primul rol care i-a fost încredințat când avea trei luni a fost acela al pruncului Hristos, care de obicei era o păpușă înfășată într-o păturică veche, maronie. În ultimul spectacol, jucat cu o jumătate de an înainte de moartea bunicii, Șurik l-a jucat pe bătrânul Iosif și a pocit rolul într-un mod tare caraghios spre încântarea magilor, păstorilor și măgarilor.

Lecțiile se desfășurau întotdeauna în apartamentul Elizavetei Ivanovna, iar Șurik, chiar dacă nu ar fi avut aptitudini deosebite, ar fi fost oricum condamnat să învețe limba: camera din strada Kamergherski, deși era foarte mare,

era totuși una singură. Nu avea încotro, asculta la nesfârșit aceleași și aceleași lecții pentru primul, al doilea și al treilea an de studiu. La șapte ani vorbea bine franceza, iar când s-a făcut mai mare, nici măcar nu s-a mai întrebat cum și când a putut să învețe limba asta. *Noël, Noël*... era mai aproape de inima lui decât *S-a născut în codru un brăduț*...

Când a început să meargă la școală, bunica s-a apucat să îl învețe germana, pe care, spre deosebire de franceză, el a simțit-o ca pe o limbă străină, dar lecțiile au mers cum nu se poate mai bine. La școală învăța bine, după școală juca fotbal în curte, făcea și puțin sport, se ducea chiar și la box, spre disperarea mamei, dar nu manifesta un interes special pentru ceva anume. Până la paisprezece ani aproape i-a plăcut să i se citească cu glas tare seara, acasă, ca să își treacă timpul. Citea bineînțeles bunica. Citea minunat, simplu și expresiv. Stând tolănit pe divan lângă ea și simțindu-se ocrotit știind-o aproape, ațipea când îi citea din Gogol, Cehov și din dragul ei Tolstoi. Dormita și la Victor Hugo, Balzac și Flaubert. Ce să-i faci, cam astea erau gusturile Elizavetei Ivanovna.

Mama contribuia și ea la educația băiatului: îl ducea la toate spectacolele și concertele bune, chiar și la acelea care veneau rar în turneu. Așa l-a văzut, când era doar un băiețaș, pe marele Paul Scofield în rolul lui Hamlet, pe care l-ar fi uitat cu siguranță, dacă Vera nu i-ar fi adus aminte de el din când în când. A văzut, se putea să nu vadă băiatul ei, și cei mai frumoși brazi din capitală – la Casa actorului, la Asociația oamenilor de teatru, la Casa filmului. Într-un cuvânt, o copilărie fericită...

5

Mama și bunica, cei doi îngeri păzitori, stăteau cu aripile desfăcute larg de-a stânga și de-a dreapta băiatului. Nu erau

niște îngeri fără trup și fără sex, dimpotrivă, feminitatea lor era evidentă, putea fi atinsă cu mâna, iar Șurik simțea, fără să înțeleagă de ce, și asta se întâmplase de la vârsta cea mai fragedă, că binele însuși izvorăște din femeie, că există în afara lui, că-l înconjoară și-l copleșește pe el, cel aflat în centrul atenției. Chiar din momentul când venise pe lume, cele două femei îl protejaseră cu trupurile lor, îi atinseseră uneori fruntea cu palmele să vadă dacă nu cumva e fierbinte. Își ascunsese fața în poalele lor netede și moi de mătase când făcuse o boacănă și fusese cuprins de rușine, se lipise de pieptul lor înainte să adoarmă, de pieptul moale și elastic al bunicii, de cel al mamei, mic și tare. Dragostea femeilor nu știa ce-i gelozia, ce-i supărarea: amândouă îl iubeau ca pe ochii din cap, îi purtau care mai de care de grijă, chit că o făcea fiecare în felul său, și nu trăgeau de el în toate părțile, ci își uneau forțele ca să-l întărească pe cel care avea nevoie să prindă putere și să se afirme în lume. Se aliau când era vorba să-l laude și o făceau cu inima deschisă, îl încurajau, se mândreau cu el, se bucurau de succesele lui. Șurik le răsplătea cu aceeași dragoste fără margini. Niciodată însă nu le trecuse prin minte să-l întrebe prostește pe cine iubește mai mult.

Umbra tatălui absent, de care se temuseră cândva amândouă, nu și-a făcut apariția niciodată. Când a învățat să spună „mama" și „buni", i-au arătat fotografia din care răposatul Levandovski trimitea un zâmbet vag și i-au spus că e „tati". Asta l-a mulțumit pe deplin timp de șapte ani de zile, și numai la școală a remarcat că familiei lui îi lipsește ceva. A întrebat „unde e?" și a primit un răspuns demn de crezare – „a murit". Știa că tati fusese pianist și s-a deprins cu gândul că pianina veche din casă este chiar dovada că el existase cândva.

Dacă era nevoie într-adevăr de puterea a doi oameni, bărbat și femeie, ca să educe copilul și să îi asigure o dezvoltare armonioasă, atunci, mai mult ca sigur că, pe lângă pianină, Elizaveta Ivanovna, cu firea ei puternică și cu liniștea lăuntrică, era potrivită să asigure echilibrul ăsta.

Căzute în admirație pentru băiatul lor voinic și chipeș, amândouă așteptau cu interes să vină vremea când o să apară în viața lui o a treia femeie și cea mai importantă. Din cine știe ce motive se încăpățânau să creadă că băiatul lor se va căsători devreme, că familia se va întregi, că va da mlădițe noi. Le examinau fremătând de curiozitate pe colegele de clasă ale lui Șurik venite la ziua lui de naștere, în timp ce acestea dansau twist, un dans nervos și asexuat, încercând să ghicească: nu cumva o fi aceea...

În clasă erau mult mai multe fete decât băieți. Șurik avea trecere la școală printre colegi și pe 6 septembrie, de ziua lui de naștere, a invitat aproape toată clasa. Vacanța de vară luase sfârșit și toți aveau chef să se vadă și să stea de vorbă. Cu atât mai mult cu cât începea ultimul an de școală.

Fetele bronzate ciripeau vesele, râdeau cam tare și scoteau sunete stridente, băieții nu prea dansau, mai mult fumau pe balcon. Elizaveta Ivanovna sau Vera Aleksandrovna intrau din când în când cu sfială în cea mai mare dintre camere, care era, de fapt, camera bunicii, aduceau următorul fel de mâncare și se zgâiau pe furiș la fete. Apoi făceau imediat schimb de impresii în bucătărie. Erau amândouă de acord că fetele sunt teribil de prost-crescute.

— Scot niște chiote așa cum fac alea deochiate la gară, dar par fete dezghețate, a oftat Elizaveta Ivanovna.

Pe urmă a tăcut, s-a jucat puțin cu vârfurile degetelor pline de zbârcituri și a recunoscut în silă:

— Da' ce minune de fete totuși... drăguțe...

— Ce-ți veni mămico? Sunt groaznic de vulgare. Nu știu ce-oi fi găsit la ele așa drăguț, a contrazis-o Vera înfierbântându-se puțin.

— Blonduța în rochie albastră e foarte drăguță. Tania Ivanova, mi se pare. Și frumusețea aia orientală, cu sprâncene persane, e subțirică, o minune, după părerea mea...

— Mamă, ce-i cu tine? Blonduța nu e Tania Ivanova, ci Gureeva, fata Anastasiei Vasilievna, profesoara de istorie. Uite cum i-au crescut dinții, aia da minune, iar frumoasa

ta orientală, nu știu zău, chiar nu-mi dau seama de ce-i așa frumoasă, are mustăți ca primărița... Ira Grigorian. Ce-i, nu ți-o amintești?

— Bine, fie. Tu, Verocika, parcă ai alege caii dintr-o herghelie. Da' Natașa, Natașa Ostrovskaia, ce nu-ți place la ea ?

— Natașa ta, între altele, e prietenă din clasa a opta cu Ghiia Kiknadze, a punctat oarecum ofensată Vera.

— Ghiia? s-a minunat Elizaveta Ivanovna. Bufleiul ăla caraghios?

— Se vede treaba că Natașa Ostrovskaia nu gândește așa...

Elizaveta Ivanovna nu știa ceva ce știa numai Vera. Șurik fusese îndrăgostit lulea de Natașa din clasa a cincea, în schimb ea îl preferase pe caraghiosul și adormitul de Ghiia, care era tăcut pe atunci, dar care pe urmă, când își dădea drumul la gură, toți se tăvăleau pe jos de râs: nu-l întrecea nimeni la glume și șotii.

Într-un cuvânt, bunicii nu-i plăceau fetele luate la un loc, în schimb fiecare dintre ele i se părea atrăgătoare. Vera, dimpotrivă, era convinsă că școala lui Șurik e aproape cea mai bună din oraș, clasa e minunată, copiii au numai părinți inteligenți, adică îi plăceau toți luați la un loc, în schimb, fiecare fată luată-n parte avea defecte care o făceau antipatică...

Lui Șurik însă îi plăcea totul, și luat totul la grămadă, și luat fiecare în parte. Învățase twist încă de anul trecut, tare-i mai plăcea dansul ăsta caraghios: se simțea ca și cum și-ar fi smuls hainele ude lipite de el. Îi plăcea și Gureeva, și Grigorian, chiar și Natașei îi iertase că l-a trădat, cu atât mai mult cu cât Ghiia îi era prieten. Îi plăcea și tortul de fructe cu frișcă bătută pe care îl pregătea bunica. Și magnetofonul nou pe care i-l făcuseră cadou când împlinise șaptesprezece ani.

În clasa a zecea s-a lămurit definitiv: s-a hotărât să se înscrie la Facultatea de Filologie, la secția de limbi romanice și germanice. Unde altundeva?

6

Chiar la începutul ultimului an de școală, Șurik s-a înscris la cursul de literatură ținut de cei mai buni profesori universitari. În fiecare duminică alerga la universitate pe Mohovaia, se așeza în primul rând în amfiteatrul Kommunisticeski, fost Tihomirov, și își lua notițe la cursul extraordinar de interesant al unui bătrân evreu de-o șchioapă, specialist în literatura rusă. Pe cât de minunate erau cursurile lui, pe atât erau de inutile. Conferențiarul era în stare să vorbească o oră întreagă despre duelul în literatura rusă: despre regulile duelului, despre mecanismul pistoletelor cu țevile lustruite, cu gloanțele care atârnau greu și care erau introduse pe țeavă cu vergeaua și ciocanul, despre tragerea la sorți cu moneda de argint, despre cascheta plină ochi cu cireșe galbene-trandafirii, mâncate înainte de duel, despre sâmburii de cireașă scuipați care amânau o vreme duelul și anticipau traiectoria glonțului..., despre cum poetul avusese o inspirație subită, încălecase pe Pegas și crease lumea după chipul și asemănarea himerelor lui, într-un cuvânt, vorbea despre lucruri care nu aveau nici în clin, nici în mânecă cu teme precum „Tolstoi, oglindă a revoluției ruse" sau „Pușkin, acuzatorul absolutismului țarist"...

La dreapta lui Șurik stătea Vadim Polinkovski, la stânga, Lilia Laskina. Făcuse cunoștință cu amândoi chiar din prima zi de curs.

Micuță de statură, Lilia îți sărea în ochi cu cizmulițele ei albe cu vârf ascuțit, cu minijupa de piele care le asasina fără deosebire pe babele cumsecade care țineau la morală, pe studentele căzute în păcat și pe trecătorii care de obicei nu aveau ochi pentru ce se întâmpla în jurul lor. Își sucea și răsucea ca o jucărie capul cu părul tăiat scurt, moale ca plușul, și trăncănea ca o moară stricată. Vârful nasului lung i se mișca abia perceptibil în sus și-n jos, pleoapele clipeau des, genele îi fremătau, iar degetele micuțe, când nu foiau batista sau caietul, despicau aerul greu din jurul ei. Și, în plus,

se scobea în nas cu mișcări iuți și abile, nu renunțase încă la obiceiul ăsta de copil mic.

Avea farmec fata cât cuprinde, iar Șurik s-a îndrăgostit de ea atât de tare, încât sentimentul ăsta nou a lăsat în umbră toate pasiunile lui din trecut, multe și neînsemnate. Senzația că totul vibrează în el, că toate beculețele sunt încinse la roșu, îi era cunoscută încă din copilărie. Prinsese drag de toți pe rând: de elevii bunicii, fete și băieți deopotrivă, de prietenele mamei, de colegele de școală și de profesoare, dar în momentul de față strălucirea și voioșia Liliei transformau tot trecutul în niște vagi umbre...

Șurik credea că Polinkovski îi e rival, până când odată, la începutul orei de curs, acesta, arătând cu ochii spre locul gol unde stătea de obicei Lilia, a spus ca să se audă:

— Maimuțica noastră nu-i azi...

Șurik a rămas surprins:

— Maimuțică?

— Da' ce să fie? O maimuță. Bucățică ruptă. Mai are și picioarele strâmbe...

O oră și jumătate și-a frământat Șurik mintea cu ce poate să însemne frumusețea femeii, lăsând să-i treacă pe lângă ureche ideile subtile ale profesorului despre personajele secundare din romanele lui Lev Nikolaevici – profesorul ăsta sucit făcea ce făcea și găsea întotdeauna calea să se îndepărteze cât mai mult de programa școlară, încremenită ca o carieră de piatră, care cuprindea domeniul controversat al teoriei literaturii...

De data asta nu avea pe cine să conducă acasă și a făcut câțiva pași împreună cu Polinkovski din Mohovaia până la gara Belorusskaia. Șurik mai mult a tăcut din cauza lui Polinkovski, care-l tulburase vorbindu-i disprețuitor despre minunea de Lilia. Cât despre Polinkovski, acesta își scutura din când în când fulgii de zăpadă din părul cârlionțat și încerca să găsească soluția la o problemă care-l privea numai pe el: nu era încă hotărât cum să facă mai bine, să dea la Institutul Poligrafic, unde preda tatăl lui, sau la universitate,

sau, poate, să lase totul baltă și s-o ia din loc, să lucreze pe teren ca geolog-prospector... La gara Belorusskaia Șurik l-a invitat pe Polinkovski la el și au cotit-o spre bariera Butîrski. Trecând pe lângă podul de cale ferată aruncat peste terasamentul lăsat în paragină, Polinkovski a observat că, dacă ar lua-o pe drumul ăsta peste pod, ar putea ieși la atelierul tatălui lui, și i-a propus lui Șurik să meargă să-l vadă. Dar Șurik se grăbea acasă și au hotărât s-o lase pe a doua zi. Polinkovski i-a scris adresa pe un petic de hârtie, pe urmă au umblat fără rost o vreme și au intrat la Șurik. Elizaveta Ivanovna le-a dat să mănânce de seară și s-au apucat să asculte în camera lui Șurik muzică imprimată pe o mulțime de benzi maronii de magnetofon. Polinkovski a fumat o țigară străină și a plecat.

În timpul cât îi mai rămăsese din seară, Șurik a fiert în suc propriu neștiind ce să facă, să-i dea telefon Liliei, să nu-i dea... Își notase numărul ei de telefon, dar până acum n-o sunase niciodată, se mulțumise doar s-o însoțească cuminte până la intrarea în casa veche de pe strada Cistaia.

Nici în ziua următoare, luni, Lilia nu i-a ieșit din minte, dar de sunat nu s-a hotărât s-o sune, deși numărul de telefon îi sărea mereu în ochi și-i dădea ghes... Spre seară, obosit de atâta chin, și-a adus aminte că-l invitase ieri Polinkovski să treacă, dacă vrea, pe la atelierul tatălui lui și a ieșit din casă să se plimbe – așa i-a spus mamei.

Pierduse bucățica de hârtie cu adresa, dar o ținea minte, avea numai trei cifre.

S-a lămurit că atelierele astea nu se aflau chiar așa de aproape după pod, a căutat destul de mult casa cu ferestre mari descrisă de Vadim. A dat în sfârșit de ea, a găsit și atelierul cu numărul respectiv, a bătut în ușa întredeschisă. A intrat și a rămas înmărmurit. Chiar în fața lui, pe un podium scund, ședea o femeie complet goală. Unele părți din trupul femeii nu puteau fi văzute, în schimb pieptul alb-roz, cu vinișoare albastre, cu toate detaliile lui uluitoare, lumina ca un proiector. În jurul femeii erau așezați vreo douăzeci de pictori.

— Ușa! Închide ușa! Trage! s-a auzit un glas răstit de femeie. De ce ai întârziat? Ia loc și apucă-te de treabă.

O femeie frumoasă într-o cămașă neagră bărbătească, cu bretonul negru strălucitor atârnându-i peste ochi, a arătat cu mâna undeva în spatele ei. Șurik s-a dus supus în direcția arătată și s-a așezat departe, într-un colț al încăperii, pe treapta de jos a unei scări mobile. Toți desenau, se auzea tare scârțâitul creioanelor pe hârtia aspră. Șurik nu pricepea nimic. Credea că pe undeva pe aici se află Vadik, noua lui cunoștință, dar nu-și putea lua ochii de la sfârcul maroniu, imens, înfipt în ochii lui ca și cum femeia l-ar fi arătat cu degetul. Șurik s-a înspăimântat la gândul că femeia goală își va înălța capul și își va da seama ce se petrece cu el. Iar cu el se petreceau multe... Știa că trebuie să plece. Dar nu se îndura. A întins mâna și a luat de pe jos un top de coli cenușii, le-a pus în față ca o baricadă și s-a izolat de toți. Prezența lui aici era aproape o crimă, se aștepta să fie descoperit dintr-un moment în altul și dat pe ușă afară. Dar nu era în stare să se miște din loc. Gura îi era când uscată, când i se umplea cu o cantitate uriașă de salivă, iar el și-o înghițea tremurând tot ca la dentist. Și-a imaginat că se apropie de femeia care poza așezată, că o ridică de pe podium și că ajunge cu mâna în locul unde umbra era deasă de tot... Coșmarul ăsta dulce a durat la nesfârșit, după cum i s-a părut lui Șurik. În sfârșit, modelul s-a ridicat în picioare, și-a pus un halat de molton galben cu roșu-aprins. Nici măcar nu părea prea tânără, avea picioare scurte, obrajii umflați ca la hârciog. Nu avea pic de farmec, nimic să-ți încânte ochii. Arăta ca oricare din fostele lui vecine din apartamentul comun. Poate că ăsta era lucrul cel mai surprinzător. Ce însemna oare asta? Că fiecare dintre femeile acelea în halate de molton care se învârteau prin bucătăria comună cu ceainicele afumate avea sub halat asemenea sfârcuri uriașe, asemenea pliuri ademenitoare, asemenea locuri rămase în umbră?

Bărbații, tineri și bătrâni, au început să-și strângă planșele și să plece cu un aer preocupat care-ncotro. Vadim nu se

afla printre ei. Femeia frumoasă în bluza neagră i-a făcut semn de departe lui Șurik și i-a spus:

— Rămâi, ajută-mă să strâng.

Șurik a rămas. A mutat scaunele unde i-a arătat ea, o parte dintre ele le-a scos pe coridor, a mutat din loc podiumul, iar când a terminat, femeia l-a plantat lângă o măsuță șchioapă și i-a întins o ceașcă de ceai.

— Cum se mai simte Dmitri Ivanovici? a întrebat ea.

Șurik s-a fâstâcit și a mormăit ceva.

— Igor, nu-i așa?

— Aleksandr, a scos cu greu Șurik din el.

— Asta-i culmea, eram convinsă că ești Igor, băiatul lui Dmitri Ivanovici, a izbucnit ea în râs. De unde ai mai apărut și tu?

— Din întâmplare... Îl căutam pe Polinkovski... a bălmăjit Șurik făcându-se roșu ca racul.

Cât pe-aci să-i dea lacrimile. „Crede, probabil, că am venit să casc gura la femeia aia goală..."

Femeia râdea. Buzele îi tremurau, deasupra celei de sus ba se lățea, ba se strângea o dungă întunecată de firișoare de păr, ochii înguști i se închideau ajungând cât niște crăpături mici. Lui Șurik îi venea să intre în pământ de rușine.

Pe urmă ea a încetat să mai râdă, a pus ceașca pe masă, s-a apropiat de el, l-a luat de umeri și l-a tras spre ea strângându-l tare la piept:

— Ah, prostuțule...

Și prin stofa de lână grosolană a scurtei Șurik a simțit cum i se înfige în coaste sfârcul întărit, apoi i-a simțit trupul până în adâncimile lui întunecate. Și abia dacă a simțit un ușor miros de pisică, ușor ca o boare...

Culmea e că Șurik nu l-a mai întâlnit niciodată pe Polinkovski. N-a mai apărut nici măcar o singură dată la cursuri. Se vede treaba că în scenariul vieții lui Șurik el n-a fost decât un personaj secundar, fără vreo valoare în sine. Mulți ani mai târziu, amintindu-și de acest impromptu extravagant, Matilda Pavlovna i-a spus lui Șurik cam așa:

— N-a fost nici un Polinkovski, a fost demonul meu, ai priceput?

Hm, da' nu-s deloc supărat pe el, Matiușa, a făcut Șurik. Pe atunci nu mai eram un băiețandru roșu în obraji, ci ditamai bărbatul de șaptesprezece ani, cam palid la față și plinuț, și poftim, poate că arătam chiar mai bătrân...

7

Trecuseră mai bine de două luni de când începuse povestea cu Matilda și cât de mult se schimbaseră toate! Pe de o parte, părea că Șurik rămăsese același: își privea în oglindă ovalul feței rozalii, cu umbra neagră de fire dese și zbârlite care se vedeau cei mai bine seara, își vedea nasul drept și lătăreț cu porii dilatați ca niște pâlnii, sprâncenele rotunde, gura roșie. Umerii îi erau lați și subțirei. Brațele mai aveau până să devină musculoase, în schimb avea pulpe de luptător de categorie grea. Pieptul îi era neted, fără fir de păr. Făcea puțin box și știa cum se încordează tot înainte de lovitură, cum i se adună toată forța în umeri, în mâini, în pumni, cum se strâng picioarele înainte de săritură și cum tot corpul, până la cel mai mic mușchi, participă la fiecare mișcare având o țintă precisă – lovitură, elan, săritură... Dar, pe de altă parte, toate erau niște prostii mari cât roata carului, pentru că, după cum s-a văzut, trupul său îi putea produce o asemenea plăcere, încât nici un sport nu se mai putea compara cu asta. Își privea cu venerație în oglinda aburită din baie pieptul fără păr și pântecul neted pe mijlocul căruia pornea în jos, de sub buric, o dungă subțire de păr și își punea solemn mâna pe comoara lui tainică de care asculta tot corpul până la ultima celulă.

Nu încape nici o îndoială că Matilda Ivanovna fusese aceea care pusese în funcțiune mecanismul ăsta minunat, dar el presimțea că, odată pornită, mașinăria nu se va mai opri,

că nu există pe lume ceva mai bun. Și privea fetele și femeile cu un ochi mai atent. În principiu, fiecare dintre ele ar fi putut să-i pună în mișcare instrumentul prețios, și, la gândul ăsta, simțea în mână cum bucata de carne crește și sporește în greutate și se încrunta pentru că abia ieri fusese luni și până la următoarea luni trebuia să mai aștepte cinci zile...

În schimb, până la întâlnirea cu Lilia mai rămâneau cu totul doar patru zile. Emoțiile astea nu se încurcau între ele. Adică de ce să se încurce, ce motiv ar avea să se încurce fragila și vesela Lilia, pe care o însoțea duminică de duminică după cursuri – stătea cu ea ore întregi la intrarea în casa aceea veche, îi încălzea în palmele înfierbântate degetele micuțe de copil și nu îndrăznea s-o sărute –, cu falnica Matilda Pavlovna, planturoasă și placidă, ca o vacă de Holmogor, în care el se afunda tot, fără să lase nimic pe dinafară, în fiecare zi de luni. Sosea la ea la atelier în fiecare luni, exact după ce se termina ora de pictură, o ajuta să strângă scaunele, pe urmă o conducea până aproape, la ea acasă, în camera de femeie nemăritată, unde o aștepta o familie de pisici – trei pisici mari și negre, înrudite între ele prin legături incestuoase. Matilda le dădea pește, se spăla pe mâini și, în timp ce pisicile își făceau de lucru cu mâncarea, mestecând ritmic, fără grabă, dar cu poftă, proceda și ea la fel, se înfrupta pe îndelete și cu poftă ca să prindă puteri, ajutată fiind de tânărul ăsta dotat și dresat care se învățase cu ea ca mâța cu laptele.

Băiatul apăruse din întâmplare, era un capriciu de o clipă, nici prin cap nu-i trecuse Matildei că se va distra cu el mai mult decât o singură dată, și asta venită pe nepusă masă. Dar uite că treaba se cam lungea. Matilda nu era nici desfrânată, nici cinică, și cu au atât mai puțin ahtiată după sex, nu era ea femeia care să umble cu limba scoasă după îmbrățișările nepricepute ale unui țânc. Bunul-simț, mintea sănătoasă și pofta de muncă o împiedicaseră din tinerețe să fie fericită. Fusese cândva căsătorită, dar, pierzându-și copilul, primul născut, și fiind ea însăși cât pe ce să se ducă pe lumea cealaltă,

îi dăduse drumul fără mare tam-tam beţivanului de bărbatu-său, care nimerise o dată, din cine ştie ce motive, la prietena ei. Şi, fără să-şi plângă amarul prea tare, Matilda se vindecase şi începuse să-şi câştige traiul trudind ca un meşteşugar vrednic: lipea, încleia, modela, lucra şi în piatră, şi în bronz, şi în lemn. Cu timpul pătrunsese în tagma sculptorilor care făceau muncă de ocnaş şi primeau bani frumoşi pentru comenzile de stat. Sculptase ea însăşi un regiment întreg de eroi din timpul războiului şi de eroi ai muncii. Trudea din zori şi până-n noapte aşa cum trudise şi mama ei, ţărancă din Vîşnii Volociok, şi n-o făcea din constrângere, ci pentru că simţea că are nevoie de asta ca de aer. Se căpătuia din când în când cu câte un amant dintre sculptorii sau meşterii care executau lucrările. Erau cioplitori în piatră, turnători în bronz. Din cine ştie ce motive, bărbaţii ajungeau întotdeauna la ea beţi, iar relaţia sexuală se transforma imediat într-o zbatere chinuită. Se jura să nu mai aibă de-a face cu ei, apoi se lega din nou la cap. Ştia dinainte ce hram poartă neamul ăsta de oameni simpli care-i dau mereu târcoale, aşa că în ultimul timp ajunsese să-şi ofere serviciile până şi cu mâna, trimiţându-i la plimbare înainte ca ei să-i ceară în zorii zilei să alerge după o sticlă ca să se dreagă.

Băiatul ăsta venea la ea lunea, de parcă ar fi căzut amândoi la învoială, deşi nu fusese nici o înţelegere între ei. Ea simţea de fiecare dată că ar trebui să nu-şi mai permită un asemenea răsfăţ, că e ultima oară când îşi îngăduie aşa ceva. Dar Şurik venea şi iar venea.

Cu puţin timp înainte de Anul Nou, Matilda Ivanovnă s-a îmbolnăvit de o gripă cumplită. Două zile a zăcut cu mintea pe jumătate pierdută, înconjurată de pisicile agitate. Negăsind-o la atelier, Şurik a sunat la uşa garsonierei ei. Bineînţeles că era luni, era ora nouă.

A alergat la farmacia de serviciu, a cumpărat o mixtură care nu era bună de nimic şi nişte analgin, a şters după pisici, a dus gunoiul. A spălat pe urmă podeaua în bucătărie şi la closet. Cât timp a fost bolnavă Matilda, pisicile şi-au făcut

de cap în lege. S-a simțit atât de rău, încât aproape că n-a observat cum s-a agitat Șurik trebăluind prin casă. A doua zi a venit din nou, a adus pâine, lapte și pește pentru pisici. A făcut totul cu zâmbetul pe buze, fără s-o plictisească prea tare cu vorba.

Vineri Matildei i-a scăzut temperatura, iar sâmbătă Șurik a căzut la pat, se molipsise și el. Lunea următoare nu s-a arătat.

„Ce-i prea mult nu-i sănătos", și-a spus Matilda tare pe poziție, fiind oarecum mulțumită în sinea ei. Dar a început să se cam plictisească. Așa că, atunci când el a venit peste o săptămână, întâlnirea a fost din cale afară de pasională și s-au înțeles la pat fără să scoată o vorbă. Trei vorbe spuse în șoaptă de Matilda au rupt tăcerea:

— Puișorul meu drag.

8

După Anul Nou Șurik s-a apucat să se pregătească serios pentru universitate. Ieșită la pensie, Elizaveta Ivanovna se ocupa intens de franceza lui. Relua acum cu nepotul ei tot ce îi plăcuse încă din tinerețe. Era teribil de mulțumită de progresele lui Șurik. Știa mai bine limba decât mulți dintre absolvenții institutului pedagogic unde lucrase. Îi cerea, de ce, nu se știe, să învețe pe de rost poeziile lui Hugo și să citească poezie franceză veche. El se lăsa antrenat, găsea că e chiar plăcut.

Când a cunoscut la Olimpiadă, după ce a terminat institutul, o franțuzoaică tinerică din Bordeaux, prima străină în carne și oase din viața lui, aceasta a fost cuprinsă de frenezie auzindu-l cum vorbește limba asta căzută în desuetudine. La început a râs cu hohote, aproape să-i dea lacrimile, apoi l-a acoperit cu sărutări. După cât se pare, limba lui suna ca limba lui Lomonosov din discursul ținut în 1770 la Academia de Științe. Șurik, la rândul lui, abia dacă a înțeles

limba din sud vorbită de franțuzoaică cu „r" graseiat și cu multe abrevieri, așa cum fac studenții, și a întrebat-o mereu ce vrea să spună.

În pofida vârstei înaintate, Elizaveta Ivanovna mai dădea încă lecții particulare, dar nu mai avea așa de mulți elevi ca altădată. Nu renunțase însă la serbarea de Crăciun. La începutul lui ianuarie a fost atât de rece, încât serbarea s-a tot amânat până în ultima zi a vacanței școlare.

Nu era loc pentru brad în mijlocul camerei mari, acolo erau îngrămădite o mulțime de scaune și taburete, bradul stătea într-un colț, parcă era pedepsit. Era însă un brad adevărat, împodobit cu jucării de pe vremuri, păstrate cu grijă de Elizaveta Ivanovna: o trăsură cu cai, o balerină toată în paiete, o libelulă de sticlă strălucitoare, rămasă întreagă printr-o minune, primită în dar de Elizaveta Ivanovna de la iubita ei mătușă la Crăciunul din 1894. Sub brad, lângă un Moș Gerilă puhav și gălbejit de bătrân ce era, se afla peștera în care stăteau Fecioara Maria într-o rochie roșie de mătase, Iosif îmbrăcat într-un zăbun și multe alte minunății de mucava...

Pregătiseră mâncare specială pentru Crăciun. În tot apartamentul, chiar și pe scară, mirosea a brad și a turtă dulce: pe o tavă imensă, sub un șervet alb, se odihneau figurine delicate de turtă dulce, fiecare învelită separat. Elizaveta Ivanovna le pregătise dintr-un aluat special cu miere, erau uscate, pișcau la limbă și erau glazurate cu cremă albă de fondante. Fiecare steluță, brăduț, îngeraș și iepuraș de turtă dulce aveau câte un bilețel pe care era scrisă caligrafic în franceză câte o prostioară drăguță. Ceva în genul: „Anul acesta vă așteaptă un mare succes", „Călătoria din vară vă va aduce o bucurie neașteptată", „Păziți-vă de oamenii cu părul roșu". Toate acestea se numeau oracole de Crăciun.

Turtele dulci erau prea frumoase ca să fie înfulecate una-două fără nimic altceva, așa că la ceaiul care se pregătea după spectacol urmau să fie servite plăcinte obișnuite și biscuiți... Fiecare participant avea voie să își aducă un singur

invitat și de obicei își aduceau surorile, frații și uneori colegii de clasă.

Vera, după ce a șușotit ceva cu Elizaveta Ivanovna, i-a propus lui Șurik s-o aducă la serbare pe fata de la universitate pe care o conducea cu orele în fiecare duminică. Cu mama relațiile erau bazate pe încredere, atât cât să îi dea raportul că există o fată Lilia, dar să nu sufle o vorbă despre Matilda Pavlovna.

O săptămână întreagă a găsit tot felul de pretexte să se eschiveze. Nu avea chef să o invite pe Lilia la o serbare pentru copii, mai degrabă i-ar fi făcut plăcere să meargă cu ea la cafeneaua Molodiojnoe sau la vreo petrecere cu colegii de clasă. Totuși, la insistențele mamei, i-a bălmăjit ceva Liliei despre serbarea pentru copii pe care o organiza bunica, iar ea s-a pornit să strige înflăcărându-se într-un mod cu totul neașteptat:

— Ah, vreau, sigur că vreau!

Astfel i-a fost retezată scurt dorința lui de a bate în retragere. S-au înțeles ca Șurik să nu iasă s-o aștepte fiindcă avea o mulțime de treburi de făcut.

De dimineață, aproape cu noaptea-n cap, s-a ocupat de prichindei, a pus la loc aripa ruptă a îngerului nesigur pe mișcările lui și l-a consolat pe Timoșa, care plângea pentru că descoperise brusc ce rol umilitor avea în spectacol și refuza categoric să își pună urechile de măgar croite de Elizaveta Ivanovna din niște ciorapi gri de lână. Toți „puțoii borțoși", cum îi numea Șurik pe elevii bunicii, îl adorau. Când Elizavetei Ivanovna îi creștea uneori tensiunea și o durea tare în ceafă, el îi ținea locul la lecții, spre marea lor bucurie.

Lilia a venit singură la adresa indicată. I-a deschis Vera Aleksandrovna, care a rămas înmărmurită: în fața ei stătea o creatură mititică având pe cap o cușmă albă imensă, iar prin lațele de blană neîngrijită care îi ajungeau aproape până la bărbie o priveau insistent niște ochișori ca ai unui animal mititel de pluș, pictați cu un strat gros de fard negru. S-au salutat. Fata și-a scos cușma imensă. Vera nu s-a putut abține:

— Arăți ca Filipok[1], leit el!

Fata isteață și-a desfăcut gura într-un zâmbet larg:

— Ăsta nu-i cel mai înspăimântător personaj din literatura rusă!

Și-a deschis fermoarul roșu cu pretenții de eleganță de la scurta subțire, nepotrivită pentru sezonul acela, și a rămas într-o rochie neagră micuță, plină de fire albe de la căciulă. Prin despicătura mare de la spate, care îi ajungea aproape până la brâu, i se zărea spinarea albă, slabă, acoperită și ea cu un pufușor fin, de data asta era pufușorul ei. La vederea spinării de copil, învinețite de frig, Verei i s-a strâns inima de milă și de silă.

— Așază-te, uite acolo, în colțișorul ăla, o să te simți bine, e un loc plăcut. Nu-ți scoate eșarfa, trage de la fereastră, a prevenit-o grijulie Vera Aleksandrovna.

Lilia însă și-a îndesat eșarfa în mâneca scurtei.

— Șurik vine îndată, are treabă cu copiii...

Amestecându-se în mulțimea de copii împreună cu mama ei, Vera i-a șoptit acesteia la ureche:

— Asta-i fata lui Șurik, i-ar ședea bine în rolul Irodiadei...

Elizaveta Ivanovna, care o examinase insistent pe fată, a corectat-o pe Vera:

— Mai degrabă în rolul Salomeei... Da' să știi Verocika... e foarte grațioasă, e foarte...

— Fugi de-acolo, ce tot spui mămico! s-a înfuriat Vera. O obrăznicătură, asta e și nimic mai mult... Dumnezeu știe din ce familie vine...

Și Vera a simțit că i se urcă sângele la cap din cauza gâsculiței ăsteia, care mai era și tunsă pe deasupra...

În schimb, Lilia nu era deloc furioasă, dimpotrivă, de acolo din colțișorul ei îi plăcea totul teribil de mult: și mirosul amestecat de brad cu scorțișoară, și serbarea cu un ușor iz aristocratic cunoscut din literatura rusă, i-au plăcut până și cele două „bunicuțe caraghioase", cum le-a numit

---

1 Personaj din povestirea eponimă a lui L. N. Tolstoi. (N. tr.)

în sinea ei pe cele două mame ale lui Șurik: Vera Aleksandrovna, femeia aceea delicată, cu gâtul lung și plin de zbârcituri, înconjurat de danteluțe mototolite, cu părul cărunt pe ici, pe colo, prins într-un coc demodat, și cealaltă, Elizaveta Ivanovna, mult mai masivă, tot cu danteluțe în jurul gâtului, dar aranjate altfel, cu părul alb, ușor ondulat, prins tot într-un coc demodat.

Vera a bătut cu putere în clapele tari ale pianinei, așa încât printre sunetele cântecelelor franțuzești s-a auzit țăcănitul sec al unghiilor. Copiii însă au cântat înduioșător, serbarea s-a desfășurat cum nu se putea mai bine, nimeni nu a uitat nimic, nu a căzut și nu a luat costumul altuia, chiar și sfântul Iosif a strălucit improvizând rolul pe loc: când a venit momentul să fugă în Egipt, Iosif l-a apucat zdravăn de o mână pe măgărușul cu urechile făcute din ciorapi, a înhățat-o și pe Fecioara Maria, care încălecase cu teamă pe puiul de animal, a mai înșfăcat și plăpumioara maronie veche care îl înfățișa pe pruncul Hristos. Toți au început să strige, să râdă în hohote și să țopăie. Șurik și-a scos în sfârșit pelerina și chelia din capron – era singurul costum de spectacol adevărat împrumutat de la atelierul teatrului de Vera Aleksandrovna special pentru evenimentul ăsta –, a strâns grămadă restul costumelor și le-a scos din cameră. În program urma ceaiul, au băut ceai din samovarul electric, au mâncat fără prea mare entuziasm plăcintele de casă și au așteptat să vină în sfârșit momentul oracolelor promise.

Elizaveta Ivanovna, îmbujorată și transpirată toată ca după baie, a întins mâna sub șervet și a scos de acolo turta dulce cu bilețelul așa cum i-a venit la mână. Cei mari s-au așezat și ei la coadă. A întins și Lilia mâna. „Bunicuța" a privit-o cu bunăvoință, a bolborosit ceva în franceză și a extras pachețelul cel mai mare. Lilia l-a desfăcut. În el era un berbecuț învelit tot în spirale de cremă albă de fondante. Iar pe bilețel scria: „Îți schimbi locuința, îți schimbi viața, îți schimbi soarta". I-a arătat lui Șurik bilețelul:

— Uite, vezi...

9

Părinții Liliei erau niște matematicieni evrei de treizeci și opt de ani, aveau caiac, schiuri și chitare. Mama înjura la tot pasul amuzată, iar tatăl era mort după băutură. Dar de băut nu putea bea pentru că nu îl țineau puterile. În schimb, nu era în stare să își ia gândul de la această plăcere gustată de un popor întreg, iar din când în când mama îl scotea târâș de la vecini și îl căra ca pe un sac. Era galben ca o lămâie stoarsă, mirosea a vomă, îl băga în baie, îl ocăra amuzându-se de cât de caraghios e, îl certa fără răutate, pe urmă se opintea cu el târându-l până în cameră gol-pușcă, înfofolit în prosop, îl culca în pat, îl acoperea, îi dădea să bea ceai cu lămâie și aspirină și declara sentențios:

— Ce pe rus îl înzdrăvenește, pe evreu îl prăpădește...

Era curat plagiat. Și Leskov găsise pe undeva proverbul ăsta și îl folosise. Era oricum amuzant.

Și, ca să pună capac la toate astea, înaintaseră deja cererea de plecare, își dăduseră amândoi demisia de la slujbă și de câteva luni bune toată familia trăia într-un entuziasm isteric: și bucurie, și veselie, și spaimă... Nu era prea clar, se auzea ba că îi vor lăsa să plece, ba că le vor respinge cererea, ba că îi vor băga la pușcărie. Tatăl avea unele păcate: publicase ceva undeva, semnase ceva, își spusese părerea în legătură cu ceva. Se împlinise deja un an de când se tot amâna despărțirea de Rusia și de prietenii dragi. Într-o zi o luaseră din loc pe neașteptate la Leningrad, în alta o luaseră de la cursuri pe Lilia și o căraseră cu ei la Samarkand, la un moment dat își găsiseră niște rude necunoscute în Ucraina, le invitaseră să își ia rămas-bun și o săptămână întreagă tropăiseră prin apartamentul lor două evreice bătrâne și grase cu un aer provincial greu de imaginat, erau un fel de Șalom Alehem corcit cu niște caricaturi de antisemiți.

Lilia nu se putea decide dacă merită să încerce să se înscrie la universitate. Că nu o vor primi, asta se înțelegea de la sine, totuși merita să facă o încercare, să vadă cam ce poate. Și,

dacă va fi admisă, atunci iese și mai prost... Mama o îndemna să se răzgândească:

— Las-o baltă... Apucă-te să înveți limba, e mai important pentru tine.

Bineînțeles că mama se referea la ivrit. Tatăl era de părere că trebuie să se înscrie la universitate și îi spunea mamei în liniștea nopții, ca să nu audă Lilia:

— Las-o să încerce, să aibă și ea o experiență, că prea ia lucrurile ușor. Las-o să i se înfunde, că așa se călește conștiința de sine a evreului...

După Anul Nou Lilia s-a simțit extenuată, a lăsat baltă pregătirea pentru examene, nu a mai dat pe la școală și a prins gustul plimbărilor fără rost și fără țintă prin Moscova la orele dimineții. Șurik, în schimb, și-a îndreptat notele pe care era gata-gata să le primească la algebră și matematică, și-a făcut ordine în cunoștințe și și-a reîmprospătat materia la obiectele la care urma să fie examinat.

În primăvară Vera Aleksandrovna și-a luat concediu ca să se ocupe mai serios de băiat. Era de-a dreptul inutil: Șurik manifesta un neașteptat spirit de organizare, studia mult și o asculta din ce în ce mai puțin pe Ella Fitzgerald. Venea la el acasă profesoara de limba și literatura rusă, iar la profesorul de istorie se ducea el de două ori pe săptămână. Examenul de maturitate l-a trecut aproape cu brio, uimindu-i chiar pe profesorii de matematică și fizică. A isprăvit cu școala, mai rămânea ultimul hop, dar, spre nemulțumirea Verei, pleca în fiecare seară de acasă și se întorcea Dumnezeu știe la ce oră. Serile și le petrecea în mare parte în compania Liliei. Și în compania Matildei Pavlovna într-o oarecare măsură. Dar despre asta nu sufla o vorbă.

Câteodată, Lilia venea din proprie inițiativă la Șurik. După unele indicii total învăluite în mister se putea trage concluzia că familia Laskinilor va primi aprobarea de plecare și lucrul ăsta imprima legăturii lor o intensitate specială: era clar ca bună ziua că se despart pentru totdeauna. Vera se

mai înmuiase în privința Liliei, deși credea ca și înainte că e o zănatică și o neserioasă. Dar cu mult farmec.

Aproape în fiecare seară se plimbau prin Moscova. Nimereau câteodată în vreo zonă necunoscută, cum ar fi Lefortovo sau Marinaia Roșcia, și Lilia, sensibilă, cu ochiul călătorului pregătit să o ia din loc, îl învăța pe Șurik să vadă ce nici ea nu știuse să vadă până atunci: o casă care se surpa lent așezată ca un dulău bătrân pe labele dinapoi, strada care se îngusta văzând cu ochii și o cotea brusc fără să ducă undeva anume, copacul bătrân cu mâna întinsă la cerșit... Se pierdeau prin curțile din Zamoskvorecie, se trezeau deodată pe cheiul pustiu sau dădeau peste o bisericuță minunată, cu o fereastră luminată la nivelul solului, așezată între două case posomorâte, iar Lilia plângea din cauza unor vagi presimțiri și a unei inexplicabile spaime în legătură cu plecarea mult așteptată. Și se sărutau dulce și primejdios, sprijiniți de vreun gard dărăpănat sau așezați comod pe o bancă. Lilia era mult mai îndrăzneață decât Șurik. Se apropiau fără să se mai poată opri, ajungând dacă nu la țintă, în orice caz aproape de ea. Șurik căpătase de ceva timp destulă experiență ca să evite punctul culminant, numai că mângâierile fetei îi provocau plăceri noi și cu totul altfel decât acelea pe care le aflase de la Matilda Pavlovna. De fapt, și unele, și altele erau minunate, nu se împiedicau una de cealaltă și nici nu se băteau cap în cap. Delicată și fără sâni, Lilia nu era câtuși de puțin o slăbănoagă, ci era îndesată și cu destulă carne și mușchi pe acolo pe unde ajungeau mâinile lui. Șurik găsea pe pipăite locul acela umed unde tot ce era la suprafață se desfăcea transformându-se într-o plăcere venită dinăuntru și, când îl atingea, Lilia scheuna ușor ca un cățeluș...

Târziu după miezul nopții o conducea până la intrarea în casă. De obicei lumina mai ardea încă la etajul doi, Lilia mai trăgea un scheunat pentru ultima oară, își ștergea mâinile umede, își îndrepta fusta și o pornea repede în sus ca să înfrunte privirea plină de reproș a mamei și bombănelile

tatălui. Acasă mai găsea de obicei ultimii musafiri rămași, al căror număr nu scădea deloc până dimineață.

În iulie au început examenele. Lilia nu s-a înscris – i se părea deja că vede țărmuri noi: al Dunării, al Tibrului, al Iordanului... Șurik a scris o compunere de nota patru[1], iar la istorie a luat cinci. Era un rezultat foarte bun, pentru că nu se prea dădea nota cinci pentru compunere. Acum totul depindea de limbă. Ar promova dacă ar lua „foarte bine" la franceză.

În ziua examenului s-a pomenit că nu e pe lista celor înscriși. S-a dus la comisia de înscriere, unde a dat peste o mulțime de oameni nervoși care se îndesau unul în altul și asediau o secretară furioasă și rea. S-a descoperit că îl trecuseră pe lista celor care urmau să dea examen la germană, pentru că pe diploma de maturitate figura germana. Șurik s-a zăpăcit, s-a lansat în tot soiul de explicații că atunci când s-a înscris a cerut să fie trecut la grupa celor care dau examen la franceză și a obținut aprobarea, că a făcut exact cum a scris în cerere, s-a pregătit pentru franceză... Dar secretara bătrână, clănțănind din fălci din cauza protezei noi care se încăpățâna să nu stea la locul ei, a scos câteva sunete din fundul gâtului ca și cum ar fi făcut niște exerciții de gimnastică cu limba și nici nu a vrut să îl asculte. Era sătulă până-n gât de câte treburi avea, își simțea gura strânsă în chingi, era chinuită de durere și, fără să dea atenție explicațiilor și așa încurcate ale lui Șurik, i-a spus răstit să se ducă să își dea examenele acolo unde e înscris pe listă și să nu îi mai împuie capul cu prostii.

Așa ceva nu s-ar fi întâmplat, de bună seamă, dacă l-ar fi însoțit mama sau bunica. Ele ar fi convins-o pe secretară să îi treacă numele de familie pe cealaltă listă sau ar fi făcut presiuni și l-ar fi obligat să dea examen la germană. Ce să mai facă acum, nu se pregătise în mod special pentru

1 În sistemul de notare din învățământul rusesc cinci este nota maximă. (N. tr.)

germană! Se vede treaba că nu degeaba îl pusese Elizaveta Ivanovna să învețe temeinic verbele nemțești... Șurik însă le-a spus apăsat să nu vină cu el și nimeni nu l-a însoțit pentru că îi respectau deciziile de bărbat.

A ieșit din clădirea minunată de pe Mohovaia fiind ferm hotărât să nu mai pună niciodată piciorul aici. Era o zi de iulie minunată, aerul era plin de mirosul florilor și de praful care dansa în soare. O albină de oraș ieșită din minți i se învârtea în jurul capului; Șurik, necăjit, a gonit-o cu mâna și și-a lovit dureros nasul cu unghia. Îi era tare ciudă, toate îl călcau pe nervi. A luat-o în jos pe Volhonka, a trecut pe lângă Muzeul Pușkin, la fântâna arteziană a cotit-o spre chei și de acolo a făcut un ocol scurt și a ajuns acasă la Lilia. Laskinii primiseră în ajun mult așteptata aprobare de plecare. Șurik aflase vestea la telefon cu o zi în urmă. A urcat la apartamentul Liliei. Era singură acasă, dacă nu puneai la socoteală mormanul de vase nespălate rămase după ditamai cheful. Părinții alergau cu sufletul scos pe la tot soiul de instituții: trebuiau să adune milioane de hârtii și hârtiuțe în cel mai scurt timp. Și bătaia de joc intra în demersurile făcute în vederea plecării: să tărăgănezi aprobarea cererii cât mai mult, uneori ani de-a rândul, pe urmă să dai un termen de o săptămână pentru pregătirea plecării.

De cum a intrat pe ușă, fără să îi lase timp Liliei să îl întrebe ceva, Șurik i-a povestit despre eșecul neașteptat. Ea a început să dea din mâini, să turuie ca o moară stricată, i-a aruncat o avalanșă de cuvinte întrerupându-se mereu:

— Hai repede, să mergem, trebuie să facem ceva, sun-o degrabă pe mama ta, las-o pe bunica ta să meargă imediat la comisia de înscriere... Ce prostie, mare prostie, de ce nu te-ai dus să dai la germană?

— Nu m-am pregătit pentru germană, a ridicat din umeri Șurik.

A îmbrățișat-o. Torentul de cuvinte s-a oprit și ea a început să plângă. Șurik și-a dat brusc seama că pierde ceva mult mai important decât universitatea, că o pierde pe fata

asta, pe Lilia, că pierde totul... Ea pleacă peste o săptămână, pleacă pentru totdeauna, iar acum nu mai are nici o importanță dacă intră sau nu la universitate.

— Nu telefonez nimănui, nu mă duc nicăieri, i-a spus la urechea ei micuță.

Urechea era umedă de la lacrimile care se prelinseseră până acolo. Lacrimile curgeau din plin, fața i s-a umezit și ea. Motivul pentru care îi curgeau lacrimile o copleșea, cuvintele nu mai erau de ajuns. Mai bine zis motive erau multe, iar examenul pe care Șurik nu îl va susține era ultima picătură din paharul care stătea să se reverse...

— Nu pleca, Lasocika, bolborosea el, o să ne căsătorim, o să rămâi. La ce bun să pleci...

Lui îi mai lipseau trei luni până la optsprezece ani, ei – o jumătate de an.

— Ah, Doamne, ar fi trebuit să se întâmple mai devreme, acum e prea târziu, plângea Lilia vârându-și trupul mic în pieptul și pântecul lui.

Nasturii, care abia se țineau pe hălățelul alb, cusut din două broboade, s-au împrăștiat peste tot. El i-a simțit sub degete mușchii subțiri pe spinarea îngustă. Ea l-a tras cu hotărâre spre divan în timp ce nu contenea să turuie:

— Trebuie s-o suni pe Vera Aleksandrovna, trebuie mers la comisia de înscriere, nu e totul pierdut încă...

— Totul e pierdut, Lasocika!

Șurik i-a strâns tare mâinile micuțe, zgâriate de pisică, cu unghiile roase și cu niște crăpături mici pe care făcuse ce făcuse și reușise să le păstreze din iarnă. Și nu știa ce să spună că simte când îi strânge mâinile, piciorușele slabe și strâmbe, urechea clăpăugă ieșită prin părul aspru, tuns scurt. Și a bâiguit:

— Ești așa de... Ești așa de neobișnuită. Ce ai tu cel mai frumos? Mânuțele, piciorușele, urechiușele...

Ea a râs ștergându-și lacrimile:

— Șurik! Astea sunt defectele mele cele mai mari, picioarele strâmbe și urechile clăpăuge. Îl urăsc pe tata pentru asta,

de la el m-am căpătuit cu ele, iar tu spui că e tot ce am mai frumos.

Fără să asculte ce spune, Șurik îi mângâia picioarele, îi lua tălpile micuțe în palmele făcute căuș, i le strângea la piept:

— O să-mi fie dor de fiecare în parte, de mânuțele tale, de picioruțe, de urechiuțe.

Și uite așa a descoperit Șurik din întâmplare cea mai importantă și cea mai secretă lege a iubirii: dacă e să aleagă, inima alege defectele pentru că sunt mai seducătoare decât calitățile și spun mai multe despre un individ anume. Între altele fie spus, el nici măcar nu își dădea seama ce descoperire a făcut, cât despre Lilia, ea avea toată viața în față să înțeleagă...

Lilia și-a strâns picioarele sub ea, s-a întors și s-a sprijinit cu spinarea de pieptul lui Șurik, iar el și-a pus palmele pe gâtul ei și a simțit cum i se zbat venele la dreapta și la stânga, repede-repede ca un pârâiaș mititel.

— Nu pleca, Lilecika, nu pleca...

Venită de la muncă, vecina i-a bătut Liliei în ușă și i-a strigat:

— Lilia! Lilia! Ce-i cu tine, ai adormit? Ceainicul tău a luat foc!

Să spui că a luat foc ceainicul, că arde, ce caraghios sună! Viața lor toată luase foc... De examen nu au mai pomenit...

Evenimentele ce au urmat s-au petrecut atât de repede, încât Șurik a trebuit mai târziu să facă un efort să reconstituie întâmplările în succesiunea lor.

Elizaveta Ivanovna, care trecuse în viața ei prin atâtea încercări și suportase bărbățește moartea soțului, a fiicei vitrege, preferata ei, dispariția surorilor, evacuarea și privațiunile de tot felul, nu a suportat eșecul minor cu examenul lui Șurik. În aceeași seară au dus-o la spital cu un atac de cord sever. Atacul de cord s-a transformat într-un infarct masiv.

Vera, obișnuită toată viața să se răsfețe cu emoții de toate felurile, emoții mai mici, mai mari, dar oricum ușurele, a

trecut de data asta printr-o emoție foarte puternică. Totul îi scăpa din mână, nu îi reușea nimic. I-a fiert mamei o supă, stând tot timpul aplecată deasupra cratiței care bolborosea și așteptând sfârșitul operațiunii, iar înainte să plece la spital și-a adus aminte că a uitat să cumpere apă de colonie. A plecat în centru după o apă de colonie bună, a întârziat să ajungă la spital în orele de vizită și a trebuit să-i dea bani frumoși garderobierei încăpățânate ca să o lase să intre. Și așa s-au petrecut lucrurile în fiecare zi, zi de zi...

Elizaveta Ivanovna zăcea cu perfuzie, era palidă, tăcută și nu voia să moară. Mai bine spus, își dădea seama că nu are dreptul să o lase pe scumpa ei fiică atât de neajutorată (își arunca din când în când privirea la supa tulbure căreia Vera nu îi pusese nici măcar sare) și pe Șurik, care o luase razna din cauza ghinionului ăstuia stupid. În privința asta Elizaveta Ivanovna evalua total greșit situația, credea că băiatul căzuse în depresie. Nu avea cum să își explice altfel faptul de neconceput că el nu venise nici măcar o dată la spital să o vadă.

Or, Șurik a fost ocupat toată săptămâna cu pregătirile de plecare, cu luările de rămas-bun, cu condusul la aeroport. Ultimele douăzeci și patru de ore și le-a petrecut la Șeremetievo ca să ajute la înregistrarea nu știu cărui bagaj. A sosit pe urmă și clipa când Lilia a urcat pe scara care ducea la sala unde el nu mai avea acces, așa că i-a făcut cu mâna de la distanță, din golul unei ferestre de la etajul doi, acolo unde era granița. Lilia și-a luat zborul luând cu ea și piciorușele strâmbe, și urechiușele clăpăuge.

Când a sosit pe seară acasă, a auzit în sfârșit tot ce nu ajunsese la urechile lui o săptămână întreagă, că bunica a făcut infarct și că e într-o stare foarte gravă. S-a îngrozit ce inimă de piatră poate să aibă: cum de nu a putut să își facă timp într-o săptămână întreagă să se ducă să o vadă? Dar era seară deja, la spital programul de vizită se terminase. Noaptea a dormit buștean, lipsa somnului din ultimele zile se făcea simțită. La opt dimineața au sunat de la spital și au comunicat că Elizaveta Ivanovna a murit. În somn.

În mintea lui, plecarea Liliei și moartea bunicii erau totuna, așa încât, stând lângă groapă, a trebuit să facă un efort să-și alunge din cap talmeș-balmeșul ăsta straniu: tot timpul i s-a părut că o îngroapă pe Lilia.

10

Și iată că sosește dimineața de după înmormântare, când parastasul s-a încheiat, când toată vesela a fost spălată de vecinele venite în ajutor, scaunele împrumutate au fost duse înapoi la apartamentele de unde fuseseră luate și casa a rămas curată, casa care fusese până de curând plină până la refuz de prezența aceleia care acum nu mai era.

Sub scaunul din vestibul, Vera Aleksandrovna găsește sacoșa adusă de cineva de la spital. În ea se află ceașca, lingura, hârtia igienică și tot felul de alte mărunțișuri atât de impersonale. Și ochelarii. Fuseseră comandați într-un loc anume, pare-se, acum aproape două luni. Atât de bine se potriveau pe ochii mamei, a căror lumină începuse să se stingă din cauza bătrâneții. Nu existau pe lume ochi cărora să le vină atât de bine lentilele astea bombate cu ramă gri, care îi dădeau un aer tineresc. Cu ochelarii în mână, Vera stă locului încremenită: ce să facă cu ei... Lenjeria de corp și lucrurile de purtat din dulap – șalul pufos, halatul, sutienul mare făcut la comandă, toate pline de mirosul mamei, căciula tricotată în formă de turban pe dosul căreia se rătăciseră laolaltă cu mirosul mamei câteva fire albe și subțiri de păr –, unde să le pună pe toate? Îi vine să le strângă și să le ducă undeva să nu îi mai rănească mereu privirea, să nu o mai doară inima, dar în același timp nu poate să lase din mână lucrurile astea cu urmele calde încă ale mamei ascunse în ele.

Peste tot în cameră, prin toate ungherele, în aer, trupul ei a lăsat urme. Aici se așeza ea. Aici, pe brațul fotoliului,

își punea cotul. Picioarele umflate în papucii vechi cu tocuri făcuseră de multă vreme, de la atâta frecat, o rosătură în covorul roșu: jumătate de secol bătuse din picior în timp ce îi învăța pe elevi cum să pronunțe corect. Dar de curând, de când se mutaseră, schimbaseră poziția covorului și în locul nou, lângă masă, unde bătea tactul cu picioarele grele, țesătura nu mai apucase să se roadă.

O întrebare îi trece Verei prin minte și o îngrozește: ea fusese tratată întotdeauna ca un copil. Mama o apărase de toate necazurile vieții, o îndrumase, o pilotase, îi crescuse fiul. Așa se face că propriul ei copil îi spune Verocika, și nu mama. Are cincizeci și patru de ani. Dar cât are de fapt? E doar o fetiță. O fetiță care nu știe ce e viața de adult... Câți bani îi trebuie ca să trăiască o lună? Cum și unde se plătește întreținerea pentru apartament? Unde e notat numărul de telefon al dentistului cu care mama se înțelegea asupra orei de consultație? Și mai ales cum rămâne acum cu Șurik, cu intrarea lui la institut? După eșecul scandalos, mama avea de gând să îi aranjeze intrarea la ea, la Institutul Pedagogic...

Vera a învârtit mașinal ochelarii mamei în mână. Un munte de telegrame zăcea în fața ei. Condoleanțe. De la elevi, de la colegi. Unde să le pună? De aruncat nu poate să le arunce, să le păstreze e o prostie. Trebuie să o întreb pe mama, i-a trecut prin minte așa cum se întâmpla de obicei. A simțit cum se înfurie de supărare și de ciudă: de ce tocmai acum când e atât de necesar ca ea să fie aici... Azi-mâine încep examenele. Trebuie să sun pe careva de la catedră, pe Anna Mefodievna sau pe Galia... Elevele mamei... Și Șurik ăsta, cât e de ciudat, s-a închis în camera lui și a dat drumul la muzică jignitor de tare...

Oricât de tare ar fi pus muzica, Șurik simțea că nu poate să își înăbușe vina uriașă care atârna mai greu în sufletul lui decât pierderea bunicii. Stătea încremenit cum stă încremenită crisalida și înăuntrul ei se zbate ceva până să iasă de

acolo o ființă pe deplin dezvoltată, așa cum îi e dat de la natură.

La unsprezece dimineața Vera a plecat la teatru, iar Șurik a rămas în camera lui cu un Elvis Presley melancolic și cu el însuși într-o stare groaznică din care nu mai avea cum să iasă: el, Șurik Korn, nu își dăduse examenul pentru că se fâstâcise și își pierduse curajul, umblase cu limba scoasă după Lilia, nu le prevenise pe femeile astea care înnebuniseră neștiind nimic de el, în fond el era cel care o adusese pe bunica în pragul infarctului, nici măcar nu o vizitase la spital pentru că era un flușturatic, un idiot chiar, și uite că ea a murit, iar el poartă vina morții ei. Răbufnirile morale țineau cumva de o reacție biochimică, se schimbase ceva înăuntrul lui, fie compoziția sângelui, fie metabolismul. A stat așa până seara tot sucindu-l pe Elvis pe față și pe dos, și seara târziu *Love me, tender* i s-a înfipt în minte atât de tare și de adânc, încât i-a zburat din cap viața toată cu tot cu amintirile despre bunica și despre copilăria fericită, luminată de prezența ei.

Șurik era nepotul și elevul drag al Elizavetei Ivanovna, dar era în același timp și victima directă a educației ei: de mic copil se obișnuise cu ideea că el, Șurik, este un băiat bun, că face fapte bune, că nu face fapte rele și că, dacă totuși se întâmplă să facă o faptă rea, trebuie să și-o recunoască imediat, să își ceară iertare și să devină iarăși băiat bun... Dar nu mai avea cui să ceară iertare....

Spre seară a sosit Vera de la teatru, au îmbucat ceva din ce rămăsese de la pomană și Șurik i-a spus:

— Mă duc să fac câțiva pași.

Era duminică. Vera era cât pe ce să îl roage să rămână. Se simțea atât de nefericită. Dar ca să fie nefericită până la capăt trebuia ca Șurik să plece și s-o lase singură. Prin urmare, nu i-a cerut să rămână.

Șurik a găsit-o pe Matilda Pavlovna îngrijorată: primise de dimineață o telegramă că murise mătușa ei de la țară și se pregătea să plece a doua zi la Vîșnii Volociok. Încă din copilărie relațiile ei cu mătușa fuseseră destul de proaste,

iar acum nu se simțea în largul ei pentru că nu o prea iubise și nu o regreta. Tot ce putea face pentru ea era să aranjeze un parastas îmbelșugat. A alergat de dimineață pe la magazinele din preajmă, a făcut provizii serioase de salam și de maioneză, de votcă, scrumbie și de portocale cubaneze – o delicatesă iubită de toată lumea. Șurik i-a spus de cum a intrat pe ușă că i-a murit bunica. Ea și-a lovit uimită palmele:

— Cum se poate! O nenorocire nu vine niciodată singură!

Văzând chipul lui Șurik atât de îndurerat, a apucat-o plânsul după mătușa ei, o femeie nenorocită, pizmașă, cu o fire greu de suportat. Șurik s-a pus și el pe plâns. Matilda Pavlovna, fire simplă, fără fasoane, a smuls într-o clipită dopul de metal de la sticla căldicică și a turnat în pahărele.

Lacrimile, votca, scrumbia tăiată grosolan, necurățată ca lumea, la vederea căreia Elizaveta Ivanovna ar fi fost cuprinsă de indignare, toate astea mergeau bine împreună. Au băut câte un pahărel cu un aer preocupat ca niște oameni puși pe treabă, iar Șurik și-a făcut conștiincios și înfocat datoria de bărbat. Treaba asta le-a adus ușurare, nu se știe de ce, și lui, și Matildei, iar el a avut chiar senzația vagă că e băiatul bun care face o faptă bună – ciudat lucru...

Matilda, care a vărsat jumătate de duzină de lacrimi pentru ceva care nu o privea defel, s-a simțit eliberată și cu păcatul iertat. Mai avea acum o problemă cu pisicile: cui să le lase... Vecina ei, inginera amabilă cu o droaie de plozi, care avea grijă câteodată de pisici, era plecată la o pensiune cu copiii, pictorița, altă prietenă, făcea imediat o criză de astm de la mirosul de pisică. Dintr-un motiv sau altul au căzut și celelalte variante: unul era bolnav, altul locuia departe. Nu s-a gândit nici o clipă la Șurik, dar acesta s-a oferit singur să îngrijească de pisici.

Pisicile astea negre, Dusia, Konstantin și Morkovka, care îi veneau mamei ei în același timp și fiică, și nepoată, nu puteau să sufere oamenii, dar cu Șurik au făcut, naiba știe de ce, o excepție, s-au arătat binevoitoare și chiar și-au retras

ghearele, așezându-i-se pe genunchi. Matilda i-a dat imediat cheile și l-a învățat câteva lucruri deloc complicate.

A doua zi dimineața, Șurik, la rugămintea Matildei, a condus-o la tren, pe urmă s-a dus la universitate să își ia actele. Avea de gând să le ducă la Institutul Pedagogic, unde înscrierea nu se terminase încă, dar, când s-a văzut cu hârtiile în mână, și-a dat seama că nu vrea să-i vadă pe nici unul dintre foștii colegi ai bunicii și, în general, nu vrea să mai audă de nici un fel de institut pedagogic. Pentru nimic în lume. S-a înscris la primul institut care i-a ieșit în cale și care se afla foarte aproape de casă. Era institutul Mendeleev, la cinci minute de mers pe jos.

A trecut apoi pe la magazinul de pește, a cumpărat două kilograme de bucățele mici de batog. Pisicile deștepte, trei statuete egiptene, așteptau în vestibul țepene ca niște stâlpi negri, lucioși. Konstantin s-a apropiat de el, și-a înclinat capul lucios și și-a frecat ușor fruntea de piciorul lui.

11

Dezinteresul total al lui Șurik pentru rezultatele de la examene a dat roade minunate. Fără să se pregătească în mod special, a trecut destul de bine examenele la matematică, fizică și chimie. Norocul lui a fost mai mult decât unul obișnuit: i-au picat exact problemele pe care tocmai le revăzuse în ajun. La 20 august s-a văzut pe lista candidaților admiși.

Institutului i se spunea fără nici un pic de respect Mendelavka. Era considerat a fi mai prost decât institutul de petrol și decât cel de tehnologie chimică, și chiar mai prost decât institutul de mecanică chimică. Avea în schimb faima de instituție de învățământ liberală: administrația era blândă, organizația de comsomol nu avea nici o putere, Catedra de științe sociale, care avea mare autoritate la universitate, aici ocupa un loc modest, iar șefii de partid

conduceau bineînțeles treburile, dar nu le stăteau oamenilor pe cap toată ziua, bună ziua.

Pentru că nu avea experiență, Șurik nu era capabil să prețuiască meritele liberalismului, mergea la cursuri cu toți ceilalți la grămadă, făcea conspecte și își răsucea capul în toate părțile examinându-și cu atenție colegii, familiarizându-se cu modul de predare atât de diferit de ceea ce știa din școală.

A început cursul principal de chimie anorganică cu lecții, seminarii și lucrări de laborator. Îi plăceau grozav orele de laborator. La început au învățat lucruri simple. Cum să manevreze eprubetele, cum să curbeze la arzătorul de gaz retorta de sticlă, cum să pritocească soluția și să separe prin filtrare sedimentele. Era o vrăjitorie *sui generis*. Eprubeta se încălzea în momentul când se amestecau două soluții reci, soluțiile își schimbau culoarea, lichidul străveziu se transforma pe neașteptate într-o masă gelatinoasă ca o piftie albastră. Toate aceste mici evenimente aveau explicația lor științifică absolut riguroasă, dar lui Șurik i se părea că în spatele fiecărei explicații, oricare ar fi fost aceea, rămâne misterul nedezlegat al legăturilor intime dintre substanțe. Mai era puțin și descoperea piatra filozofală sau cine știe ce altă himeră a alchimiștilor din Evul Mediu.

La lucrările de laborator se număra printre cei mai nepricepuți. În schimb nimeni nu făcea ochii mari și nu se bucura ca el de micile miracole ale chimiei care se petreceau mai tot timpul chiar în mâinile lui.

Cei mai mulți dintre studenți nu veniseră să învețe chimie pentru că institutul se afla aproape de casa lor. Erau îndrăgostiți de mult timp de chimie, erau înscriși la cercuri de chimie, participau la olimpiade. Pe lângă cei pasionați mai erau și destui evrei care abia apucaseră să dea cu nasul de universitate că fuseseră imediat respinși, mai erau fizicieni și matematicieni cu minte multă și cu ambiții nesatisfăcute care nu intraseră la universitate. Liberalismul din Mendeleevka se făcea simțit, printre altele, și prin faptul că aici erau primiți evreii. Mulți îl luau drept evreu și pe Șurik pentru

că nu se lămureau ce e cu numele lui de familie, dar el era obișnuit din școală cu asta și nici măcar nu încerca să protesteze.

La orele de laborator studenții erau împărțiți în grupe și subgrupe, pentru unele lucrări de laborator subgrupele erau alcătuite din câte patru studenți. În subgrupa lui Șurik cea mai bună la chimie era Alia Togusova, o kazahă cu niște picioruțe subțiri, ușor nedezvoltate, care se întâlneau într-un singur punct, la glezne. În schimb, cu mânuțele ei mici și dibace, făcea lucrările în joacă și atât de repede, încât își isprăvea prima treaba, în timp ce restul colegilor nu reușeau nici măcar să termine de citit indicațiile de metodică. Aici își spunea cuvântul faptul că, până să intre la institut, muncise doi ani la laboratorul unei uzine chimice. Alia era o studentă „specială": uzina chimică din Akmolinsk îi acordase o bursă. Era o studentă isteață, prindea totul din zbor. Profesorul de lucrări practice o remarcase printre ceilalți studenți așa cum se vede de la o poștă soldatul experimentat printre recruți.

A doua fată se numea Lena Stovba. Numele de familie suna aspru, potrivindu-se de minune cu înfățișarea ei. Avea chipul frumos, dar lipsit de finețe, bretonul castaniu-deschis îi acoperea fruntea îngustă, corpul avea formă aerodinamică precum la delfin și stătea pe picioare solide și drepte, cu gleznele groase. Tăcută și neprietenoasă, își petrecea toate pauzele sub scară fumând una după alta țigările scumpe Femina. Se știa că e din Siberia, că tatăl ei e mare șef la partid. Amândouă erau niște provinciale, Alia era o provincială entuziastă, Lena, o provincială tăcută și suspicioasă. Îi bănuia pe moscoviți de păcate ascunse, făcea eforturi să le descopere și să le dea în vileag. Amândouă locuiau la cămin.

Al treilea din subgrupa lor era un băiat din Moscova, Jenia Rosenzweig, cu care Șurik s-a împrietenit imediat. Noul lui prieten era un *wunderkind* care nu reușise să ajungă la Facultatea de Mecanică-Matematică din pricina handicapului datorat naționalității. Era roșcovan, pistruiat,

nu era dezvoltat fizic pe de-a-ntregul și era foarte simpatic. Speranța tuturor stătea în el în ceea ce privește matematica. Analiza matematică atât de logică și clară era văzută de toți ca fiind materia de examen cea mai grea din prima sesiune și nicidecum chimia arbitrară și capricioasă.

Cursul de analiză matematică îl ținea un individ mic și fioros, cu chica zburlită și cu ochelarii care stăteau să îi cadă de pe nasul noduros. Se știa că la examen e mai bine să nu nimerești la el, că dă numai note de trei și nu de prima dată. Rosenzweig, care se credea mare specialist la matematică, s-a angajat să îi pregătească pe toți. Se înghesuiau toți patru în cămăruța lui Șurik, iar Jenia se străduia să îi facă să înțeleagă subtilitățile matematicii.

Vera Aleksandrovna venea din când în când să arunce o privire și să îi întrebe încet și drăgăstos dacă nu cumva vor ceai... Pe urmă le aducea ceaiul în patru cești pe o tavă, fiecare cu farfurioara ei. Pe o farfurie mică, pictată cu frunze și flori în relief, se odihneau pesmeții, iar zaharnița înnegrită era, evident, de argint – ar fi trebuit s-o curețe cu pastă de dinți, ar fi strălucit ca nouă...

12

Alia Togusova era fiica unei rusoaice deportate și a unui kazah văduv. Mama ei, Galina Ivanovna Lopatnikova, nimerise înainte de război în Kazahstan la numai patru ani. În afacerea cu uciderea lui Kirov fusese amestecat indirect și tatăl Galinei, un activist de partid de rang inferior. Tatăl pierise în închisoare, mama se prăpădise și ea la puțin timp după aceea. Galina nu își mai aducea aminte de părinți, la șapte ani o plasaseră la o casă de copii cu regim special. Toată viața ei a fost o caznă neîntreruptă și o luptă blazată pentru supraviețuire. Cât a fost copil a fost mereu bolnavă. Dar ca să vezi ce lucru ciudat, copiii voinici mureau, iar ea, fără

pic de putere, reușea să rămână în viață. Ca și cum bolile, odată instalate în ființa asta prăpădită, nu aveau de unde să își tragă seva și mureau, iar ea scăpa cu viață. De la casa de copii au trimis-o la o școală de meserii, la tencuitori. Aici a făcut imediat tuberculoză și a început din nou să moară încetul cu încetul, dar se vede treaba că morții i s-a făcut așa o silă de oscioarele ei slabe, că boala s-a oprit și caverna s-a cicatrizat. A ieșit din spital și s-a angajat femeie de serviciu la gară. Dormea la cămin într-un pat cu o altă fată tot dintr-o familie de deportați.

Când Togus Togusov, bărbatul de patruzeci de ani, manipulant de vagoane la depoul din Akmolinsk, a luat-o acasă la el, situația ei s-a îmbunătățit într-o oarecare măsură: i-au dat viză permanentă de ședere. În rest toate au rămas la fel: foamete, frig, ba pe deasupra și muncă multă. Rusoaica lui Togus s-a dovedit a fi nepricepută și neînvățată cu treburile casnice, nu știa să facă nici măcar o supă. Copilăria petrecută la casa de copii o învățase să se mulțumească doar cu rația mizeră de pâine, să fie supusă din cauza fricii și răbdătoare. Galina se pricepea doar să dea cu cârpa pe dușumeaua plină de scuipat din gară. Iar cu copiii adolescenți ai lui Togus nu se descurca deloc, așa că a trebuit să îi trimită la tatăl lui Togus, departe, în raionul Mugodjarski.

Rudele kazahe din partea lui Togus spuneau despre el că e un om de nimic, iar căsătoria cu rusoaica le-a întărit definitiv convingerea asta. Chiar și Togus a fost întru câtva dezamăgit: noua lui nevastă nu născuse o fetiță bălaie cum ar fi vrut el, ci una neagră, cu ochii înguști, o kazahă în toată puterea cuvântului. I-au pus numele Alia. Togus a avut noroc în altă parte. Imediat după ce s-a născut Alia, l-au angajat însoțitor de vagon. Se dădeau bani grei ca să obții un loc ca ăsta. De cum s-a dat drumul la calea ferată Turkestan-Siberia, kazahii au fost atrași de meseria asta nouă care era modalitatea ideală de trecere de la viața nomadă la cea sedentară.

Călătorind fericit pe calea ferată, îmbogățindu-se din specula cu votcă, alimente, articole de manufactură, lucru obișnuit într-o meserie ca asta, Togus și-a făcut rost de o nouă familie la Tașkent și de câteva prietene vremelnice pe toate rutele pe unde trecea. Venea din când în când la Akmolinsk, lăsa ba o jumătate de berbec, ba o bucată de mătase scumpă, ba niște bomboane nemaipomenite pentru fată și dispărea cu lunile. S-ar putea spune chiar că a părăsit-o pe Galina, dacă aceasta ar fi fost în stare să se gândească la așa ceva. Dar de gândit nu putea să se gândească. Ar fi trebuit ca sufletul să îi fie puternic, or, ea abia dacă avea putere să se gândească la lucrurile mărunte, la mâncare, la pantofii scâlciați, la ce avea să pună pe foc. Nu avea putere să se gândească la nici un fel de iubire, nu avusese pe nimeni aproape de ea, pe nimeni care să îi trezească iubirea. Alia, fiica ei, nu îi trezea decât vagi palpitații. Fetița nu îi semăna deloc, era o agitată, nu o lăsa în pace pe mama ei obosită de toate, îi lua toată vlaga, se agăța încăpățânată de ea cu mânuțele și își căpăta ademenind-o dramul de iubire.

Ultimele două veri când Togus a mai venit pe la Akmolinsk cât de cât regulat, au trimis-o pe Alia la bunicul kazah care toată viața lui nu făcuse altceva decât să se mute dintr-un loc în altul hoinărind prin stepă de la munții Mugodjar până la Aral, pe străvechiul drum tainic, potrivindu-și pașii după anotimp, direcția vântului și înălțimea ierbii călcate în picioare de turmele de oi. Despre durerea ascuțită din burtă, despre rufele scorojite de la diareea cu sânge, despre duhoarea din iurtă, fumul înecăcios și copiii mai mari decât ea – răi și urâți – care o necăjeau și o băteau din te miri ce, despre toate astea Alia nu povestea nimănui niciodată. Așa făcea și mama ei, Galina Ivanovna, nu îi povestea despre copilăria ei petrecută la casa de copii...

După moartea lui Stalin au început să mai slăbească chingile în privința deportaților. Galina Ivanovna ar fi putut să se ducă la Leningrad, dar acolo nu avea pe nimeni. Sau chiar dacă era cineva, ea nu avea cum să știe. Și încotro s-o

apuce? Cât de pregătită era oare să se mute într-un loc nou? Cu anii se aranjase binișor aici: o cameră de unsprezece metri la marginea Akmolinskului, lângă bariera de cale ferată, un pat, masa, covorul – toată averea de la bărbatul ei, unde mai pui că avea și de lucru, era femeie de serviciu la gară, acolo mai avea parte și de un ajutor prețios –, sticlele goale lăsate de pasagerii mărinimoși.

Până să se ducă la școală, pe Alia o lua cu ea la gară, și acolo, în sala de așteptare, fetița se așeza pe vine și îi examina cu atenție, mâncându-i din ochi, pe cei care veneau în valuri și dispăreau pe urmă nu se știe unde. La început se holbase la ei prostește și văzuse doar o turmă fără chip, haotică, așa cum erau turmele de oi din stepa kazahă, pe urmă începuse să deosebească figurile între ele. O fermecau mai ales rușii, fețele lor aveau altă expresie, erau altfel îmbrăcați, nu țineau în mâini boccele și traiste, ci serviete și geamantane, iar pantofii erau de piele și străluceau așa cum strălucesc galoșii spălați. Mai zărea uneori câteva femei prin mulțimea de bărbați, nu purtau pufoaice și broboade, ci pălării și pardesie cu gulere de blană, cu pantofi cu toc. Erau rusoaice, dar altfel de rusoaice, nu ca mama ei.

Multe ceasuri a petrecut micuța Alia la gară cu gândul aiurea, ca un budist care contemplă cerul întrebându-se de unde vine înțelepciunea sau apa care curge veșnic. Nu era în stare să își pună întrebări și să răspundă la ele, își făurea doar visuri, ghemuită lângă coșul de gunoi: odată și odată se va încălța și ea cu pantofi cu toc, va lua în mână un geamantan și va pleca de aici altundeva, nu știa nici ea unde... la o altă viață pe care avea îndrăzneala să și-o dorească. Poate că în ea vorbea chiar sângele tatălui ei, sângele ăsta care îl mânase pe liniile încurcate de cale ferată, în mijlocul magmei umane, în mirosul greu de fier încins amestecat cu mirosul de cărbune ud și cu duhoarea closetelor spurcate din vagoane, acolo unde totul i se potrivea ca o mănușă, acolo unde viața îi oferea ocazii de toate felurile – să bea un coniac bun cu soldații, să cotonogească o femeie pe care o prinsese

fără bilet, să câștige ușor un purcoi de bani, să promită câte în lună și în stele, să mintă de să înghețe apele și câteodată să facă pe grozavul în fața vreunui pasager lipsit de apărare... Zece ani a dus-o Togus Togusov tot într-o petrecere, sărbătorind norocul de a fi ajuns la căile ferate, iar în al unsprezecelea l-au îmbătat, l-au jefuit și l-au aruncat din tren doi nelegiuiți pe care îi primise noaptea să stea în compartimentul rezervat lui, în timp ce trenul mergea pe ruta Urghenci-Koz-Sîrt. De la vârsta de zece ani Alia nu a mai avut parte de bomboane scumpe. Mama a dus-o la școală și în primii ani nu a prea reușit să facă vreo legătură între oamenii aceia fericiți, sosiți pe peronul gării din Akmolinsk și bețișoarele strâmbe pe care le desena în silă în caiet, dar la sfârșitul clasei a doua ceva a încolțit în mintea ei: a început să învețe cu pasiune, cu înverșunare, și-a încordat puterile continuu – multe, puține, nu conta –, până la limita maximă, limita asta tot creștea și cu fiecare an ce trecea învăța din ce în ce mai bine. S-a înscris la școala de zece ani, deși majoritatea fetelor, după ce terminau clasa a șaptea, își găseau de lucru, intrau ucenice la fabrică sau se duceau la școala profesională.

A terminat școala cu medalie de argint. Profesoara de chimie, Evghenia Lazarevna, diriginta clasei, deportată din Moscova, stabilită și ea în Kazahstan, a îndemnat-o să plece la Moscova și să se înscrie la universitate, la Facultatea de Chimie.

— Ai talent cum rar se întâlnește, crede-mă, asemenea unui pianist sau unui matematician. Simți structura, s-a entuziasmat Evghenia Lazarevna.

Alia știa și singură că mintea ei a prins putere, că memoria vizuală, care îi permitea bunicului ca dintr-o privire să descopere dispariția unei singure oi din turma în continuă mișcare, înregistra corect tiparul formulelor chimice, structura lor ramificată, circulară, radicalii liberi...

— Nu merg acum, mă duc peste doi ani, a spus Alia și nu a mai catadicsit să îi dea explicații.

Evghenia Lazarevna a dat din umeri:

— În doi ani se pierde totul, dispare în bătaia vântului...

La vremea aceea Galina Ivanovna ajunsese o invalidă: un picior nu și-l putea îndoi de la genunchi, pe celălalt abia și-l târa. Alia s-a dus să muncească în fabrică, e adevărat, nu în atelier, ci la laborator. Evghenia Lazarevna a plasat-o pe lângă o fostă elevă a ei. Doi ani a tras Alia ca un rob, lua câte un salariu și jumătate, muncea douăsprezece ore pe zi. A strâns bani pentru biletul de tren, și-a cumpărat o bluză albastră de lână, fustă neagră și pantofi cu toc. A mai pus deoparte o sută de ruble să aibă de rezervă. Dar nu ăsta era cel mai important lucru: pe lângă faptul că muncise doi ani și căpătase ceva experiență, fabrica din țara natală a trimis-o la studii, e adevărat, nu la universitate, ci la Institutul Mendeleev, la Facultatea de Tehnologie. Era acum un „cadru național". Mama, care tocmai atunci își făcuse formele pentru „grupa a doua de invaliditate" pentru tuberculoză osoasă, a rugat-o să rămână, să se înscrie aici la Akmolinsk, la Institutul Pedagogic, dacă tot a prins drag de învățătură. Se pregătea să moară și i-a promis că nu o va deranja mult timp cu boala ei. Dar Alia nici nu a vrut să audă.

Cu pantofii cu toc pe piciorul gol, cu geamantanul burdușit cu cărți, a luat loc în trenul care tocmai trecea. Pe drumul până la gară și-a făcut praf călcâiele frecându-le până la sânge de ștaifurile tari ca piatra. Dar nu îi păsa: era mai necruțătoare cu ea însăși decât fusese cu mama ei.

În tren a luat hotărârea fermă să nu se mai întoarcă niciodată în Kazahstan. Nu văzuse încă Moscova, dar știa că acolo va rămâne pentru totdeauna.

Nici în vis nu își imaginase strălucirea extraordinară a capitalei văzută pe viu. Gara Kazansk, concentratul ăsta de harababură, de vacarm și de mizerie, cloacă a orașului disprețuită de moscoviți, i s-a părut Aliei că e anticamera paradisului. A ieșit în piață – măreția orașului a uluit-o. A coborât la metrou și a înlemnit: paradisul nu era în ceruri, ci sub pământ. A ajuns la Novoslobodsk și, la vederea bucățelelor de sticlă colorată ale vitraliilor jalnice din stația de sub pământ,

i s-a părut că trăiește cea mai adâncă emoție artistică. O jumătate de ceas a stat înmărmurită cu lacrimile curgându-i șiroaie în fața panoului strălucitor înainte să iasă la lumina zilei. Dar ieșind la suprafață, a fost la început dezamăgită: de o parte și de alta a palatului de marmură erau împrăștiate căsuțe micuțe și fără nici un Dumnezeu, nu mai răsărite decât la Akmolinsk. Și, în timp ce privea răscrucea de drumuri prizărită și ea, brusc a venit de undeva un miros plăcut de pâine, la fel de fabulos și de desfătător ca sticla colorată a vitraliilor.

Brutăria era vizavi, puțin în diagonală față de metrou. A pornit pe urmele mirosului care plutea în aer. Era o clădire veche cu un etaj. Înăuntru străluceau plăcile de faianță alb-albăstruie. Și asta i s-a părut o minune. Brutăria era într-adevăr foarte frumoasă, fusese cândva a lui Filippov, păstraseră la subsol brutăria veche, mai lucra aici bătrânul brutar care trebăluise de mic copil pe lângă cuptoare înainte de revoluție...

În brutărie aerul era încărcat de un miros atât de plăcut, încât îți venea să mușți din aerul ăsta și să îl mesteci. Și era atâta pâine, că îți venea s-o mănânci din ochi. Alia nu mai pomenise așa minune de pâine. La început a crezut că e scumpă, că nu e de buzunarul ei. Dar costa ca orice altă pâine, ca pâinea de la Akmolinsk. A cumpărat un colac, o franzelă cu multe calorii și o turtiță de secară, pe toate deodată. A mușcat puțin, deși îi era milă să îi vatăme frumusețea. Colacul era presărat cu făină, era atât de fină și de albă cum nu mai văzuse la ea în Kazahstan. Nu credea să existe ceva mai gustos pe lume decât pâinea asta...

Și-a târât geamantanul burdușit zdravăn până la institut, oprindu-se la fiecare zece pași. I-au primit imediat hârtiile și i-au dat un loc la cămin. A găsit cu greu căminul în raionul Krasnaia Presnia, destul de departe de metrou. După ce și-a rezolvat problema cu căminul și a obținut un loc într-o cameră cu patru paturi, și-a vârât geamantanul urâcios sub patul de fier și a pornit-o val-vârtej spre Piața Roșie ca să vadă Kremlinul și mausoleul lui Lenin, Mecca și Kaaba din partea asta a lumii.

A fost cea mai însemnată zi din viața ei: descoperise dintr-odată cele trei minuni ale lumii. Sufletul a avut parte de sfânta artă înfățișată sub forma bucățelelor de sticlă colorată meșterite de niște lucrători beți după schițele unor cârpaci și ciubucari nerușinați, corpul a avut parte de lucrul cel mai de preț – gustul de neuitat al pâinii (cei care desțeleniseră pământurile virgine, țăranii transmutați, veneticii din rândul deportaților și al comsomoliștilor chemați să săvârșească fapte de vitejie făcuseră să rodească pâinea cenușie, umedă ca pământul), iar duhul nemuririi a cocoțat-o pe Alia sus de tot, la Dumnezeu, în slava cerului, atunci când s-a apropiat de zidul crenelat al sfântului lăcaș. Aleluia!

Cine ar fi îndrăznit să îi deschidă ochii în ziua aceea? Cine ar fi putut să îi ofere mai mult? Colegele de cameră nu i-ar fi împărtășit probabil entuziasmul, dacă ea le-ar fi destăinuit emoțiile prin care trecuse. Dar ea și-a păstrat exaltarea în adâncul sufletului.

Tot ce și-a propus s-a înfăptuit. Și-a luat examenele mult mai bine decât era nevoie ca să fie admisă. La cămin i-au dat un pat și o noptieră într-o cameră cu patru locuri, closetul și dușul la capătul culoarului, bucătăria comună și plita cu gaz. Avea dreptul la toate astea. Se uita pe deasupra eprubetelor și retortelor la colegii ei. Toți erau minunați, arătau ca niște străini – frumoși, eleganți, bine hrăniți. Șurik Korn arăta mai bine decât toți. A ajuns pe urmă la el acasă. Era ultimul etaj al paradisului. Alia era sigură acum că poate obține totul. Trebuia doar să acționeze. Și a acționat. Era pregătită pentru toate.

13

După moartea mamei, Vera a îmbătrânit brusc. Se simțea ca o orfană și, cum starea asta ține prin excelență de copilărie, a început să se comporte ca și cum ar fi făcut schimb de

locuri cu fiul ei student, cedându-i întâietatea după vârstă. Toate problemele vieții de zi cu zi, rezolvate înainte fără mare tam-tam de Elizaveta Ivanovna, au căzut acum pe capul lui Șurik, iar el le-a luat supus asupra lui.

Mama se uita acum la el de jos în sus și, atingându-i umărul cu mâna străvezie de slabă ce era, îi spunea distrată:

— Șurik, ar trebui ceva pentru prânz... Șurik, factura de lumină...? Era pe aici pe undeva...? Șurik, n-ai dat cumva peste șalul meu...?

Totul era cu semn de întrebare, suna a ceva spus în doi peri și nedus până la capăt.

Își punea ca și înainte salariul de contabilă în cutiuța îmbrăcată în mătase, așezată pe măsuța Elizavetei Ivanovna. Șurik a fost primul care și-a dat seama că banii nu le ajung și chiar de la jumătatea lui septembrie s-a apucat să dea lecții foștilor elevi ai bunicii. În plus era și bursa.

Când se întorcea de la institut, trecea pe la magazinul cel mai apropiat și aducea acasă colțunași cu carne, cartofi, mere fără de care mama nu putea trăi, plătea gazul și lumina, căuta până găsea șalul care alunecase între perete și dulapul de pantofi...

O dată pe săptămână cumpăra batog mărunțit, pe care i-l ducea Matildei... Aștepta o scrisoare de la Lilia. Nu primise încă nici una.

Se apropia Anul Nou, primul fără Elizaveta Ivanovna, fără serbarea de Crăciun, fără ghicitul în turtă dulce, fără darurile generoase și neașteptate ale bunicii, și, pare-se, fără brad... În orice caz Vera habar nu avea de unde se cumpăra bradul ăsta, cine îl aducea acasă și cum de ajungea ditamai copacul țepos în trepiedul vechi de când lumea, păstrat de Elizaveta Ivanovna, fixat cu pene de lemn păstrate și ele într-o cutie specială.

Pe măsură ce treceau săptămânile și lunile, absența Elizavetei Ivanovna se făcea simțită din ce în ce mai acut, în special în săptămâna din ajunul Anului Nou, care în anii trecuți era săptămâna bucuriei abia ținute în frâu și a

pregătirilor febrile: aproape în fiecare zi veneau elevii să dea ultimul lustru poezioarelor și cântecelelor franțuzești, iar seara, când Vera ajungea acasă de la lucru, se așeza la pian și îi acompania gândindu-se la Aleksandr Sighismundovici, pe care nu și-l putea scoate din minte, își scutura mașinal capul la sfârșitul fiecărei fraze muzicale, așa cum făcea el odinioară. Copiii cântau tare și fals, Elizaveta Ivanovna, ținându-și strânsă buza de sus din cauza protezei care i se mișca, bătea cu vârful pantofului în covor, în cuptorul încins se uscau cojile de portocale și de mere, casa se umplea de mirosul plăcut de scorțișoară și portocale combinat cu mirosul de ceară de parchet...

— Apropo, Șurik, unde e notat telefonul lui Aleksei Sidorovici?

Aleksei Sidorovici era parchetarul pe care Elizaveta Ivanovna îl chema din vremuri apuse de mult de două ori pe an, în ajun de Crăciun și de Paște. El însă nu avea telefon, locuia la Tomilino, ea îi trimitea o carte poștală cu data la care să vină. Avea adresa în cap, nu o trecuse în agendă...

Încă din copilărie Vera suporta greu luna decembrie, o lună mohorâtă care nu se lăsa dusă cu una, cu două: era întotdeauna răcită, tușea, cădea în depresie, numită pe vremea aceea melancolie. Elizaveta Ivanovna începea de obicei din noiembrie să se îngrijească mai serios de fiica ei, îi dădea să înghită o poșircă făcută din frunze de aloe amestecate cu miere, făcea o infuzie de pătlagină sau de iarbă-mare, îi aducea dimineața la nas un păhărel de vin roșu, dulce...

Decembrie ăsta, primul fără mama, a fost o lună deosebit de grea pentru Vera. Plângea mult și, fapt de-a dreptul uimitor, plângea chiar și în somn. Se trezea și abia dacă avea putere să lupte cu lacrimile care o podideau împotriva voinței ei. O apuca plânsul și la birou, lacrimile începeau să îi curgă din nimic, i se punea un nod în gât că abia mai putea să respire. Slăbea văzând cu ochii, fustele i se învârteau în jurul șoldurilor slabe. Artistele tinere o asaltau cu întrebările ca să afle dacă ține cumva vreun regim. Nu era vorba,

bineînțeles, de nici un fel de regim alimentar, ci de glanda tiroidă hipertrofiată încă din copilărie, care acum împrăștia în sânge cantități mari de hormoni. Din cauza ei Vera se simțea slăbită, plângea și nu își găsea locul. Și pentru că simptomele bolii se potriveau perfect cu simptomele care țineau de firea ei – plânsul din orice, ipohondria, surmenajul –, mult timp nu au putut să îi dea de capăt răului de care suferea. Prietenele îi dădeau mereu de înțeles că nu prea arată bine, că are un aer obosit...

Șurik era poate singurul care se simțea înduioșat că frumusețea ei se ofilește văzând cu ochii, că arată ca vai de capul ei, că seamănă cu o ceașcă veche de porțelan sau cu un fluture care și-a trăit traiul...

O diviniza pe Vera. Crescuse cu convingerea fermă, inoculată preventiv de Elizaveta Ivanovna, că mama lui e un om deosebit, un artist, că lâncezește într-o slujbă mizerabilă care nu corespunde deloc nivelului ei și asta pentru că munca de creație cere ca artistul să i se dedice întru totul, or, Verusia și-a luat asupra ei o cu totul altă sarcină, să îl crească pe el. Pentru el și-a sacrificat cariera artistică. El trebuia să aprecieze sacrificiul ăsta la justa lui valoare. Ceea ce și făcea.

Acum, după povestea tristă cu bunica, intra mereu în panică, temându-se pentru mama lui. Și-au schimbat definitiv rolurile: Vera l-a pus pe Șurik în locul răposatei ei mame, iar el a intrat cu ușurință în rolul ăsta, asumându-și răspunderea nu ca un tată pentru copilul lui, ci ca un frate mai mare pentru sora lui mai mică. Grija pentru ea nu avea nimic abstract, nu își bătea el capul cu speculații dintr-astea, îl preocupau lucrurile practice, grijile zilnice care îi luau mult timp.

Șurik trecea printr-o perioadă grea. Chiar dacă intrase ușor la institut, mesteca cu greu cursurile. Avea fără doar și poate aptitudini pentru științele umaniste, iar ușurința cu care învățase limbile străine nu avea nici în clin, nici în mânecă cu materiile de aici. La sfârșitul primului semestru, s-a trezit că avea o grămadă de lacune la toate științele exacte, a luat cu greu note de trecere, recurgând mereu la ajutorul

Aliei și al lui Jenia. Îl mânau de la spate să învețe, ba îi făceau și lecțiile. Chiar dacă până acum nu fusese trântit la examene, avea totuși presimțiri rele în privința lor. Singura materie la care lucrurile mergeau strună era engleza. Încurcătura care provocase indirect moartea Elizavetei Ivanovna se repeta, pare-se, pentru a doua oară: îl înscriseseră din greșeală la altă grupă. Când și-a văzut numele la grupa de „engleză – avansați", nici măcar nu s-a dus la decanat să explice situația. A început să meargă la cursuri, iar abia la sfârșitul semestrului profesoara a observat că dintr-o greșeală unul din studenții ei a reușit în trei luni să învețe toată materia și să se descurce foarte bine cu volumul mare de cunoștințe noi pentru avansați.

Pe vremuri Vera se ducea conștiincios la cele mai bune premiere de teatru și concerte în compania lui Șurik. Acum, când îi propunea să iasă cu ea undeva, se întâmpla ca el s-o refuze uneori pentru că nu îi mai ajungea timpul. Avea mult de învățat. Chimia îi provoca cele mai mari necazuri, o găsea sucită, stufoasă și fără pic de logică...

Se schimbase totul în viața lui și dintr-odată, atât în lucrurile importante cât și în fleacuri. Un singur lucru rămăsese neschimbat de anul trecut – Matilda, femeia din zilele de luni. De altminteri, zilele de luni luau uneori locul și altor zile din săptămână. Pentru că Vera simțea mai ales seara că o apasă povara singurătății, Șurik moțăia pe manuale așteptând să se facă unsprezece, când mama își lua somniferul, și, pe urmă, lăsând în camera lui o luminiță mică și muzica dată încet, numai în ciorapi, cu ghetele în mâini, deschidea ușa de la intrare ferindu-se să nu scârțâie balamalele unse special și să nu facă zgomot încuietoarea, își încălța ghetele pe palier și o lua la fugă pe scări, apoi străbătea curtea în goană, o lua peste podul de cale ferată și drept la Matilda...

Deschidea ușa cu cheia lui, dată nu ca un semn al legăturii lor amoroase, ci ca o dovadă a prieteniei pe care i-o arătase Matilda din ziua în care îi lăsase în grijă pisicile pentru prima oară. Prin deschizătura ușii el zărea patul alb, lat, pe Matilda

culcată pe pernele imense, într-o cămașă albă, largă, cu coada împletită pentru noapte căzându-i moale pe umăr, cu o cărticică groasă învelită în ziar, înconjurată de cele trei pisici dormind în cele mai ciudate poziții pe corpul ei care ocupa mare parte din suprafața patului. Matilda trimitea un zâmbet imaginii din ușă – flăcăiandrului roșu în obraji, într-o scurtă de sportiv, cu fulgi de zăpadă în părul des. Știa că alergase tot drumul cu sufletul la gură ca animalul gonind să se adape, și mai știa că ar alerga nu douăzeci de minute, ci o noapte întreagă, poate chiar o săptămână ca să ajungă mai repede s-o strângă în brațe, pentru că foamea lui era foame de animal tânăr și ea simțea că e gata să i se dea cu totul.

Îi trecea uneori prin minte că ar trebui să îl facă să se dezmeticească și să îl instruiască pe puștan pentru că și în pat își continua fuga, nu avea timp de mângâieri pe îndelete, de voluptăți și rafinamente. Imediat ce își încheia cursa, se smulgea din brațele ei, scotea un „ah!" uitându-se la ceas, se îmbrăca iute și o lua iar la fugă. Ea se ducea la fereastră și îl vedea cum zboară din curte în stradă, apoi îl zărea apărând o clipă în spațiul dintre două case...

„Se grăbește la maică-sa", zâmbea Matilda indulgentă. „Numai de nu m-aș lega prea tare, toanta și hoașca de mine..."

Se temea de atașamente, știa că asta înseamnă un preț de plătit. Era obișnuită să dea socoteală pentru toate.

14

Anul Nou va fi un an trist, așa își propusese Vera Aleksandrovna. A decis să îl interpreteze în notă minoră, a găsit un album cu Mendelssohn și a descifrat din timp *Sonata nr. 2*. Nu avea o părere prea bună despre nivelul la care ajunsese s-o interpreteze, dar unicul spectator pe care conta în seara de Anul Nou era spectatorul cel mai îngăduitor cu putință.

Sufletul ei de artistă nu murise. Vechiul spectacol al vieții ei se dusese pe apa sâmbetei, gata cu scenele vechi, acum monta un spectacol nou cu recuzită nouă, la îndemână, un fel de potpuriu cum se spune în teatru. La Mendelssohn se potrivește o rochie neagră, închisă până sus, dar cu mâneci transparente, ceva decent pentru o interpretă. Iar negrul îi vine bine. Cât despre tradiția mic-burgheză conform căreia nu e bine să întâmpini Anul Nou în negru, de asta nu se sinchisește deloc. Mâncarea va fi fără pretenții: nici un fel de plăcinte în formă de purceluș cum le făcea mama cu mâna ei, perfect identice cu cele făcute la mașină, să nu audă de salata de fructe făcută în casă în castronul de argint stil *à la russe*... Apropo, pe unde s-o fi rătăcit castronul, trebuie neapărat să îl întrebe pe Șurik... Sendvișuri micuțe... Da, ei da, trebuie cumpărate niște tarte de la bufetul Societății oamenilor de teatru. Portocale. Și o sticlă de șampanie. Asta-i tot. Pentru noi doi.

O să pun șalul mamei pe spinarea fotoliului, și pe Stendhal lasă-l să stea deschis exact acolo unde l-a lăsat atunci când au dus-o la spital. Și ochelarii... O să punem masa pentru trei. Da, pentru noi trei.

Nici prin cap nu îi trecea Verei că Șurik ar putea să aibă alte planuri. Ca întotdeauna lui îi erau rezervate câteva roluri pentru sărbătoarea care se apropia: de paj, de interlocutor și de mulțime entuziastă. Și, bineînțeles, să joace rolul bărbatului în sensul înalt al cuvântului. În sensul cel mai înalt.

Iar lui Șurik numai de serbare nu-i ardea. Pe 31, dimineața devreme, s-a dus la colocviul de chimie anorganică. S-a întâmplat să bată la ușa asistentului Xabarov tocmai când acesta ciocnea cu laborantul un pahărel gradat de o sută de grame cu alcool folosit în laborator, diluat atât cât trebuie. Șurik încerca pentru a treia oară să treacă la colocviu, căci, dacă nu îl lua azi, nu îl primeau la sesiunea de examene. Stătea nehotărât în pragul ușii. Alia, mentorul și suporterul lui Șurik, aștepta curioasă în spatele lui.

— Ce-i cu tine, Togusova? a întrebat Xabarov, care o promovase demult pentru rezultatele ei bune.

— Stau și eu așa, s-a fâstâcit Alia.

— Of, ce să mă fac cu voi copii! a oftat cu blândețe Xabarov.

Votculița tocmai îi pătrunsese în organism și totul pe dinăuntru și pe dinafară se încălzise și se înmuiase. Xabarov era un alcoolic începător, iar Șurik picase la țanc, când totul începea să i se învârtească în jur. Șurik a rezolvat problema la plesneală. Lui Xabarov i s-a părut de-a dreptul comic, a izbucnit în râs, i-a dat alta și s-a dus în camera alăturată să mai bea un rând cu laborantul lui devotat. Peste cincisprezece minute s-a întors, l-a găsit pe Șurik, de care uitase, cu problema rezolvată de Alia, i-a dat notă de trecere și i-a făcut cu ochiul, agitându-și degetul:

— Nu știi nimic, Korn!

Pe coridor Șurik a îmbrățișat-o pe Alia și a învârtit-o, ciufulindu-i părul aranjat cu migală:

— Ura! L-am luat!

Alia s-a simțit în al nouălea cer. Coridorul era plin de lume, au văzut toți cum a îmbrățișat-o. Era cea mai clară dovadă că eforturile pe care le făcea să îl cucerească au dat primele roade. Bucuria pe care i-a arătat-o și părul ciufulit au demonstrat tuturor că între ei se întâmplă ceva. Apropierea s-a produs, iar ea era pregătită să trudească atât cât va fi nevoie, să cucerească marele premiu.

Și-a îndreptat smocul de păr alunecat într-o parte cu mâna osoasă și și-a trecut-o agitată pe gulerul bluzei albastre, pe poalele fustei, și-a aranjat ciorapul ciupindu-l prin fustă în dreptul pulpei și l-a tras în sus.

— Te felicit! s-a fandosit ea mișcând din umeri.

În clipa asta era aproape drăguță, aducea de departe cu japoneza din calendarul pe hârtie lucioasă, unul dintre mulțimea de lucruri care ajunseseră în anul acela în Rusia.

— Îți mulțumesc foarte mult, a spus Șurik radiind încă de bucuria succesului.

„Sună a invitație", și-a spus ea.

Îi intrase în cap, nu se știe de ce, că, dacă el o să ia colocviul, o s-o invite neapărat acasă de Anul Nou. De câteva zile toată lumea era agitată, se înțeleseseră să facă o colectă și să suporte cheltuielile împreună, cumpăraseră de mâncare, discutaseră unde să se ducă. Lucrul ăsta era deosebit de important mai ales pentru cei de la cămin: administrația intransigentă era cu ochii pe ei, îi vâna să nu se țină de beții și de alte scandaluri de tot felul care aveau loc de regulă într-o zi ca asta. În ziua asta cei din provincie voiau să-și petreacă seara într-o familie de moscoviți adevărați.

Șurik își muta hârtiile mâzgălite din buzunare în servietă, iar ea stătea alături de el și își frământa înfrigurată mintea doar-doar i-o veni să spună ceva pe loc, la cald, ca să exploateze clipa asta favorabilă și s-o facă să lucreze în folosul ei. Dar nu a găsit nimic mai bun să spună decât ceva banal:

— Da' tu unde o să-l petreci?

— Acasă.

Și discuția s-a oprit aici, mai departe nu a mai putut să stoarcă nimic de la el. Alia nu voia să i se vâre pe gât.

— Mai am de cumpărat bradul, i-am promis mamei, i-a mărturisit Șurik, adăugând simplu și lăsând-o fără replică: Mulțumesc, Alka. Fără tine n-aș fi reușit. Și acum am plecat...

— Da, e timpul să plec și eu.

L-a salutat trufașă și a plecat scuturându-și ritmic părul negru și des, prost tapat, abia stăpânindu-și lacrimile, înciudată că nu i-a ieșit stratagema.

La cămin pregătirile erau în toi: colegele Aliei călcau, coseau, se fardau cu cosmetice nemțești cumpărate în comun, își curățau fața și își puneau din nou fond de ten și roșu de obraz. Aveau de gând să se ducă la institutul Patrice Lumumba, dar nu i-au propus Aliei să le însoțească. Ea s-a întins în pat, s-a învelit cu pătura până peste cap.

— Ce-i cu tine, ești bolnavă? a întrebat-o Lena Stovba, surprinzându-și în oglindă ochii ca oul de rotunzi.

— Mă doare rău burta. Aveam de gând să mă duc la Korn, dar, după cum se vede, n-o să mă duc, s-a crispat Alia. Dacă ai pune urechea la burtă, ai avea într-adevăr ce să auzi, s-a întâmplat ceva acolo.

— A-a, a răspuns Lena scuipând din când în când în tuș și întinzându-l cu periuța, și pe mine m-a chemat, dar nu vreau să mă duc.

Alia a ciulit urechile la ce se petrecea în burtă, într-adevăr o durea. Cu atât mai bine. Interesant, de ce minte ? Dar cine știe, poate că nu minte...

Stovba, într-un furou despicat în față, cu piciorul frumos și plinuț răsucit în jurul piciorului de la scaun, se chinuia să își țină ochii holbați ca să nu îi cadă rimelul. Era fată bogată, îi trimiteau de acasă pachete, mama venea de două ori pe lună, îi aducea lucruri care la Moscova nu erau de găsit...

Pe la zece au plecat toate lăsând în urma lor dezordine, rochii scoase din dulap, un fier de călcat în priză, bigudiuri și bucăți de vată cu urme de negru și de carmin. În momentul acela Alia a început să plângă.

După ce a plâns puțin, s-a consolat alintându-se de una singură așa cum făcea întotdeauna. Are sânii micuți, tari ca perele necoapte. Burta suptă altădată, cu pubisul și cu oasele femurului ieșite în afară, e acum rotunjoară grație pâinii de la brutăria Filippov. Talia e subțirică, iar restul nu e mai rău decât la altele: piele fină de antilopă pe dinafară, pe dinăuntru mătase alunecoasă.

S-a sculat, s-a privit în oglinda plină de praf: fiecare detaliu al feței nu are nimic care să îi atragă atenția, dar luate la un loc arată neglijent, nu au pe vino-ncoa': ochișorii înguști, alungiți, ar trebui lungiți și mai mult și stau un pic prea aproape unul de celălalt. Nasul e cârn ca al tatălui ei, îi plouă în nas, dar nu e ceva de care să te sperii. Uite că distanța dintre vârful nasului și buza de sus e foarte mică. A tras de buza de sus scoțându-și limba – așa ar fi mai bine... Fardurile nemțești rămăseseră nestrânse și, fără să

îi pese că nu sunt ale ei, a luat din ele la discreție, și-a desenat sprâncenele oblic, și-a înconjurat ochii cu chenar negru... S-a șters și s-a fardat din nou. Și cu toate astea, nu aducea cu japoneza durdulie din calendar, ci cu tatăl ei, samuraiul...

S-a apucat apoi să probeze rochiile care nu erau ale ei. Aici toată lumea avea obiceiul să facă schimb de haine, îmbrăcămintea era la comun. Avutul fetelor era destul de jalnic, dar pentru Alia era mai mult decât suficient. Chiar dacă hainele Lenei Stovba nu îi veneau deloc nici în lungime, nici în lățime. A luat la mână și a examinat de mai multe ori bluzele și rochițele cu un ochi rece, fără invidie. Uite-o pe asta, așa o să-și cumpere și ea una: vișinie, de mătase, dar nu largă să fluture și nu cu dungi, pentru nimic în lume, așa poartă uzbecele care stau în piață. Își va cumpăra și cizme. Unele înalte. I-au promis un loc de femeie de serviciu la catedră după Anul Nou. Va câștiga și își va cumpăra...

Din oglindă nu o privea o frumusețe de fată, dar nici Alia Togusova. Era un alt chip, unul nou. Abia dacă s-a recunoscut. Monedele de telefon se aflau în noptieră într-un colț... A dat în sfârșit de flaconașul cu parfum. L-a agitat, s-a parfumat. Parfumul se numea „Poate că". A luat două monede și a coborât să dea telefon...

15

Pe la ora unsprezece Vera Aleksandrovna a terminat de aranjat masa sobră, de ascet. A împăturit șervetele scrobite de mama încă de anul trecut, potrivindu-le îndelung pliurile în forma complicată de „coadă de pasăre", a fixat la baza lumânărilor ghirlande mici, împletite la repezeală din hârtie neagră și aurie. Arăta cam sumbru, în schimb era solemn. A pus sub bradul procurat cu greu de Șurik și care nu apucase încă să se dezghețe cadoul de Anul Nou pentru el – un pulover subțire

de lână cu glugă, pe care îl va spăla și cârpi mulți ani de acum încolo. Pe urmă s-a răzgândit și l-a chemat pe Șurik:

— Ia-ți cadoul acum! E bine să ai ceva nou pe tine de Anul Nou!

Șurik a desfăcut pachetul:

— E de milioane! Clasa-ntâi, marca lux!

Și-a îmbrățișat mama și s-a dezbrăcat de puloverul vechi albastru-deschis. Cel nou era de culoare închisă cu reflexe argintii, o culoare minunată, i-a plăcut foarte mult. Avea și el pregătit un cadou pentru mama – o cămașă de noapte splendidă, o minune roz de nailon, care fâșâia, pentru care își cheltuise toți banii din ultima bursă: femeile dăduseră lupte grele la coadă în fața magazinului, așa că a cumpărat și el una. În anii aceia începuse deja să iasă la iveală talentul lui foarte special de a alege cadouri scumpe și ridicole, total nepotrivite, care lăsau impresia că dăruiește lucruri rătăcite din întâmplare prin casă numai ca să scape... Vera însă nu avea timp să se amărască, a pus deoparte cadoul până o să vină vremea lui...

După ce a terminat de aranjat masa, Vera s-a închis în baie pentru câteva manevre care chiar dacă nu o întinereau, măcar îi dădeau un sentiment de siguranță că a făcut tot ce a putut să nu se neglijeze. În timpul ăsta a sunat telefonul. A răspuns Șurik. Pe mama o căuta șefa ei, Faina Ivanovna. Aflând că mama e acasă și că sărbătoresc în doi Anul Nou, a spus pe un ton care nu lăsa loc de împotrivire:

— Grozav! Grozav! Sun mai târziu.

A sunat însă peste o oră la ușă. Enormă, cu fața roșie, într-o șubă de oaie și cu o căciulă la fel, a intrat ca un Moș Gerilă fără barbă care își mutase darurile din sacul roșu în două sacoșe de piață burdușite, grele ca piatra.

Vera Aleksandrovna a exclamat surprinsă:

— Faina Ivanovna! Ce surpriză!

Faina Ivanovna își scosese deja șuba grea și i-o trântise lui Șurik în brațe, își scosese labele imense din cizmele care stăteau să plesnească și acum își aranja părul lipicios din cauza fixativului:

— Uite ce surpriză v-am făcut! Aveți un musafir neașteptat!

Era așa de mulțumită de surpriza pusă la cale, încât nu a observat nici privirea uimită a lui Șurik, nici gestul discret al Verei în direcția lui Șurik – ce vrei, n-avem încotro... Nici prin cap nu i-a trecut că Vera, colaboratoarea ei, nu e deloc încântată de surpriza asta. S-a aplecat, a scormonit cu mâna în sacoșa imensă și a cloncănit:

— Ei drăcia dracului! S-ar părea că mi-am uitat pantofii! Pantofii nou-nouți, de gală, cu care voiam să mă fălesc...

— Șurik, adu-i te rog papucii ăia mari, a spus Vera Aleksandrovna.

— Care, Verusia?

Îmbrăcat în puloverul nou, înalt, frumos, proaspăt bărbierit, Șurik acoperea cu corpul lui cadrul ușii...

Ah, dacă și-ar pune niște epoleți și ar fi cu zece ani mai mare...

Faina Ivanovna avea și ea slăbiciunea ei, simțea o atracție inexplicabilă pentru militari. Dar nu găsea pe unul care să fie numai al ei pentru mult timp, să se mărite cu el, nu avea parte decât de unii care veneau și plecau, bărbați provizorii pe care nu se putea bizui. Ori care e farmecul unui militar? Îți dă un sentiment de siguranță. Cât despre siguranța pe care ți-o dă amantul? Uite-l pe ăsta pe care îl avea acum: Faina avansase până la gradul de colonel, avea amant un adevărat papașa cu căciulă caucaziană, cât despre el, ce să zică?, un șmecher și jumătate, vine la ea de două ori pe săptămână ca la serviciu, dar nu se lasă prins în cursă. De pildă azi: o anunțase din timp că își trimite nevasta cu copiii la părinți, la Smolensk, să petreacă acolo toate sărbătorile, iar la opt o sunase și îi spusese sec că fata s-a îmbolnăvit, că totul se contramandează... Că nu vine...

Faina Ivanovna izbise cu farfuria de podea, lăsase să îi curgă patru lacrimi de ciudă și o sunase pe Vera Aleksandrovna. Apoi strânsese în sacoșe tot ce pregătise pentru Anul Nou, feluri de mâncare minunate, provizii pentru un adevărat festin, făcuse chiar și plăcinte, nu ca recuzita asta

de teatru a Verei, aranjată artistic cu o jumătate de măslină și cu o frunzuliță de pătrunjel, niște fleacuri, nu alta, și uite-o că își făcuse apariția. Ca să nu stea singură acasă și ca să îi facă o surpriză sărmanei Vera. Pentru Faina Ivanovna surpriza a fost Șurik: până nu de mult îl duceau la teatru în cămășuță de mătase cu o fundă făcută papion, uneori venea de mână cu bunica, o femeie distinsă, iar acum nu mai era nimic din toate astea: bunica murise, iar în locul băiețelului sfios apăruse un tăuraș tânăr. Miroase încă a lapte, dar arată ca un bărbat, uite-i talia, umerii... Și în acest domeniu Faina avusese ghinion: era înaltă, bine făcută, în schimb avusese parte toată viața de bărbați cu gabarit mic, chiar dacă aveau grad de colonel...

Faina a scos din sacoșe borcanele și pachetele, le-a înșirat pe masa îngustă din bucătărie și s-a apucat să turuie:

— Vedeți ce idee bună am avut! M-am gândit, voi singuri, eu singură. Pe Vitka l-am expediat azi la Ruza în tabără! De cine să mai avem nevoie? Unde aveți o tavă mare?

Șurik s-a dus plin de entuziasm să ia tava din bufet. Totul îl încânta: și ideea mamei să petreacă Anul Nou înecat în amintiri triste, să fie o sărbătoare sobră și distinsă, și intenția Fainei să organizeze o petrecere grandioasă cu bucate din belșug...

N-au apucat bine să așeze plăcintele și salatele că a sunat iarăși telefonul. Era Alia Togusova:

— Șurik! Sunt lângă institut. Închipuie-ți că fetele au plecat, au luat cu ele cheile de la cameră, iar administratorul ia-l de unde nu-i. Acasă la mine nu pot să ajung... E ceva dacă trec pe la tine? a ciripit ea fără prea multă convingere.

— Bineînțeles, Alia, mai încape vorbă? Să ies înaintea ta?

— Drept cine mă iei? Crezi că nu știu drumul? Vin singură...

Alia sunase nu de lângă institut, ci de la metrou. Peste zece minute se afla la ușă. De data asta Vera Aleksandrovna a scos un strigăt. În prima clipă i s-a părut că e Lilia Laskina: o fetiță micuță, boită zdravăn, cu ochii vopsiți gros până aproape de urechi... Șurik a râs ca prostul:

— Ce de tencuială ți-ai pus pe față, mai să nu te recunosc...

Ea și-a scos într-o clipă paltonul vechi și a apărut în rochia vișinie împrumutată, strânsă cu un cordon lat pe care se vedea o gaură în plus făcută în grabă, și-a aranjat părul des, strâns în coc.

— Arăți chiar ca o japoneză, și...

Ceva mai bun nici nu putea să găsească Șurik, chiar dacă ar fi spus-o într-adins. Asta și voia Alia Togusova, să semene cu o japoneză.

În timp ce ei stăteau de vorbă pe coridor, Vera Aleksandrovna a apucat să îi șoptească Fainei Ivanovna:

— E colega de an a lui Șurik. Învață împreună. E studentă fruntașă, e din Kazahstan. Vine la noi acasă, se pregătesc pentru sesiune.

— E și normal! Ce mândrețe de băiat! O să se țină scai de el fetele. Pentru Dumnezeu, Vera Aleksandrovna, trebuie să-l ții din scurt încă vreo zece ani, să nu-i dai voie să se însoare devreme. Și al meu are treisprezece ani și e înalt de un metru șaptezeci. La optsprezece ani o să ajungă de doi metri. Îl sună deja fetițele. În fine, eu cred așa: lasă-i să se distreze cât sunt tineri...

Faina Ivanovna era o femeie deșteaptă, chiar talentată în felul ei. Lucrase la început pe post de casieră, a ajuns pe urmă contabil-șef. Avea mare autoritate în teatru, și directorul, și administratorul-șef se cam temeau de ea. Fuseseră niște mașinațiuni în care Vera Aleksandrovna nu se amestecase din cauza statutului ei modest și a dezgustului pe care îl provocau asemenea treburi unui om cinstit ca ea, dar bănuise că acolo se fură... Și cu toate astea Vera avea pentru șefă un fel de respect. E adevărat, e vulgară, prost-crescută, dar îi merge mintea brici, ca un calculator. E deșteaptă, ăsta-i adevărul. Uite că și acum are perfectă dreptate: e clar că o căsătorie făcută devreme poate să schilodească viața unui om. Slavă Domnului că fetița de anul trecut, Lilia Laskina, a plecat, dacă nu pleca, s-ar fi însurat prostuțul ăsta...

— Pe băieți trebuie să-i păzești mai ceva decât pe fete, a plescăit din limbă Faina Ivanovna.

Vera a fost de acord cu ea în adâncul sufletului...

Și-au luat rămas-bun de la anul vechi în mod ceremonios, cu șampanie.

— Da' televizoru'? Să dăm drumul la televizor!

Faina a început să se agite și a căutat din ochi televizorul. Nici urmă de televizor.

— Cum adică? În vremurile noastre și fără televizor?! a spus uimită Faina Ivanovna.

A trebuit să se descurce fără televizor, a trebuit să se lipsească de Brejnev, de *Mica flacără albastră*, de *Noaptea de carnaval*. La ora douăsprezece a sunat ceasul de perete al bunicii, au ciocnit paharele. A venit rândul proviziilor imense aduse de Faina Ivanovna. Vera abia dacă a ciugulit cu furculița, seara așa cum o plănuise era dată peste cap. Lumânările ardeau prostește, beculețele din brad și-au pierdut strălucirea pentru că Faina Ivanovna a declarat sus și tare că îi e groază de întuneric și a aprins lustra ca să lumineze tare. S-a trântit în fotoliul Elizavetei cu toată greutatea, strivind șalul vechi cu spinarea solidă. A dat la o parte tacâmul nefolosit care simboliza prezența bunicii atât de puțin evidentă de altfel. Mânca Faina zdravăn, ronțăia cu poftă oscioarele de pui:

— Puii de găină îmi ies întotdeauna molișori, mai întâi de toate îi marinez...

„Seamănă cu o leoaică", a observat Vera Aleksandrovna pentru prima oară în cei douăzeci de ani de când o cunoștea. „Cum de nu mi-am dat seama mai devreme? Fruntea îi e brăzdată de-a curmezișul de două cute, ochii îi sunt tare depărtați, nasul e mare și teșit... și părul e pieptănat spre spate, îi acoperă ceafa de animal..."

— Ia de mănâncă, fetițo, haide.

Numai grija asta nu o avea Faina Ivanovna, să rețină numele pocitaniei ăsteia mici. Mai era încă înfuriată pe colonel, pe măsură ce timpul trecea devenea și mai furioasă, dar și mai binedispusă.

— Unde-i telefonul vostru?

A ieșit pe culoar, a format un număr de telefon. Nu îl suna niciodată acasă, el habar nu avea că are numărul lui. A răspuns o femeie.

— Alo? Casa colonelului Korobov? Aveți o telegramă de la Ministerul Apărării...

— Tolia! Tolia! a chițăit în receptor un glas de femeie. O telegramă de la minister! O clipă!

Dar Faina Ivanovna a continuat fără să ia în seamă emoția din glasul interlocutoarei care se îndepărta:

— Comandamentul îl felicită pe colonelul Korobov cu ocazia Anului Nou și cu prilejul avansării. Începând cu data de 15 ianuarie, anul acesta, este numit comandantul regiunii militare Magadan. Secretar Podmahaeva.

Și a trântit cu zgomot receptorul. Și acum ce facem? Doar viața e teatru! Arăta mult mai destinsă.

— Ce aveți de nu mâncați?

Faina Ivanovna a simțit și ea brusc că are un gol în stomac, i-a pus lui Șurik în farfurie niște salată și o bucată de pește.

— Vera Aleksandrovna! Ce ai de nu mănânci nimic? Farfuria e goală! Șurik, toarnă!

Șurik s-a apucat să desfacă a doua sticlă de șampanie.

— Nu, nu, coniac.

Ea adusese de toate: și coniac, și bomboane.

„Dacă ar pleca mai repede, și-a spus Vera nemaiputând să rabde. Am rămâne noi doi, ne-am aduce aminte de mama. E totul dat peste cap, totul. Ce neobrăzare, e de necrezut, n-am mai pomenit așa ceva, să cazi așa tam-nisam pe capul omului fără să fii invitat, cu mâncarea asta pentru uriași de la care pe urmă ai arsuri, îți vine să râgâi, dacă nu cumva te strici la stomac..."

Alia ciocnea cu toți și bea. Cum se mai umfla în pene! S-o vadă prietenele ei din Akmolinsk! La Moscova, într-o casă ca asta... În rochie de mătase... Să-l vadă pe Șurik Korn, pianina, șampania...

Până acum nu băuse niciodată. Când era invitată să bea, refuza. La fabrică se bea pe rupte. Îi era mereu frică de beţivi, ştia ce urmează: îţi pun mâinile la spate de nu mai poţi face nici o mişcare, fusta peste cap şi hop! ţi-o strecoară... Şi fraţii vitregi o încolţiseră când era mică, şi băieţii din baracă o încolţiseră de câteva ori. Şi la laborator la fel, anul trecut de 1 Mai organizaseră un fel de chef, pe urmă administratorul şi Zotkin, şeful laboratorului, năvăliseră în vestiar... Acum însă se simţea aşa de bine, era atât de mulţumită...

„Uite de ce mă durea pe mine burta, s-a lămurit ea. Iată de ce beau toţi", a tras ea concluzia greşită în parte. „Fetele spuneau că e bine. Poate că nu mineau... Ce zi! O să obţin eu ce vreau...", a hotărât ea ferm aţintindu-şi ochii asupra lui Şurik.

Iar Şurik mânca netulburat. Fiecare îşi făcea planuri. Avea şi el planurile lui. Se înţelesese cu Matilda să treacă pe la ea mâine, adică azi. De dimineaţă ea avea de gând să se ducă la nişte prietene, iar spre seară trebuia să se întoarcă acasă. Din cauza pisicilor, bineînţeles. Şurik avea şi el de gând să treacă pe la ea după ce petrecea cu mama Anul Nou, înecat în tristeţe şi în fast.

— Se poate să dansăm? a propus Alia încetişor.

— Magnetofonul e la mine în cameră. Să-l aduc?

Pe cât de astupat la minte era Şurik, pe atât era Alia de stângace.

— Să mergem noi acolo, a roşit Alia la privirea ironică a Fainei Ivanovna.

— Hai, a fost de acord Şurik şi şi-a şters gura cu şervetul scrobit de care Alia nu îndrăznise să se atingă.

— Lasă-i să danseze! a spus ticăloasa de Faina Ivanovna, dar nimeni nu i-a dat atenţie.

Tinerii au plecat, iar Faina Ivanovna s-a apucat să îi facă Verei confidenţe şi să îi povestească cum se încheie contractele cu artiştii, cum contabilizează cheltuielile, trecându-le în contul lor, lucruri pe care Vera nu ardea deloc să le afle.

În camera lui Şurik nu era loc pentru dans: se aflau acolo un divan, biroul, două dulapuri, şi rămânea un loc de trecere

îngust, în care Alia își lipea corpul ei uscat de Șurik în sunetele sfâșietoare ale bluesului. Șurik s-a mirat cât de mult seamănă la pipăit cu Lilia: coaste delicate, sânii tari... Numai că Lilia dansa îndrăcit ca o țigancă, iar asta tropăia bătând pasul pe loc și încurcându-se în propriile picioare. Dacă o strângea mai tare, descoperea un lucru absolut uluitor: picioruşele subțiri îi erau înfipte undeva sus și stăteau alături fără să se unească, iar între ele era un loc gol, un drum deschis larg și bucățica aceea, pubisul, se simțea de parcă ar atârna în aer ieșind chiar puțin în afară. I-a apucat poala rochiei și i-a ridicat-o, i-a vârât mâna sub fustă, era pur și simplu curios, voia să vadă cum de se poate așa ceva și a rămas surprins: a dat ușor la o parte chiloții și a nimerit cu degetul drept în scobitura caldă. Și uite așa, ușurel, ușurel, ea s-a săltat puțin și s-a împins zdravăn în el. Era ușoară ca Lilia, nu atârna la cântar. El a început să geamă: Lilia... Nici urmă de coaste, de carne inutilă. Numai atât cât trebuie... Era cu totul altfel decât Matilda, cu totul altfel... Și bluesul nu îi încurca deloc, doar o notă la saxofon continua să se audă. Și în clipa în care Șurik proptea de dulap ființa asta imponderabilă și își descheia anevoie nasturii prinși zdravăn, când totul mergea de la sine, s-a auzit de pe culoar o voce tare poruncind:

— Șurik, vino o clipă!

Nu mama era aceea care îl striga, ci Faina Ivanovna.

— Da, da, imediat, a răspuns Șurik.

A ieșit din strânsoare, și-a scos degetul și a dat-o la o parte pe fata asta străină. Mătasea închisă la culoare a rochiei s-a electrizat și a rămas lipită de pieptul ei, și pentru prima oară el s-a minunat cât de ingenios e construit totul: în lumina slabă a lămpii de birou întoarsă spre perete îl priveau petalele roșii ale unei flori în relief...

— Mă întorc imediat, a șoptit răgușit Șurik.

A început să își încheie nasturii împingându-i în butonierele strâmte ale pantalonilor noi.

Faina Ivanovna se îmbrăca în vestibul. Își îndesase deja picioarele în cizme. Sacoșele goale zăceau pe podea precum cățeii la picioarele stăpânilor.

— Șurik, sui-o pe Faina Ivanovna într-un taxi, l-a rugat mama.

— Mmm! a dat din cap Șurik.

Nu avea cum să scape.

— E atât de întuneric la noi în curte. Lasă-l să mă ducă până la intrare și să vină înapoi cu aceeași mașină.

— Sigur că da, sigur că da, s-a bucurat Vera că scapă.

Se făcuse deja ora trei, oamenii erau în toiul petrecerii. Au găsit imediat mașină. Ca să vezi coincidență, casa Fainei Ivanovna se afla chiar vizavi de căminul Aliei. Faina Ivanovna a achitat și a lăsat mașina să plece, spre nedumerirea lui Șurik, aflat încă sub efectul magnetic al flecușteților aceluia pe care îl descoperise sub poala vișinie.

Nici urmă de curte întunecoasă așa cum îl anunțase Faina, dar Șurik nu a dat nici o atenție acestui lucru. Cu o mână ducea sacoșele ușoare, pe cealaltă se sprijinea mâneca grea din blană de astrahan. Au urcat cu liftul. Faina Ivanovna a deschis ușa, l-a lăsat pe Șurik să treacă înainte și a răsucit cheia. Avea în plan două lucruri. Primul – să dea un telefon.

— Dezbracă-te o clipă și fă-mi un serviciu...

Și-a scos șuba la iuțeală și, în timp ce el își frământa picioarele neînțelegând ce se întâmplă, a format un număr de telefon și i-a dat receptorul.

— Sună-l pe Anatolii Petrovici și spune-i așa: Faina Ivanovna m-a rugat să vă transmit că a reținut două bilete la spectacolul *Mult zgomot pentru nimic*... Ai înțeles? *Mult zgomot pentru nimic*. Două locuri!

Un glas de bărbat a spus în receptor:

— Ascult.

— Anatolii Petrovici? Faina Ivanovna m-a rugat să vă transmit că aveți reținute două bilete la spectacolul *Mult zgomot pentru nimic*.

— Ce? a răcnit vocea.

— Două bilete...

Cu o mișcare ușoară a degetului arătător, Faina Ivanovna a apăsat furca receptorului. Bip-bip-bip. A zâmbit enigmatic.

— Iar acum... Era al doilea punct al programului de Anul Nou. Acum o să-ți arăt un mic joc...

I-a luat mâna, i-a apucat zdravăn degetul mare și, scoțând limba tare printre buzele în formă de țevușcă, i-a lins vârful degetului.

— Nu te speria... o să-ți placă...

Leoaica avea ceva talente speciale pe care Șurik, înarmat cu experiențele lui de luni, nu i le-a ghicit. Și nu i-a venit în minte să asocieze una cu alta: habar n-avea de asemenea jocuri. După o jumătate de oră, pierzându-și complet orientarea în spațiu și nemaifiind deloc stăpân pe senzațiile lui, a fost cuprins de o plăcere pârjolitoare, de un fior care i-a trecut ca un curent electric pe șira spinării. Deasupra lui atârna ceva exagerat de mare care nu avea nimic în comun, în afară de miros, cu floricica aceea uscată spre care se repezise cu puțin timp înainte. Era mirosul nespus de ademenitor venit din locul acela aflat în adâncul femeii. A descoperit că mirosul ăsta are și gust. Instrumentul lui drag, cu care era deprins, nu îl mai asculta defel, căzuse pradă mângâierilor umede și înflăcărate – era mușcat, mestecat, supt... Dezorientat, s-a oprit o clipă ca un înotător înspăimântat înainte să sară în apa necunoscută. Când era îmbrâncit, el se dădea înapoi. Părea că nu vrea să se arunce. Nu știa nici el de ce îi era frică. S-a auzit un răcnet catifelat, prelung... La celălalt capăt al universului se petrecea ceva extraordinar. De nu s-ar termina în veci! Nu mai avea încotro s-o apuce, s-a aruncat în vâltoare, chiar în mijloc... L-a fript la limbă: gustul era în același timp înțepător și acid ca laptele acru, delicat și total nevinovat...

Abia acum și-a dat seama cu ce au legătură toate astea – cu desenul complicat și complet neverosimil pe care îl studiase îndelung acum patru ani pe peretele closetului

public de pe strada Puşkin, colţ cu intrarea Stoleşnikov, în timp ce bunica îl aşteptase mult şi bine să îşi facă nevoile.

Şurik s-a întors acasă dimineaţa. Murind de scârbă, a tras o minciună bine ticluită cum că, pe drumul de întoarcere de la Faina Ivanovna, taximetristul care îl ducea s-a ciocnit cu o altă maşină şi a trebuit să rămână trei ore la secţia de miliţie ca martor, iar miliţienii nu l-au lăsat să sune de la secţie...

— Ai fi sunat în zadar, toată noaptea te-am căutat pe la morgă şi pe la spitale, a răspuns, fără să insiste, Vera epuizată. Îşi închipuise că l-a pierdut.

L-au crezut orbeşte.

Vera Aleksandrovna era foarte mulţumită că şi-a regăsit fiul dispărut. Abia mai târziu, Faina, experimentă în tot felul de subterfugii, a atins în treacăt subiectul sesizând isteaţă scenariul şi asigurându-şi propriul alibi. A spus că i se stricase telefonul.

Lacrimile vărsate împreună şi agitaţia mare din noaptea de Anul nou au apropiat-o pe Vera Aleksandrovna de studenta fruntaşă la chimie. S-a împăcat cu fizicul ingrat şi cu limbajul provincial al Aliei.

„Inimoasă fată", a dat Vera verdictul. „Slavă Domnului că totul s-a sfârşit cu bine."

S-a privit în treacăt în oglindă – chiar şi aici, în vestibul, unde era cam întuneric, chipul ei nu mai făcea nici două parale: pleoape umflate... cearcăne negre sub ochi... umflăturile mici de lângă gură care îl tulburaseră atât de mult pe Aleksandr Sighismundovici se transformaseră în zbârcituri fleşcăite.

— Condu-o pe Alia şi întoarce-te repede acasă, a spus Vera.

O durea burta după ospăţul Fainei, voia să doarmă, dar voia şi mai mult să rămână în sfârşit cu fiul ei, doar ei doi, fără străini, fără oameni în plus.

Iar Şurik s-a târât anevoie până la strada Anul 1905, de unde tocmai se întorsese. Cheia de la camera Aliei atârna în dulapul cu zăbrele de la poartă. Portăreasa nu era acolo. Era o ocazie unică. Acum ori niciodată.

— Urcăm? a propus Alia cu un aer jalnic de răzgâiată.

— Da' fetele? a încercat Șurik să scape.

Alia a roșit: mai era puțin și se dădea de gol. Uitase de minciuna cu colegele care luaseră cheia cu ele. Nici cutremurul, nici inundația sau incendiul nu ar fi făcut-o să renunțe la intenția ei... A luat cheia și l-a prins pe Șurik de braț. El nu s-a mai putut împotrivi. Au urcat la etajul trei. Colegele de cameră își împărțeau viața intimă cu studenții africani de la Institutul Patrice Lumumba chiar pe teritoriul lor, așa că Șurik, constrâns de împrejurări, a fost nevoit să se predea. Floricica uscată kazahă s-a desfăcut în fața lui pentru câteva minute și amândoi au fost mulțumiți: el, pentru că nu îi înșelase așteptările, ea, pentru că a crezut în mod greșit că repurtase o mare victorie.

Matilda a fost singura pe care nu a trebuit s-o mintă. Adormise în pat în fața televizorului în noaptea de Anul Nou și numai dimineață și-a amintit că Șurik nu apăruse... Și pentru că el a venit două zile mai târziu, ușor jenat că nu își ținuse promisiunea, ea s-a mulțumit doar să râdă:

— Nu trebuie să-mi spui nimic puișorule, se înțelege de la sine!

16

După Anul Nou s-a abătut un ger și mai aprig. Mai rar așa iarnă fără zăpadă. Vântul aduna grămadă măzărichea lângă ziduri și garduri, peste tot se vedeau răzoarele și maidanele ca niște pete negre, pleșuve, fără urmă de vegetație. Vera Aleksandrovna, căreia îi plăcea iarna pentru albul și puritatea ei înșelătoare, suferea de întunericul și frigul neîmblânzit de bucuria zăpezii căzute din belșug, a troienelor, a copacilor acoperiți de nea. În iarna asta, prima după moartea mamei, Vera a ținut-o numai într-o boală: răcelile și anginele veneau una după alta. Elizaveta Ivanovna știa să cadă la înțelegere cu bolile, le alunga cu leacuri bătrânești –

cu lapte cu miere, cu lapte cu iod, cu coada șoricelului și cu țintaură. Într-un cuvânt, cu sfaturile practice tipărite pe ultima pagină a revistei *Sănătatea*. Acum însă, pe lângă bolile obișnuite, pe Vera o apucau niște bătăi de inimă ciudate, avea transpirații abundente care o inundau așa cum îl trec sudorile pe fierarul care bate cu ciocanul toată ziua lângă forja care stă să ia foc, avea fluxuri și refluxuri misterioase a căror vreme părea că trecuse de mult. Și pe deasupra mai erau tot soiul de boli care i se plimbau de ici colo prin tot corpul: ba la tâmple, ba la stomac, ba la degetele mari de la picioare... Tot organismul era dat peste cap, avea toane și țipa: mama! mama!

Cercul cunoștințelor de toate felurile și relațiile Elizavetei Ivanovna cu lumea întreagă erau încă valabile, și Șurik, răsfirând la rugămintea mamei foile dezlipite din agenda voluminoasă a bunicii, a găsit-o la litera A – Analize pe Marina Efimovna, șefa laboratorului de biochimie. Aceasta știa de moartea Elizavetei Ivanovna de la fiica ei, o fostă studentă a bunicii, iar pe Șurik și pe Vera Aleksandrovna e puțin spus că i-a tratat cordial, i-a tratat ca pe niște rude și asta pentru că făceau, pare-se, mare cinste laboratorului alegându-l și alegând-o pe ea pentru analize... Când au intrat a doua zi în laboratorul imens, plin de lumină și de ferestre, Marina Efimovna, micuță, cu chipul demodat al unei stele de cinema dintr-un film mut, a chestionat-o îndelung pe Vera Aleksandrovna despre cum se simte dimineața, la prânz și seara ajungând până la cele mai mici detalii, i s-a uitat sub pleoape, i-a atins ușor vârfurile degetelor. Apoi a examinat la lumină eprubeta cu sângele luat din venă, a agitat-o ușor ca un degustător de vinuri și a dat din cap în semn că e bine.

La câteva zile după ce i-a luat sânge, a sunat și i-a comunicat că nu găsise nimic rău, numai că unul dintre indicatori e la limita maximă admisă și că, judecând în mare tabloul analizelor, e nevoie de o consultație la Institutul de Endocrinologie...

Şi nici una, nici două, Marina Efimovna s-a apucat să dea telefoane, să aranjeze, să alerge încoace şi încolo, să intervină. Ca şi Elizaveta Ivanovna, ea era genul acela de oameni serviabili, îndatoritori, iar cercul ei de relaţii era foarte larg. Doctoriţa endocrinolog la care Marina Efimovna a trimis-o pe Vera făcea parte din aceeaşi specie de oameni, iar Şurik, care îşi însoţea mama în toate peregrinările pe la medici, avea să se minuneze câţi prieteni şi prieteni ai prietenilor avusese răposata lui bunică. Se putea spune că e vorba de o societate secretă sau de un ordin monahal al celor care se recunoşteau între ei de la primele cuvinte şi se ajutau unul pe altul... Erau toţi „de-ai ei", aveau nişte însuşiri greu de definit. Toţi oamenii aceştia aveau dreptul la un rând în agenda bunicii şi nu erau înscrişi după alfabet, ci complet arbitrar: uneori după prima literă a profesiei – farmacistă, coafeză, proprietăreasa vilei, alteori, după prima literă a numelui de familie sau a prenumelui, iar câteodată, ca în cazul dactilografei Tatiana Ivanovna, după numele străzii unde locuia... Poate că Elizaveta Ivanovna avea un cod anume după care se orienta în alegerea literei, dar Şurik nu reuşea să îl descopere... Toţi cei trecuţi în agendă de mâna bunicii aveau, pesemne, şi ei o agendă asemănătoare şi dădeau telefon, şi nu erau refuzaţi, şi alcătuiau o întreagă lume de oameni care se ajutau între ei...

Marea majoritate a numerelor de telefon începeau cu litere, era sistemul de numerotare dinainte de război care fusese schimbat în anii '50. Şurik a sunat la numerele astea vechi şi a găsit de regulă persoane necunoscute, misterioase, dar dispuse să îşi ofere serviciile. Şi uite aşa o anume „Lenocika de la farmacie", după ce s-a tânguit îndelung şi a plâns cu sughiţuri în modul cel mai natural cu putinţă, i-a explicat lui Şurik ce femeie deosebită era bunica lui, apoi le-a adus acasă medicamentele necesare, i-a arătat lui Şurik cum se face corect infuzia de sunătoare, iar Verei Aleksandrovna i-a făcut cadou nişte mărgele de chihlimbar care trebuiau să aibă o influenţă binefăcătoare asupra tiroidei bolnave...

Cu toate acestea, doctorița endocrinolog Brumstein, pe care o sunase laboranta Marina Efimovna, de data asta din agenda proprie, nu a fost la fel de amabilă ca restul personajelor înșirate în ordine alfabetică. Uscățivă și aproape cheală, maiestuoasa Brumstein a primit-o oricum peste rând pe Vera Aleksandrovna, a examinat cu atenție hârtia cu rezultatele analizelor, i-a auscultat inima, i-a luat pulsul, i-a frământat gâtul, a rămas foarte nemulțumită și i-a cerut să mai facă o analiză foarte rară care se făcea numai la ei în institut.

Înainte să plece Vera Aleksandrovna, când aceasta era cu mâna pe clanța ușii, i-a spus cu un aer încruntat:

— Gâtul e umflat și tare, ganglionii sunt mari... mai ales cel din stânga... În orice caz nu scăpați de operație. Problema e să știm cât e de urgentă...

De data asta Vera s-a ținut neașteptat de tare și a refuzat să se opereze. S-a hotărât ca, înainte de toate, să încerce să se trateze la un homeopat. Homeopatia nu era chiar interzisă, dar era considerată dubioasă ca arta abstractă, muzica de avangardă sau originea evreiască. Au găsit un homeopat în aceeași agendă a bunicii, au ajuns la naiba în praznic, la periferia orașului, în cartierul Izmailov, și au găsit, într-o vilă din bârne care stătea să cadă, un doctor bărbos, ursuz, care a devenit dintr-odată de o politețe desuetă când au pomenit numele Elizavetei Ivanovna. A desenat pe un sfert de hârtie îngălbenită niște cuvinte magice și niște cruci, a luat o sută de ruble onorariu, o sumă exorbitantă!, și la despărțire i-a sărutat mâna Verei.

A doua zi Șurik i-a adus mamei de la o farmacie specială prima tranșă completă de pliculețe mici și albe. La scurt timp a apărut pe chipul Verei o expresie nouă de atenție concentrată – dădea pe gât bobițele mici și rugoase țuguindu-și buzele și închizând ochii. Pliculețele albe erau împrăștiate peste tot prin casă – tuia, anason, beladonă... Lua cu două degete pliculețul împăturit, confecționat de mână, îl făcea să fâșâie ușor când apăsa bobițele lipite puțin, pe urmă le deșerta în palma îngustă: unu, doi, trei... Avea mâinile ca

în portretele spaniole cu degetele mai subțiri la vârf, brăzdate de cute delicate, întinse pe falangele lungi. Și două inele dragi – cu un briliant mic și cu o perlă mare...

Încetul cu încetul Vera se instala pe locul ocupat altădată de micul Șurik, iar Șurik, bărbat matur, dar rumen în obraji ca un copil, o înlocuia pe Elizaveta Ivanovna cum se pricepea și el. Stângăcia cu care Șurik se ocupa de ea îi plăcea mai mult decât grija cu care o veghease mama: el era bărbat. Nu semăna la chip cu Aleksandr Sighismundovici, semăna mai degrabă cu bunicul Korn, dar avea părul buclat și des ca al tatălui și mâinile mari cu unghii frumoase. Îi cuprindea umerii cu atâta duioșie... Se vede treaba că era mai captivant să fie nefericită alături de Șurik decât alături de mama...

Elizaveta Ivanovna nu știuse deloc să fie nefericită, poate pentru că energia ei de om întreprinzător nu îi dăduse răgazul să se gândească la lucruri nepractice și abstracte precum fericirea, dar își iubise fata cu ardoare și tratase cu băgare de seamă tristețea ei melancolică de om ofensat pe nedrept, socotind-o expresia naturii ei sensibile și a talentului nepus în valoare. Aleksandr Sighismundovici suferise și el de prea multă sensibilitate. Zbuciumul sufletesc era un privilegiu în concepția Verei. Și trebuie recunoscut faptul că în anii cei mai grei ai evacuării, în mizeria și frigul iernilor petrecute la Tașkent, ea suportase destul de ușor greutățile vieții de zi cu zi, punând pe primul loc emoțiile legate de sfârșitul carierei artistice și de pierderea – despărțirea temporară, dar care atunci i se păruse definitivă – adoratului ei Aleksandr Sighismundovici...

Nimeni în afară de Elizaveta Ivanovna nu a fost în stare să aprecieze la justa valoare sacrificiul pe care îl făcuse Vera irosindu-și jumătate din viață cu munca măruntă de contabil. Pentru cine și de ce se sacrifică, întrebarea asta nu a fost pusă niciodată – s-a înțeles de la sine. Bunica îi amintea despre asta lui Șurik cu reproș, când se ivea prilejul, mustrându-l drăgăstos ca să îi stimuleze iubirea pentru Vera. Acum,

după moartea bunicii, Șurik exagera și mai tare dimensiunea sacrificiului. O aură nevăzută și-a făcut apariția deasupra capului cu părul încărunțit, de om bătrân, strâns cu grijă într-un coc pe jumătate grecesc.

La ceasurile serii, Vera își făcea întotdeauna timp să zăbovească puțin în camera mare. Cuibărindu-se în fotoliul încăpător, strivit de corpul mamei, deschidea sertarele măsuței de scris, răsfira scrisorile vechi orânduite pe ani, chitanțele de plată misterioase, fotografiile fără număr dintre care cele mai multe erau ale ei. Cel mai reușite dintre ele atârnau deasupra mesei în rame nesigure care nu suportau să fie atinse: Verocika în costume de teatru. Cea mai frumoasă perioadă din viața ei, dar atât de scurtă...

Când Șurik o găsea în starea asta de melancolie, se scufunda pur și simplu într-o compasiune duioasă și dureroasă: știa că a stat în calea carierei ei artistice excepționale... Îi cuprindea năvalnic umerii feciorelnici și șoptea:

— Vai, Verusia, vai, *mamocika*...

Și Vera îi ținea isonul:

— *Mamocika*, *mamocika*, tu și cu mine singuri pe lume...

17

Șurik era convins că bunica a murit din cauză că memoria îi jucase o festă monstruoasă atunci când uitase prostește de ea, ajutând-o pe Lilia să se pregătească pentru plecarea în Israel. Viața lui de adult a început cu crize de angoasă tenebroase care îl trezeau în miez de noapte. Dușmanul dinăuntru, conștiința lui rănită, îi trimitea din când în când vise insuportabile, cu întâmplări din viață, a căror temă principală era incapacitatea lui – sau imposibilitatea – de a-și ajuta mama care avea atâta nevoie de el.

Uneori se întâmpla ca visele astea să fie atât de trase de păr, încât trebuiau să fie descifrate. Așa i-a apărut în somn

Alia Togusova goală, întinsă pe patul de fier din camera de la cămin, încălțată, nu se știe de ce, cu ghetuțele albe cu vârful ascuțit pe care le purtase anul trecut Lilia Laskina, numai că ghetuțele sunt tare ponosite și brăzdate de crăpături negre. El stă tot gol la picioarele patului, știe că urmează s-o pătrundă, că imediat ce o va face, ea se va preschimba în Lilia, știe că Alia dorește asta, că de el depinde ca metamorfoza să se desfășoare exact așa cum trebuie. Martorii numeroși – fetele care locuiesc în cameră, printre care se află și Stovba, profesorul de matematică Israilevici, Jenia Rosenzweig – stau în picioare în jurul patului așteptând metamorfoza Aliei în Lilia. Și mai mult decât atât, știe cu certitudine că, dacă se întâmplă asta, atunci Israilevici îl trece la matematică. Toate astea nu miră absolut pe nimeni. Un singur lucru e ciudat – prezența pisicilor negre ale Matildei pe noptieră, lângă patul Aliei... Și Alia așteaptă privindu-l cu ochii vopsiți de japoneză, și el e pregătit, e complet pregătit să se apuce de treabă, s-o extragă din învelișul nu cine știe ce al Aliei pe încântătoarea Lilia. Dar în clipa asta începe să sune telefonul, nu în cameră, ci undeva alături, poate pe coridor, și el știe că e chemat la mama la spital, și nu are voie să întârzie nici o secundă pentru că altfel se va întâmpla cu Vera ce s-a întâmplat cu bunica...

Alia își agită ghetuțele cu vârful ascuțit, spectatorii își arată nemulțumirea văzând nehotărârea lui, iar el își dă seama că trebuie să plece numaidecât, ca telefonul să nu mai sune încă o dată...

Realitatea a fost ecoul visului: Șurik a scos din cutia poștală o scrisoare de la Lilia. Din Israel. Pentru Șurik era singura scrisoare primită, pentru Lilia era ultima din cele câteva trimise. Îi scria că el a ajutat-o grozav să înțeleagă ce se întâmplă cu ea însăși. Se lămurise de multă vreme că scrisorile ei nu ajung la destinație și că în general aici, în Israel, nimeni nu știe după ce fel de legi circulă ele, de ce la unii scrisorile ajung regulat, iar alții nu primesc nici măcar

una, dar că ea, Lilia, îi scrie mereu și că scrisorile sunt jurnalul emigrării ei.

„După catastrofa petrecută în familia noastră am început să îi iubesc mult mai mult pe amândoi. Tata îmi scrie mereu și mă sună. Mama se amărăște că întreține relația cu el, dar eu nu simt că tata e vinovat față de mine. Și nu înțeleg de ce trebuie să mă aliez cu mama așa cum fac femeile. Îmi pare foarte rău pentru ea, iar pentru tata mă bucur. Are o voce atât de fericită... Ce prostii sunt toate astea! Limba e extraordinară. Engleza e groaznic de aridă în comparație cu ivritul. Pe urmă o să învăț araba. Obligatoriu. Sunt cea mai bună elevă din ulpan. Pocită mai e și viața asta, ce groaznic că nu ești aici! E o tâmpenie că nu ești evreu. Arie se supără pe mine, spune că mă culc cu el și te iubesc pe tine. Ceea ce-i adevărat."

Șurik a citit scrisoarea chiar lângă cutia poștală. Venea parcă din altă lume. Și în orice caz nu îi era adresată lui, ci unuia care trăise într-un alt secol. Și tot din secolul acela rămăsese farmecul plimbărilor noaptea prin oraș, cursul de literatură – prea fuseseră frumoase ca să devină întâmplări cotidiene. În viața de zi cu zi e chimia care îți mută nasul din loc... Tot în trecut rămăsese și bunica lui, care nu încetase să crească de când ieșise în afara timpului, cât despre umbra ei, acolo nu e nici cald, nici frig, ci pace eternă. Și aici, între parter și primul etaj, lângă șirul verde al cutiilor poștale, a simțit că îl cuprinde o imensă scârbă, că îi trece ca fulgerul prin inimă și îl arde cu fierul roșu: în primul rând i s-a făcut scârbă de el, pe urmă de institut, de mesele din laboratoare și de coridoare, de closetele puțind a urină și a clor, de toate cursurile și de toți profesorii, de Alia cu părul ei des și gras care miroase a acru. A simțit brusc cum mirosul ăsta îi mută nasul din loc... S-a înfiorat, a simțit că îl trec toate nădușelile, dar s-a liniștit imediat.

A vârât scrisoarea în buzunar și a alergat la institut: se apropia sesiunea, primăvara se apropia și ea, și din nou neglijase chimia anorganică și lucrările de laborator, și nu închiriase încă vila pe care bunica o închiria an de an, în parte

pentru că nu găsise în agenda bunicii numărul de telefon al proprietăresei, în parte pentru că nu avusese timp: se știa că vilele se închiriază din februarie, iar că din martie nu mai rămâne nimic acceptabil de închiriat.

A alergat la institut. Scrisoarea Liliei i-a rămas în suflet așa cum rămâne în stomac mâncarea înghițită dimineața – ceva ireversibil aflat undeva în străfunduri. Cele două evenimente comunicate de Lilia, faptul că părinții ei s-au despărțit și că lângă ea și-a făcut apariția un tânăr pe nume Arie, nu l-au impresionat deloc. L-a răscolit scrisoarea ca atare, a simțit-o aproape fizic: iată hârtia pe care e scris ceva de mâna ei, asta înseamnă că ea există, că nu a dispărut fără urmă ca bunica. Fiindcă până acum simțise cumva că amândouă o porniseră în aceeași direcție. Și uite că scrisoarea e în buzunar – cât de mult ne place să ne înșelăm pe noi înșine – de parcă ar da de înțeles că și bunica poate să trimită o scrisoare din locul acela unde se află acum.

Șurik nu și-a dus gândul până la capăt, pentru sentimentul ăsta plăcut nu avea la îndemână cuvinte în care să îl îmbrace și prin care să îl explice altcuiva. Oare mama va înțelege cât de tulburat și de încântat e? Ea va crede că e bucuros de scrisoare și atât...

Și a continuat să trăiască împăcat cu viața, dând la o parte toate lucrurile neclare și impalpabile, a continuat să alerge la institut, a trecut la câteva colocvii, a reușit să câștige un ban de pe urma lecțiilor de franceză lăsate de bunica în seama lui. Banii, despre care nu se aducea niciodată vorba în prezența bunicii, dispăreau acum cu o viteză de necrezut și îl puneau pe gânduri. Știa foarte bine că el trebuie să se îngrijească de lucrul ăsta, și nu mama care e firavă și străvezie de vezi prin ea.

„La anul o să-mi iau mai mulți elevi", a hotărât el. Îi făcea mai multă plăcere să îi învețe pe copii franceză decât să învețe el chimie. Reușea cu chiu cu vai să se ducă la cursuri, își făcea lucrările de laborator, dar cu toate acestea se bizuia din ce în ce mai mult pe Alia Togusova, iar ea își dădea toată

osteneala, făcea pe dracu-n patru să îl ajute, ajunsese până acolo încât îi copia cursurile la care lipsea des.

Alia, care îl momise pe Șurik în dimineața memorabilă de Anul Nou și care din lipsă de experiență luase ca pe o mare victorie gestul lui de bărbat constrâns să fie amabil, a înțeles destul de repede că succesul ei nu e așa de mare. Că nu trebuie să lase norocul să vină de la sine, ci, dimpotrivă, trebuie să se străduiască în continuare ca mugurul să încolțească și să crească. Ideea nu era nouă pentru ea, îi venise încă din copilărie, când, fetiță fiind, aflase pentru prima oară că sunt pe lume femei care merg în pantofi, iar cele mai multe, aici intra și mama ei, merg iarna în pâslari, iar vara în cizme de cauciuc... Într-un cuvânt, viața e luptă, și să te lupți nu înseamnă numai să studiezi. Îi plăcea Șurik, nu-i vorbă, poate că era chiar îndrăgostită de el, dar toate sentimentele astea romantice nu se puteau compara cu intensitatea emoțiilor izvorâte din suma problemelor pe care le avea de rezolvat: studiile superioare combinate cu Șurik și cu capitala care îi aparținea lui de drept. Alia se simțea în același timp și în pielea fiarei care își urmărește prada, și în pielea vânătorului care a dat de un exemplar rar ce îți pică în mână o singură dată în viață, dacă ai noroc...

Viața emoțională intensă a Aliei a luat și mai tare foc, stârnită și de un alt eveniment: în noaptea aceea de Anul Nou, Lena Stovba și-a găsit și ea fericirea. L-a cunoscut pe cubanezul Enrique, o mândrețe de băiat cu pielea negricioasă, student la Universitatea Patrice Lumumba. A invitat-o la dans și, în acordurile melodiei *Besa me mucho,* o ceată de prunci durdulii, de amorași, cupidoni și alte ființe înaripate au tras cu arcul și și-au descărcat tolba cu săgeți în perechea frumoasă de dansatori. Lena Stovba, apatică din fire, a simțit că trupul alb i s-a trezit din amorțire, s-a lansat palpitând în întâmpinarea cubanezului care dansa mișcându-și toate organele, a trecut rapid peste perioada de pregătire a acțiunii pentru care e uneori necesar un timp foarte lung, a făcut în graba mare ce trebuia să facă începând chiar

din ora rămasă până la miezul nopții de Anul Nou și încheind la ora două dimineața din prima zi a noului an în brațele puternice, de culoare ciocolatie, ale cubanezului.

Deși tânărul de douăzeci și doi de ani era cubanez și, prin urmare, nu era deloc novice în ale amorului, a rămas și el uluit de minunea blondă care îi căzuse în brațe. Prietenia între popoare a repurtat o victorie deplină. Când s-a apropiat luna martie, Stovba a știut precis că e însărcinată, iar cubanezul îndrăgostit a început să se informeze cum să facă formele legale de căsătorie cu o cetățeancă rusoaică.

Acum studenții din cele două cămine – din Presnia și din Beliaevo – erau preocupați să le asigure îndrăgostiților un loc în care ei să treacă de la sentimente la fapte și s-o facă în mod regulat. Treaba asta nu era dintre cele mai simple: cu cerberii de la Mendeleev, cu portăresele bătrâne și șefele câinoase de la administrație nu te puteai înțelege, erau în general de neînduplecat, iar culoarea pielii lui Enrique se deosebea în mod vizibil de culoarea roz-congelat a celorlalți vizitatori. La unsprezece seara se auzea un ciocănit puternic în ușă și administratoarea cu un înalt simț al moralei cerea pe un ton poruncitor ca persoanele străine să plece din căminul de fete... Lena își arunca pe ea șuba de astrahan, un obiect ciudat, total nepotrivit cu sărăcia studentelor, dăruit din lipsă de tact de mama ei, șefă de partid la un comitet regional, și își conducea iubitul la stația de metrou Krasnopresnenskaia, unde se despărțeau cu amarul în suflet și în trup... Paza la căminele Lumumba era mult mai corectă, dar cereau să prezinți buletinul, fapt care avea oricum urmări neplăcute, inclusiv neplăceri cu poliția.

Alia, încălzită zi de zi de povestea asta fierbinte de dragoste, nu putea să nu se neliniștească în privința lui Șurik, care nu își manifesta dorința să treacă la fapte și să ducă până la capăt relația lor cordială. Cu atât mai mult cu cât avea la îndemână și o locuință. Cu toate acestea, nu o invitase niciodată acasă. În viața Aliei nu se întrevedea nimic care să semene cu dragostea pătimașă a Lenei și a lui Enrique,

care o țineau întruna, ziua și noaptea. Păcat. Alia avea parte ca și până acum doar de lucrările de laborator făcute împreună, de prânzul luat la aceeași masă la cantina studenților, de pregătirea pentru colocvii și de locul ocupat de ea în aulă la dreapta lui Șurik. De obicei stătea singură pe locul ăsta. O mai contraria și dezinteresul lui Șurik pentru studiu. Ea progresa în studiul chimiei prin forțe proprii și pe deasupra reușea să facă ciubucuri: a fost la început femeie de serviciu cu jumătate de salariu, la asta s-a adăugat apoi jumătatea de normă plătită ca laborantă, așa că nici măcar de un film nu a avut vreme. Dar nici Șurik nu a invitat-o: obișnuia să își petreacă serile cu mama lui. Alia îi amintea din când în când că există și ea pe lume sunându-l seara la telefon, dar, ca să ajungă la el acasă, trebuia să inventeze ceva care să cântărească greu: să ia, de exemplu, o carte de metodică sau un alt manual. O dată a sunat seara de la institut spunându-i că și-a pierdut portofelul: a vrut să treacă pe la el, dar Șurik a venit în fugă și i-a adus niște bani.

Pe urmă flacăra amorului a început cu chiu cu vai să pâlpâie: Alia l-a rugat o dată să o ajute să care de la institut la cămin un borcan de trei litri cu vopsea furată. S-a întâmplat ziua când se nimerise să nu fie nici o colegă acasă. Alia i-a cuprins gâtul cu mâinile ei negricioase, a închis ochii și a întredeschis gura. Șurik a sărutat-o și a făcut tot ce trebuia să facă. A făcut-o cu plăcere.

Altă dată Alia a venit acasă la Șurik, când Vera Aleksandrovna era la tratament, și a avut încă o dată dovada temeinică și argumentată că relația lor e o relație de iubire, și nu una pur tovărășească, comsomolistă...

Nu avea cum să nu observe deosebirea între povestea ei de dragoste cu țârâita și dragostea cu vâlvătăi care îi cuprinsese pe Lena cea placidă până la un moment dat și pe Enrique cu pielea de culoarea castanei. Cât despre Șurik, cu toate că nu era un negru din Cuba, era totuși un alb de pe strada Novolesnaia. Or, Alia credea că și Cuba seamănă puțin cu Kazahstanul, deși e o țară străină... E adevărat că studentul

cubanez avea de gând să se însoare, iar Șurik nici măcar nu aducea vorba despre asta. Pe de altă parte, Stovba era însărcinată... Doar că ce să vezi, și Alia ar putea fi... Și în momentul ăsta se zăpăcea cu totul: ce era mai important, învățătura sau căsătoria?

La începutul lui aprilie Stovba le-a comunicat că au depus cererea de înregistrare a căsătoriei la Palatul căsătoriilor...

Fetele erau entuziasmate: se temuseră până acum că Enrique o va părăsi pe Stovba, o îndemnaseră să facă avort, dar ea făcuse ochii mari și își fluturase pletele blonde. Avea încredere în el. Atâta încredere, încât avea de gând să le scrie celor de acasă despre apropiata căsătorie. Un singur lucru le neliniștea pe fete: copilul va fi negru. Dar Lena le-a consolat: mama lui Enrique e aproape albă, fratele lui mai mare de la alt soț, un polonez american, e în mod categoric blond, numai tatăl e negru. În schimb, tatăl negru e prietenul apropiat al lui Fidel Castro, a luptat împreună cu el în același detașament... Așa că pruncul poate să se nască și alb de tot, fiindcă va fi doar pe sfert negru. Fetele au clătinat din cap, în suflet însă i-au plâns de milă: mai bine ar fi fost rus... Deși îl îndrăgiseră toate pe Enrique fiindcă era băiat vesel, deși provenea ca și Stovba dintr-o familie de comuniști de rang înalt. Dar nu făcea pe grozavul ca iubita lui, mergea dansând în ritm săltăreț, dansa fredonând. Iar veșnic adormita Stovba, pe care toți prinseseră pică aproape din prima zi de curs, a început să fie pe placul tuturor pentru că încetase să mai facă pe grozava datorită poveștii ei de dragoste atât de dubioase din punct de vedere rasial.

Iar peste încă o lună, cu puțin timp înainte de proiectata căsătorie, a avut loc un eveniment care a tulburat-o mult pe Stovba: l-au chemat pe Enrique la ambasadă și i-au pus în vedere să se întoarcă urgent acasă. Era ultimul lui an de studii, lunile până la diplomă erau numărate. A încercat să își amâne plecarea, cu atât mai mult, cu cât logodnica lui era însărcinată... A încercat să se vadă cu ambasadorul care cunoștea bine funcția înaltă a tatălui: îl invitau mereu la

recepțiile de la ambasadă, iar ambasadorul se apropia uneori de el și îl lovea în glumă în plex cu o mișcare scurtă de boxer... De data asta însă ambasadorul nu l-a primit.

La sfârșitul lui aprilie Enrique a zburat la Havana. Avea de gând să se întoarcă peste o săptămână. Dar nu s-a întors nici peste o lună, nici peste două. Brusc și-au dat seama toți că el a înșelat-o pur și simplu pe fătuca asta naivă, au compătimit-o, iar ea s-a înfuriat pe bocitoarele astea: era convinsă că el nu e în stare să o părăsească și că numai niște împrejurări deosebite îl puteau obliga să rămână. Mila oamenilor era umilitoare, tăcerea lui era ciudată. Pe de altă parte, se știa prea bine că scrisorile din Cuba ajung după reguli arbitrare: uneori după cinci zile de la expediere, alteori după o lună și jumătate.

Părinții Lenei Stovba abia se obișnuiseră cu gândul că vor trebui să dădăcească niște nepoți negri. Mamei îi căzuse greu vestea asta, în schimb pe tatăl fetei îl liniștea într-o oarecare măsură funcția înaltă în partid a viitorului ginere. Acum sărmana logodnică urma să își anunțe părinții severi că logodnicul s-a făcut nevăzut.

Studenții din an tremurau de indignare. Stovba trăia cu nădejdea în suflet. Chiar înainte de sărbătorile din mai a căutat-o la institut un tânăr cubanez antipatic, cam chel, prieten cu Enrique. Era doctorand la universitate, un pic zoolog, un pic hidrobiolog. Chelul a ieșit cu ea pe stradă și pe o bancă din scuarul Miusk, unde vântul te lua pe sus, i-a spus că fratele mai mare al lui Enrique fugise la Miami, că tatăl lui fusese arestat. Cât despre Enrique, nimeni nu știe unde e, acasă nu e de găsit. Probabil că l-au înhățat de pe stradă...

Lenei Stovba, fată orgolioasă, i-ar fi plăcut mai mult să fie victima colaterală a unui proces politic decât să ajungă o logodnică părăsită. Probabil că părinții ei ar fi preferat varianta cealaltă... Dar, oricum ar fi stat lucrurile, urmașul unuia dintre conducătorii politici ai poporului cubanez, situație cu care te-ai mai fi putut cumva împăca, a devenit acum un bastard...

Părerile studenților de la Chimie erau împărțite: liberalii erau dispuși să strângă bani pentru trusoul micuțului și să îl declare fiul regimentului, conservatorii erau de părere că Stovba trebuie dată afară din institut, din comsomol și, în general, de peste tot, iar radicalii socoteau că un avort cinstit e cea mai bună soluție ca să n-o mai lungească atât...

Alia, copil din sânge amestecat, pe jumătate orfan, o compătimea din toată inima pe Stovba care până mai ieri fusese atât de fericită și de răsfățată de soartă. S-a împrietenit cu colega de cameră care făcuse atâta timp pe grozava, s-a transformat în confidentă, iar Stovba i-a încredințat secretele și speranțele ei. Datorită Aliei, Șurik a fost pus la curent cu toate peripețiile legate de povestea asta dramatică. Îi era și lui milă de Stovba...

18

În ciuda tratamentului homeopatic, tiroida Verei se mărea vertiginos, a început să se sufoce. A venit iarăși vorba de operație. Ea s-a împotrivit cu ultimele puteri. Într-o zi, când a început criza obișnuită, au fost nevoiți să cheme salvarea. I-au făcut o injecție, sufocarea i-a trecut pe loc. Și-a făcut singură curaj:

— Vezi, Șurik, că injecțiile ajută? De ce una-două la cuțit?

Îi era groaznic de frică de operație, adică nu de operația în sine, cât de anestezia generală. Credea că nu se va mai trezi.

S-a întâmplat ca următoarea criză de sufocare să se producă, din nefericire, la ora când Șurik se strecurase afară și zburase peste pod la Matilda.

La două noaptea Vera a bătut ușurel la ușa camerei lui Șurik. De vorbit aproape că nu mai putea să vorbească. Șurik nu a răspuns. A deschis ușa: așternutul nu era nici măcar atins.

„Unde o fi dispărut?", s-a întrebat nedumerită Vera, a ieșit pe balcon să vadă dacă nu cumva fumează acolo. Știa

că băieții mai fumează din când în când... Au mai trecut zece minute, tabletele și leacurile nu o mai ajutau, erau ca frecția la piciorul de lemn. Criza de sufocare nu s-a potolit. Situația era îngrozitoare. A chemat salvarea rostind nedeslușit adresa cu vocea gâtuită...

Salvarea a venit în douăzeci de minute și s-a nimerit să fie aceeași echipă de data trecută. Doctorița bătrână și mustăcioasă, care insistase și data trecută ca Vera Aleksandrovna să fie internată de urgență, s-a apucat să urle la ea, i-a spus poruncitor să se pregătească urgent de spital. Absența lui Șurik o scos-o complet pe Vera din făgașul obișnuit, plângea încet mișcându-și capul în semn că se împotrivește.

— Dacă-i așa, atunci scrieți că refuzați internarea. Îmi declin orice responsabilitate!

Șurik era cât pe ce să moară când a văzut salvarea la intrare. A ajuns cât ai clipi din ochi la etajul cinci. Ușa era crăpată puțin...

„S-a sfârșit! Mama nu mai e în viață", și-a spus îngrozit. „Uite ce-am făcut!"

În camera mare se auzeau glasuri pe ton ridicat. Verusia era vie, stătea într-o rână în fotoliul bunicii. Respira deja satisfăcător. I-au curs lacrimi noi când l-a văzut pe Șurik. Îi era cam rușine de doctoriță, dar lacrimilor nu avea ce să le facă, veneau de la glanda tiroidă...

Șurik a făcut un salt uriaș de fiară de-a lungul camerei și, fără să îi pese de doctoriță și de bărbatul îmbrăcat doar pe jumătate în ținută de spital, și-a îmbrățișat mama și a acoperit-o cu sărutări pe păr, pe obraji, pe urechi...

— Verusia, iartă-mă! N-am să mai fac! Idiotul de mine! Iartă-mă, măicuță...

Bineînțeles că habar nu avea de ce îi venise să spună „n-am să mai fac". Asta era reacția lui de copil dintotdeauna: n-am să mai fac nimic rău, voi face numai fapte bune, voi fi băiat cuminte ca să nu le necăjesc pe mama și pe bunica...

Doctorița mustăcioasă, care avea de gând să zbiere cât va fi nevoie, s-a înmuiat toată și s-a înduioșat. Așa ceva vezi

mai rar. Ia te uită! O sărută, nu se jenează... o mângâie pe căpșor... Ce boacănă o fi făcut de se dă de ceasul morții?

— Trebuie s-o internăm pe mama dumitale. Dacă ai vrea s-o convingi.

— Verusia! a implorat-o Șurik. Dacă trebuie într-adevăr...

Vera a acceptat toate condițiile. În sfârșit, nu chiar toate...

— Bine, bine, de acord! Dar atunci merg la doctorița Brumstein...

— Dar să n-o mai lungiți. Injecția are efect numai câteva ore, criza poate să înceapă iar, i s-a adresat doctorița lui Șurik cu gura de miere.

„Medicina" a luat-o din loc. Șurik nu putea scăpa fără să dea o explicație. Până să apuce Vera să îl întrebe, Șurik și-a dat seama că nu poate să îi spună nimic: nu, nu și iarăși nu. Nu poate să îi spună că a fost la o femeie. Pentru nimic în lume.

— M-am plimbat, a anunțat-o pe maică-sa ferm pe poziție.

— Cum așa? În toiul nopții? Singur? a întrebat Vera nevenindu-i să creadă.

— Am avut chef să fac câțiva pași. Am ieșit să mă plimb puțin.

— Unde?

— Într-acolo, a arătat cu mâna direcția în care plecase. Spre Timiriazevka, peste pod.

— Da, bine, s-a dat bătută Vera.

A simțit că îi vine inima la loc, deși ceva nu era în regulă cu plecarea ciudată în miez de noapte. Era învățată să nu o mintă.

— Hai să bem un ceai și să încercăm să mai tragem un pui de somn.

Șurik s-a dus să pună ceainicul. Deja se lumina de ziuă, vrăbiuțele ciripeau...

— Data viitoare să mă anunți din timp când pleci de acasă...

Dar s-a întâmplat ca viitoarea dată să nu vină prea curând. Brumstein, doctorița cheală, era în concediu de odihnă, îi ținea locul Liubov Ivanovna, mâna ei dreaptă.

Operația, având în vedere urgența ei, urma deci să nu o facă somitatea în medicină, doctorița Brumstein, ci Liubov Ivanovna. Era o blondă între două vârste, avea un ușor defect de vorbire, era plăcută la vedere, în ciuda cicatricei mici cusute îngrijit pe buza de iepure.

— Unde mergeți de obicei la control? a întrebat discret Liubov Ivanovna palpându-i gâtul umflat și flasc.

— La policlinica Asociației oamenilor de teatru, a răspuns cu mândrie Vera.

— E clar. Aveți acolo traumatologi și foniatri buni, i-a retezat-o cu dispreț doctorița.

— Credeți că operația nu poate fi evitată? a întrebat timid Vera.

Liubov Ivanovna s-a înroșit la față atât de tare, încât cicatricea de la buză i s-a colorat cu un sânge închis la culoare:

— Operația trebuie făcută grabnic. E o urgență...

Vera a simțit că o ia cu amețeală și a întrebat cu voce stinsă:

— Am cancer?

Liubov Ivanovna și-a spălat mâinile fără să își ridice ochii din chiuvetă, apoi și le-a șters îndelung cu prosopul și a continuat să tacă.

— De ce neapărat cancer? Aveți un sânge acceptabil. O glandă tiroidă difuză, mărită serios. În plus aveți gușă toxică, mai e și o tumoare la lobul stâng. Pare că e benignă. N-o să facem biopsie. Nu-i timp de așa ceva. V-ați neglijat boala în mod criminal. Brumstein v-a recomandat pe loc operația. Uitați ce scrie. Se recomandă...

— Dar m-am tratat la un homeopat...

Cicatricea, altfel puțin vizibilă, i s-a colorat și i-a zvâcnit:

— Dacă ar fi după mine l-aș da pe mâna justiției pe homeopatul ăsta al dumitale...

Din cauza cuvintelor atât de necruțătoare, Vera a simțit ceva în gât de parcă acesta i s-ar fi umflat și îngustat.

„Dacă ar fi trăit mama, totul ar fi fost altfel... Și în general nu s-ar fi întâmplat nimic din toate astea..." s-a gândit ea.

Liubov Ivanovna l-a invitat apoi pe Șurik în cabinet, Vera s-a așezat pe scaunul lipicios de pe culoar, pe locul încălzit de Șurik.

Doctorița i-a spus lui Șurik tot ce-i spusese și Verei Aleksandrovna, a adăugat în plus că operația e destul de grea, dar că o îngrijorează mai mult perioada de după operație. Îngrijirea bolnavilor în spital e de proastă calitate, ar fi bine să caute o infirmieră cum trebuie. Mai ales pentru primele zile.

„Dacă ar fi trăit bunica, totul ar fi fost altfel..." – mama și fiul se gândeau adesea la unul și același lucru...

Operația i-au făcut-o peste trei zile. S-a dovedit că Vera avusese în parte dreptate când se gândise la ce e mai rău. Deși operația reușise foarte bine, așa cum aveau să se lămurească lucrurile mai târziu, a suportat foarte greu anestezia. La patruzeci de minute de la începutul operației i s-a oprit inima. Și anestezistului tânăr aproape că i s-a oprit inima de spaimă. I-au făcut injecție cu adrenalină. Pe toți i-au trecut toate nădușelile. Au operat-o mai bine de trei ceasuri, iar pe urmă Vera nu și-a revenit două zile la rând.

Se afla la reanimare. Erau de părere că starea ei e gravă, dar nu disperată. Șurik, care aștepta pe scări lângă intrarea în secția de reanimare, unde în general nu lăsau pe nimeni să intre, nu auzea nimic din ceea ce i se spunea. A așteptat pe scări două zile și două nopți, cufundat într-o tristețe adâncă, simțindu-se tare vinovat.

Absorbit de gânduri, își imagina că e legat în permanență de mama. Făcea eforturi să se concentreze ca să o aibă mereu în mintea lui în toate detaliile, cu toate micile ei nimicuri: părul – își amintea de vremea când era încă des, cum și-l pieptăna și îl usca stând așezată pe băncuța scundă lângă radiator... pe urmă părul i s-a rărit, cocul de la ceafă s-a făcut mai mic, culoarea lui întunecată, de alună, s-a degradat la început la tâmple, pe urmă tot capul s-a acoperit cu șuvițe de un gri-murdar, parcă era capul altcuiva... Și sprâncenele minunate, lungi, începeau cu un triunghi stufos, apoi

ajungeau niște firicele... Și alunița de pe obraz, rotundă, maronie, așa cum are cuiul floarea...

Făcea un efort disperat, aproape fizic, să o rețină în toate amănuntele: mâinile dragi, vârfurile degetelor întoarse, piciorușele delicate cu osciorul ieșit în afară la degetul mare, urât oscior... Să n-o lase să plece, să se concentreze, să n-o lase să se depărteze...S-a apropiat sora medicală, l-a întrebat dacă nu vrea un ceai.

Nu, nu – a clătinat numai din cap. I se părea că, dacă ar înceta să se gândească intens și stăruitor la ea, ea va muri...

La capătul celor două zile – uitase de timp, nu mâncase, nu băuse, pare-se că nici la closet nu se dusese, stătuse țintuit locului pe palier, pe scaunul adus de mila lui din secție – a venit la el Liubov Ivanovna și i-a dat un halat alb.

În primul moment n-a recunoscut-o, nu a înțeles ce trebuie să facă cu halatul. A intrat în pânza jilavă cu mâneci lipicioase.

— Tamara, sacii de pus în picioare, a dat ordin Liubov Ivanovna.

Sora i-a pus în mână doi săculeți nu prea mari, albi-cenușii, în care și-a vârât ghetele cu tot cu picioarele amorțite.

— Doar un minut, a spus doctorița, pe urmă te duci acasă. Nu-i nevoie să stai aici. Să dormi, să cumperi apă minerală de Borjom și lămâi... Vii mâine iar.

El n-a auzit-o. A zărit-o pe mama prin ușa deschisă a salonului. Din nas îi ieșeau niște tubulețe care se încolăceau pe piept, mai erau niște tubulețe care porneau de la mână și ajungeau la un stativ. Mâna galbenă-albăstruie zăcea deasupra așternutului. Chiar și de la gâtul pe care era lipit ceva alb pornea un tub de cauciuc subțire și roșu. Avea ochii deschiși. L-a văzut pe Șurik și a zâmbit.

Lui Șurik i s-a tăiat respirația exact în locul unde o operaseră pe mama: da, e vinovat, e vinovat de toate! În timp ce bunica se stingea în spital, tâmpitul de el alerga cu Lilia prin magazine să cumpere cârnați afumați, ajunși pe urmă în mâinile vameșilor, și matrioști, abandonate cu siguranță în hotelul din orășelul Ostia de lângă Roma...

În timp ce bunica se stingea în spital – își aţâţa el focul inimii stârnit de păcatele lui de neiertat –, o înghesuia şi o giugiulea pe Lilia pe la garduri şi prin colţuri întunecoase... Biata măicuţă, micuţă, slăbuţă, mai mult moartă decât vie, iar el, uită-te la el, sănătos tun, ditamai porcul, să ţi se facă greaţă, nu alta, un dobitoc. Ea murea asfixiată, iar el i-o trăgea Matildei... Şi scârba mare faţă de el însuşi a aruncat o umbră dezagreabilă asupra Liliei şi Matildei, care, în linii mari, nu erau complice la fărădelegea asta...

„Oh! Nu mai fac niciodată", s-a jurat el. „Nu mai fac niciodată..."

S-a aşezat în genunchi în faţa patului, i-a sărutat degetele uscate, pergamentoase.

— Ei, cum îţi e, Verusia?

— Bine, a răspuns ea abia auzit: de vorbit nu putea încă să vorbească.

Chiar îi era bine: era sub anestezie, operaţia rămăsese în urmă, în faţa ei zâmbea Şurik scăldat în lacrimi, băiatul ei drag. Nici măcar nu bănuia ce victorie măreaţă tocmai repurtase. Idealistă şi artistă în sufletul ei, meditase la feluritele soiuri de iubire încă din tinereţe, întorcându-le pe toate feţele, şi era de părere că forma superioară de iubire e iubirea platonică, făcând greşeala să înţeleagă prin iubire platonică orice fel de iubire care nu se petrece în aşternuturi. Şurik, credul, căruia îi fusese prezentată această concepţie când era la o vârstă foarte crudă, se conformase şi îi urmase în toate pe adulţii cu scaun la cap, care nu erau alţii decât bunica şi mama lui. Deci se înţelegea de la sine că în familia lor atât de excepţională, unde iubirea e la cote înalte şi cu uitare de sine, tocmai aici înfloreşte iubirea platonică.

Şurik s-a îngrozit fiindu-i clar ca bună ziua că a trădat iubirea „superioară" de dragul unei iubiri „inferioare". Spre deosebire însă de majoritatea oamenilor, în special a bărbaţilor tineri care au trecut printr-o situaţie asemănătoare, el nici măcar nu era pregătit psihologic să se apere, să îşi spună măcar la ureche că s-ar putea să fie vinovat într-o oarecare

măsură, dar că, în același timp, s-ar putea să fie și nevinovat. Dimpotrivă, el a făcut de-a-ndoaselea, a aranjat jocul în defavoarea lui, punându-și cenușă în cap, ca vina să fie convingătoare și să nu fie pusă la îndoială.

Pe drumul spre casă, Șurik și-a venit în fire, a ieșit din starea morbidă în care se zbătuse ca peștele pe uscat, stare în care se aflase în ultimele două zile. A constatat că în timpul ăsta se potolise arșița de nesuportat, acum cădea o ploicică anostă, era miezul unei zile obișnuite, se simțea în aer că biata natură, în goliciunea ei mizerabilă, e mulțumită așa cum este. Venea un miros de proaspăt și de putregai dinspre mormanele de gunoaie și de crengi care zăceau de anul trecut ca o pătură aspră, întinsă la marginea micului scuar lăsat în paragină. Șurik a tras în piept aerul amestecat din orașul murdar: puțin miros înțepător de iarbă, puțin miros de frunze moarte, puțin miros jilav de blană udă...

„Da' Dumnezeu o fi acum pe aici, pe undeva?" i-a venit în minte și în aceeași clipă i-a răsărit în față ca din pământ o bisericuță scundă. Oare să se fi ivit ea mai întâi și pe urmă să se fi gândit el exact la asta? S-a oprit în loc. Să intre oare? S-a deschis o ușă laterală micuță și o bătrână de la țară cu un aer preocupat și cu un castron în mână a traversat curticica în fugă, îndreptându-se spre o anexă.

„Nu, nu, oriunde, numai aici nu", s-a decis Șurik. „Dacă bunica ar fi fost aici, ar fi știut."

Și a grăbit pasul, aproape că a luat-o la goană. A simțit că îi crește inima de fericire, așa ceva nu mai încercase până acum. Se bucura pentru că se simțea recunoscător cuiva, nu știa nici el precis cui – măicuța trăia, era în viață, draga lui măicuță, îți urez cu ocazia zilei de naștere, cu ocazia zilei de 8 Martie, ziua internațională a femeii, cu ocazia zilei solidarității celor ce muncesc, cu ocazia zilei de 7 Noiembrie, îți urez, îți urez, te felicit, te felicit, complimente, complimente... o ilustrată cu roșu pe fond albastru, alta galbenă pe fond verde, una cu stele rubinii pe fond albastru-închis,

mii de ilustrate scrisese mamei și bunicii începând de la patru ani. Viața e minunată! Felicitări!

Șurik a intrat sub duș, apa caldă nu curgea din cine știe ce motive, iar apa venită din adâncuri, pe care pământul nu o încălzise încă bine, l-a fript de înghețată ce era. S-a spălat, a înghețat, a ieșit zgribulit din baie. A sunat telefonul.

— Șurik! a tunat o voce în receptor. În sfârșit! Nimeni nu știe nimic. De trei zile sun. Ce s-a întâmplat? Când? La ce spital?

Era Faina Ivanovna. A lămurit-o cum s-a priceput, poticnindu-se în cuvinte.

— Poate fi vizitată? Ce-i trebuie?

— Apă de Borjom, așa au spus.

— Bine. Borjom, îi duc numaidecât. Sunt la teatru, îndată vine mașina și o iau din loc.

Și poc! receptorul. Imediat telefonul a sunat iarăși. Era Alia. A pus aceleași întrebări, cu deosebirea că nu avea apă de Borjom, în schimb avea ore cu seraliștii – orele de laborator plătite cu jumătate de leafă – și era liberă de la zece și jumătate.

— Sunt la tine imediat după ore, a promis bucuroasă.

Șurik nici măcar nu a apucat să îi spună: n-ar fi mai bine mâine?

Faina a sosit după o oră. El abia apucase să își bea ceaiul cu pâine uscată și cu conserva de carne după care scotocise în fundul bufetului. Faina a pus lângă ușă cutia minunată din străinătate cu patru sticle de Borjom.

— Hai să stăm puțin de vorbă noi doi, a spus ea moale, apropiindu-și de el gura frumoasă, obișnuită cu păcatul.

„Nu, nu și nu", și-a spus Șurik, ferm pe poziție.

Gura s-a apropiat, i-a apucat buzele, limba dulceagă, care avea ceva din consistența săpunului, i-a pătruns în gură și s-a plimbat cu mișcări energice.

Șurik nu era în stare să întreprindă nimic – totul s-a răscolit în el și s-a sculat cu repeziciune ca s-o sature pe femeia asta desfrânată.

Aproape de ora unsprezece a zbârnâit soneria o dată, apoi încă o dată. Ceva mai târziu a sunat telefonul, au urmat din nou bătăi timide în ușă. Dar din locul acela unde se afla Șurik era puțin probabil că îl poate scoate cineva, nici măcar trâmbițele Ierihonului.

I-a spus Aliei a doua zi ceva care se apropia de adevăr:

— N-am pus capul jos două zile și două nopți. Când am ajuns în sfârșit în pat, m-a furat imediat somnul.

Rar poți să întâlnești oameni care să urască atât de tare minciuna ca Șurik.

19

În săptămânile de vară care au urmat – șase în spital și următoarele – Șurik a parcurs în viteză și în formă prescurtată toată lista cunoștințelor practice referitoare la o știință foarte apropiată de știința îngrijirii nou-născutului: de la lăptișor, grișuleț cu lapte, brânzică făcută în casă până la uleiul de floarea-soarelui fiert care să înmoaie pielea în locul cicatricei, la comprese și spălături. Lucrul cel mai important în știința asta era să nu îi scape nimic din vedere, să intre în pielea unei mame care a născut primul ei copil. Doar scutecele îi mai lipseau.

Dormea foarte ușor: dacă Vera își cobora piciorul din pat pe podea, zbura spre camera ei întrebând-o ce s-a întâmplat. Auzea cum scârțâie arcurile când corpul ei ușor ca fulgul se răsucea de pe o parte pe alta, auzea când zăngăne cu paharul, când expectorează. Aceasta era legătura specială – legătura dintre mamă și pruncul ei – pe care Vera, la drept vorbind, o ignorase întotdeauna întrucât Elizaveta Ivanovna, ca să își ocrotească fiica epuizată de naștere și de tragedia prin care trecuse, luase asupra ei tocmai partea aceasta a legăturii apropiate cu copilul, lăsând în sarcina Verei doar alăptatul. Bineînțeles că nici alăptatul nu fusese floare la

ureche: Verocika avea sfârcurile mici, cu orificii strâmte, laptele ieșea greu, se mulgea ore și ore, sânii o dureau... Dar oricum Elizaveta Ivanovna era aceea care dormea în aceeași cameră cu copilul, se scula la fiecare țipăt al lui, îl înfășa, îi făcea baie și, când sosea vremea de alăptat, aducea la pieptul Verei mogâldeața înfășată în scutece curate.

Șurik nu avea cum să știe nimic din toate acestea, dar vocea lui a căpătat o intonație aparte, aceea cu care femeile se adresează pruncilor. A reapărut chiar și numele cu care i se adresase la doi ani: neputând să pronunțe Verusia, cum îi spunea bunica, o chema Usia, Usenka...

În privința banilor trăiau într-o totală incertitudine. Mai precis, banii se terminaseră. Șurik nu mai primea bursă, sesiunea din primăvară o luase cu chiu, cu vai, dar cu o restanță la matematică, pe care urma să o dea din nou la toamnă. E adevărat că Vera Aleksandrovna primise salariul aproape întreg pe baza certificatului medical – avea vechime mare... Grosul venitului lui Șurik din lecții secase: vara nu avea elevi, toți se împrăștiau pe la vilele de vacanță. Cât dura perioada asta bunica aduna o altă grupă de elevi – absolvenți de liceu...

Venise într-o zi, în lipsa lui Șurik, Faina, adusese ceva bani de la sindicatul teatrului. În ziua în care banii de la sindicat s-au terminat, Vera a găsit sub hârtia așezată pe fundul scrinului două librete de economii. Suma depusă ajungea pentru un automobil – bani frumoși pe vremea aceea. Pe un libret era înscris numele nepotului, pe celălalt numele fiicei.

Vera i-a spus smiorcăindu-se lui Șurik cu vocea stinsă, care nu îi revenise încă după operație, aproape aceleași cuvinte pe care el le auzise cândva din gura bunicii:

— De pe lumea ailaltă bunica ne ajută să supraviețuim...

Moștenirea neașteptată anula complet trista perspectivă a familiei scăpătate. Șurik și-a amintit numaidecât povestea de demult a bunicii despre carcasa mică de metal în care se afla ordinul japonez al bunicului, cu găurile minuscule din care dispăruseră briliantele. Se potrivea perfect cu firea ei.

Socotea că nu se cuvine să discuți despre bani și schimba dezgustată subiectul când prietenele calculau cine și cât salariu câștigă, spunea că sunt vorbe de clacă pe care ele tare le mai au la inimă. Și bunicii i se scurseseră întotdeauna banii printre degete, însă printr-o metodă specială numai de ea știută se pricepuse să despartă ce e trebuincios de ce prisosește, ce e necesar pentru viața de zi cu zi de ce e trai pe picior mare și făcuse ce făcuse și reușise să le lase copiilor o sumă de bani atât de importantă... Trecuseră trei ani cu totul de când intraseră în casa asta. Ba nu, aproape patru... Dar când cumpăraseră apartamentul puseseră desigur la bătaie tot ce aveau până la ultimul sfanț, altfel nu ar fi vândut ea pietricelele alea, ultimele... Greu să le înțelegi pe toate. Să le dai de capăt.

A doua zi de dimineață, Șurik și-a luat buletinul, s-a dus la Casa de Economii și a ridicat prima sută de ruble. Era hotărât să cumpere de toate. Și chiar așa a făcut, a cumpărat la piața Tișin o groază de produse, a cheltuit toți banii până la ultima copeică... Vera a râs de apucăturile lui de boier și a mâncat o jumătate de pară.

În general era într-o dispoziție excelentă. Crizele, care îi făcuseră viața o povară în ultimii ani, se pare că proveneau de la niște molecule otrăvite eliminate în exces de tiroida care o luase razna. Acum, prima dată după moartea mamei, și-a recăpătat curajul și i-au venit în minte anii fericiți ai tinereții, când lua lecții la studioul de teatru al lui Tairov. Se simțea de parcă i-ar fi fost extirpată oboseala veche de douăzeci de ani odată cu bucata tăiată din tiroida crescută peste măsură. A început numaidecât să facă exerciții cu degetele așa cum o învățase demult de tot Aleksandr Sighismundovici – își îndoia ultima falangă, așa cum ar lua brusc capacul de pe cratiță, își răsucea fiecare deget încoace și încolo, apoi își sucea palmele, tălpile și la sfârșit le scutura.

La două săptămâni după ce ieșise din spital l-a rugat pe Șurik să ia din vestibul geamantanul cel vechi cu eticheta de hârtie scrisă de mâna Elizavetei Ivanovna lipită pe o parte

– erau înșirate acolo lucrurile aflate înăuntru. Vera a scos din geamantan tunica albastră decolorată și bentița de pus pe cap și s-a apucat diminețile să facă, acompaniată de muzica lui Debussy și Skriabin, niște mișcări sacadate după sistemul hibrid al lui Jaques-Dalcrose, amestecat cu stilul Isadorei Duncan. Așa se preda disciplina asta revoluționară prin anul 1910... Ajungea în niște poziții bizare, rămânea așa o vreme și se bucura că trupul ascultă de muzica modernă de la începutul secolului.

Șurik arunca uneori câte o privire prin canaturile ușii deschise larg și o admira: mâinile subțiri și picioarele ieșeau afară din tunica largă ca niște ramuri albe, iar părul nestrâns în coc – și-l tunsese foarte scurt când fusese bolnavă, atât cât să îi stea prins la spate – îi zbura la fiecare mișcare, fie ea lentă sau bruscă.

Vera nu fusese grasă niciodată, dar în ultimii ani hormonii răi ciuguliseră destul din ea și cântărea acum patruzeci și patru de kilograme, cât un copil, avea piele multă care îi atârna zbârcită pe ici, pe colo. Cu toate că făcea gimnastică, începuse acum să ia în greutate, câte un kilogram pe săptămână. S-a neliniștit când a ajuns la cincizeci de kilograme.

Grijile ei l-au absorbit cu totul pe Șurik. Îi pregătea micul dejun, o însoțea la plimbare, se ducea la bibliotecă după cărți pentru ea, trecea uneori să ia cărți de la biblioteca de literatură universală unde mai era încă înscrisă bunica. Își petreceau mult timp împreună. Vera s-a apucat iarăși de muzică. Cânta la pian în camera mare a bunicii, iar el stătea întins pe divan cu o carte franțuzească în mâini, citind după obiceiul lui vechi din ceva ce îi plăcuse bunicii în mod deosebit: Mérimée, Flaubert... Se ridica uneori și aducea din bucătărie ceva gustos – căpșuni timpurii de la piața Tișin, cacao pe care a reînceput s-o bea exact ca în copilărie...

Pe Vera nu o preocupau grijile lui Șurik și nu o interesa faptul că alături de cartea lui Mérimée zace manualul de gramatică franceză... Nu o interesa că studenții, colegii de clasă

ai lui Șurik, fac practică în producție, iar el stă acasă împărțind cu ea fericirea convalescenței.

Șurik obținuse o scutire de la practica în producție ca să își îngrijească mama, fusese repartizat la unul din laboratoarele institutului unde nimeni nu avea nevoie de el, se ducea acolo la două-trei zile, întreba dacă aveau să îi dea ceva de făcut și pleca la ale lui. Alia făcea și ea practică, dar nu la uzina chimică, ci la decanat. Chiar acolo la decanat a găsit un moment prielnic să scoată din dulap dosarul lui Șurik, iar el, fără să îi spună o vorbă mamei, a depus o cerere de înscriere la seral la institutul destul de mediocru al bunicii. La limbi străine. Nu mai putea să vadă în ochi chimia, nu mai voia să audă de ea și nici să o miroasă. Cât despre corijența la matematică, nu mai avea de gând să o treacă...

20

Între timp s-au adeverit cele mai negre presupuneri ale cubanezului chel: Enrique fusese într-adevăr arestat și nu spera nimeni să se întoarcă prea curând.

La mijlocul verii a sosit din Siberia mama Lenei Stovba. I-a adus fetei un purcoi de bani, i-a explicat că reputația tatălui e mai presus de orice și că nu poate veni acasă în starea asta. Că sunt mulți cei care îi vor tatei răul, și chiar și așa circulă prin oraș zvonuri murdare... Ce mai încolo și încoace, trebuie să nască aici, la Moscova, și drumul ei acasă cu copilul nelegitim e închis. Să facă bine și să își închirieze un apartament sau o cameră, cu banii o vor ajuta ei. Dar cel mai bine ar fi să își dea copilul din flori la Casa copilului...

De multă vreme nu mai umbla Stovba cu capul în nori, dar la o asemenea lovitură nu s-a așteptat. S-a ținut însă tare: a luat banii, a mulțumit și nu i-a dat mamei nici un fel de explicații.

I-a venit în minte o idee îndrăzneață pe care i-a împărtășit-o Aliei: în anii de școală se întâmplase cu ea o poveste

de spaimă despre care se vorbise mult în oraș. Pe atunci era în clasa a șaptea, mulți băieți se zgâiau la ea, iar unul din a zecea, Ghenka Rîjov, se îndrăgostise de ea până la moarte. Aproape până la moarte. Umbla după ea, era umbra ei, dar ea avea în vremea aceea un alt curtezan mult mai simpatic și îl refuzase pe Ghenka. Despre ce refuz fusese vorba? Nu îl mai lăsase să o conducă de la școală acasă... Și bietul îndrăgostit s-a spânzurat, dar nu i-a reușit până la capăt. Era în general un ghinionist... Îl scoseseră din șireang, îl readuseseră la viață, îl mutaseră la altă școală, dar iubirea nu îi trecuse. Îi scria scrisori, iar după ce terminase școala, plecase la Leningrad, unde intrase la Academia de marină militară. Se împlinise al patrulea an de când îi tot scria, îi trimitea fotografii în care marinărașul era ba cu beretă, ba cu părul lins, pieptănat spre spate, cu o expresie de băiat fudul și nătărău... Îi scria că e convins că ea se va căsători cândva cu el și că el se va strădui din toate puterile s-o facă fericită. Îi dădea de înțeles că în privința carierei treburile merg strună și că, dacă ea mai așteaptă un pic, n-o să-i pară rău... „Din cauza ta am vrut să mor, iar acum trăiesc numai pentru tine..."

Și Stovba a cântărit totul, a măsurat de șapte ori și s-a decis: ei bine, fie! I-a scris o scrisoare în care i-a povestit despre căsătoria care nu a avut loc, despre copilul care trebuie să se nască la începutul lui octombrie.

Ghenka a venit la sfârșitul săptămânii următoare. Dimineața devreme. Alia nu plecase încă la comisia de admitere, așa că a apucat să îl studieze cât timp și-au băut ceaiul.

Purta o uniformă frumoasă de student la marină, nu arăta rău deloc, era înalt, dar costeliv și cu umerii înguști. Ochii verzi, să zicem, ca valul mării... Morfolea întruna batista și tăcea, din când în când căsca. Alia și-a băut ceaiul în grabă și i-a lăsat în *tête à tête*, deși își începea treaba abia la zece și mai erau două ceasuri până atunci.

După ce Alia a plecat, Ghenka a mai tăcut o vreme, Stovba a tăcut și ea. Ce a fost de spus i-a spus în scrisoare,

iar ce nu i-a spus putea să vadă acum: ea se îngrășase mult, se umflase, petele roșii-ruginii de pe frunte, din jurul ochilor și de deasupra buzei de sus îi urâțeau fața albă ca laptele. Numai părul cenușiu, care îi atârna de-a lungul obrajilor, rămăsese același. Era tulburat.

— Așa stau lucrurile, Ghenocika, a spus ea zâmbind.

Și în clipa aceea a recunoscut-o în sfârșit, i-a trecut tulburarea, în locul ei a apărut certitudinea victoriei, iar victoria asta, deși cam șifonată, era totuși victoria pe care și-o dorise, era victoria binevenită și căzută din cer.

— Da, bine, de acord Lena. Câte nu se-ntâmplă în viață. Să nu îți pară rău că ai avut încredere în mine și mi-ai spus ce ai pe suflet. Pe tine te voi iubi întotdeauna și îl voi iubi și pe copilul tău. Numai să îți dai cuvântul că nu mai vrei să auzi niciodată de bărbatul ăla care te-a părăsit. În situația în care mă aflu, vei socoti că sunt un imbecil care spune prostii, dar sunt grozav de gelos. Mă cunosc bine, a recunoscut el.

Lena s-a frământat alarmată. Nu îi dăduse multe amănunte în scrisoare și își dădea acum seama că mai bine ar fi spus o minciună banală: că i-a promis să o ia de nevastă și că a înșelat-o... Dar nu era în stare.

— Ghenia, povestea nu-i așa de simplă. Logodnicul meu e cubanez, ne-am iubit mult, n-a fost un simplu joc. L-au rechemat în patrie și l-au băgat la închisoare din cauza fratelui. Fratele lui a făcut ceva rău acolo. Toți spun că acum nu-i vor mai da drumul aici.

— Și dacă îi dau drumul?

— Nu știu ce să zic, a recunoscut Lena.

Și atunci marinărașul a tras-o spre el – îl împiedica burta, îl împiedica fața plină de pete, și ce dacă? Ea era oricum Lena Stovba, soarele, steaua, unica femeie din viața lui. A început să o sărute, să o ciugulească cu buzele uscate pe unde a nimerit. Hălățelul de vară, deschis la culoare, s-a desfăcut atât de ușor, acolo sub el se aflau niște sâni pe cinste și o burtă plină ochi. El s-a repezit desfăcându-și copcile din părți de la nădragii negri fără șliț, tâmpiți nădragi, și a ajuns la

visul lui. Iar „visul", după ce l-a întors într-o poziție acceptabilă pentru o femeie însărcinată, s-a culcat supus pe o rână și și-a spus: nu-i nimic, nu-i nimic, altă soluție n-avem...

Apoi s-au dus în Piața Roșie, au luat autobuzul până la Leninskie Gorî ca să vadă universitatea: el se afla pentru prima oară la Moscova și voia să meargă la Expoziția realizărilor economiei naționale, dar Lena era obosită, așa că s-au întors la cămin.

A plecat la Leningrad la miezul nopții cu Săgeata Roșie. Lena l-a condus la gară. Au ajuns mai devreme. El a tot gonit-o acasă, era îngrijorat – se făcuse târziu. Dar ea nu a plecat.

— Ai grijă de tine și de copil, i-a spus la despărțire.

Și ea și-a adus aminte că uitase să îi spună un singur amănunt:

— Ghenka, copilul o să fie brunețel. Poate chiar negrișor.

— În ce sens? nu a priceput proaspătul logodnic.

Ei bine, să zicem negru într-o oarecare măsură, l-a lămurit Stovba.

Știa ea prea bine ce frumos o să fie copilașul ei...

Și în clipa aceea s-a auzit un fluierat, trenul s-a pus în mișcare, l-a luat cu el pe Ghenka Rîjov, uluit, cu tot cu chipul lui, privind peste umărul însoțitorului de vagon.

Ghenka s-a dovedit un om corect în felul lui. S-a frământat mult, a tot încercat să îi scrie, dar nu a fost în stare, în cele din urmă i-a scris: sunt un om slab, pe deasupra și militar, iar în armată oamenii sunt intransigenți, te judecă aspru, n-aș putea suporta vorbele spuse în zeflemea și jignirile din cauza copilului negru... Iartă-mă...

Stovba înțelesese cum stă treaba încă din gară. I-a povestit Aliei totul pe rând. Chiar și despre lucrul acela dezgustător: nu l-a respins, i s-a dat... Și au bocit amândouă umilite. Dar lucrul cel mai nesuferit era că nimeni nu era vinovat de nimic... Așa a fost să fie.

21

Soluția asta era varianta de rezervă a Elizavetei Ivanovna. De fapt fusese varianta principală la început. Era convinsă că, în cazul eșecului la universitate, va găsi o modalitate să îl aranjeze pe Șurik la ea la institut. Era sigură că el nu avea cum să ia note proaste la nici una dintre materii, iar o notă proastă luată la Facultatea de Filologie făcea cât o diplomă de onoare la institutul ei prăpădit... După un an petrecut la institutul Mendeleev, Șurik și-a dat singur seama că s-a băgat unde nu-i fierbe oala.

S-a înscris la secția serală. A stat la coadă cu fetele care nu intraseră la filologie, cu băieții care purtau ochelari cu lentile groase – unul fără ochelari umbla în baston, se vedea cât de colo că e șchiop. Candidații de anul trecut de la universitate nu se comparau cu ăștia de categoria a treia.

Domnișoara de acolo, pătată toată ca de ciumă din pricina arșiței și a cozii nesfârșite, a primit actele lui Șurik și a trecut indiferentă peste numele lui de familie, nume cunoscut aici în facultate. Șurik a răsuflat ușurat: îi plăcea să nu depindă de nimeni. Se înfuriase mai devreme închipuindu-și cum vor coborî în fugă fostele colege ale bunicii – Anna Mefodievna, Maria Nikolaevna și Galina Konstantinovna – și vor începe să îl pupe și să îl mângâie pe cap...

Profesoara care examina candidații la limba franceză era o doamnă în vârstă cu părul vopsit galben, prins într-un coc mare care îi stătea strâmb. Toți se fereau de ea ca de dracu' la examen: era șefa comisiei și făcea ravagii printre candidați. Șurik nu avea de unde să știe că doamna era una și aceeași persoană cu Irina Petrovna Kruglikova, care timp de zece ani făcuse cerere peste cerere ca să obțină locul ocupat de Elizaveta Ivanovna. Aceasta a aruncat în fugă o privire peste fișa lui de examen și a întrebat în franceză:

— Ești rudă cu Elizaveta Ivanovna Korn?

— E bunica. A murit anul trecut.

Doamna era la curent, se informase în privința asta...

— Da, da... Ne lipsește foarte... A fost o femeie minunată...

Apoi l-a întrebat de ce vrea să intre la seral. El i-a explicat: mama e după o operație grea, el vrea să lucreze ca mama să poată ieși la pensie. Vorbea în franceză din politețe.

— Am înțeles, a mormăit doamna și l-a întrebat ceva în legătură cu o problemă de gramatică destul de complicată.

— Bunica era de părere că această formă a ieșit din uz de pe vremea lui Maupassant, a spus Șurik vesel, cu un zâmbet total nepotrivit în momentul acela, după care a dat un răspuns bine închegat.

Gânduri de toate felurile o frământau pe Irina Petrovna. Și-a vârât creionul în cuibul de păr și s-a scărpinat în cap. Elizaveta Ivanovna fusese dușmanul ei. Dar asta se întâmplase demult, iar acum dușmanul era și mort pe deasupra. Pusese umărul serios ca Elizaveta Ivanovna să iasă la pensie, dar după ce îi luase locul, constatase cu surprindere că mulți dintre colaboratorii de la catedră o iubiseră nu pentru că le era șefă, ci din alte motive, și lucrul ăsta nu îi plăcuse deloc...

Băiatul știa franceza la perfecție, dar ea era în stare să înfunde pe oricine. Nu reușea nicicum să ia o hotărâre corectă.

— Ce să zic, bunica te-a învățat limba... după ce termini cu examenele, să treci pe la mine la catedră, sunt până în data de 15. Să vedem, să îți găsim ceva de lucru.

A luat fișa de examen, a scris „foarte bine" cu stiloul cu peniță de aur. Și a descoperit că a procedat nu numai corect, dar și genial. A suflat pe hârtie ca o școlăriță și l-a privit pe Șurik drept în ochi:

— Bunica dumitale a fost un om foarte cumsecade. Și un specialist foarte bun...

Peste două săptămâni Irina Petrovna Kruglikova i-a găsit o slujbă lui Șurik la biblioteca Lenin. Să ajungi acolo era mult mai complicat decât să intri la facultatea de filologie. În plus, Irina Petrovna l-a chemat la ea înaintea orelor de curs și i-a spus că l-a mutat la grupa de engleză:

— În ce privește franceza, n-ai nevoie de cunoștințele de bază. Dacă vrei, poți să vii la cursurile noastre speciale.

Și l-au înscris la engleză, deși acolo studenții se călcau în picioare.

Numai după ce lucrurile s-au aranjat, el i-a comunicat mamei că a schimbat institutul și că a găsit de lucru. Vera a oftat mâhnită, s-a lamentat, dar s-a și bucurat.

— Vai, Șurka, nu mă așteptam de la tine să faci una ca asta! Misterios mai ești, se vede treaba că...

Și-a înfundat degetele în părul lui cârlionțat, i l-a ciufulit, apoi brusc s-a neliniștit:

— Ascultă, ți s-a rărit părul! Uite aici, în vârful capului. Trebuie să urmărim, să vedem ce se întâmplă...

Și imediat s-a urcat să ajungă la raftul bunicii cu destinație specială unde erau păstrate tot soiul de idei legate de medicină, rețete izvorâte din înțelepciunea poporului și tăieturi din revista *Muncitoarea*... Acolo scria cum să te speli pe cap, să îți freci scalpul cu pâine neagră, cu gălbenuș de ou crud și cu rădăcină de brusture.

Tot în aceeași zi, Șurik a făcut un gest total neașteptat de bărbat energic care știe ce vrea:

— Am hotărât că a venit timpul să ieși la pensie. Îți ajunge cât ai tras. Avem banii puși deoparte de bunica, iar eu pot să te întrețin, pe cuvânt de onoare.

Vera și-a înghițit nodul din gât, care nu îi mai apăruse de mult timp.

— Crezi? atât a reușit să spună.

— Sunt absolut sigur, a spus Șurik cu o asemenea voce, încât Verocika a început să se smiorcăie.

Asta era fericirea venită în al doisprezecelea ceas: alături de ea se afla un bărbat răspunzător de soarta ei.

Șurik se simțea și el fericit: mama, pe care era cât pe ce s-o piardă în cele două zile și două nopți cât stătuse pe palierul scării, s-a pus pe picioare, iar chimia nu avea decât să prospere în viitor și fără el...

În seara acelei zile memorabile a sunat Alia să-l invite la cămin:

— E ziua de naștere a Lenei. I s-au înecat corăbiile, stă ca o curcă plouată. Au plecat toți care-ncotro. Vino, am făcut plăcintă. Mi-e milă de Lena...

Era ora opt. Șurik i-a spus mamei că se duce la cămin la ziua de naștere a Lenei Stovba. Nu prea îl trăgea ața, dar îi era de-a dreptul milă de Lenka.

22

Lena Stovba împlinea nouăsprezece ani și, după atâtea zile de naștere fericite, ziua asta era oribilă. Era sora iubită și frumoasă a doi frați mai mari. Tatăl, la fel ca toți grangurii, nu cunoștea limbajul egalității: unora le poruncea, era mereu cu gura pe ei hărțuindu-i și umilindu-i, în fața altora era gata oricând să se umilească, să stea în patru labe și să o facă de bunăvoie și aproape cu entuziasm. Lena, deși era copilul lui, făcea parte dintre ființele cocoțate sus de tot. O așezase pe o treaptă atât de înaltă, încât nu suporta nici măcar ideea că ea se va căsători. Nu că ar fi pregătit-o pentru călugărie, asta în nici un caz! Dar în adâncul neexplorat al sufletului de mare șef comunist stăruia prejudecata din popor – sau poate că era ecoul învățăturii apostolului Pavel – cum că oamenii superiori nu fac copii, că ei se ocupă de lucruri mult mai înalte, de chimie în cazul de față...

Când nevasta i-a comunicat timid și cu mari precauții că fata lui e pe cale să se mărite, acesta s-a întristat. Când la asta s-a mai adăugat și faptul că alesul fetei este un om diferit, că aparține rasei negre, s-a simțit lovit de două ori: în sufletul bărbatului alb care nu a avut de-a face în nici un fel cu rasa neagră există o spaimă ascunsă că într-un bărbat negru se află o forță cumplită de mascul feroce care întrece cu mult forța unuia alb... Gelozia lui era de un gen aparte:

era inconștientă, nemărturisită, mută. Cum adică, Lenocika lui adorată, albă, curată se va... așa e, exact așa, secretarul comitetului regional de partid nu era în stare să aleagă cuvântul potrivit. El, care se învățase să fie șef și să comande, el, care cunoștea la perfecție toate cuvintele de la A la Z cu care putea să strivească o biată musculiță..., nu era în stare să găsească un cuvânt potrivit cu care s-o plaseze pe fata lui alături de bărbatul negru în spațiul intim al căsniciei, și numai la gândul că negrul o va atinge doar, simțea cum încep să îi zvâcnească tâmplele cu un sunet grav ca dangătul de clopot.

Nevasta, care îi spusese cu multe menajamente despre proiectata căsătorie, a fost nevoită după un timp să îi vorbească și despre anularea ei. Și să îi spună cu această ocazie și de copilul care se va naște în curând. Și a făcut-o. Efectul pe care l-a avut a întrecut cu mult toate așteptările. A început să mormăie ca ursul, apoi a sfărâmat masa cu pumnul puternic. Nici mâinii nu i-a fost prea bine – două oase fracturate –, i-au pus-o în ghips. Dar până să ajungă la ghips, le-a poruncit celor din casă să nu mai pomenească numele Lenei, să n-o mai vadă, nu mai vrea să știe nimic de ea... Nevasta șefului comitetului regional știa că el se va înmuia după un timp, o va ierta, dar nu știa dacă Lenka îi va ierta că a renegat-o într-un moment atât de dificil...

Într-un cuvânt, ziua de naștere a Lenei Stovba era cum nu se poate mai tristă. Pe scaunul șubred stătea sărbătorita rotundă bine, cu picioarele umflate, plăcinta cu mere coaptă de Alia arăta ca vai de lume, mai erau felii tăiate din sulul de brânză umedă și ouă umplute tot cu ouă, dar făcute maioneză.

Erau și doi musafiri – Șurik și Jenia Rosenzweig, venit de la vila de vacanță ca să o felicite pe Stovba părăsită de toți. Venise cu un coșuleț pregătit de mama lui evreică, bolnavă de inimă, care fusese informată despre situația Lenei. Conținutul coșulețului semăna perfect cu lista alimentelor aduse de Scufița Roșie bunicii bolnave: o sticlă de doi litri de lapte de la țară, plăcintă cu fructe de pădure și unt făcut în casă, cumpărat la piața de lângă gară de la localnici...

Fundul coșului era acoperit cu mere verzi, un soi de mere zemoase din unicul pom care rodise pe peticul de grădină al familiei Rosenzweig. În plus Jenia compusese o poezie comico-patetică în care „nouăsprezece ani" rima cu „națiuni" ca în poezia de avangardă și însuși evenimentul care avea să se producă în urma faptei regretabile, a pripelii nesocotite a eroului și a ignoranței eroinei a fost interpretat de poet aproape ca o schimbare radicală, ca o transformare revoluționară a lumii.

Și, cu toate acestea, Lena s-a bucurat și s-a luminat la față – îi era recunoscătoare Aliei că își adusese aminte de ziua ei de naștere tocmai în momentul în care își blestema ziua în care s-a născut, îi era recunoscătoare și lui Șurik care venise într-un suflet să o felicite cu o sticlă de șampanie și cu una de vin roșu, cu o cutie de ciocolată asortată, care fusese ținută în dulăpiorul mamei și care căpătase un ușor miros de parfum folosit cândva de bunica și înstăpânit acolo pe vecie...

S-au apucat să mănânce și să bea: și amândouă plăcintele, și sulul de brânză umedă, și ouăle. Se vedea că erau toți flămânzi ca niște căței hămesiți, au topit totul într-o secundă, iar Alia, fată isteață, a înțeles imediat ce trebuie să facă, s-a dus la bucătăria comună și a mai fiert niște macaroane pe care le-au mâncat după plăcinte... Se simțeau toți bine, chiar și Lena se simțea grozav. Pentru prima oară după câteva luni bune a ajuns la concluzia că, dacă nu ar fi fost nenorocirea asta, nu ar fi avut parte de prietenii ăștia adevărați care să o susțină în momentele grele din viața ei. De dragul adevărului trebuie spus că prietenii cubanezi ai lui Enrique, biologul chel și cel de-al doilea, José Maria, nu o abandonaseră, dar nu au venit la ziua ei pentru că nu au știut...

Oricum ar fi stat lucrurile, ei au băut restul vinului în cinstea prietenilor și, după ce au dat gata și macaroanele, au mutat discuția pe un alt făgaș, trecând de la lucrurile înălțătoare la problemele arzătoare din viața de zi cu zi. Cel care a schimbat macazul a fost Jenia, omul cel mai lipsit de simț practic dintre toți.

— Toate bune și frumoase, da' ți-ai închiriat o locuință?

Întrebare care să te îmbolnăvească, nu alta. Lena trebuia să elibereze locul din cămin până la 1 septembrie, era deja în vacanță, dar nu reușise să își închirieze o locuință. Mai întâi a acționat Alia ca un grup de sprijin, a mers cu ea în pasajul Bannîi, unde funcționa piața neagră a locuințelor, dar s-a dovedit că prezența ei asiatică a blocat treaba – una dintre femeile care închiriau case a spus-o de-a dreptul: nu închiriem la neruși.

Lena a mers aproape în fiecare zi în pasajul Bannîi, dar nimeni nu voia să dea casa cu chirie uneia însărcinate și fără soț. O singură proprietăreasă a bătut palma, o bețivancă bătrână din Lianozov. Proprietăresele ceva mai onorabile au refuzat: nu voiau să închirieze unei femei cu copil. Una s-ar fi învoit, dar i-a cerut buletinul, l-a studiat îndelung, a căutat ștampila cu numărul de înregistrare a căsătoriei și, negăsind-o, a refuzat...

Întrebarea lui Jenia despre locuință a făcut-o pe Lena să se întoarcă cu gândul la situația ei de plâns. Și au podidit-o lacrimile pentru prima oară în ultimele două luni:

— Dacă ar fi fost ștampila aia afurisită, poate că aș fi plecat acasă. Aș fi născut aici și... iată-mă-s, am sosit. S-ar fi obișnuit tata... Dar așa rămâne cu rușinea... în situația lui...

Șurik îi împărtășea suferința. Își holba ochii, care oricum erau mari și rotunzi. Căuta o soluție. Și a găsit-o:

— Lena, uite cum facem, mergem și înregistrăm căsătoria. Și isprăvim treaba!

În primul moment, Stovba nu a înțeles prea bine ce e cu propunerea asta generoasă, în schimb Alia a simțit că o arde cu fierul roșu: îl pregătise pe Șurik pentru ea, îl păstorise ca pe un mielușel pentru uzul ei personal, cu ea trebuie să se căsătorească, el trebuie să înregistreze căsătoria cu ea...

Numai că Stovba a mestecat și a înghițit propunerea. Totul se putea aranja foarte bine. Așa deci, da... i-a răsunat în capul bălai.

— Da' mama ta ce-o să spună, Șurik?

— Ea nu trebuie să afle nimic. La ce bun? Înregistrăm căsătoria, îți închiriem o cameră, o să naști, te trimitem, poate, acasă. Și când totul va fi bine, divorțăm... Gândește-te...

„A naibii treabă", s-a gândit Stovba. „Ghenia Rîjov, îndrăgostit până la moarte, a șters-o de frică, în schimb moscovitul ăsta, intelectualul ăsta păduchios, băiatul mamii, e gata să mă ajute hodoronc-tronc..."

Lena s-a uitat cu interes la Alia – aceasta se făcuse catran, ochii i se alungiseră și mai tare și se uitau pieziș mai mult ca de obicei. Lena a zâmbit în sinea ei: dintre toți câți erau de față numai ea știa ce se petrece în sufletul Aliei. În suflet i s-a strecurat o urmă de bucurie răutăcioasă: nu avea de gând să se ia la întrecere cu flecuștețul ăsta de kazahă moartă după muncă. Așa a fost să fie. A învins fără să ridice măcar un deget...

Într-o clipă ochii i s-au uscat de lacrimi, viața ei prăpădită a pornit pe făgașul cel bun.

— Mergi și pe Bannîi cu mine?

— De ce nu? Sigur că merg.

Jenia a început în culmea fericirii:

— Ura! Ești un adevărat prieten, Șurik!

Iar Șurik chiar se simțea un prieten adevărat și un băiat bun. Îi făcea întotdeauna plăcere să fie băiat bun. S-au înțeles ca a doua zi să depună actele la Starea civilă. Jenia și Alia urmau să fie martori. Alia își blestema zilele că a făcut plăcintă, că a avut ideea să-i sărbătorească ziua de naștere, dar nu era în stare deocamdată să inventeze ceva ca să își salveze viitorul...

S-au dus a doua zi nu la Palatul căsătoriilor, ci la ofițerul Stării Civile de data asta, la unul fără pretenții din cartier. Au depus cererea. Văzând burta umflată care spunea totul, cei de la registratură i-au programat peste o săptămână. Șurik era cât pe ce să uite, dar exact peste o săptămână a sunat Stovba și i-a spus că îl așteaptă peste o oră în fața ofițerului Stării Civile. Șurik a alergat și a ajuns la timp. A înregistrat

căsătoria cu Elena Ghenadievna Stovba, i-a salvat pentru un timp reputația. Acum ea se putea duce acasă în situația onorabilă de femeie căsătorită...

23

Chiar la începutul lui mai Matilda a plecat cu pisicile la țară. Avea de gând să stea acolo două săptămâni, să vândă casa primită moștenire și să se întoarcă nu mai târziu de începutul lui iunie. Totul a luat însă o întorsătură neașteptată: casa s-a dovedit a fi un loc primitor și reconfortant, iar ea s-a simțit acolo atât de bine încât a hotărât să n-o vândă, ci să și-o aranjeze ca să aibă o locuință în afara orașului. Îi lipsea doar atelierul, și Matilda s-a apucat să și-l amenajeze. Nu trebuia să-și construiască ceva special – curtea era mare, grajdul acoperit, în care de mult timp nu mai erau vite, era locul ideal pentru un atelier de sculptură. Trebuia consolidat, trebuiau croite niște ferestre. Un singur lucru îi dădea bătaie de cap – bărbații din partea locului o duceau tot într-o beție, nu părea că îi va fi ușor să găsească niște dulgheri. Și-a adus aminte de Șurik: ce bine i-ar prinde să fie Șurik aici. Nu să se ocupe de dulgherit, ci mai degrabă cu treburile de zi cu zi. A alergat la poștă de câteva ori, la opt kilometri de casă, a sunat la Moscova, dar n-a răspuns nimeni la el. Pe la jumătatea lunii s-a ivit o ocazie – un vecin de la țară a plecat la Moscova și i-a propus Matildei s-o ducă și pe ea cu pisici cu tot. Ea s-a pregătit și iat-o ajunsă.

Se adunaseră o sumedenie de lucruri de rezolvat în oraș, dar după două luni de absență treburile din Moscova nu mai însemnau nimic pentru ea, în schimb cele de la țară îi ocupau serios mintea. Totuși cât a durat drumul – cinci-șase ore dacă avea noroc – lucrurile s-au schimbat oarecum: și-a adus aminte că nu plătise chiria pentru atelier, că fata prietenei ei Nina născuse probabil, iar ea nu dăduse nici

măcar un telefon... Și-a adus aminte și de Șurik, a zâmbit ca întotdeauna, dar s-a și emoționat puțin. Cum a ajuns, a ridicat receptorul și a format numărul lui Șurik. La telefon a venit mama lui Șurik, a spus un „alo" abia auzit, dar Matilda nu s-a apucat să facă conversație cu ea... Era deja ora unsprezece când Matilda a sunat a doua oară, a ridicat receptorul Șurik, ea i-a spus că a sosit, el n-a scos o vorbă mult timp, apoi a spus:

— Aa.... asta-i bine...

Matildei i s-a făcut imediat ciudă că a sunat și, abilă, a scurtat conversația. A pus receptorul în furcă și s-a așezat în fotoliu. Konstantin, cotoiul patriarh, întemeietorul și capul de familie, i s-a lungit la picioare, iar Dusia și Morkovka s-au împins una pe alta ca să se așeze cât mai comod pe genunchii ei. Matildei nu-i plăcea să piardă timpul ca să dezgroape morții, așa cum obișnuiesc femeile: a alungat supărarea care o rodea puțin din cauza telefonului penibil dat băiețașului cu care avusese o legătură întâmplătoare și care, uite, îi dădea acum de înțeles că nu prea avea nevoie de ea. Și-a gonit deci focul din inimă cu o seamă de griji care o copleșeau și care trebuiau rezolvate a doua zi: cuie, medicamente, zahăr, semințe... Ce i-a venit acum cu semințele, care semințe, vara e pe sfârșite...

La televizor apăreau și plecau imagini colorate, n-a închis sonorul pentru că n-o împiedica să rumege ideea care o preocupa în primul rând: se săturase de Moscova, iar satul ăsta de lângă Vîșnii Volociok, locul de baștină al răposatei mame, pădurile, câmpiile, colinele i se potriveau ca o mănușă – la fix, în acord cu inima ei, comod. A cercetat mai îndeaproape viața la țară nedistrusă încă de tot și a simțit, poate pentru prima oară de-a lungul atâtor amar de ani, că și ea e femeie de la țară, că vecinele bătrâne, foste mulgătoare și grădinărese, sunt mult mai plăcute, mai naturale și mai ușor de descifrat decât vecinele din Moscova, preocupate să-și cumpere covoare sau să facă pe dracu-n patru să ocupe camera lăsată liberă dintr-o locuință comună. Până și

răposata mătușă i-a apărut acum într-o lumină nouă: de multă vreme vecinul se ținuse scai de ea să-i vândă casa sau să i-o lase moștenire prin testament. Era una dintre cele mai bune izbe din sat, ridicată la sfârșitul secolului al nouăsprezecelea de o brigadă de meșteri constructori din Arhanghelsk. Dar mătușa, care îi fusese Matildei atât de nesuferită, refuzase categoric: e bine să ajungă casa la Matriona. Dacă o las cu testament unuia străin, neamul nostru o să dispară cu totul. Iar Matriona e de la oraș, e bogată, nu-i proastă, o să păstreze casa... Acolo în sat oamenii îi spuneau pe numele adevărat de care îi fusese rușine încă din copilărie. După ce se mutase la oraș, își luase numele de Matilda...

Și Motia-Matilda a zâmbit amintindu-și de mătușa care nu fusese nici ea o proastă, iar socoteala ei fusese bună. Mai mult decât bună: dacă Matilda s-a lipit fără să stea pe gânduri de casa asta, înseamnă că e deja gata să-și schimbe și viața...

La unsprezece și jumătate, când Matilda își gonise din suflet senzația neplăcută provocată de convorbirea cu Șurik și stătea întinsă în pat, s-a auzit soneria.

Își luase gândul de la iubitul ei necopt la minte, în schimb el alergase în fugă mâncând pământul așa cum făcuse și altădată, sufla greu pentru că urcase într-un suflet la etajul șase. S-a repezit în brațele Matildei, abia a apucat să spună:

— Ai sunat, dar n-am putut să-ți vorbesc pentru că mama era lângă telefon...

Și în clipa aceea Matilda și-a dat seama cât de tare îi dusese dorul: trupul nu ți-l poți amăgi, mi se pare că e aproape prima oară în viață, dacă nu chiar prima, când descopăr că nici unul din noi nu îi cere nimic celuilalt decât un simplu contact trupesc. Astea sunt relațiile cele mai curate și mai adevărate: nici eu nu câștig de pe urma lui, nici el nu câștigă de pe urma mea, e vorba numai de bucuria trupului. Așa s-a gândit Matilda, și bucuria gata să dea pe dinafară a rupt zăgazurile.

Șurik nu se gândea la nimic, gâfâia, gonea, ajungea la capăt, o pornea din nou în goană, zbura, plutea, cădea și

din nou se ridica... Şi toată fericirea asta ar fi fost imposibilă fără miracolul făurit de natură – femeia cu ochii ei, cu buzele ei, cu sânii ei şi cu prăpastia asta strâmtă în care cazi ca să-ţi iei din nou zborul...

24

În toamnă viaţa li s-a schimbat cu totul: Şurik se ducea la primul lui serviciu adevărat şi la cursurile serale ale unui institut, de data asta, acceptabil, în timp ce Vera renunţase la serviciu şi începuse şi ea o viaţă nouă. Se simţea mult mai bine după operaţie şi, cu toate că starea ei permanentă de slăbiciune n-o părăsise, renăscuse: părea că s-a reîntors la Vera aceea din tinereţe. Avea acum mult timp liber, se delecta recitind cărţi vechi citite demult, o pasionau memoriile. Ieşea uneori să se plimbe, mergea ca melcul până la scuarul din apropiere şi stătea pur şi simplu pe bancă fără să facă nimic, ţinându-se cât mai departe de mămicile tinere cu plozii lor zburdalnici şi cât mai aproape de plopii tineri şi de măslinii argintii sădiţi în jurul casei şi prezentaţi ca un experiment reuşit. Făcea şi gimnastică, şi conversaţie la telefon cu Nila, una din cele două prietene de-o viaţă, văduva fără copii a unui faimos pictor. Văduva era dispusă oricând să poarte discuţii interminabile la telefon pe marginea scrisorilor lui Anton Pavlovici sau a jurnalelor Sofiei Andreevna Tolstoi... Lucru de mirare – tot ce avea legătură cu viaţa de atunci era mai uşor de înţeles şi mai interesant decât tot ce privea viaţa de acum. Cu Kira, cea de-a doua prietenă a Verei, nu se putea discuta la nesfârşit, pentru că avea întotdeauna ceva pe plită care dădea în foc...

Cu ocazia ieşirii mamei la pensie, Şurik a adus acasă un televizor enorm. Vera s-a arătat puţin contrariată, dar în curând a ajuns să preţuiască noua achiziţie: de cele mai multe ori erau prezentate spectacole vechi şi, în scurt timp, făcând

rabat la stângăcia artei ăsteia, s-a obișnuit să se uite „la dulap".

Șurik nu avea aproape deloc timp liber, cu mama se vedea mai puțin decât își dorea ea: Vera se trezea târziu, când de obicei el era deja plecat, lăsând în bucătărie, acoperită cu o pânză zdrențuită, budinca de ovăz, felul de mâncare introdus în meniul familiei de bunicul Korn, care suferise în tinerețea lui de anglomanie.

În schimb, în diminețile de duminică luau micul dejun împreună, apoi la amiază Șurik dădea două lecții de franceză, două „rămășițe", cum le numea Vera, iar seara și-o petreceau împreună. Pentru că Vera se ferea deocamdată să iasă din casă singură, în serile de duminică se duceau la concerte, la spectacole, se duceau în vizită la Kira sau la Nila. Găsea oare Șurik că e amuzantă viața asta mondenă? Voia, poate, băiatul ăsta tânăr să-și aleagă pentru duminică vreo altă distracție? Astfel de întrebări nu-i treceau prin minte Verei. Și nici lui Șurik. Pe lângă dragoste, grijă și devotament, în felul cum se purta cu mama lui, era și multă docilitate, și smerenie biblică venită de la sine, fără nici un fel de constrângere.

Vera nu pretindea nici un fel de sacrificiu – acesta era subînțeles. Șurik era dispus mereu s-o ajute să-și pună ghetele și paltonul, să-și scoată ghetele și paltonul, s-o ajute să urce în tramvai, s-o așeze pe locul cel mai comod. O făcea atât de natural, de simplu, de binevoitor...

Vera îi împărtășea gândurile și observațiile, îi povestea conținutul cărților citite, îl informa cum se simt prietenele ei cu sufletul și cu trupul. Apăreau câteodată în discuțiile lor chiar și teme politice, deși, în general, Vera era mult mai timorată decât răposata ei mamă și nu prea intra în dispute aprinse, preferând să declare sus și tare că politica n-o interesează, că pe ea o interesează numai și numai cultura. Vedea cu ochi buni slujba lui Șurik de la bibliotecă numai pentru că era „culturală", deși găsea că nu e întru totul potrivită pentru un bărbat.

Dar lui Șurik îi era pe plac. Îi plăcea totul: stația de metrou Leninskaia biblioteka, clădirea veche a bibliotecii Rumiantev, mirosurile de tot felul ale cărților – ale celor de azi, ale celor vechi și foarte vechi, pe care un nas fin le deosebea prin miile de feluri de piele, de percal, de clei, de pânză pusă înăuntrul cotorului, de cerneluri tipografice –, îi plăceau și femeile drăguțe de acolo, toate din aceeași specie deosebită de bibliotecare, discrete, amabile, arătând toate, chiar și cele tinere, de vârstă medie delicios de incertă. Când se așezau în pauza de masă să-și bea ceaiul, îl tratau cu sendvișuri cu brânză și salam, toate identice...

Dintre toate, doar șefa lor, Valeria Adamovna Konetkaia, făcea notă aparte. E adevărat că se deosebea și de șefii de secție. Toate celelalte secții erau conduse de persoane cu vârste venerabile printre care se numărau și puținii bărbați din bibliotecă. Era cea mai tânără, cea mai energică, se îmbrăca mai bine decât toți, purta chiar și cercei cu briliante care trimiteau scântei albastre stridente în momentul când apăreau câteodată de sub părul foarte des, cât să ajungă pentru cel puțin trei femei, legat la repezeală, ba cu o fundă de catifea în jurul capului, ba la spate cu o panglică neagră, lată. Mirosul amețitor de parfum și zgomotul cârjei îi anunțau dinainte prezența. Mândrețea asta de femeie șchiopăta de un picior, se vedea că face o mișcare în forță, de profunzime, că la fiecare pas pare că se scufundă ușurel, după care iese la suprafață ridicându-și în același timp genele albastre... Ar fi trebuit s-o deteste toți pentru că distrugea monotonia generală, distrugere a cărei pildă vie era chiar ea. Cu toate acestea, o iubeau toți: pentru frumusețea ei, pentru ghinionul pe care îl înfrunta curajoasă, o iubeau chiar și pentru mașina Zaporojeț destinată invalizilor, pe care o conducea singură, lăsându-i cu gura căscată pe șoferi și pe pietoni din cauza comportamentului ei imprevizibil, o iubeau pentru firea ei veselă și îi iertau – ah, aveau multe să-i ierte – bârfele, amestecul în treburile altora, cochetăria nepotolită, aventurile amoroase cu obișnuiții bibliotecii.

Șurik a avut posibilitatea să-i măsoare iubirea de oameni, când a venit la ea să-i ceară o învoire de trei zile în toiul epidemiei de gripă, când jumătate dintre colaboratori erau bolnavi, iar cealaltă jumătate munceau de două ori mai mult.

— Ce ți-a venit, ți-ai pierdut mințile? Datoria mea e să-ți dau liber doar pentru examene. Tocmai când aici țara arde, dumneata mai vrei liber și pe cont propriu! Nici să n-aud! Și așa n-am pe nimeni să pun la treabă!

— Valeria Adamovna! a rugat-o fierbinte Șurik. E o situație... e de aprobat doar o cerere de plecare, o nimica toată!

— Dumneata abia ai început munca și vrei să pleci! Du-te! Aici se așteaptă la coadă! Să te duci să lucrezi la biblioteca Lenin! Oamenii nu pleacă de la noi! Numai la pensie! s-a înfierbântat sincer șefa.

— E musai să plec pentru trei zile în Siberia. Dacă nu mă duc, înseamnă că trag pe sfoară o femeie...

În privirea albastră a Valeriei s-a aprins curiozitatea:

— Cum așa?

— Uitați cum vine treaba, e timpul să nască, mă-nțelegeți? Eu sunt un fel de soț, ceva în genul ăsta...

— Cum se poate! Ți se naște un copil și dumneata ești un fel de soț? s-a arătat exagerat de uimită Valeria.

Șurik, stând pe muchia scaunului, i-a povestit pe scurt, dar cuprinzător, toată istoria sărmanei Lena Stovba, o istorie care nu avea încă un final pentru că, după ce au înregistrat căsătoria, ea a plecat la părinți în Siberia, acum i-a venit ceasul să nască, ea l-a sunat și l-a rugat să vină imediat pentru că, dacă se naște un copil așa și așa, adică negricios și atât, mai treacă mergă. Dar dacă o să fie negru de tot, o să se lase sigur cu scandal în familie pentru că tatăl ei e o stană de piatră cu funcție mare în partid și o s-o dea afară din casă cu siguranță... Așa că el trebuie să joace rolul tatălui fericit al copilului cubanez...

— Scrie cererea, a spus Valeria Adamovna și și-a pus frumoasa ei semnătură zburlită chiar sub rândurile lui scrise timid.

25

Șurik a început să se pregătească de drum. Stovba îl rugase să cumpere, dacă reușește, două costumașe de lână. El s-a dus conștiincios la Lumea copiilor, la același magazin de unde bunica Elizaveta Ivanovna cumpărase la nașterea lui aceleași costumașe. A stat ca tot omul la coada lungă și a cumpărat două costumașe, unul galben și unul roz. O doamnă în vârstă cu simț practic, care era înaintea lui la coadă, l-a sfătuit să ia unul pentru vârsta de un an și unul pentru doi ani. De ce două costumașe de aceeași mărime? Asta era de la sine înțeles.

Nu a găsit biberoane importate pentru că în ziua respectivă nu „băgaseră" așa ceva la vânzare la Lumea copiilor. Alia Togusova a făcut rost de obiectul ăsta rar, fabricat în Cehoslovacia. Nu-și revenise încă în urma traumei provocate fără să vrea de Șurik. Continua să se prefacă de ochii lumii că are o legătură amoroasă cu el. Dar, după borcanul cu vopseaua de ulei care slujise drept pretext să se apropie de el și după câteva incursiuni așa-zis neprevăzute pe strada Novolesnaia, Șurik nu se arătase prea insistent. La drept vorbind, nu insistase deloc. N-o sunase nici măcar o dată.

Lucrul ăsta era dureros, dar pentru Alia însemna doar un obstacol nou și atât: pe toate celelalte le biruise încetul cu încetul. Intuia că are mult de lucrat cu împrejurările, că trebuie să se ostenească, să stăruie, să le schimbe în folosul ei.

La institut treaba mergea ca pe roate: i se mărise bursa în urma rezultatelor de la ultima sesiune. De fapt, a fost ultima pentru Șurik, pentru Alia a fost pur și simplu sesiunea de primăvară din primul an. Avea două jumătăți de normă, una la catedră, ca laborantă, a doua la decanat, ca secretară la secția serală. Știa să bată la mașină de când lucrase la uzina chimică din Akmolinsk. Dar partea aceea din viață fusese amputată, nu-și mai amintea de ea, chiar și mamei îi scrisese doar două scrisori: prima compusă pe negândite când intrase la facultate, povestise acolo și despre Piața Roșie, și despre

cămin, pe a doua o scrisese în primăvară când o anunțase că nu poate veni în vacanță pentru că are la început practică, pe urmă trebuie să muncească, să câștige bani, iar bani de bilet nu are. Mama nu pricepuse nimic din scrisoare și dedusese că fata ei se pregătește să vină și că trebuie să muncească să-și câștige banii de bilet.

Chiar așa era, Alia muncea și agonisea: și bani, și o nouă biografie. Toți se purtau bine cu ea – și colegii de facultate, și colegii de serviciu. Știau că e un om de nădejde, că e zeloasă în toate, că nu se dă în lături să lucreze în plus. Numai că iată, nu reușea să-și facă prieteni. N-o chemau în vizită. De altfel, nici nu avea timp să se ducă. Dar de dureros era foarte dureros că n-o invitau.

Făcea ce făcea și nu reușea să înnoade o relație ca lumea cu oamenii de care avea nevoie. Chimie învățase, dar ar fi vrut să deprindă și alte lucruri. Și iată că s-a nimerit să fie primită într-o singură casă din Moscova, în casa lui Șurik. Și singura femeie pe care o numea în sinea ei cu respect „doamnă" era Vera Aleksandrovna. O examinase cu atenție, îi plăcuse totul la ea: ținuta, felul simplu de a vorbi, dar care avea ceva deosebit, și felul cum își ținea bluza pe umeri fără să lase mânecile să atârne, și unghiile date cu lac roz, îi plăcuse cum mânca și bea, părea că e distrată, dar mânca atât de încet și de frumos... Era un model bun de urmat – dar cum rămâne cu mânecile? Alia nu putea să trăiască așa, ce să facă ea cu mânecile, ar încurca-o și în laborator, și în anticamera decanatului...

Dar ceva-ceva tot a găsit că e potrivit pentru ea, de pildă, ceaiul cu lapte. După moda englezească. Dintr-un vas mic de argint special pentru lapte și nu din cutia de carton turna Vera Aleksandrovna firicelul subțire în ceașca de ceai, de acolo ieșeau dantele râurate de aburi, iar ea le împrăștia amestecând cu linguriță în sensul acelor de ceasornic...

Remarcând privirea atentă a Aliei, Vera Aleksandrovna îi spusese:

— Când Șurik era mic, credea că ceaiul se face dulce pentru că-l amesteci, și nu pentru că-i pui zahăr. Și cu cât îl amesteci mai mult, cu atât se îndulcește mai tare. Nostim, nu-i așa?

Și tocmai acest „nu-i așa?" era absolut încântător.

În seara dinaintea plecării, Alia nu-l prevenise pe Șurik că va trece pe la el după ce termină lucrul și acum îl aștepta bând pe îndelete ceai cu Vera Aleksandrovna, așa cum fac englezii. Era salutul de bun-venit din partea bunicului Korn, anglofil înrăit. Au așteptat destul de mult până să apară Șurik.

— Am adus biberonul pentru Stovba, a spus Alia zâmbind conspirativ. Ți-ar fi cu putință să-l iei, nu-i așa?

— Cum să nu, a mormăit Șurik fără să ia în seamă eleganța nelalocul ei din vorba Aliei.

Vera Aleksandrovna a pus să încălzească pe plită niște carne de porumbel cumpărată din oraș.

— Alia, sper să nu mă refuzi.

Alia a refuzat-o. Voia să mănânce, dar se temea că nu e în stare să taie bucățelele cum trebuie, că nu știe să le aducă la furculiță fără să le înțepe cu partea lată a cuțitului. La cantina institutului se pricepea grozav să mănânce bucățele dintr-astea cu lingura, nu erau furculițe destule la vremea prânzului...

Șurik mânca exact ca mama lui, fără să se grăbească și cu mișcări precise. Cum vine treaba asta? La laborator nu-i în stare să amestece două soluții într-o eprubetă, nici măcar să cântărească substanțele ca lumea, s-a minunat Alia.

Vera Aleksandrovna a plecat la ea în cameră să se uite la televizor, era *Tania* lui Arbuzov într-o nouă regie și nu putea s-o piardă.

— Ei, cum e, mâine pleci la nevastă? a întrebat Alia, vezi Doamne, în glumă.

— Mai încet, ce-ai, ai înnebunit? Mama nu știe, s-a speriat Șurik.

— Nu știe că pleci? s-a mirat Alia.

— I-am spus că plec în delegație. Că s-a nimerit, sau cam așa ceva, să mă duc în orașul în care locuiește Stovba. Nu

știe că m-am căsătorit cu ea. Habar n-ai unde am ascuns buletinul ca să nu dea cu ochii de el din întâmplare.

— Da' costumașe ai cumpărat?

Șurik a dat din cap că da.

— Unul pentru un an și unul pentru doi.

— Arată-mi-le.

Șurik, credul, a condus-o în camera lui unde se afla geamantanul nr.1 al bunicii aproape plin, era cel mai mic din colecția ei, avea colțurile de metal. Mai existau și geamantanele nr.2 și nr.4. Dar Alia nu știa de ele.

Șurik s-a așezat pe geamantanul aflat pe podea lângă biroul lui. Stând în spatele lui, Alia i-a cuprins umerii. El s-a uitat la ceas, era zece jumătate. Mai trebuia s-o și conducă, nu avea încotro. Mâine urma să se scoale la șase, avionul pleca devreme.

— Bine, dar repede, a avertizat-o.

Nu erau chiar cuvintele pe care și le-ar fi dorit Alia. Dar la urma urmei, treaba nu stătea în cuvinte, ci în modul cum se purta în general. Alia se obișnuise din copilărie cu ideea că toată lumea știe ce vor bărbații de la femei. Asta era teoria ei destul de simplută, căreia i se conforma fără să simtă nevoia să-l întrebe pe Șurik dacă în momentul ăsta dorește așa ceva. Lui nici prin cap nu-i trecea să-i refuze fetei un fleac ca ăsta. Și, cu pofta care-i venise mâncând, Șurik a făcut operațiunea pe care era musai s-o facă provocându-i plăcere Aliei cu vârf și îndesat: deci se iubeau, era a cincea oară după celelalte deja consumate începând cu Anul ăla Nou, asta însemna că totul merge în direcția cea bună, și, dacă Stovba n-o să pună jugul pe el, atunci el o să-i revină ei, Aliei, dar cu răbdare și devotament. Cât despre Stovba, având în vedere sarcina avansată, ea nu prezenta nici un pericol. Mai mult decât atât, toți știau cât e de îndrăgostită de negrul ei, Enrique, și, la urma urmei, cărui bărbat i-ar plăcea una ca asta...

Poate că schema generală era corectă, dar era valabilă pentru alte regiuni aflate departe și pentru alt gen de oameni.

Până acum Alia nu ținuse seama de lucrul ăsta, dar mai avea destul timp înaintea ei să învețe.

Cinci ore a zburat Șurik cu costumașele și biberoanele. A mai stat și patru ore în aeroport așteptând decolarea avionului care se amâna de la o oră la alta. În afară de geamantanul bunicii, mai avea la el două romane vechi din biblioteca ei. Pe unul din ele, unul franțuzesc, plictisitor la culme, îl citise conștiincios până să se urce în avion, pe celălalt, un volumaș jerpelit din care zburau foile, l-a început în avion. A fost chiar interesant. Pe la jumătatea cărții s-a poticnit brusc, dându-și seama că nu citește în franceză, ci în engleză. S-a uitat pe copertă – era un roman de Agatha Christie. Era prima oară când citea fără să știe o carte în engleză.

La aeroport l-a întâmpinat așa-zisa soacră, pe care o vedea pentru prima oară în viața lui. Arăta ca un om de zăpadă cu o găleată de fetru pe cap și cu buzele strânse. Șurik era mai înalt ca ea, dar alături de ea s-a simțit ca un copil mic lângă educatoarea lui supărată, gata să-i sară țandăra. Ceva de-a dreptul surprinzător i-a trecut prin minte: de ce o fi venit el oare? Ar fi putut să renunțe, nu-i așa? Doar nu din cauza costumașelor...

— Faina Ivanovna, și-a propulsat soacra mâna groasă.

Șurik a sesizat imediat asemănarea cu cealaltă Faina Ivanovna, fosta șefă a mamei, și nu s-a prea simțit în apele lui.

— Șurik, a răspuns la strângerea de mână.

— Iar după tată? a întrebat severă soacra.

— Aleksandrovici...

— Aleksandr Aleksandrovici, pare-mi-se.

Numele de familie îi rămăsese întipărit în minte când studiase buletinul Lenei. Era un nume suspect, iar prenumele și numele tatălui – astea mai mergeau, nu erau rele...

A luat-o înainte, el după ea. La ieșire aștepta o Volgă neagră, mașina de serviciu.

„A tatălui", a ghicit Șurik. Când și-a zărit șefa, șoferul a ieșit din mașină, a dat să deschidă portbagajul, dar când

a văzut geamantanul modest al lui Șurik, s-a mulțumit să deschidă doar portiera.

— Ginerele nostru, Aleksandr Aleksandrovici, l-a prezentat soacra pe Șurik.

Șoferul a întins mâna:

— Bine ați venit, San Sanîci! a zâmbit larg făcând să apară dinții sclipitori de metal. Pe mine mă cheamă Volodia.

Șurik și soacra s-au așezat pe bancheta din spate. Au pornit.

— Cum se simte mama? a întrebat pe neașteptate Faina Ivanovna plină de duioșie.

— Mulțumesc bine, după operație i-a fost mult mai bine.

S-a întrebat imediat cum se face că știe de mama.

— Da, Lena spunea că a fost o operație grea. Ei, slavă Domnului! Slavă Domnului! A stat mult în spital?

— Trei săptămâni, a răspuns Șurik.

— Ghenadii Nikolaevici a stat și el trei săptămâni acolo la voi, la spitalul de la Kremlin. L-au operat la vezica biliară. Buni doctori, a comentat aprobator Faina Ivanovna. Dacă o să mai fie altă dată nevoie de internare, e mai bine la Kremlin. Aranjează Ghenadii Nikolaevici. Doar suntem în familie...

În clipa asta, Șurik a priceput, în sfârșit, că discuția e pentru urechile șoferului și a început să se lămurească în privința rolului pe care o să-l joace el...

— Iar Lenka te-a tot așteptat. Arde de nerăbdare. Azi, mâine, zilele astea, o să naștem...

— Ei da, a mormăit Șurik fără convingere.

Soacra părea că s-a hotărât să tacă, nu cumva să facă vreo gafă.

— Tu, Volodia, să nu bagi mașina în garaj, să fii gata, s-o ții cu tine, că nu se știe... o dată te pomenești că..., a dat ordin șoferului Faina Ivanovna când au ajuns acasă.

— Am înțeles. Sunt câteva zile bune de când o țin cu mine, a răspuns șoferul dând din cap.

A ieșit din mașină și a deschis portiera.

Clădirea construită în stil stalinist era una obișnuită. În lift era scris ceva de origine străină, un cuvânt care prinsese

rădăcini în sfânta Rusie încă din vremea invaziilor tătare. În schimb, pe etaj era o singură ușă așezată la mijlocul palierului. Și deschisă larg. În ușă stătea un munte de bărbat cu o coamă deasă de păr alb și cu gura lățită într-un zâmbet.

— Hai ginerică, intră! Poftește, te rog!

În spatele lui stătea Stovba, rotundă ca un pepene, cu părul aranjat altfel, cu un șal de Orenburg pus peste rochia largă, de un roșu-închis. Zâmbetul îi lumina tot chipul, era plină de recunoștință. Șurik a rămas surprins de cât de mult se schimbase.

Socrul i-a strâns mâna lui Șurik, apoi l-a îmbrățișat de trei ori. Mirosea a votcă și a apă de colonie. Lena și-a apropiat capul cu părul de culoare deschisă, pieptănat cu cărare la mijloc. Șurik nu stătuse niciodată atât de aproape de o femeie însărcinată și s-a emoționat brusc văzându-i pântecul și candoarea neobișnuită a chipului. Nu avusese expresia asta înainte. A sărutat-o mai întâi pe păr, apoi pe buze, tremurând fără să se lămurească din ce parte a corpului îi vine tremurul ăsta. Lenei i s-a înroșit fața pătată. Încetase să fie frumoasă, în schimb era adorabilă...

— Vai, Lena, ce burtă ai! Pur și simplu nu știu cum să fac, pe ce parte să mă apropii ca să te ajung, a spus Șurik zâmbind.

Socrul i-a aruncat o privire aprobatoare și a hohotit:

— Hai îndrăznește, nu te sfii! O să înveți! Uite, Faina Ivanovna a avut trei sarcini și nici una n-a vătămat-o!

Coridorul cotea de două ori. Șurik și-a făcut socoteala că apartamentul e prins într-o rețea de coridoare și cotituri. L-au dus într-o cameră mare unde masa era pusă și arăta ușor devastată.

Ghenadii Nikolaevici a răcnit ceva și pe cele trei uși au început să intre oamenii toți deodată, ca și cum așteptaseră în spatele ușii semnalul de intrare. Șurik s-a trezit la masă cu nouă persoane: un bătrân înalt, uscat și o bătrână adusă de spate, părinții lui Ghenadii Nikolaevici, sora Fainei Ivanovna, cu un chip bizar, slabă de minte cum a reieșit mai târziu, fratele Lenei Stovba, Anatolii, cu nevasta, părinții Lenei și Lena în persoană.

Mâncarea de pe masă arată ca mulajele de la teatru, i-a trecut prin minte lui Șurik: un pește imens, pulpa unui animal sălbatic uriaș, plăcinte cât o găină fiecare, castraveți murați care priveau chiorâș de lângă dovlecei... Cartofi fierți într-o oală cât o găleată, iar icrele într-o ditamai salatiera...

Stovba era cea mai înaltă între colegii din an, dar aici, în mijlocul familiei de uriași, părea de statură potrivită cu toată burta ei.

— Luați loc, luați loc, haideți mai repede! a spus solemn Ghenadii Nikolaevici.

Toți s-au grăbit să miște scaunele și să se așeze. Pe urmă totul s-a desfășurat exact ca la ședință. Ghenadii prezida în calitate de președinte, nevastă-sa făcea pe secretara, sora ei slabă de minte se ducea la bucătărie și aducea carafele pline...

— Umpleți-vă paharele! Tolik, toarnă-le lui tata-mare și mama-mare! Mașa, ce-i cu tine? Parcă n-ai fi de-ai casei. Ridică paharul! a dat ordin socrul.

A umplut paharele celor care se aflau în rând cu el. Adică Fainei Ivanovna, Lenei și lui Șurik. S-au înarmat, în sfârșit, toți cu paharele, iar Ghenadii Nikolaevici a ridicat paharul lui special:

— Iată draga mea familie! Primim un nou membru, pe Aleksandr Aleksandrovici Korn. N-a fost să fie așa bine cum am fi vrut, n-am jucat la nuntă așa cum ar fi trebuit, dar ce să mai zicem acum. Las' să ne fie bine mai departe, să ne înțelegem ca oamenii. În sănătatea tinerilor!

Au ridicat toți paharele să ciocnească. Șurik s-a sculat și s-a întins să ajungă la bunici. Deși erau bătrâni bine, erau morți după băutură. Toată lumea a dat pe gât votca și a luat la repezeală ceva în gură.

Au urmat bucatele cele mari. Lui Șurik îi era foame, dar mânca așa cum făcea de obicei, fără grabă, cum îl învățase bunica. Toți ceilalți mestecau plescăind tare, s-ar putea spune chiar că înfulecau cu un aer belicos. Își turnau mereu în pahare și își umpleau farfuriile. Pulpa s-a dovedit a fi de urs,

peștele era de prin părțile locului, iar băutura era votca națională. Șurik a băut din ea peste măsură.

Petrecerea s-a terminat neașteptat de repede. Au mâncat, au băut și s-au împrăștiat care-ncotro prin cele trei uși.

Lena i-a arătat lui Șurik pe unde s-o ia: coridorul o cotea de două ori. Au ajuns în camera Lenei. Până nu demult fusese camera ei de copil. Crescuse atât de repede, încât ursuleții și maimuțelele nu apucaseră să dispară sau să devină cantitate neglijabilă, așa cum se întâmplă de obicei cu fetele ajunse la adolescență. Pe pereți atârnau ilustrații: o pisică cu pisoiași, niște chinezi bând ceai în ceșcuțe de porțelan la umbra unui prun în floare de cine știe când, doi clovni. Un pătuț lipit de perete nedemontat. Ca și cum copilul crescuse mare și cedase locul altui copil, unuia nou... Mai erau în cameră un divan cam îngust cu două perne și două pături.

— Baia și closetul sunt la capătul coridorului, pe dreapta. Am pus prosopul verde pentru tine, a spus Lena fără să se uite la Șurik.

El a pornit-o pe coridor să ajungă acolo unde voia de mult să ajungă.

Când s-a întors, Lena era lungită în pat, într-o cămașă de noapte roz, cu burta cât un munte înălțat în fața ei. Șurik s-a întins alături. Ea a scos un oftat.

— De ce oftezi? Toate s-au aranjat așa cum trebuie, a spus Șurik fără convingere.

— Îți mulțumesc că ai venit. Tata o să te ducă să-ți arate totul, o să-ți arate uzina de țevi, terenurile de vânătoare, fabrica de ciment, poate că o să te ducă la Sugleika, să te fiarbă înăbușit la baia de aburi...

— De ce toate astea? s-a mirat Șurik.

— Chiar n-ai înțeles? Ca să vadă lumea...

Și-a înghițit plânsul, și-a pus mâinile pe burtă pe deasupra păturii. Lui Șurik i s-a părut că burta i se mișcă ușor. I-a atins umărul cu mâna:

— Lena, să zicem că dau o raită pe la fabrică... Ce importanță are... gândește-te că...

Ea s-a întors cu spatele, a început să plângă încet, cu amar.

— Ce ai, Stovba? Ce te-a apucat de boceşti? Hai să-ţi aduc o votculiţă, vrei? Hai, nu fi amărâtă! a consolat-o Şurik.

Ea a plâns şi a tot plâns, apoi a spus printre lacrimi:

— Enrique mi-a trimis o scrisoare. I-au dat trei ani pentru o încăierare pe stradă, dar de închis l-au închis din cauza fratelui... Scrie că vine, dacă rămâne în viaţă. Dacă nu vine, înseamnă că l-au omorât. Că alt scop n-are decât să iasă din puşcărie şi să vină încoace...

— Asta-i bine, s-a bucurat Şurik.

— Ah, nimic nu pricepi. Aici n-o să rezist de una singură. Dacă ai şti cine-i taică-miu. E un tiran înfiorător. Nu suportă să i te pui de-a curmezişul, să i te împotriveşti. Toţi de aici se tem de el. Chiar şi tu. Poftim, a vrut să vii aici, şi ai venit...

— Lena, ce-i cu tine, ai înnebunit? Am venit pentru că mi-ai cerut tu. Ce are a face tatăl tău cu asta?

— A stat lângă mine cu pumnul pe masă... Aşa ţi-am cerut...

O milă intensă l-a cuprins pe Şurik, ca atunci, în vestibul, când se înmuiase văzând-o pieptănată pentru prima oară altfel şi cu burtă. A început chiar să simtă că-l pişcă ochii. Şi mila asta pentru tot ce înseamnă nefericirea femeiască a făcut să i se întărească vârtos ceva în adâncul fiinţei lui. Trecuse deja mult timp de când se lămurise că tocmai mila e sentimentul esenţial pe care-l încearcă bărbatul în faţa femeii.

I-a mângâiat părul care nu-i mai stătea adunat în vârful capului, prins cu bareta roşie, grosolană, ci se revărsa greu, molatic... A sărutat-o pe creştet:

— Sărăcuţa...

Ea s-a întors spre el răsucindu-şi cu greutate trupul masiv, el i-a simţit prin pătură pieptul şi burta. I-a luat mâinile şi i le-a strâns la piept. A mângâiat-o încetişor în timp ce ea plângea cu voluptate, împăcată. Îşi plângea de milă, plângea de mila huidumei ăsteia blonde care-şi pierduse logodnicul iubit şi care acum, colac peste pupăză, se trezea cu un copil şi nu ştia dacă el o să-şi vadă vreodată tatăl...

— Șurik, ca să înțelegi bine, scrisoarea mi-a adus-o prietenul lui. A spus că e puțin probabil ca lucrurile să se aranjeze în privința lui Enrique. Fidel e răzbunător ca diavolul, se răfuiește întotdeauna cu dușmanii, îi scoate din pământ, din iarbă verde...

Abia acum a priceput Șurik că e vorba nici mai mult, nici mai puțin decât de Fidel Castro.

— Și toate astea i s-au întâmplat din cauza fratelui mai mare. A fugit la Miami cu o barcă. E fratele vitreg al lui Enrique, de la alt tată, mama lui l-a născut înainte de revoluție. Îl cheamă Jan. Iar Fidel l-a arestat pe taică-său pentru că fiul lui vitreg a șters-o. Enrique stă închis degeaba, Dumnezeu știe cât mai are de stat, iar viața trece și nu se știe dacă o să mai poată veni... O să-l aștept toată viața... fiindcă nu mai am nevoie de nimeni pe lumea asta, de nimeni...

Toate astea le bâiguia Stovba printre lacrimi, în timp ce mâinile lor erau ocupate. Cuvintele spuse cu foc și jale, gata să rupă băierile inimii, nu-i mai împiedicau de la treburile importante: se mângâiau pe față, pe gât, pe piept să se consoleze, erau buimăciți, mila le luase pur și simplu mințile. Lui Șurik îi era milă de Lena, Lenei îi era milă de ea însăși...

A doua pătură căzuse de mult pe podea, stăteau lungiți sub pătura Lenei, strâns lipiți unul de altul, chiloții negri din satin subțire erau singurul obstacol, mâna ei strângea deja ca într-un clește obiectul iubirii și al milei...

— ...fiindcă n-am nevoie de nimeni pe lumea asta, de nimeni n-am nevoie... ah, ești exact ca Enrique... precis, precis... și poate că n-am să-l mai văd niciodată... ah, Enrique, te rog...

Șurik stătea acum întins pe spate suflând greu. Simțea că mult timp n-o să se mai poată abține. S-a ținut ce s-a ținut până când, în numele lui Enrique băgat la răcoare pe țărmul torid al Cubei, s-a năpustit descărcând în satinul negru salve serioase de milă bărbătească.

— Aaah! a făcut Șurik.

— Aaah! a făcut Stovba.

Toate câte au urmat, Șurik le-a făcut numai și numai în numele lui Enrique. Cu multă băgare de seamă, pe ocolite, aproape alegoric... Puțin de tot... încetișor... mai degrabă în stilul celeilalte Faina Ivanovna, decât în stilul simplu și direct al Matildei Pavlovna...

Iar a doua zi dimineață, Ghenadii Nikolaevici a preluat comanda. În primul rând a amânat data plecării. Pe urmă l-a dus la uzină... Apoi, conform programului pronosticat de Lena, l-a plimbat de la ciment la țevi...

Încă două nopți la rând s-au compătimit teribil unul pe celălalt. Lena încetase să mai plângă. Îi spunea din când în când Enrique. Dar Șurik nu se formaliza, îi făcea mai degrabă plăcere. El își îndeplinea un fel de datorie obștească, nu era egoist, n-o făcea în numele lui, ci în numele altcuiva, cu procură...

Toți îi spuneau San Sanîci. Așa îl prezenta socrul celor pe care-i păstorea în regiunea lui egală ca suprafață cu Belgia, Olanda și alte câteva state europene de mărime medie...

A treia noapte Lena, despărțindu-se de înlocuitorul provizoriu al lui Enrique, a fost dusă să nască. A născut repede și fără nici un fel de probleme o fetiță oacheșă cu ten auriu. Dacă tot personalul medical n-ar fi fost din vreme informat despre apropiata venire pe lume a unui puiuț de negru – zvon strecurat chiar de Faina Ivanovna, care le spusese câtorva prieteni apropiați că e posibil să devină ruda lui Fidel Castro, moment în care tot orașul începuse să aștepte cu bucurie răutăcioasă, savurând dinainte scandalul – deci, dacă nu i s-ar fi dat de înțeles, personalul medical nu ar fi remarcat semnele impure ale rasei străine.

Ghenadii Nikolaevici a insistat ca soțul să-și scoată nevasta de la maternitate și numai după aceea să plece la Moscova. Șurik era nervos. În fiecare zi îi dădea mamei telefon, suna la serviciu... Bâiguia ceva și aici, și acolo... Până la urmă a ieșit cum a vrut socrul: Șurik a luat-o pe Lena cu pachetul roz de la maternitate și a zburat acasă în aceeași zi. A doua zi a fost publicată în ziarul local o fotografie:

fiica întâiului om din regiune cu soțul și cu fata lor, Maria, la ieșirea din maternitate...

26

În cele zece zile cât timp Șurik și-a rezolvat problemele în Siberia, la Moscova s-a instalat gerul năprasnic cu mult mai devreme decât scria în calendar. În casă era frig, trăgea groaznic de la ferestre, iar Vera, cu broboada răposatei Elizaveta Ivanovna pusă peste bluză, îl aștepta cu nerăbdare: trebuiau astupate degrabă ferestrele. Șurik nu le astupase niciodată, dar știa că în agenda bunicii e telefonul Feniei, portăreasa din strada Kamergherski, care era meșteră în treaba asta. De când se mutaseră pe Belorusskaia, venea de două ori pe an, toamna să astupe ferestrele, primăvara să le destupe scoțând vata înfundată cu cuțitul din crăpături, și să spele geamurile. Fără să apuce măcar să-și deschidă geamantanul și lada cu alimente pe care i-o predase la aeroport șoferul Volodia – Faina Ivanovna nu venise să îl conducă –, a sunat-o imediat pe Fenia, dar aceasta era internată în spital cu pneumonie.

Vera a început să se agite: cine o să astupe acum ferestrele?

Șurik a liniștit-o asigurând-o că se descurcă singur, a poftit-o să stea în bucătărie să nu răcească și s-a apucat imediat de fereastra din dormitorul mamei. A găsit că e mai bine ca la început să astupe crăpăturile, iar a doua zi, după ce o să știe cum să prepare cleiul, o să lipească fâșiile de hârtie ca să împiedice frigul venit prea devreme. În plus, nu prea era pregătit să-i răspundă mamei când îl va întreba ce treburi importante l-au reținut atâta timp în Urali și, meșterind cu folos pentru casă, evita minciuna pentru că treaba asta îl îmbolnăvea pur și simplu...

A îndesat în crăpături toată vata din casă și, în felul acesta, a încetat să mai tragă de la ferestre. Când a intrat în

bucătărie, a dat cu ochii de un musafir. Vera bea ceai cu vecinul de la etajul cinci, un activist pe tărâm obștesc, bine cunoscut în bloc, care strângea bani pentru nevoile asociației de locatari și împânzea pereții de la intrare cu anunțuri stupide: „A se păstra curățenia", „A nu se fuma pe palier" și „A nu se arunca pe fereastră obiectele de uz casnic inutile". Toate anunțurile erau scrise de obicei cu cerneală violetă ieșită de mult din uz, pe hârtie grosolană de împachetat, care păstra la margini urme de cuțit folosit la nervi.

De câte ori Jenia, fostul coleg de la Mendeleevka, venea pe la Șurik, dezlipea anunțurile. Adunase în felul ăsta o întreagă colecție de directive care începeau invariabil cu „A nu se". Și uite că acum Vera se apucase să-i ofere ceai idiotului ăstuia bătrân, iar el, holbându-și ochii de vultur jumulit și împungând aerul cu degetul, se arăta indignat că nu s-au plătit cotizațiile la partid. Șurik și-a turnat ceaiul fără să scoată o vorbă, iar Vera i-a aruncat fiului ei o privire de martiră. N-o interesa câtuși de puțin neplata cotizațiilor la partid. A reieșit mai târziu din discuție că vecinul era secretarul asociației de pensionari din bloc și venise să stea de vorbă ca între vecini, cu intenția, pe care și-o ascundea cu greu, s-o coopteze pe Vera Aleksandrovna în activitatea obștească. Pe chelia secretarului de partid stătea lăbărțată ca o pleașcă o tichie orientală care fusese cândva roșie, iar din nări și din urechi îi ieșeau smocuri zbârlite de păr crescut de curând.

Când a apărut Șurik, și-a curmat discursul energic, a tăcut un moment, iar pe urmă, tot atât de tare pe poziție, sfredelind aerul cu degetul îndreptat de data asta spre el, a spus necruțător:

— Iar dumneata, tinere, trânțești de fiecare dată ușa liftului...

— Vă rog să mă scuzați, n-am să mai fac, a răspuns Șurik foarte serios.

Vera a zâmbit cu înțeles.

Bătrânul s-a ridicat voinicește, s-a clătinat ușor și a întins mâna țeapănă ca o bucată de carton:

— Vă las cu bine. Gândiți-vă, Vera Aleksandrovna, la propunerea mea. Și dumneata să nu mai trântești ușa liftului...

— Noapte bună, Mihail Abramovici, a spus Vera sculându-se să-l conducă.

Când ușa s-a închis, au izbucnit amândoi în râs.

— Ha-ha, ce-i ieșea din urechi! Ce-i ieșea din urechi! a spus Vera înecându-se de râs.

— Ha-ha, ce tichiuță! i-a ținut Șurik isonul.

— Ușa liftului... ușa liftului... a hohotit Vera. Să n-o mai trântești!

Și potolindu-și râsul, și-au amintit de Elizaveta Ivanovna. Iată cine s-ar fi amuzat copios...

Șurik și-a adus pe urmă aminte de lădiță:

— M-au umplut acolo de cadouri!

A scos capacul de carton și s-a apucat să extragă de acolo tot soiul de alimente rare, adevărate comori pregătite cu migală în depozitul de produse alimentare din Siberia pentru ruda unui secretar de partid adevărat, și nu a unei caricaturi de secretar cum era Mihail Abramovici... Despre asta Șurik nu a suflat o vorbă, a spus doar atât:

— E un premiu pentru munca mea... .

Dar nu mai avea cine să facă haz de gluma asta.

27

Valeria Adamovna turba de furie: ochii ei fardați din gros cu albastru se micșoraseră, iar buzele date cu ruj, cărnoase de obicei, într-atât se strânseseră și se subțiaseră, încât îi apăruseră sub ele două gropițe drăgălașe.

— Și, mă rog frumos, ce mă sfătuiești să fac cu dumneata acum, Aleksandr Aleksandrovici?

A bătut în masă cu degetul mic îndoit.

Șurik stătea în picioare în fața ei cu capul plecat, cu o mutră supusă. Avea aerul că se simte vinovat, dar în adâncul

sufletului puțin îi păsa de soarta lui. Se aștepta să fie dat afară pentru absențe, dar știa prea bine că n-o să rămână fără serviciu și fără salariu. În plus, nu-i era frică deloc de Valeria și, cu toate că nu-i plăcea să le pricinuiască oamenilor necazuri și se simțea chiar stingherit în fața șefei că își încălcase cuvântul dat, nu avea de gând să se apere. Și tocmai de aceea a spus smerit:

— Las la aprecierea dumneavoastră, Valeria Adamovna.

Ori o înmuiase smerenia lui, ori o biruise curiozitatea, fapt e că Valeria Adamovna și-a temperat glasul aspru, a mai bătut puțin cu degetele în masă într-un ritm mai puțin agresiv și a spus pe un ton potolit, și nu pe tonul autoritar de șefă:

— Bine, fie, povestește ce ți s-a întâmplat acolo.

Șurik a povestit cu bună-credință cum a fost fără să pomenească de îmbrățișările umede din nopțile acelea: că a jucat rolul soțului legitim, că a fost prezentat tuturor ca un trofeu, iar de plecat la timp nu a putut pleca pentru că socrul a avut ideea, care nu i-a fost adusă la cunoștință din vreme, că trebuie să-și întâmpine copilul când iese din maternitate.

— Și cum e copilașul? a întrebat curioasă Valeria Adamovna.

— Nu m-am uitat atent la ea. Am întâmpinat-o când a ieșit din maternitate și repede la avion. Oricum, fetița nu-i neagră, are o culoare cu totul și cu totul obișnuită.

— Și ce nume i-au pus? s-a interesat însuflețită Valeria.

— Maria.

— Adică Maria Korn, a rostit cu plăcere Valeria Adamovna. Sună bine. Nu e vulgar.

Maria Korn... Pentru prima oară a auzit Șurik numele ăsta și s-a minunat: ia uite, fetița lui Stovba, nepoata lui Ghenadii Nikolaevici, o să poarte numele de familie al bunicului, al bunicii... În hârtii o să fie trecută tot așa... Și nu s-a prea simțit în largul lui, i-a venit să intre în pământ de rușine față de bunica... Nu-i trecuse prin minte una ca asta... Fusese cam iresponsabil...

Confuzia i s-a citit pe față și nu a trecut neobservată.

— Da, Aleksandr Aleksandrovici, există și căsătorii fictive, copilași fictivi însă nu, a surâs Valeria Adamovna și obrajii i s-au făcut rotunzi.

O idee curioasă i-a venit în minte lui Șurik exact în momentul ăsta: conform înțelegerii, căsătoria lor era fictivă, asta fără doar și poate. O știa și el, și Lena, și Faina Ivanovna. Dar oare n-or fi încălcat învoiala cele două nopți și jumătate petrecute pe divanul Lenei, când el jucase cu succes rolul iubitului dispărut?...

Momentul ăsta a fost și pentru Valeria Adamovna un moment de inspirație subită trimisă de instinct: băiatul ăsta tânăr, atât de curat la suflet, de bun, și cu o înfățișare atât de atrăgătoare, ar putea tocmai el să-i ofere ce nu putuse obține nici din cele două căsnicii oribile, nici din multele aventuri amoroase pe care-i fusese dat să le trăiască...

Stătea în fotoliu în cabinetul minuscul, în fața ei stătea în picioare Șurik, puștanul care ocupa un post neînsemnat, bărbatul tânăr și frumos care nu aștepta nimic de la ea, băiatul bine-crescut, dintr-o familie bună, care știa limbi străine – a zâmbit în sinea ei –, toate astea îi erau scrise pe frunte cu litere mari... Și l-a blagoslovit cu zâmbetul ei de zile mari, zâmbetul acela irezistibil și eficace, pe care bărbații maturi îl interpretează fără greș ca pe o invitație sinceră...

— Ia loc, Șurik, a spus pe un ton neoficial și i-a arătat scaunul.

Șurik a mutat revistele de pe scaun pe marginea biroului și s-a așezat în așteptarea ordinelor. Înțelesese deja că n-o să fie dat afară din serviciu.

— Să nu mai faci niciodată așa ceva.

Ar fi vrut să se ridice ușoară ca fulgul de la birou, să alunece până la el, să se lipească de pieptul lui... Dar tocmai asta nu era în stare să facă – se ridica anevoie sprijinindu-se cu o mână în cârjă, cu cealaltă de birou...

Numai în pat se simțea complet liberă, acolo nu mai avea nevoie de cârjele blestemate. Știa că acolo nu mai e infirmă, că devine femeie întreagă – Ah! Mai mult decât întreagă! –, acolo își lua zborul, plutea, se înălța în slava cerului.

— Să nu mai faci așa ceva niciodată... Știi cât te apreciez. Bineînțeles că n-o să te dau afară, dar, dragul meu, sunt reguli de care trebuie să ții seama...

Vorbea pisicindu-se și, în general, când stătea jos, semăna grozav cu o pisică mare și frumoasă. În momentul când se ridica în picioare și plonja scufundându-se, dispărea orice urmă de asemănare. Tonul cu care vorbea nu se potrivea defel cu conținutul cuvintelor. Șurik a simțit lucrul ăsta și l-a luat ca pe ceva de neînțeles.

— Du-te, lucrează...

El a plecat foarte mulțumit că nu a fost dat afară, în pofida a tot ce se întâmplase.

Valeria a devenit melancolică: să fi avut măcar cu zece ani mai puțin, aș fi început cu el o poveste de dragoste. Ar fi tare bine dacă aș avea un copilaș cu un băiat ca ăsta. Nu mi-ar trebui nimic altceva. Of, proastă bătrână...

28

O viață scurtă în perspectiva timpului, dar bogată în evenimente, îi despărțea pe Șurik și pe Lilia de iarna aceea când el o condusese pe drumul de la bătrâna universitate, mergând pe Mohovaia până la ea acasă, pe străduța Cistaia – o plimbare de zece minute care se lungise până la miezul nopții, când, după sărutări exagerat de amănunțite la intrarea în casă, pierduse ultimul metrou și o luase pe jos la gara Belorusskaia. Șurik nu se mutase în altă zonă geografică, dar trecuse de bariera cunoscută care separa brutal viața fără griji a copilului în sânul familiei de viața adultului răspunzător de buna funcționare a mecanismului familial în care erau incluse, pe lângă micile preocupări domestice, și distracțiile mamei, ca, de pildă, spectacolele de teatru sau concertele.

În ce-o privește pe Lilia, deplasările prin Europa de la o zonă geografică la alta – la Viena, apoi în micul orășel

Ostia de lângă Roma, unde stătuse mai mult de trei luni, cât timp tatăl ei așteptase ca pe o minune invitația unei universități americane, și, în sfârșit, în Israel –, toate astea îi goniseră amintirile. Din tot ce lăsase acasă numai Șurik era prezent în mod ciudat în viața ei. Îi scria scrisori, așa cum se țin jurnalele, ca să marcheze întâmplările prin care trece și să le pătrundă sensul din mers, cu condeiul în mână. Fără scrisorile astea toate, imaginile care se schimbau cu repeziciune amenințau să se aglomereze și să dispară într-o masă compactă. La un moment dat însă, încetase să le mai expedieze...

În tot acest timp primise o singură scrisoare de la Șurik, o scrisoare plictisitoare la culme, și doar o singură frază din toată scrisoarea o convinsese că el nu era doar o plăsmuire a minții ei.

„Două evenimente mi-au schimbat viața, scria el, moartea bunicii și plecarea ta. După ce am primit scrisoarea ta, am înțeles că, în ceea ce mă privește, s-a schimbat macazul ca la calea ferată și trenul meu s-a îndreptat într-o altă direcție. Dacă ar fi trăit bunica, aș fi rămas nepotul ei, aș fi terminat universitatea, m-aș fi înscris la doctorat și pe la treizeci de ani aș fi fost asistent la vreo catedră sau un cercetător științific oarecare și tot așa până la sfârșitul vieții. Dacă ai fi fost aici, ne-am fi căsătorit și aș fi trăit toată viața cum ai fi crezut tu de cuviință. Doar îmi știi firea, mie în general îmi place să fiu condus. Dar n-a fost nici una, nici alta, și mă simt ca un tren atașat la o locomotivă străină care zboară cu viteză turbată, dar nu știe încotro. Aproape că nu sunt în stare să fac o alegere, poate doar în privința mâncării, aleg ce să cumpăr pentru prânz – carne tocată sau antricot dat prin pesmet. Tot timpul fac numai ce e necesar pentru clipa de față și de ales, n-am din ce..."

Ce om minunat și delicat, se gândise ea și pusese deoparte scrisoarea.

Nevoia o împingea să ia decizii de una singură aproape în fiecare zi. Simțea că, vrând-nevrând, trebuie să-și construiască singură viața. Părinții se despărțiseră imediat după

ce ajunseseră în Israel. Tatăl locuia deocamdată la Rehovot, era fericit că se ocupă cu știința, se pregătea să plece din nou în America – noua lui soție era americancă – și era preocupat să-și facă o carieră în Occident. Era amuzant să-l vadă cum în doi ani și jumătate se transformase dintr-un intelectual mototol într-un om pragmatic, plin de energie.

Mama își pierduse complet capul, devenise depresivă. Starea ei o enerva pe Lilia. O dăduse peste cap divorțul venit pe neașteptate – cât timp fuseseră împreună, îl ținuse pe tata de mână ca pe un copil, cum se spune, fiind convinsă că fără ea n-ar mânca, nu s-ar închide la pantaloni, ar uita să plece la serviciu. Lilia se luptase cu mama după puterile ei și, în cele din urmă, terminând ulpanul la Tel-Aviv, se înscrisese la Institutul Politehnic. Până și ăsta fusese un pas decisiv: renunțase la intențiile de odinioară – să-și facă studiile la Facultatea de Filologie –, se apucase să învețe să facă programare pe calculator în ideea că-și va câștiga rapid independența cu profesia asta. Asupra ei se năpustiseră gata s-o dărâme o avalanșă de probleme de matematică pentru care nu avusese niciodată nici cea mai mică înclinație. Fusese nevoită să se pună cu burta pe carte, să-și disciplineze mintea – activitate care se dovedise extrem de anevoioasă.

Locuia la cămin, împărțea camera cu o fată din Ungaria, în camera de alături stăteau o romîncă și o marocancă. Bineînțeles că toate erau evreice, iar singura limbă în care comunicau era ivrit, pe care tocmai o învățau. Simțeau pe pielea lor emoția evreității renăscute și învățau cu disperare: pentru ele, pentru părinți, pentru țara lor.

Arie, prietenul Liliei – el o determinase să se înscrie la Institutul Politehnic –, învăța tot aici, dar era cu trei ani înaintea ei. Era om în toată firea, făcuse de tânăr armata, era îndrăgostit de ea până peste urechi. O ajuta mult la lecții, era un băiat de nădejde, știa bineînțeles ceva sabră, adică era o specie de evreu necunoscută Liliei. Nu prea înalt, masiv, cu picioare puternice și pumni zdraveni, mai greu de cap, încăpățânat, dar în același timp romantic și sionist, era

urmașul primilor colonișți veniți din Rusia la începutul secolului douăzeci.

Lilia îl juca pe degete cum voia, fiind conștientă de puterea și mărginirea lui. Aveau de gând ca anul viitor să închirieze împreună un apartament, ceea ce pentru Arie însemna să se căsătorească. Lilia era cam speriată de perspectiva asta. Îi plăcea mult băiatul, obținea acum cu vârf și îndesat de la Arie tot ce nu obținuse atunci de la Șurik. Numai că Șurik era de-al ei, pe când Arie, nu. Dar cine spune că trebuie să găsești un bărbat care e de-al tău? Uite la părinții Liliei – mai potriviți nici că se putea, gândeau la unison, dar s-au despărțit...

Lilia nu-și făcea planuri de viitor, iar de planuri pentru prezentul imediat nu ducea lipsă. Totuși lui Șurik îi scria – o răzbea nevoia teribilă, care avea să slăbească cu timpul, să comunice cu cineva din Rusia ca de la suflet la suflet.

29

Se apropia iarăși Anul Nou și sentimentul că sunt singuri pe lume a pus din nou stăpânire pe Șurik și pe Vera: absența bunicii le strica plăcerea Crăciunului, a petrecerii nevinovate în jurul bradului, a cântecelelor franțuzești și a ghicitului în turtă dulce. Devenise limpede că pierderea e ireparabilă și că absența Elizavetei Ivanovna va fi de acum încolo tema sărbătorilor de iarnă. Vera se lăsase pradă melancoliei. Șurik își făcea timp seara și se așeza o clipă lângă mama lui. Ea deschidea uneori pianina, cânta trist și moleșit o bucată din Schubert, care-i ieșea din ce în ce mai prost...

De altfel, Șurik avea preocupări și obligații multe și de tot felul, care nu-l lăsau să cadă pradă melancoliei. Se apropia iarăși sesiunea. Un singur examen nu-l lăsa să doarmă liniștit – examenul de istorie a PCUS. Era un curs sucit și indigest care băga în sperieți melancolia infernală. Se mai adăuga și

altceva, care-l neliniștea și mai tare. Nu avusese răbdare să stea până la capăt decât la trei cursuri într-un trimestru întreg, iar profesorul dădea mare atenție prezenței harnice la curs și, înainte să asculte răspunsurile la subiectele de examen, studia îndelung lista cu absenții. Poate că Șurik s-ar fi dus la cursurile astea sforăitoare, dar, conform orarului, se ținea lunea la sfârșitul zilei, iar el o ștergea de obicei după primele ore de literatură engleză. Cursul îl ținea prietena apropiată a Elizavetei Ivanovna, Ana Mefodievna, o femeie bătrână, care la înfățișare nu arăta deloc a englezoaică, ba dimpotrivă, era un amestec de Korobocika și Pulheria Ivanovna[1], o anglofilă atinsă de anglomanie, pe care o știa aproape de când venise pe lume și îi știa tot atât de bine checurile și puddingurile de nemâncat pe care le pregătea după o rețetă din cartea veche de bucătărie englezească *Cooking by gas*, care îi marcase copilăria.

O ștergea la Matilda. Poate că i se crease un reflex condiționat tocmai în această zi a săptămânii: rar se întâmpla să treacă o zi de luni fără ca el să nu ajungă pe strada Maslovka. Dădea o fugă pe la magazinul Eliseevski, se pare că era singurul magazin care ținea deschis până târziu, și cumpăra două kilograme de pește mărunt pentru pisici. Peștii ajunseseră singurul aliment într-adevăr necesar pentru Matilda, restul era un fel de garnitură la mâncarea de bază...

Apoi pleca în mare grabă acasă. Nu uitase de întâmplarea teribilă, când la mama venise salvarea în timp ce el se aprindea și se răcorea dând de gustul voluptății sub pătura Matildei. Sărea din patul ei noaptea la unu fix ca să apuce ultimul metrou și la unu și un sfert, trecând în goană peste podețul de cale ferată, deschidea încetișor ușa să n-o trezească pe mama în caz că dormea. Era și meritul Matildei, îi dădea zor și termina în doi timpi și trei mișcări pentru că ținea la onoarea familiei.

---

1 Personaje din romanul *Suflete moarte*, respectiv din povestirea *Mirgorod* de N.V.Gogol. (N. tr.)

30

Nici prin cap nu-i trecea lui Șurik ce ofensivă i se pregătește. Nici măcar Valeria Adamovna, care pusese ochii ei frumoși arzând de dorință pe puștan, nu era în stare să găsească strategia potrivită și, cu cât o lăsa mai moale, cu atât se aprindea mai tare. La un moment dat, a acceptat ideea că și-l va face amant pe vițelușul ăsta rozaliu și că va naște un copilaș, dacă Dumnezeu e milostiv, și s-a lăsat dusă de val râvnind la ceva ce nici în vis nu visase. Fire pătimașă și nechibzuită, ea s-a lăsat atrasă în hățișul sentimentelor demodate, uitate de cine știe când, și, copleșită de preaplinul lor, a dat pe dinafară, a apucat-o delirul dragostei. Când se trezea sau când era gata să adoarmă, se gândea numai la ce să inventeze ca să aranjeze lucrurile în cel mai frumos mod cu putință.

Și se ruga. Era aproape un obicei. Sentimentul religios devenea acut când o încercau emoțiile iubirii. Reușise să-l amestece pe Domnul Dumnezeu – în versiunea lui catolică – în toate legăturile ei amoroase. La început își imagina că fiecare nou iubit e trimis din ceruri în chip de dar și îi mulțumea fierbinte lui Dumnezeu pentru bucuria neașteptată. Și-L imagina ca fiind un al treilea participant la iubirea ei, nu un martor sau observator, ci un participant care-și dă binecuvântarea pentru bucuria celor ce se petreceau. Bucuria se prefăcea destul de repede în suferință, atunci ea schimba scenariul și ajungea la concluzia că nu i-a fost trimis un dar, ci o ispită... Episodul final al poveștii de dragoste o aducea de obicei în fața duhovnicului, un bătrân preot catolic care locuia lângă Vilnius. În fața lui își deschidea inima în suferință, își mărturisea păcatele în poloneză, plângea, avea remușcări, era povățuită cu compasiune, apoi se întorcea la Moscova, împăcată cu lumea până la următoarea aventură.

Întrucât dragostele ei năvalnice se desfășurau într-o ordine stabilită o dată pentru totdeauna – îi intimida imediat pe bărbați cu generozitatea ei disproporționat de mare, care

reclama din partea lor un răspuns la fel de generos, iar bărbații își luau tălpășița destul de repede –, devenise cu trecerea anilor mult mai reținută în manifestările pătimașe de iubire. De altfel nu mai avea parte de dragoste atât de des...

La cei patruzeci de ani o apuca un fel de râs amar, se lua în zeflemea și tocmai ea, care avea atâta nevoie de încurajarea protectoare a cerului, a ajuns în cele din urmă la ideea că Domnul îi trimisese boala înadins ca să-și domolească pornirile năvalnice.

Se îmbolnăvise de hepatită la cinci ani, imediat după moartea mamei. Boala se manifestase la început într-o formă atât de ușoară, încât aproape nimeni nu-i dăduse atenție. Familia ei – la vremea aceea tatăl se căsătorise cu Beata, văduva prietenului lui, fostă actriță, fostă frumusețe, fostă baroneasă – tocmai se mutase la Moscova, unde tatăl primise un post important într-un minister. Era specialist în prelucrarea lemnului, provenea din familia unui negustor de cherestea bogat de origine polonezo-lituaniană și studiase în Suedia. În vremea Lituaniei burgheze reușise să ajungă profesor la Institutul de Silvicultură, se pricepea nu numai la tehnologia prelucrării lemnului, ci și la amenajarea și întreținerea pădurilor.

Preocupați să-și organizeze meticulos noua viață în orașul nou, o lăsaseră la urmă pe Valeria. Starea piciorului se agravase ireversibil. A fost operată, apoi au trimis-o într-un sanatoriu pentru copii și a rămas acolo mult timp, imobilizată în ghips. Șchiopăta din ce în ce mai tare și la zece ani și-a dat seama că niciodată n-o să mai poată să alerge, să sară și să meargă așa cum merg toți oamenii normali.

Dorințele pătimașe i-au mâncat sufletul încă din copilărie. Era atât de frumoasă, atât de senzuală și atât de nefericită.

Bărbații întorceau capul după ea. Cel mai mult se temea de clipa în care trebuia să se ridice în picioare de la masă și bărbatul, care-și manifestase un interes cu totul și cu totul ieșit din comun, se retrăgea plin de compătimire. Chiar așa decurgeau uneori lucrurile. Încă din adolescență, când se descurca fără să se sprijine de nimic, își procurase primul

ei baston – negru, cu mâner de chihlimbar, care-ți sărea în ochi. Îl împingea preventiv în fața ei. Învățase să nu-și ascundă defectul, ci să și-l arate intenționat de la bun început.

Generația nenorocită a sovieticilor, a mutilaților de război – toți fără excepție o generație de ciungi și pociți fără mâini și picioare, care trăiau printre muncitorii și țărăncile de ghips și de bronz cu mâinile uriașe și cu picioarele solide – disprețuia neputința sub toate formele ei. Valeria simțea acut cât de necuviincioasă e neputința ei și o seca la inimă. Odată cu infirmitatea îi disprețuia și pe infirmi.

Petrecând prin spitale și sanatorii nu mai puțin de trei ani cu mici întreruperi, își construise de foarte devreme o teorie a infirmității fizice, care mutilează sufletul încetul cu încetul. Studiase îndeaproape oamenii nenorociți, suferinzi, înrăiți, invidioși pe cei din jurul lor și nu putea să sufere urâciunea asta a sufletului. Tânjea să fie un om întreg.

După ce a terminat școala, a plecat într-un oraș îndepărtat din Siberia unde își făcuse apariția un chirurg care lungea oasele cu un aparat ingenios inventat de el. A petrecut acolo un an cumplit, a suferit un șir întreg de operații, după care i-au fixat aparatul să-i lungească țesutul osos. Beata venea, stătea lângă ea în cele mai grele zile după operație, apoi pleca și venea din nou. Era de părere că Valeria se chinuiește în zadar. În zadar a și fost. Unora le-a folosit aparatul, după cât se pare, în schimb starea Valeriei s-a înrăutățit de-a binelea după un an de chin. Osul bazinului n-a suportat elongația, pivotul de metal a distrus articulația și piciorul ei mai scurt înainte cu șapte centimetri, dar viu, era acum doar un decor jalnic. Nu mai mergea cu bastonul elegant, ci cu o cârjă grosolană.

Tatăl Valeriei a murit la puțin timp după ce ea s-a întors, rămăseseră acum doar ele două, ea și Beata, care pusese capăt carierei de artistă încă înainte de război și nu mai lucrase niciodată de atunci. Situația lor s-a schimbat foarte mult. Beata a vrut să se întoarcă în Lituania, dar Valeria a oprit-o să plece. Lucru neașteptat pentru Beata, Valeria și-a luat cumva viața în mâini, părea că a luat o nouă hotărâre.

N-a mai încercat să îndrepte lucrurile cu ajutorul medicinei. Și-a făcut formele pentru grupa a doua de invaliditate, a primit primul ei cărucior de invalid cu comandă manuală și, circulând peste tot cu jucăria asta caraghioasă care behăia tare, a terminat institutul, iar pe urmă doctoratul. Beata era cu finanțele – vindea câte ceva, cumpăra câte ceva. Unora le dădea sfaturi, altora le cerea părerea. Avea un gust desăvârșit și mult simț practic. În anii aceia treaba asta se numea speculă. Valeria o susținea cu energia omului tânăr, cu bunătatea ei fără margini și cu recunoștința ei.

Pe măsură ce anii au trecut, Valeria s-a obișnuit cu ghinionul ei, s-a învățat să-l ignore. Cel mai mult se bucura când putea să ajute pe careva. Pentru ea asta însemna să fie un om întreg. Așa și era în cazul ei. În casa care în momentul acela nu era încă disputată între cei doi soți ai Beatei, care au urmat unul după altul, se adunau o grămadă de tineri, iar Beata nu făcea decât să se minuneze cum de putea sărmana Valeria să adune în jurul ei atâta veselie gălăgioasă. Prietenii uitau complet defectul ei fizic. Străinii bine educați se prefăceau că totul e în regulă, oamenii ceva mai simpli o compătimeau. Tocmai combinația asta de frumusețe și de imperfecțiune o făcea mai vizibilă.

Se întâmpla adesea să treacă prin minute, ore și zile grele. Știa să lupte cu ceea ce se numește proastă dispoziție. De când era fetiță stătuse imobilizată, întinsă pe spate cu lunile, chinuită neîntrerupt de mâncărime sub carapacea de ghips, și învățase să se roage. Rugăciunea a ajuns cu timpul să fie un zgomot de fond uniform și invariabil: orice făcea, nu se putea rupe de conversația permanentă, unilaterală prin excelență, pe care o avea cu Domnul despre lucruri care nu puteau în nici un caz să-L intereseze. Și tocmai din această cauză adăuga întotdeauna: iartă-mă că mă adresez Ție cu toate fleacurile astea. Dar cui să-i spun, dacă nu Ție?

Culmea e că rugăciunile o ajutau. Cine știe din ce motive.

În anul doi de facultate s-a măritat cu un coleg de an, un tânăr din provincie, student la Arte Plastice, la secția de

grafică. Era un carierist notoriu. Odată ajuns în casa bogată a Valeriei, s-a instalat fără nici o jenă și a obligat-o pe Beata să plece la vila din Kratovo. După ce a stat patru ani cu Valeria, ani foarte fericiți pentru ea, și după ce a terminat facultatea, s-a despărțit de ea și a obținut prin hotărâre judecătorească o treime din casă. Mama vitregă și-a ieșit din fire, a vândut vila din Kratovo și a scăpat de fostul ginere dându-i o căsuță la Zagorsk, unde el s-a mutat imediat, lăsându-le lor treimea de spațiu din Moscova, pe care le-o extorcase cu patalama de la judecătorie. Și-a făcut formele de ieșire din cartea de imobil. Victoria asta a costat-o foarte scump pe Beata.

Lui i-a prins bine traiul la Zagorsk, cu timpul a ajuns să se bucure de mult respect și faimă, prezentând grafic antichitățile ortodoxe de la mânăstirile Serghiev Posad și Radonej. Valeria îi urmărea, mândră de el, cariera și nu scăpa nici un prilej să pomenească de primul ei soț...

Pe cel de-al doilea soț, unul tot din provincie, fără viză de domiciliu în Moscova, Valeria l-a agățat după câțiva ani de la prima căsătorie nereușită la un seminar cu bibliotecarii. Era un bărbat voinic, originar din Ijevsk, care ajunsese la bibliotecă dezertând de la fabrica de anvelope unde era cât pe ce să fie judecat pentru hoția altuia, după cum pretindea el. Nici Nikolai ăsta n-a fost un om la locul lui: s-a însurat cu Valeria, s-a înscris în cartea de imobil în ciuda scandalului declanșat în familie din acest motiv. Beata, femeie perspicace, a judecat lucrurile la rece și s-a pus de-a curmezișul, apărând până-n pânzele albe interesele fetei ei vitrege și proaste și neacceptând să fie înscris în cartea de imobil. Se plăceau, deși nu se potriveau nici la caracter și nici la temperament – frumoasa baroneasă șchioapă care fugea de trecutul ei era gata să dea totul pentru iubire.

O să mori terfelită în mizerie și murdărie, îi prezicea mașterа.

Valeria îi săruta obrazul uscat și râdea...

Au împărțit spațiul care-i revenea fiecăreia. Valeria s-a pomenit proprietara a două camere din trei și a redevenit femeie măritată.

A doua căsătorie a costat-o încă o cameră. Ticăloșia în toată istoria asta a fost că, exact după un an, Nikolai din Ijevsk și-a adus fosta soție și copilul, să-l trateze, chipurile, la spitalul Filatov, i-a instalat în apartament, a făcut o vreme naveta dintr-o cameră în alta spre marea nedumerire a Valeriei, nevasta lui legitimă, care n-a înțeles nimic decât în momentul când povestea s-a sfârșit în chip rușinos. În cele din urmă, Nikolai i-a comunicat că iubirea cea veche îl subjugă din nou, că mai e și copilul la mijloc și că, oricât s-ar strădui Valeria, copil nu poate să-i facă. A divorțat de ea ca să se însoare cu fosta lui nevestică.

Maștera isteață nu a mai putut s-o ajute pe Valeria în nici un fel. La vremea celui de-al doilea divorț își găsise deja odihna în cimitirul din Vilnius, aproape de primul ei soț, după viața detestabilă pe care o dusese la Moscova. Tot atunci camera ei a fost ocupată de chiriași străini – doar îșI împărțiseră averea personală înaintea celei de-a doua căsătorii a Valeriei.

Și uite-așa, apartamentul a devenit locuință comună. Valeria a moștenit de la mama vitregă o cutie de lemn prizărită, cu briliante.

Așadar, în momentul când l-a cunoscut pe Șurik, Valeria era posesoarea nu numai a cutiei, ci și a camerei mari din locuința comună, încărcată până la refuz cu mobilă franțuzească de muzeu, adunată de Beata în parte din plictiseală, în parte din motive practice: numai în vremuri de război și revoluție valoraseră atât de puțin obiectele astea prețioase. Bufetul era plin cu obiecte de porțelan pe care toată viața Beata nu făcuse altceva decât să le cumpere sau să le vândă. Până în clipa morții nu reușise încă să se decidă ce ar merita să cumpere: porțelanuri rusești sau nemțești...

Porțelanul rusesc, nu se știe de ce, avea preț mai bun, dar Beatei îi plăcea mai degrabă cel nemțesc. Valeria îl prefera în schimb pe cel rusesc.

Valeria, cu bărbia rezemată în mâinile ostenite de la cârje, stătea la masa ovală garnisită cu doi cupidoni obezi într-un

chenar în care erau amestecate de-a valma fructe și legume. În fața ei se aflau o ceașcă preoțească, mare, de ceai, cu marginea aurită aproape ștearsă, niște biscuiți ieftini într-un bol, o lumânare într-un sfeșnic și o cărticică făcută ferfeniță, care să-i fie sprijin în conversație. În apartament era cald și umed – în baie și în bucătărie erau mereu puse la uscat rufele vecinilor. Se făcea foc în draci. Până și părul i se umezise. Rimelul albastru, cumpărat de la o speculantă, i se întinsese puțintel sub ochi din cauza importanței umede a momentului.

— Uite ce e! i s-a adresat Valeria Interlocutorului ei celui mai de seamă, îți mărturisesc Ție că-l doresc cu patimă. Ca pisica în călduri. Cu ce sunt eu mai prejos? Pisica iese, miaună cât o ține gura și e totdeauna un cotoi pregătit să vină la ea, un cotoi neînsurat, toți sunt celibatari... Și nici vorbă de păcat... Cu ce sunt eu mai prejos decât pisica? Tu însuți le-ai aranjat așa pe toate, Tu însuți mi-ai făcut trupul ăsta, și schilod pe deasupra. Ce să fac? Ce-ai vrea? Ai vrea să fiu o sfântă, nu-i așa? Atunci fă din mine o sfântă! E drept că m-aș face sfântă dacă aș naște un copil, o fetiță micuță, fie chiar și un băiețel. Dacă faci asta, atunci mă opresc și eu. Îți făgăduiesc, nu mai fac niciodată. Ia spune-mi, de ce le-ai aranjat așa pe toate?

Făgăduise de multe ori că n-o să mai facă așa. Plânsese și se jurase în fața părintelui duhovnic. Ultima oară se întâmplase anul trecut, după povestea nefericită de dragoste cu profesorul bătrân, unul din stâlpii bibliotecii. Totul s-a terminat foarte trist. I-au văzut împreună undeva, i-au spus nevestei și, de spaimă, profesorul a făcut congestie cerebrală. Ea l-a mai văzut o singură dată după toate cele întâmplate – o ruină, un infirm... Acum însă era altceva. Nu putea fi nimic rău în asta.

— Eu nu vreau nimic rău. Doar un copilaș. Și numai o dată, a încercat ea să ajungă la o înțelegere.

Neauzind nici un fel de încuviințare, a ținut morțiș să insiste, s-a milogit până i s-a făcut rușine. Atunci a băut tot ceaiul, care se răcise, și a hotărât fără să stea pe gânduri să

se spele pe cap. Și-a atins ușor părul de câteva ori... Da, era o idee bună! S-a dus la baia comună, unde erau întinse la uscat scutece și tot soiul de lucruri mărunte pentru nou-născuți – fostul ei soț și nevasta lui îngrozitoare aduseră pe lume al doilea copil, așa că în biroul tatălui locuia acum o familie care mai aștepta și un al treilea copil ca să fie siguri că o să obțină o locuință separată. În cadă era un lighean, Valeria l-a dat la o parte și a pus un taburet. De mult timp făcea numai dușuri, fiindu-i silă de cada folosită în comun.

Pentru a doua zi totul fusese stabilit de comun acord: Șurik se duce cu mama la conservator, pe urmă o trimite acasă cu taxiul. A promis că ajunge la ea pe la ora zece. De la strada Herzen până la strada Kacialov e o nimica toată. De ce vine? Ca să dea jos cărțile din raftul de sus, să le facă teancuri, să le lege și să le transporte la mașină. De mult timp își pusese în gând Valeria Adamovna să predea cărțile în limba suedeză ale tatălui ei secției de cărți străine.

31

Totul a decurs cum nu se poate mai bine. Concertul a fost minunat. A cântat Dmitri Bașkirov. A fost același program pe care-l interpretase cândva Levandovski, iar Vera a fost cuprinsă de o minunată stare de bine: muzica reunea amintirile despre iubitul ei răposat și pe fiul lor, care stătea alături. Apucase să-i șoptească înaintea concertului că tatăl lui interpreta admirabil toate bucățile astea, că era pur și simplu incomparabil. Și Bașkirov se descurcase destul de bine. Nu mai rău decât Levandovski. Publicul din seara asta era un public de elită – cunoscători și amatori pricepuți la muzică, toți fără excepție, ba și mulți muzicieni.

— Dacă ar fi trăit tatăl tău, concertul de azi ar fi fost pentru el o sărbătoare, a spus Vera la garderobă.

Șurik a rămas puțin surprins. Mama pomenea foarte rar de tatăl lui. „Am impresia că a început să vorbească mai des despre el după moartea bunicii", și-a spus el. Intuiția i se ascutea când era vorba de mama.

Au pierdut mult timp până să găsească un taxi: publicul era ilustru, nimeni, se pare, nu voia să meargă cu troleibuzul. Au pornit-o pe bulevardul Tverski. Aproape de teatrul Pușkin, Vera a oftat. Șurik știa prea bine ce urmează acum.

— Blestemat loc, a spus solemn Vera.

Șurik se bucura că știa dinainte ce avea să urmeze. Dar de data asta ea nu a pomenit de Alisa Koonen. O ținea de braț, era de aceeași statură cu Levandovski, cu care Vera bătuse trotuarul ăsta de multe ori. Acum o conducea fiul ei cu aceeași fermitate respectuoasă ca și tatăl lui.

„Ce fericire!" s-a gândit Vera.

Au ieșit în strada Gorki. La colț, lângă farmacie, Șurik a oprit un taxi. Vera Aleksandrovna părea mulțumită să se ducă singură acasă, avea chef să rămână cu gândurile ei.

— Nu vii foarte târziu, nu-i așa? l-a întrebat din mașină.

— Bineînțeles că târziu, Verusia, e deja unsprezece acum. Valeria Adamovna spunea că sunt acolo optzeci de cărți, trebuie date jos, legate în pachete, încărcate în mașină...

Vera s-a lăsat păgubașă. Știa ce va face când ajunge acasă. O să ia scrisorile lui Levandovski și o le citească...

Valeria l-a întâmpinat pe Șurik într-un chimonou albastru cu berze albe, care aveau loc destul să zboare în voie de la apus la răsărit pe trupul ei masiv. I-l făcuse cadou Beata cândva, de mult. Părul spălat – de culoarea alunii de pădure, o nuanță rară, tipic slavă – îi cădea pe umeri cu vârfurile ușor întoarse.

— Ei, puișorule, îți mulțumesc, s-a bucurat Valeria.

În timpul ăsta el se învârtea în loc în vestibul.

— Nu, nu te dezbrăca aici! În cameră, în cameră!

Bocănind cu cârja, a pornit-o șchiopătând spre cameră. El a urmat-o. Și-a scos scurta, și-a rotit privirea prin cameră. O baricadă de mobile împărțea camera în două, la fel ca în

casa lor din Kamergherski. Dulapuri cu cărți. O lustră de bronz cu ornamente din sticlă albastră...

— La fel ca în locuința noastră veche din Kamergherski, a spus Șurik. Acolo m-am născut.

— Eu m-am născut la Wilno, la Vilnius, cum îi spune acum. Dar am învățat la Moscova, la școala rusească. N-am vorbit rușește până la șapte ani. Limba mea maternă e poloneza. Și lituaniana. Treaba e că mama mea vitregă vorbea foarte prost rușește, deși în ultimii douăzeci de ani a trăit aici. Cu tata vorbeam în poloneză, iar cu Beata în lituaniană. De unde reiese că rusa e a treia mea limbă.

— Ia te uită! s-a mirat Șurik. Cu mine bunica a început de foarte devreme să vorbească franțuzește... Pe urmă m-a învățat germana...

— E clar... Și eu, și dumneata suntem racilele capitalismului...

— Cum adică? s-a mirat Șurik.

Valeria a început să râdă:

— Înainte așa se spunea despre toți foștii... Ceai, cafea?

Măsuța ovală cu un singur picior, ca a bunicii, fusese aranjată din timp. Șurik s-a așezat și a văzut că pantofii lui lasă urme de apă.

— Ah, scuzați-mă... Pot să-mi scot pantofii?

— Cum îți e mai comod... Sigur că da.

El s-a dus la ușă, și-a dezlegat șireturile și s-a descălțat. A scos din buzunarul scurtei batista, și-a suflat nasul, și-a trecut mâna prin păr...

În general ea îi spunea când „tu", când „dumneata", uneori la birou i se adresa apăsat cu Aleksandr Aleksandrovici, iar alteori îi spunea pur și simplu Șurik. Acum era descumpănită, mai ales după ce își scosese pantofii. Nu, e clar că trebuie micșorată distanța.

— Ei, cum îți merg treburile în Siberia? Ce vești ai de la fiică? a făcut Valeria primul pas în spațiul vieții intime.

— N-am nici o veste, a răspuns candid Șurik. Nu m-au mai sunat.

— Dar tu? a zâmbit Valeria.

— Noi n-am stabilit nimic. Păi am ajutat-o doar... cum să zic, să iasă din încurcătura asta. Și nimic mai mult...

Manevra nu ducea nicăieri.

„Ori m-am prostit, ori mi-am pierdut intuiția feminină", și-a spus Valeria. Adevărul e că dorea cu ardoare ca tânărul să fie interesat de ea ca bărbat, or, el era amabil, plin de bunăvoință și total indiferent.

— Ah! și-a agitat Valeria pletele. Am un coniac minunat. Deschide, te rog, ușița de la dulăpiorul acela mic... Nu, nu, celălalt, pictat. E în maniera lui Fragonard, nu-i așa? Mama vitregă îl adora... Uite și două pahare de coniac. Ce plăcut e să te servească cineva... Mă tot străduiesc să le aranjez pe toate în așa fel încât să intru cât mai puțin în bucătărie, a spus arătând spre ceainicul așezat pe spirtieră. Iar acum toarnă, Șurik. Văd că-ți place să fii condus.

— Se pare că da. E un lucru la care m-am gândit deja.

Șurik a turnat coniacul până aproape de buza paharului.

— Dumneata ai turnat frumos, dar incorect, a început să râdă Valeria. O să-ți dau câteva sfaturi. Află că pot să te învăț nu numai lucruri în legătură cu biblioteca. Mai sunt o grămadă la care se pare că mă pricep mai bine decât dumneata.

A făcut o pauză. Fraza ultimă îi reușise bine.

— De exemplu, în legătură cu coniacul. Se umple o treime din pahar... Asta în cazul în care e o recepție. În cazul nostru e bine să fie umplut până sus.

Valeria a ridicat paharul, l-a îndreptat către paharul lui Șurik, a ciocnit prudentă. A sorbit încet o sîngură dată. Șurik a băut tot pe nerăsuflate.

— Am un cunoscut gruzin, specialist în vinuri. M-a învățat cum să beau vin și coniac. Spunea că băutul e un act senzual. Cere să ai simțurile ațâțate. Mai întâi paharul cu coniac trebuie încălzit mult timp. Uite așa.

A cuprins cu amândouă palmele fundul paharului rotund ca becul, l-a mângâiat, și-a plimbat degetele cu mișcări circulare, delicate, pe pereții paharului, iar coniacul a tremurat

ușor înăuntru. Și-a dus încet paharul la buze, l-a atins cu gura, l-a lipit de buze.

— Trebuie făcut foarte delicat, ca o mângâiere...

Nu mai ținea paharul în mână, încerca acum să se apropie de el. Canapeaua pe care stătea Valeria era de fapt o canapeluță de două locuri.

„Așază-te aici!", i-a ordonat în gând Valeria. „Te rog..."

El nu s-a așezat. Dar exact în clipa asta a înțeles ce așteaptă Valeria de la el. Și a mai înțeles că ea a intrat în panică și că-i cere ajutorul. E așa de frumoasă, așa de feminină... de matură, de inteligentă. Și vrea de la el atât de puțin, o nimica toată... Dar pentru Dumnezeu! Mai încape vorbă? „Doamne, ce vrednice de milă sunt femeile, toate...", i-a trecut prin minte lui Șurik.

Ea a mai luat o înghițitură mică și s-a mutat chiar la marginea canapelei. Șurik s-a așezat alături. Ea și-a lăsat paharul jos și și-a pus mâna fierbinte pe dosul palmei lui. Mai departe totul a fost foarte simplu. Și destul de banal. Singurul lucru care l-a uimit pe Șurik a fost temperatura. Era foarte mare. Acolo, înăuntrul femeii ăsteia, era foc și pârjol. Pârjol umed. Avea sânii mari și frumoși cu sfârcuri tari, mirosea minunat, a pătruns-o ușor, a mers ca uns: o mică sforțare și... ca pe munte... Numai că nu la vale, ci în sus... Abrupt, încât i s-a cam tăiat răsuflarea. Totul a mers atât de bine. Ea tremura puțin înfiorată, el încerca s-o liniștească puțin, încât să nu se piardă cu firea. Acolo unde Matilda termina, tocmai acolo Valeria începea. Își lua avânt zburând din ce în ce mai sus. Șurik își dădea seama după expresia feței că zboară tot mai departe de el și că nu poate să țină pasul cu ea. Înțelegea, de asemenea, că mișcările lui simple, banale, fără să le caute cu dinadinsul, trezesc în locul acela complicat dinăuntru răspunsuri de toate felurile, că pulsează acolo ceva, că se deschide și se închide, că se revarsă ca apoi să sece din nou. Ea se oprea încremenită, îl strângea cu putere, îi dădea iarăși drumul, iar el se lăsa în voia ritmului ei ca să fie cât mai în

acord cu ea și se încurca în socoteli, pierdea șirul mișcărilor tot numărând decolările.

Simțea că trebuie să se abțină cât mai mult timp, iar pauzele ei de leșin îi ofereau șansa asta.

La unu noaptea Șurik i-a dat telefon mamei și i-a spus că e reținut, că au avut mult de muncit. Într-adevăr, au terminat de muncit abia pe la ora trei.

Stăteau întinși în așternutul umed. Ea arăta mai slabă și foarte tânără. Șurik a dat să se scoale, dar ea l-a oprit:

— Nu se poate așa, imediat.

Șurik s-a lungit din nou. A sărutat-o pe ureche.

Ea a izbucnit în râs:

— Mi-ai astupat urechea, am surzit. Uite cum se face.

Și i-a vârât limba mare în ureche. El a simțit că-l gâdilă și că e umedă.

— Așa ceva nu mi s-a întâmplat niciodată, i-a spus Valeria în șoaptă, ieșind anevoie din urechea lui...

Nici mie, a admis Șurik cu ușurință.

Avea nouăsprezece ani și erau într-adevăr o groază de lucruri care nu i se întâmplaseră încă.

32

Vera a recitit scrisorile lui Aleksandr Sighismundovici, două pachete cu scrisori de dinainte de război și de după. Le știa pe de rost și, odată cu scrisorile, și-a amintit momentul, locul și împrejurările în care le primise. Și ce simțise atunci.

„Aș putea să scriu un roman", i-a venit Verei în minte. Le-a așezat în teancuri, le-a legat cu panglica și le-a pus la loc. Pe măsură ce anii treceau, tinerețea ei îi apărea strălucitoare și plină de sens. Lângă cutia în care erau păstrate scrisorile, Vera a dat peste încă una, a mamei. Mama făcuse pur și simplu o pasiune pentru tot felul de cutii, cutiuțe, pachete, ambalaje, bomboniere. Păstrase și cutiile de tablă, și cutiile

de dinainte de revoluție, cutiile de ceai și dropsuri, cutiile pentru zahăr candel, cutiile elvețiene, cutiile franțuzești...

„Ce-o fi acolo?", s-a întrebat Vera, dând la o parte cutia rotundă de carton pentru pălării, ca să-și pună la loc cutia cu amintiri.

A deschis. A rămas uimită. Erau provizii de cârpe pentru șters praful, cusute de Elizaveta Ivanovna din ciorapi cu firele deșirate, care nu mai aveau nici o întrebuințare. Și-a amintit cum tăia mama bucăți din ciorapii vechi, le așeza în patru straturi și le cosea cu punct în cruce și în formă de „v". Așa cosea și cârpele de șters penițele, numai că le făcea din postav vechi. Cât de multe lucruri nu mai aveau nici o întrebuințare... săculețele... puișorii de pernă... drotul... inelele pentru șervetele de masă... ba chiar și șervetele de masă...

Vera a luat două cârpe roz-albe – nimeni nu mai purta acum ciorapi de culoarea asta – și a străbătut camera ștergând praful de pe puzderia de obiecte mici și neînsemnate care alcătuiau peisajul obișnuit al vieții ei.

„Mama ștergea oglinda, nu știu de ce, cu amoniac", și-a amintit Vera uitându-se în oglindă. „Și nimeni nu-mi mai spune că sunt frumoasă. Poate doar Șurik", s-a gândit zâmbind chipului drăgălaș.

Și-a întors capul la stânga, la dreapta. Arăt destul de bine. Chiar așa. Uite că numai bărbia s-a scofâlcit un pic, atârnă din cauza gâtului curbat. Și, dacă ar fi să dau la o parte gulerul, iese la iveală cicatricea roz și un pic încrețită. Frumoasă cicatrice, la alții a ieșit mai îngroșată, mai grosolană. Ei i-au făcut-o artistic, ca la cosmetică... Și-a atins ușor bărbia fleșcăită. Sunt niște exerciții anume... A făcut o mișcare circulară cu capul și i-a trosnit ceva la ceafă. Asta-i bună, depunere de urați. Trebuie să am grijă, să fac gimnastică...

Trecuseră deja câteva zile de când fusese cu Șurik la conservator. În ajun se dusese fără el la muzeul Skriabin. El avusese treabă la institut. Se cântase *Poemul extazului,* pe care îl avea în minte de la prima până la ultima notă. Nu încercase niciodată să-l cânte, era prea complicat, dar și-a

amintit înduioșată cum, în anii tinereții ei, elevii școlii de balet executau cu meticulozitate exercițiile coregrafice și de gimnastică sportivă pe muzica asta energică și smucită. Și-a amintit și de versurile lui Pasternak, care mergeau foarte bine cu muzica lui și cu Skriabin însuși, idolul ei din vremea aceea. Ce cultură viguroasă, modernă... Totul a dispărut nu se știe unde, s-a spulberat nelăsând, se pare, nici o urmă... Și la teatru, în afară de clasici, n-ai ce să vezi... Se spune că Liubimov... Dar și acolo totul e lăsat pe seama energiei lui Brecht. A biomecanicii... Ce vremuri în care nu se întâmplă nimic... Ah da, a apărut Efros. Trebuie văzut... Vera stătea cu cârpa de praf în mână și cu gândul în sfere înalte, când deodată s-a auzit soneria, neașteptată și la o oră atât de târzie. Era vecinul Mihail Abramovici...

— Mă întorceam de la adunare și am văzut că la dumneata arde lumina, a explicat el.

— Intrați, vă rog, numai să mă clătesc pe mâini...

Vera a intrat în baie și a lăsat să-i curgă un jet de apă pe mâini. Abandonase cârpa de praf în chiuvetă. O s-o spele pe urmă.

El stătea în picioare pe covor cu un aer foarte preocupat:

— Vera Aleksandrovna, ați reflectat cumva la propunerea mea? Subsolul e gol!

Ea chiar uitase că o scosese de două ori din sărite, sâcâind-o să organizeze nu știu ce fel de cerc pentru copii în timpul lor liber, ca să-i distreze.

— Nu, nu, nici vorbă, e adevărat că am fost actriță, e mult de atunci, dar nu am dat niciodată lecții copiilor. Nici nu poate fi vorba, a refuzat ferm Vera.

— Bine, bine... Atunci poate că veniți la noi contabilă? Avem nevoie de un contabil la cooperativă. Bătrâna asta pleacă. V-ar ședea bine acolo la noi... S-a gândit puțin și a adăugat: V-ar sta bine oriunde, nu-i așa? Asta pe de altă parte. Așa-i? Nu refuzați, nu refuzați! Mai întâi gândiți-vă! Pur și simplu nu mai pot, îmi ies din pepeni, cum adică, o femeie atât de tânără și frumoasă, să mă scuzați, chiar să nu dea dovadă de inițiativă pe tărâm obștesc?

A plecat în grabă refuzând ceaiul pe care Vera i-l oferise cu amabilitate.

Vera i-a povestit lui Șurik și ce gândește ea despre cultura ajunsă o ruină, și despre vizita lui Mihail Abramovici, care i-a propus să facă ceva util pe tărâm obștesc. A râs în bătaie de joc. Șurik i-a spus pe neașteptate:

— Știi ce-i, Verusia, ți s-ar potrivi de minune lecțiile cu copiii. Spui lucruri așa de interesante despre teatru, despre muzică. Nu știu, zău, poate că ăsta ar fi un lucru bun...

Mihail Abramovici a venit din nou după câteva zile cu o cutie de carton pe care scria cu niște litere maro, odioase, „Marmeladă învelită în ciocolată". Au băut ceai. A ademenit-o cu promisiuni în numele comitetului de partid din bloc. Ea a zâmbit și a glumit pe seama propunerii. Știa de mult că e pe gustul bărbaților evrei. Mihail Abramovici semăna într-un fel cu evreul de la aprovizionare care se îndrăgostise odinioară de ea... Dar un asemenea curtezan, asta-i prea de tot... Din ziua aceea lui Mihail Abramovici i-a rămas porecla „Marmeladă".

Vera zâmbea, starea ei sufletească se înviorase, îi revenise cât de cât buna dispoziție, lucru de necrezut pentru luna decembrie. I-a propus chiar lui Șurik să organizeze pentru elevii lui, dacă nu o serbare de Crăciun adevărată, măcar o întâlnire la un ceai.

— Cu turtă dulce?

— Bine, poți să cumperi, să pui și răvașe...

Șurik însă a respins categoric propunerea, ca fiind o profanare a tradițiilor familiei. Oricum cumpărase bradul mai demult, îl nimerise foarte frumos de data asta, îl pusese pe balcon să aștepte...

După ce a găsit cârpele de praf ale mamei, Vera a observat imediat că, de când murise Elizaveta Ivanovna, casa se degradase și își pierduse strălucirea, deși venise parchetarul, lustruise cu două perii și lăsase în urma lui mirosul de ceară de pe vremuri și luciul plăcut, care dădea parchetului o notă de eleganță. Se mai plimbase și Vera Aleksandrovna prin

apartament cu cârpele de praf din ciorapi deșirați și strânsese praful în cutele lor roz. Și totuși lipsea ceva... I-a vorbit despre asta lui Șurik în felul ei melancolic...

S-a întâmplat într-o seară după cină când stăteau la masă – nu la masa din bucătărie așa cum făceau dimineața în grabă, ci la masa ovală din camera bunicii. Se auzeau ultimele acorduri din Brahms. Șurik ascultase de multe ori discul și aștepta partea finală...

— Cred, Verusia, că n-are nici o legătură cu casa. În casă totu-i în regulă, bunica ar fi foarte mulțumită. De fapt mă gândesc și eu la asta, mă-nțelegi, cred că petreci prea mult timp în casă...

— Zici tu așa? a întrebat Vera, surprinsă de o asemenea trădare curioasă.

Doar Șurik fusese acela care insistase să iasă la pensie, să obțină pensie de invaliditate, nu-i așa? Și dintr-odată să-i facă una ca asta...

— Crezi că trebuie să-mi caut de lucru?

— Nu, nici vorbă. Altceva. Nu un serviciu, ci o ocupație. Sunt convins că ai putea să scrii recenzii. Întotdeauna vorbești atât de interesant despre teatru, despre muzică. Știi atât de multe... Ai putea să predai... Nu știu ce, dar ai putea să faci multe... Bunica spunea mereu că ți-ai risipit talentul, totuși nu-i încă târziu să mai faci ceva...

— Care talent, Șurik? Am văzut actrițe într-adevăr talentate, am cunoscut-o pe Alisa Koonen, pe Babanova...

După cum se vede, nimeni nu-i vorbise niciodată până acum cu atâta stimă și considerație despre personalitatea ei artistică așa cum o făcuse Șurik. Și asta i-a făcut plăcere.

33

Alia nu avea deloc timp pentru stări sufletești, oricare ar fi acelea – bună dispoziție, proastă dispoziție, melancolie.

Era prea ocupată. Primise totuși înainte de Anul Nou o scrisoare semioficială din Akmolinsk, de la fabrică. Șefa laboratorului o felicita în numele foștilor colegi cu prilejul Anului Nou, îi scria că au angajat în locul ei două laborante care se descurcă mai rău decât ea de una singură. Asta era partea plăcută din scrisoare. Mai departe scria că tot laboratorul o așteaptă să vină înapoi ca un adevărat specialist și că ar fi foarte bine să învețe așa cum trebuie metodele de analiză calitativă și cantitativă a produselor rezultate din cracarea petrolului, pentru că va lucra în direcția asta. Și încă ceva: la vară, când o să înceapă practica în producție, fabrica o să solicite ca ea să lucreze acasă, iar serviciul de cadre confirmase deja că o să-i achite drumul și o să-i dea salariu pe timpul practicii.

Abia în momentul acela, Alia a început să aibă o anume stare sufletească. Proastă dispoziție. Și chiar foarte proastă. Obișnuită cu gândul că va rămâne la Moscova după ce termină Institutul Mendeleev, Alia a înțeles ce greu îi va veni să scape de Akmolinsk, de care era agățată, după cât se pare, pentru toată viața.

Singura soluție era căsătoria și singurul candidat era Șurik, deja căsătorit, chiar dacă era soț fictiv. Credea, nu știa nici ea de ce, că făcându-i un asemenea serviciu Lenei Stovba, cu care nici măcar nu fusese în relații de prietenie, el trebuia neapărat să se însoare cu ea. Și nu fictiv de data asta. Număra în gând pe degete: se iubiseră de șase ori până acum. Nu o dată, nu de două ori. Era totuși ceva serios. Adevărul e că Șurik nu se arăta prea interesat. Era ocupat până peste cap, și mamă bolnavă, și învățătură, și serviciu. Nu avea timp pentru toate, încerca ea să se convingă.

Nu avea de gând să se dea bătută și își imagina că Anul Nou era momentul potrivit pentru următoarea ofensivă. Începând de la jumătatea lui decembrie, s-a plimbat de câteva ori pe Novolesnaia ca și cum ar fi în trecere pe acolo, a dat o fugă pe la el acasă, dar nu a avut norocul să-l găsească. Vera Aleksandrovna i-a dat să bea ceai cu lapte, s-a purtat

amabil, dar a fost tot timpul cu gândul aiurea. Alia n-a putut trage nici un folos din vizitele astea. Voia să fie invitată de Anul Nou așa cum se întâmplase cu un an în urmă. Faptul că anul trecut n-o invitase nimeni îi dispăruse din minte.

În cele din urmă l-a sunat pe Șurik și i-a spus că trebuie urgent să-i vorbească. Fără să fie deloc curios, Șurik a dat fuga la Mendeleevka la unsprezece noaptea. I-a făcut chiar plăcere fuga asta scurtă, i-a plăcut și cum arătau intrarea principală și vestibulul, s-a simțit ca pușcăriașul care își ispășise pedeapsa și fusese eliberat, iar acum intra în fosta lui celulă ca un om liber.

Alia l-a întâmpinat pe scări în aceeași bluză albastră, cu o claie de păr adunată în vârful capului. L-a luat de braț. Șurik s-a uitat în jur. Ciudat, nici o față cunoscută și totuși învățase aici un an de zile...

S-au dus la fumoar sub scară. Alia a scos din geantă un pachet de țigări Femina.

— Fumezi? s-a mirat Șurik.

— Ei, mă răsfăț și eu, a răspuns Alia, jucându-se cu țigara cu filtrul auriu.

Șurik se simțea totdeauna stingherit în prezența ei.

— Care-i treaba?

— Am vrut să mă sfătuiesc cu tine în legătură cu Anul Nou.

Oricât își storsese mintea, nu găsise ceva mai abil să spună.

— Să fac poate o plăcintă sau niște salată?

A privit-o nedumerit crezând că vrea să-l invite la cămin.

— Da' eu rămân acasă cu mama, așa fac mereu. N-am de gând să mă duc nicăieri...

Era adevărat, dar nu de tot. Avea de gând ca după ora unu noaptea, după ce bea paharul obișnuit de șampanie cu mama, să se ducă la Ghiia Kignadze, unde urmau să vină foștii colegi de școală.

— Aș vrea să vin și eu la voi, dar ar trebui să pregătesc ceva...

— Bine, s-o întreb pe mama... a răspuns nehotărât Șurik.

Alia a lăsat să-i iasă un fir de fum din gura deschisă. Nu mai avea ce să spună și totuși trebuia să spună ceva...

— N-ai nici o veste de la Stovba?

— Nu.

— Eu am primit o scrisoare.

— Și?

— Nimic deosebit. Scrie că după anul ăsta universitar se întoarce, că pe fată o s-o lase probabil la maică-sa.

— Asta-i bine, a fost de acord Șurik.

— Ai auzit că se căsătorește Kalinkina cu Demcenko?

— Cine-i Kalinkina asta?

— Voleibalista din Dnepropetrovsk. Cu părul scurt...

— N-o țin minte. De la cine să aud, dacă din grupa aia nu m-am mai văzut cu nimeni în afară de tine? Doar cu Jenka vorbesc uneori la telefon...

— Da' până și Jenka are o idilă! aproape că a strigat disperată Alia.

Și n-a mai avut nimic altceva ce să spună. Șurik n-a dat nici cea mai mică atenție noutăților despre foștii colegi.

— Ah, uitam să-ți spun. Îl ții minte pe Izrailevici? Ei bine, a avut un atac de cord, l-au dus la spital. Și n-o să poată veni la sesiunea din iarnă; pe urmă poate că iese la pensie.

Șurik își amintea prea bine de matematicianul maniac care intrase până și în visele lui. Din cauza lui fugise de la Mendeleevka, reexaminarea din toamnă la matematică hotărâse totul...

— Așa-i trebuie, a mormăit el printre dinți. Da' tu ce-ai vrut să-mi spui? E ceva urgent? a pus Șurik punctul pe i revenind la tema întâlnirii.

— Despre Anul Nou, să ne punem de acord... a spus Alia dezorientată.

— Ah, da, am înțeles, a spus el nehotărât. Asta-i tot?

— Da. Ar trebui din timp să...

Șurik a condus-o galant până la stația de metrou Novoslobodskaia și a alergat acasă uitând imediat și de ea, și de noutățile ei puțin interesante. Și a uitat atât de bine, încât nu și-a amintit de discuția asta decât la unsprezece noaptea în data de 31 decembrie, când împreună cu Vera stăteau

amândoi în camera bunicii, lângă bradul aprins. Totul era așa cum își propuseseră să facă încă de anul trecut: fotoliul bunicii, șalul ei aruncat pe speteaza lui, semiîntuneric, muzică și daruri de Anul Nou sub brad...

— Cine ar putea să fie? s-a uitat neliniștită Vera Aleksandrovna la Șurik, auzind soneria.

— Oh, Doamne! E Alia Togusova!

— Iarăși.

Vera a oftat înclinându-și tristă capul.

— De ce ai invitat-o?

— Mamă! Nici prin cap nu mi-a trecut! Cum de te-ai gândit la așa ceva?

Stăteau fără să scoată o vorbă, în fața lor pe masă se aflau trei tacâmuri. Vera Aleksandrovna a bătut cu degetele delicate în masă:

— Știi ce spunea bunica într-o situație ca asta? Musafirul e trimisul Domnului...

Șurik s-a ridicat și s-a dus să deschidă. Era furios și pe el, și pe Alia. În ușă era chiar ea, cu salata și plăcinta. Se uita la el cu o privire imploratoare, zâmbindu-i fără rușine. I s-a făcut tare milă de ea.

Anul Nou era dat peste cap, și asta nu era tot. Nu avea de unde să știe până unde se poate ajunge.

Masa era frumos aranjată, dar sărăcăcioasă. Plăcinta Alici era arsă deasupra și necoaptă înăuntru. Șurik a mâncat două bucăți fără să bage de seamă. Nici Vera Aleksandrovna n-a remarcat, pentru că nu s-a atins de plăcintă. Vera nici măcar n-a încercat să se ducă la pian. Șurik suferea văzându-i chipul bosumflat. Întâmplarea grotescă de anul trecut, cu intruziunea scandaloasă a Fainei Ivanovna, avusese cel puțin ceva teatral. Nici Alia nu era în apele ei: a obținut ce-a vrut, era împreună cu Șurik și cu mama lui la masa de Anul Nou, dar nu simțea că a repurtat o victorie. Era clar că, într-o asemenea formație, a treia persoană e de prisos. La douăsprezece au ciocnit paharele. Apoi Șurik a adus ceaiul și patru prăjituri pentru care fusese de dimineață pe Arbat. După

cincisprezece minute Vera s-a ridicat și a plecat să se culce pretextând că o doare capul.

Șurik a dus farfuriile și le-a așezat în ordine în chiuvetă. Alia le-a spălat imediat fără să scoată un cuvânt. Așa cum se spală eprubetele la laborator – se înlătură complet grăsimea și se clătesc de douăzeci de ori să nu rămână nici o urmă.

— Te conduc până la metrou. Merge încă, i-a propus Șurik.

Alia i-a aruncat o privire de copil pedepsit și i-a spus disperată:

— Asta-i tot?

Șurik voia să scape cât mai repede de ea și să alerge la Ghiia:

— Altceva ce mai vrei? Vrei un ceai?

În momentul ăsta ea s-a îndreptat spre colțul de lângă ușa bucătăriei, și-a acoperit fața cu mâinile și a început să plângă cu lacrimi amare. Mai întâi încet, pe urmă mai tare. Umerii, care la început îi tresăltaseră ușor, acum i se scuturau de-a binelea, s-au auzit hohote de plâns în cascadă și un zgomot ciudat care l-a uimit pe Șurik: Alia își lovea încetișor capul de tocul ușii.

— Ce-i cu tine, Alia, ce ai?

Șurik a luat-o de umeri, a vrut s-o întoarcă spre el, dar corpul ei era ca un trunchi de copac implântat în podea. N-a putut să-l clintească.

Scotea niște sunete hârâite, ritmice, niște sughițuri sacadate, scoțând aerul afară ca și cum s-ar sufoca vlăguită.

„Parcă umflă cu pompa o cameră spartă", i-a trecut prin minte lui Șurik.

A vârât mâna între ea și ușă, dar zgomotul de cameră umflată cu pompa nu s-a întrerupt. Sunetele au devenit și mai puternice. Șurik se temea că aude mama. Era convins că nu doarme, că stă culcată cu cartea și cu mărul... Opintindu-se și mirându-se cum se împotrivește trupul ei plăpând, a smuls-o din podea, a dus-o la el în cameră și a închis ușa cu piciorul. A vrut s-o așeze pe canapea, dar ea se agăța de el cu mâinile înghețate, se contorsiona, își mișca dezordonat capul și umerii. Când a reușit s-o așeze, a făcut un

pas înapoi, îngrozit: își dădea ochii peste cap, gura i se strâmba spasmodic, mâinile îi erau crispate, era limpede că-și pierduse cunoștința...

„Salvarea! Trebuie să chem salvarea!" Șurik s-a repezit la telefon, dar s-a oprit cu receptorul în mână. Verusia se va speria groaznic... A lăsat jos receptorul, a turnat apă într-o ceașcă de ceai și s-a întors la Alia. Ea se zbătea spasmodic cu mâinile crispate, în schimb, nu mai scotea sunetele acelea de cameră de bicicletă. I-a ridicat puțin capul, a încercat să-i dea apă, dar buzele îi erau strânse zdravăn. A pus ceașca deoparte, s-a așezat la picioarele ei. A observat că-i tremură și ele în același ritm. Fustița ridicată arăta jalnic, i se zăreau picioarele subțirele sub ciorapii lăbărțați din tricot, de trei ori mai mari decât măsura ei. Șurik a încuiat ușa, i-a scos ciorapii și a început să execute procedura de resuscitare. Nu avea în arsenalul lui alte mijloace de acțiune, în schimb, acesta pe care-l avea și care îi era la îndemână și-a făcut efectul.

Ea și-a venit în fire peste o jumătate de oră. Și-a amintit că a spălat vasele, că a ajuns pe urmă pe canapeaua lui Șurik și a notat în gând cu adâncă satisfacție: „E a șaptea oară!" În timp ce se încheia la pantaloni, Șurik s-a interesat galant cum se simte. Ea simțea ceva ciudat: capul îi vuia, și-l simțea greu. A ajuns la concluzia că era din cauza șampaniei.

Metroul nu mai circula. Șurik a dus-o cu taxiul la cămin, a sărutat-o pe obraz și cu același taxi a plecat la Ghiia, fericit că a ieșit din încurcătură și că totul s-a terminat cu bine. Și-a luat de pe suflet pățania asta neplăcută.

La Ghiia petrecerea era în toi. Părinții lui plecaseră la Tbilisi, lăsându-i în grijă casa și pe sora lui mai mare, o grăsană scundă care arăta a mongolă și vorbea nedeslușit. De obicei o luau cu ei, dar de data asta n-au putut: era răcită și se știa că răcelile ei erau urmate de complicații grave. Pe lângă foștii colegi de școală, Ghiia mai invitase și câțiva colegi de la institut și, cum se întâmplă adesea, erau fete din belșug, iar de dansat, dansau mai degrabă în grup. Șurik a nimerit tam-nisam în hora asta și a dansat cu entuziasm un

rock-and-roll sau ceva ce el numea așa, întrerupându-se doar pentru băutura care curgea în valuri. Bea, dansa și simțea că tocmai de așa ceva are nevoie ca să scape de spaima asta care nu-l mai încercase până acum și care i se cuibărise undeva în fundul sufletului, la așa o adâncime, încât nici măcar nu bănuise că există. Ca și cum în casa în care trăia și pe care o știa până la ultima cărămidă mai ieșise la iveală o pivniță tainică...

O parte din coniacul gruzin adus în cisterne de la Tbilisi la Moscova pentru chiolhanuri locale era consumată de prietenii gruzini ai directorului fabricii de coniac. Canistra de douăzeci de litri primită în dar se afla în bucătărie. Coniacul nu era chiar prost, deși era departe de a fi bun, dar cantitatea era atât de mare, încât calitatea nu mai avea nici o importanță. Era același coniac cu care-l tratase Valeria Adamovna, provenea din aceeași sursă. Șurik bea coniacul cu stacana, și nu cu paharul de coniac umplut pe sfert, chinuindu-se să scape cât mai repede de obsesia Aliei cu ochii dați peste cap și cu picioruşele chircite zbătându-i-se spasmodic.

Într-un ceas a atins culmea beției, iar timp de patruzeci de minute s-a aflat în starea aceea fericită de dragul căreia milioane de oameni toarnă în ei de mii de ani apa de foc care preface în cenușă trecutul umbrit de eșecuri fără număr și viitorul amenințător. Stare fericită, dar de scurtă durată, din care Șurik a păstrat câteva amintiri: sora grăsună a lui Ghiia cu fețișoara lată și radioasă, care țopăia în jurul lui fără să țină seama de ritmul muzicii, fata înaltă cu părul lung, îmbrăcată în albastru, cu o plăcintă mușcată puțin, pe care i-o îndesa în gură, colega lui de clasă, Natașa Ostrovskaia, care se îngrășase și care-l tot sâcâia arătându-i inelul de logodnă, și din nou grăsuna scundă trăgându-l stăruitor de mână undeva.

Și-a mai amintit că vomitase la closet și se bucurase că nimerește fix în mijlocul vasului fără să greșească ținta nici măcar cu un milimetru. Din momentul acela nu și-a mai amintit nimic până în clipa când s-a trezit pe patul îngust dintr-o cameră necunoscută. Era o cameră de copil, judecând

după numărul jucăriilor de pluș. Picioarele îi erau strivite de ceva, era sora lui Ghiia, care dormea pe ele cu un urs mare de pluș în brațe.

Și-a tras cu grijă picioarele de sub perechea înduioșătoare de-a dreptul. Grăsuna a deschis ochii, i-a zâmbit vag și a adormit din nou. O bănuială tulbure i s-a strecurat o clipă în suflet, dar a alungat-o imediat fără vreun efort. S-a ridicat din pat. I se învârtea capul. Îi era sete. Picioarele îl dureau tare, naiba știe de ce. S-a dus la bucătărie. Aici era peste tot o murdărie de nedescris: podeaua lipicioasă, farfurii și pahare sparte, mucuri de țigară și resturi de mâncare... Pe covorul din sufragerie, înveliți cu paltoane și cu cearșafuri de plapumă de un alb sfidător, dormeau un număr imprecis de musafiri.

Șurik și-a înhățat scurta, care, spre norocul lui, zăcea în mijlocul vestibulului, și a șters-o. Cât mai repede, acasă la mama.

Alia era mulțumită de victoria repurtată de Anul Nou. S-a sculat târziu, s-a trezit că e singură în cameră. Colegele plecaseră care-ncotro.

Șurik nu s-a mai arătat. L-a sunat din nou, l-a invitat o dată la teatru, altădată l-a rugat să-i care un frigider la cămin: o funcționară de la catedră îi dăduse frigiderul ei vechi. Șurik s-a prezentat, a ajutat-o. A plecat în graba mare... Alia era necăjită: nu ieșea nimic din legătura asta amoroasă. Începea sesiunea, avea de gând să-l sune, dar se temea să nu strice totul definitiv.

Au luat-o pe urmă să lucreze la comisia de înscriere. Chiar ea primea actele de la absolvenții de liceu, îi examina cu un ochi priceput, le scria repartiția pentru cămin și își amintea de fiecare dată că nu mai departe de acum doi ani abia se târâse până aici cu geamantanul acela groaznic, cu tălpile roase până la sânge. O încerca un sentiment de mândrie că acum se află departe de timpul și locul acela, așa cum e departe cerul de pământ.

Cantina de la institut nu era deschisă vara, așa că Alia se ducea la brutărie și cumpăra covrigi pentru toată comisia. Odată a traversat strada pe roșu și a fost lovită de o mașină. Nu-și amintea deloc cum s-a întâmplat. Când și-a revenit, în jurul ei era multă lume adunată. Șoferul care o lovise se suise valvârtej în prima mașină care-i ieșise în cale.

Coastele îi erau toate întregi, dar o durea șoldul, iar piciorul stâng îi era julit. Doi milițieni au încheiat procesul-verbal. Ea era și victimă, și contravenientă. A rugat să nu fie chemată salvarea, a spus că nu i s-a întâmplat nimic grav. Unul dintre milițieni, cu părul blond decolorat și prăpădit ca vai de el, s-a aplecat spre ea și i-a spus:

— E mai bine pentru tine dacă vine salvarea.

Dar Alia s-a temut c-o vor ține mult timp în spital și își va pierde slujba. I-a spus milițianului că lucrează ca secretară la comisia de înscriere și că nu vrea nici în ruptul capului să piardă vremea în spital. Pe albinos îl chema Nikolai Ivanovici Krutikov, a dus-o cu mașina miliției la cămin. Era plutonier, dar nu sectorist, cum crezuse ea, ci agent de circulație.

Pe urmă, după ce s-au cunoscut îndeaproape, i-a explicat de ce era mai bine să vină salvarea. Nikolai Krutikov era și el venetic, dar nu din ținuturi îndepărtate, ci din aceeași regiune, și locuia la căminul pentru milițieni. După armată intrase în miliția moscovită și se socotea un om norocos. Urma să primească în curând o cameră, iar dacă se căsătorea, se făcea cu o garsonieră.

Lucrurile n-au mers chiar atât de repede. Au primit garsoniera abia peste doi ani. Un an au mers la cinematograf, iar Alia nu i-a permis nici un fel de intimitate: se făcuse fată deșteaptă. Numai după ce s-au căsătorit, a iubit-o așa cum trebuie, ca Enrique pe Lenka Stovba. Au locuit cu chirie un an pe străduța Pîhov, s-au mutat pe urmă într-o garsonieră în spatele gării Saviolovsk. Totul a mers ca pe roate, nici că putea visa la ceva mai bun: când a venit momentul să se întoarcă la Akmolinsk, Alia era deja măritată, înregistrată la miliție cu drept de rezidență, însărcinată și înscrisă la doctorat.

Doar o singură dată a ajuns Alia la Akmolinsk, la înmormântarea mamei. De Șurik nu-și mai amintea, la ce bun să-și aducă aminte de eșecuri?! Din toată povestea asta a rămas doar ceaiul englezesc. A cumpărat un vas pentru lapte, bea ceai cu lapte, iar biscuiții i-a mutat din pachet într-un vas mic. Are de gând să-și înscrie fetița, când va mai crește, la școala de muzică. O fetiță tare bună!

34

Sezonul estival a fost unul foarte reușit pentru Vera Aleksandrovna. Au închiriat casa de vacanță de la aceeași proprietăreasă, Olga Ivanovna Vlasocikina. Aici își petrecuseră toate verile de când se născuse Șurik, cu excepția unei perioade foarte scurte. Nu ocupau acum corpul de camere în care locuiseră înainte – cele două camere din față cu verandă –, ci o parte a casei mult mai modestă care dădea în spate, unde se aflau o cameră cu terasă și o bucătărie separată. Deși spațiul era mai mic, noul loc era mai comod. În ajunul instalării lor, Șurik cărase din magazia unde familia își păstra lucrurile trebuincioase pentru vacanță mobila transportată aici în vremea marii mutări din străduța Kamergherski pe strada Novolesnaia. Mare nebunie să te muți dintr-o singură cameră, împărțită și ea în compartimente, într-o locuință cu trei camere și să-ți rămână un surplus de mobilă. Mobila de prisos consta în câteva scaune vieneze, o pereche de etajere, o masă pliantă care-și pierduse calitatea de masă pentru musafiri... Toată averea asta mutată de două ori, păstrată intactă de proprietăreasă, a fost așezată acum în noua cameră. Mobila le-a amintit lui Șurik și Verei Aleksandrovna de Elizaveta Ivanovna: obiectele astea nu știau de moartea ei, părea că o așteaptă scaunul cu albăstrele ca petele de cerneală, brodate pe tapițeria de pe spetează. Cu toate că acum, după doi ani, durerea pierderii se mai vestejise, ca de altfel și albăstrelele...

Acum pe scaunul ăsta stătea Irina Vladimirovna, vechea prietenă a Verei, care îi era rudă de departe. Fiică de negustor, femeie singură, ascunzându-și toată viața originea, Irina se stabilise departe de Saratovul natal, într-o suburbie a Moscovei, la Maloiaroslaveț, lucrase, ca Șurik, la o bibliotecă, iar acum, ieșind la pensie, acceptase cu bucurie propunerea Verei să locuiască cu ea în casa de vacanță. Irinei i se părea că Vera e o ființă superioară încă de pe vremea când aceasta era tânără artistă. Eșecurile din viața prietenei nu reușiseră în nici un fel să-i clatine respectul pentru ea, în care se afla și o umbră de umilință.

Șurik s-a bucurat și el: prezența unei prietene care să-i țină mamei companie era o mare ușurare. Călătoria zilnică cu trenul arhiplin îi răpea mult timp, iar acum, datorită Irinei Vladimirovna, putea să nu înnopteze la casa de vacanță în fiecare zi. Venea cu alimente o dată la două zile, uneori și la trei-patru zile. Irina, care trăise toată viața, dacă nu în sărăcie lucie, oricum la mare strâmtoare îndurând lipsuri de toate felurile, se ocupa cu pasiune de gătit în stil mare: alimente erau după pofta inimii, chiar prea multe, iar ea cocea, fierbea și prăjea înăbușit cu mare entuziasm, întocmai ca Elizaveta Ivanovna. Vera Aleksandrovna, obișnuită să mănânce puțin și cu gândul aiurea, o smulgea cu greu pe Irina Vladimirovna din bucătărie ca să se plimbe cu ea până la lac sau până la pădurea de mesteceni... De obicei ea se împotrivea, iar Vera se plimba singură, făcea gimnastică pentru respirație într-o poiană ascunsă, alternând inspirațiile lungi, ca să golească plămânii încărcați la refuz, cu expirații scurte și energice. Simțea afluxul de sănătate în tot corpul și îndeosebi în gâtul vătămat de operație. În timpul ăsta, Irina curăța cu frenezie, amesteca și freca de să iasă untul din toate. Înainte să vină Șurik așeza masa, plăcinta caldă se fleșcăia de umezeală sub două șervete, în pivnița adâncă se închega piftia pusă pe gheață, compotul se odihnea acoperit bine cu un capac.

Șurik sosea la apusul soarelui, se spăla pe mâini într-un vas rudimentar pentru spălat și scotea din magazie bicicleta

veche primită în dar de la bunica la treisprezece ani: îi venea mereu cheful să dea o tură în jurul lacului și să facă o baie. Umfla șerpii de cauciuc, ștergea aripile murdare cu o pijama de copil aruncată de mult timp la cârpe, savurând dinainte plăcerea trepidațiilor când va trece peste rădăcinile care brăzdează poteca roșiatică, bucurându-se la gândul că va prinde viteză când o va lua la vale, că va simți din plin aerul care îi atinge fruntea și îl face să se înfioare... Irina însă îl ruga aproape cu umilință să mănânce mai întâi pentru că totul e cald, că se răcește, iar el se lăsa înduplecat și se așeza la masă. Iar ea încremenea în spatele lui având aerul unei găini gata să se apuce de ciugulit grăunțe, îi vâra iute sub nas ba o ridiche, ba solnița, ba încă o bucată de plăcintă, iar el se îndopa ca o pisică flămândă cât pe ce să aţipească la masă cu burta plină.

— Mulțumesc, tușică, mormăia Șurik.

Simțindu-se vinovat față de bicicletă, o ducea neplimbată înapoi în magazie, le săruta pe băbuțe și cădea lat pe divanul plin de gloduri, cufundându-se într-un somn adânc.

Irina punea apă caldă într-un lighenaș, spăla îndelung vesela bolborosind ceva abia auzit. Vorba îi era timidă: nefiind obișnuită în singurătatea ei cu interlocutori, bolborosea lansându-se într-un nesfârșit monolog.

Nu deschidea bine ochii că și începea litania de dimineață, că e vreme bună, că laptele e minunat, că a dat cafeaua în foc, că s-a rătăcit cine știe unde cârpa de praf, că nu e bine spălată ceașca și ce model drăguț are farfurioara. Spre seară vorba îi era mai înceată din cauza oboselii și, cu toate acestea, vorbea și iar vorbea – că soarele a apus, că s-a întunecat și se ridică umezeala din pământ, că miroase tutunul de lângă fereastră, da, da, miroase... Și dându-și brusc seama întreba:

— Nu-i așa, Vera?

De mult nu mai simțea nevoia să aibă un interlocutor și nu aștepta răspunsul.

Vera era foarte mulțumită de compania ei. Deși Irina era mai tânără cu doi ani, în viața de toate zilele lucrurile se

aranjaseră într-un mod care Verei îi era familiar: ca și cum Elizaveta Ivanovna îi trimisese la timp un înlocuitor să facă de mâncare, să facă curat, să aibă grijă... Numai cu Șurik nu putea să stea de vorbă. Apărea fulgerător și adormea la fel, așa încât Vera nu reușea să discute nenumăratele noutăți culturale din anul acela: că l-au tradus pe Scott Fitzgerald, că Robert Stouroua a pus în scenă *Cercul de cretă caucazian*, că urmează să vină la Moscova celebrul teatru de păpuși din Milano... Deși lucrase la bibliotecă, Irina Vladimirovna era atât de buimăcită de avalanșa de produse alimentare, încât nu avea cum să se ridice la înălțimea preocupărilor culturale ale rudei sale.

Dimineața Șurik sărea din pat la auzul ceasului deșteptător, mânca micul dejun, lung cât o zi de post, pregătit de harnica Irina, și alerga la tren. Seara îl aștepta Valeria cu berzele zburându-i pe spate și pe piept, iar el își ținea făgăduiala – onest, sârguincios, conștiincios, așa cum îl învățase bunica lui, să își achite toate obligațiile.

La vremea aceea Vera îi mărturisise deja că nu și-ar fi îngăduit niciodată o legătură amoroasă cu un puștan, dacă nu ar fi dorit de mult timp să nască un copil. Șurik se fâstâcise: avea deja un copil la activ.

— E ultima mea șansă. E cu putință să-mi refuzi ceea ce natura însăși reclamă? șoptise înfocată Valeria.

Șurik nu s-a împotrivit la ceea ce voia natura. Toată vara a trudit fără pic de odihnă pentru binele naturii, iar la sfârșitul lui august Valeria i-a spus că truda lui a fost încununată de succes – e însărcinată. Când medicul ginecolog a consultat-o și a confirmat sarcina de șapte săptămâni, și-a amintit de legământul făcut și a hotărât ca de data aceasta să-și țină cuvântul dat în fața lui Dumnezeu. A plâns toată noaptea: recunoștința, amărăciunea că renunță de tot la iubirea bărbaților – așa vedea ea lucrurile atunci –, visul să aibă o fetiță și spaima să aducă pe lume un copil a cărui concepere și naștere îi erau interzise cu desăvârșire, dată fiind infirmitatea

ei, toate acestea s-au topit într-un talmeș-balmeș lacrimogen. Dar erau mai degrabă lacrimi de fericire...

La sfârșitul vacanței de vară, Valeria i-a comunicat lui Șurik că nu se vor mai întâlni și i-a făcut cadou ca amintire o gravură din colecția tatălui ei: *Întoarcerea fiului rătăcitor* de Dürer. Șurik nu a înțeles aluzia, a primit cu smerenie vestea despărțirii și cadoul fără să se amărască prea tare. Valeria nu l-a mai invitat acasă la ea.

La serviciu o vedea destul de rar pe șefa lui: ea își petrecea mare parte din timp în biroul ei, iar Șurik lucra acum la fișier... Când se întâlneau pe coridor, Valeriei Adamovna îi străluceau ochii albaștri în timp ce îi arunca priviri pline de înțeles și îi zâmbea în fugă ca și cum nu ar fi fost nimic între ei. Iar pe el îl cuprindea o căldură plăcută, simțindu-se mulțumit că își făcuse bine treaba: știa că îi e recunoscătoare...

35

Apartamentul din Moscova era neîngrijit și plin de praf, arăta de parcă nu ar fi fost locuit. Irina Vladimirovna, care se întorsese împreună cu Vera de la casa de vacanță, s-a apucat imediat de curățenie cu cârpa umedă. Trei zile întregi s-a târât pe brânci cu cârpa bolborosindu-și litania fără sfârșit: ghemotocul de praf s-a pitit chiar în colț, acum o să-l scoatem de-acolo... parchetul e bun, de stejar, da' are o crăpătură sub plintă... e timpul să spălăm cârpa, e de-a dreptul neagră... și de unde să se fi adunat atâta murdărie...

Vera a coborât afară cu o carte, s-a așezat pe bancă. Nu avea chef de citit. Se topea la căldura soarelui cu gâtul acoperit cu eșarfa de voal care o ferea de razele ucigătoare interzise de medici.

„Păcat că am plecat așa devreme de la casa de vacanță", s-a gândit toropită de căldură. „Mama stabilise o dată pentru totdeauna ordinea lucrurilor – să plecăm în ultima duminică

din august ca să ne pregătim de începerea anului școlar. Trebuia să stăm până se strică timpul..."

— Bine ați venit! Bine ați venit acasă, Vera Aleksandrovna!

În fața ei stătea semeț Mihail Abramovici, cu palma întinsă pentru o strângere de mână sinceră, tovărășească. Vera Aleksandrovna s-a dezmeticit după baia de soare, și-a văzut vecinul în pantaloni de doc, cu o cazacă ucraineană decolorată și cu nelipsita tichie roșie.

„Parcă e un personaj dintr-un film comic de dinainte de război", s-a gândit Vera.

— Permiteți-mi să mă așez lângă dumneavoastră.

Și-a găsit în sfârșit locul la marginea băncii și s-a așezat cu o mișcare precaută, de om suferind de hemoroizi.

— Totul e în regulă! i s-a adresat mulțumit. O minune de local! A murit Varvara Danilovna de la etajul șapte, iar fata ei a făcut cadou comitetului de bloc un pian minunat. Trebuie doar acordat puțin și cu asta, gata! E deja gata și orarul: luni e adunarea consiliului de administrație, miercuri e comisia noastră de revizie, vineri doctorul Bruk dă consultații gratuite pentru locatarii din imobil. Iar dumneata să alegi ce zi dorești și va fi ziua dumitale! Poți să organizezi un cerc pentru copii, poate un cerc de teatru sau unul de muzică! Cum vrei dumneata. Cum rămâne, deci?

Avea un aer triumfător.

— O să mă gândesc, a spus Vera Aleksandrovna.

— Ce-i de gândit aici? Marți e a dumitale. Sau poate joi, sau sâmbătă?

Era plin de entuziasm văduvul ăsta, iar zelul cu care se punea în slujba comunității era amplificat de înfățișarea plăcută a doamnei acesteia drăguțe și cultivate, care avea un aer atât de tineresc.

„O comoară, o adevărată comoară", s-a gândit Mihail Abramovici, „dacă aș fi întâlnit o asemenea femeie în tinerețe..."

Seara târziu, la cină, Vera i-a povestit lui Șurik de întâlnirea cu Mihail Abramovici. Nu îi scăpase admirația de bătrân îndrăgostit, dar i se părea că e atât de comic în cazaca

lui cusută cu punct în cruce cu floricele și cu tichia unsuroasă după atâția ani în care îl slujise stându-i pe chelie...

De data asta Șurik nu a turnat gaz peste foc, neavând chef să întrețină conversația purtată de obicei în zeflemea. A terminat dus pe gânduri pârjoala pregătită de Irina Vladimirovna din trei feluri de carne, așa cum scrie la carte, s-a șters la gură și a spus neașteptat de serios:

— Da' ideea nu-i așa de rea, Verusia!

Irina, care timp de trei luni fusese doamnă de companie și nu avusese măcar o dată o părere personală, a lăsat brusc pata de pe plită, invizibilă pentru restul lumii, pe care o ștergea atentă cu o cârpă albă:

— Și copiii, copiii, Verocika! Ce bucurie ar fi pentru ei! Cu cultura ta! Cu talentul tău!

Pe obraji i-au apărut niște pete roșii.

— Ai putea să ții cursuri și la institut, și la academie! Atâtea lucruri știi și despre artă, și despre muzică, nu mai spun despre teatru! Uită-te ce pedagog a fost răposata Elizaveta Ivanovna, câți oameni a învățat, iar tu degeaba ești talentată. Nu servește la nimic! E păcat să nu dai lecții!

Vera a izbucnit în râs. Nu o văzuse niciodată pe Irina atât de pasionată.

— Ce tot spui, Irișa? Ce ți-a venit să mă compari cu mama? Mama a fost un adevărat pedagog, iar eu sunt o actriță ratată. O muziciană care nu și-a terminat studiile. O contabilă mediocră. Și infirmă pe deasupra!

Ultimele cuvinte le-a pronunțat chiar cu oarecare sfidare.

Irina și-a lovit palmele uimită, scăpând din mâini cele două cârpe:

— Cum așa? Câte lucruri interesante am auzit vara asta de la tine! Ești o comoară de înțelepciune! Spune-i tu, Șurik! Ești tobă de învățătură! Cine își mai amintește azi de dansul antic? Tu povestești de parcă l-ai văzut cu ochii tăi! Cât privește cunoștințele tale despre filozofia dansului...

— Euritmia, i-a șoptit Vera Aleksandrovna.

— Chiar așa! Și toate câte le povestești despre dansurile sacre! Ai pur și simplu o bibliotecă în cap! Și despre Isadora Duncan!

Irina a luat cârpele scăpate pe podea și a închis subiectul:

— E de datoria ta! Eu așa cred, că pur și simplu e de datoria ta să dai lecții.

A doua zi, la intrarea în imobil și afară, atârna un anunț scris cu cerneală violet pe hârtie de ambalaj: „Cercul de cultură teatrală își începe activitatea în localul administrației, marțea de la ora 7 seara. Cursurile le ține Vera Aleksandrovna Korn. Sunt invitați copiii de vârstă școlară. Se recomandă!"

Mihail Abramovici nu s-a putut abține să nu scrie ultima exclamație care a înlocuit anunțul lui preferat „Se interzice!", dar tonul amenințător a rămas.

Cu ideea asta de-a dreptul ridicolă – cercul subteran de cultură teatrală ținut în subsolul imobilului –, viața Verei a luat un curs nou. La drept vorbind, viața ei a început să se schimbe din momentul când i-au scos tiroida hipertrofiată care îi otrăvea corpul și îi submina moralul. Iar cercul ăsta, care se născuse numai și numai la presiunea de esență comunistă a lui Mihail Abramovici și din cauza prostiei lui bine intenționate, a obligat-o pe Vera să se întoarcă la lucrurile care o interesaseră în tinerețea ei. Era ca și cum s-ar fi întors în patria ei dragă după o lungă absență.

Acum, după ce își făcea gimnastica de dimineață fără să se grăbească, după ce își lua fără să dea zor micul dejun, își pudra nasul, se îmbrăca gândindu-se îndelung cu ce anume și pleca la bibliotecă. Nu așa devreme ca Șurik și nu la Biblioteca Lenin, ci la biblioteca teatrului, și nu în fiecare zi, ci de trei ori pe săptămână. De mult timp era înscrisă acolo, avea multe cunoștințe, dar acum și-a ales un loc în sala de lectură la a doua masă de la fereastră, unde să stea mereu și unde nu era curent. Era locul ei personal, se simțea bine acolo. Numai în timpul sesiunilor locul era ocupat de alții. Evita să vină în cele trei sau patru săptămâni când studenții

la teatru citeau cărți în draci. În cazul ăsta împrumuta cărți pe permis. Nu putea lua pe permis revistele vechi care o interesau, le primea numai în sala de lectură.

Uneori Șurik trecea s-o ia de la bibliotecă și se duceau împreună la magazinul Eliseev, cumpărau una dintre delicatesele pe care altădată le aducea acasă Elizaveta Ivanovna. După ce umblau o vreme fără rost unul lângă altul, plecau acasă cu două troleibuze: la început de-a lungul străzii Gorki, apoi trei stații până la Butîrski Val. Vera Aleksandrovna nu suporta metroul – se sufoca și devenea nervoasă.

— Când intru în metrou, mă apucă imediat tiroida, îi explica lui Șurik.

El însă nu avea nimic contra călătoriei extrem de lungi. Nu se plictisea niciodată cu mama lui. Ea îi povestea pe drum ce citise în legătură cu istoria teatrului, iar el o asculta cu toată înțelegerea unui fiu iubitor.

Vera își lua notițe într-un caiet și își pregătea lecțiile cu elevele ei micuțe. La cercul de teatru veneau numai fete. Cei doi băieți care veniseră la lecții în momente diferite nu rezistaseră în poiata asta numai cu fete. Singurul tânăr care venea la lecții era Șurik. La început a venit să o sprijine moral și să aranjeze scaunele. Pe urmă i-a intrat în obicei: seara de luni, după terminarea cursurilor, aparținea Matildei, iar marți era exact ziua când nu avea cursuri și și-o consacra cercului de teatru.

Serile de sâmbătă și duminică erau consacrate cu bună-știință mamei, un fapt hotărât o dată pentru totdeauna. Fără nici un fel de discuție. Spre mulțumirea lor reciprocă. Se întâmpla uneori ca Șurik să o anunțe că se duce la o zi de naștere sau în vizită la unul dintre cei doi prieteni – Jenia sau Ghiia. O anunța scuzându-se cu un aer vinovat și Vera, mărinimoasă, îl lăsa să plece. Dar se întâmpla să facă unele ajustări de program: îl ruga să o conducă mai întâi la teatru sau, dimpotrivă, să o aștepte după spectacol... Era dreptul ei incontestabil, nici prin cap nu îi trecea lui Șurik să se împotrivească.

Vera Aleksandrovna a afirmat la cerc chiar de la prima lecție că teatrul e o artă superioară celorlalte arte pentru că în ea e totul: literatura, poezia, muzica, dansul și artele plastice. Și preda conform acestei concepții: făcea exerciții de gimnastică cu elevele, le învăța să se miște în ritmul muzicii, să respire, să recite cu voce tare. Elevele interpretau pantomimă, jucau mici piese hazlii – o întâlnire după o lungă despărțire, o ceartă, o mâncare groaznică ce trebuia neapărat mâncată...

Se jucau, se amuzau, se bucurau.

Elevele o adorau pe Vera Aleksandrovna și pe Șurik în același timp. Una dintre ele, Katia Piskariova, o fată de paisprezece ani posomorâtă, urâtă, adusă de spate, cu ochii holbați și cu gura strâmbă, fiica președintelui cooperativei care se ocupa cu fondul de locuințe, se îndrăgostise de el, nu glumă. Până și Vera Aleksandrovna, ocupată până peste cap cu lecțiile, observase privirea tristă a fetei îndreptată fix în direcția lui Șurik. Din fericire, fata era atât de sfioasă, încât nu reprezenta un pericol real pentru Șurik.

Poate că era prima oară când Vera își trăia viața după pofta inimii: lângă ea se afla bărbatul devotat ei cu totul, iubitor și atent, iar ea se ocupa exact cu ceea ce nu îi fusese dat să se ocupe în tinerețe. Acum totul se aranjase atât de bine fără să facă nici cel mai mic efort, iar starea ei de sănătate întotdeauna precară se îmbunătățise tocmai la anii când celelalte femei de vârsta ei trec printr-o seamă de modificări hormonale neplăcute în urma cărora le pică părul din locurile unde ar fi normal să rămână și le cresc în dezordine smocuri albe răzlețe pe bărbia fleșcăită.

Și pe lângă toate acestea, răspunderea pentru studiile lui Șurik, care căzuse în sarcina ei după moartea Elizavetei Ivanovna, își găsise singură rezolvarea: băiatul învăța la seral și în plus scăpase de armată fără eforturi notabile, pentru că întreținea o mamă infirmă. Lucrurile mergeau ca pe roate. Pentru prima oară în viață totul se aranjase cum nu se poate mai bine...

36

Tragedia cea mai mare era cu pantofii. Îmbrăcăminte se mai putea cumpăra, puteai să ți-o coși, să ți-o împletești, să îi schimbi fața întorcând-o pe dos, s-o faci la urma urmei din ceva vechi, dar pantofii erau o mare problemă pentru toți și mai ales pentru Valeria. Avea piciorul stâng mai scurt și, în plus, era cu un număr și jumătate mai mic decât dreptul și făcut ferfeniță de atâtea operații. La fluierul piciorului purta un fel de aparat – un mecanism complicat din piele tare, metal și niște curele împletite. Piciorul era plin de la talpă până la șold de cicatrice mai adânci, mai la suprafață, mai vechi, mai noi – cronică a bolii și a luptei împotriva ei. Piciorul drept nu era mutilat, dar, purtând pe el toată greutatea corpului, era plin de o rețea de vene albăstrui și arăta mult mai scofâlcit decât trupul alb și neted. De altfel Valeria nu își arăta nimănui picioarele în nici o împrejurare. Cu pantofii era altă treabă. Din momentul când se mutase la Moscova, își făcuse pantofi la un cizmar renumit, îl chema Aram Kikoian. Îl găsise răposata mamă vitregă.

„Profesorul să fie neamț, doctorul – evreu, bucătarul – francuz, cizmarul – armean, amanta – poloneză", glumea tatăl Valeriei și se străduise să se conformeze acestor principii când împrejurările nu îi fuseseră potrivnice. Aram, cizmarul armean, nu executa încălțăminte ortopedică, la el veneau soțiile înalților demnitari și actrițele celebre, dar făcea o excepție pentru micuța Valeria. Îi meșterea două perechi pe an din cel mai bun material, îi construia fiecare pereche ca pe o corabie: cu planuri, cu schițe, de fiecare dată gândind îndelung la construcția în ansamblu și modificând vechiul calapod, dându-și silința, dacă nu să facă niște pantofi perfecți, măcar să se perfecționeze el însuși. Îi meșterea o mică tanchetă, pentru pantoful stâng întindea pielea – un centimetru și jumătate pe dinăuntru, un centimetru și jumătate la talpă. Și pingeaua pe care o punea la talpă era ceva special. Treabă de bijutier, ce mai...

Era o persoană ciudată: locuia în comun la podul Kuznețk, avea o cameră la demisol, o cocină de porci mirosind a clei și a piele, era bogat, umbla îmbrăcat ca un cerșetor, mânca în fiecare zi la restaurantul Ararat, nu dădea niciodată bacșiș, în schimb îi făcea uneori cadouri scumpe șefului de sală. Câștiga mult la cărți, dar mai și pierdea. Nu fusese căsătorit niciodată, întreținea două familii ale surorilor lui de la Erevan, dar el personal nu fusese niciodată acolo, iar pe surorile și nepoții lui nu îi lăsase să îi calce pragul. Era de statură potrivită, iar înfățișarea lui era una oarecare: un bătrân armean costeliv, cu nas mare și cu sprâncene stufoase. Îi plăceau femeile slave, blonde, planturoase, cu ochii albaștri, iar dacă le vedea cu coada împletită înfășurată în jurul capului, înnebunea de-a dreptul. Se zvonea că se culcă cu clientele lui, se vorbea chiar de nume cunoscute în toată Uniunea Sovietică. Dar dovezi în legătură cu subiectul ăsta nu existau. Tinerele prostituate veneau la el fără să se ascundă, era prieten cu ele, le dădea bani, iar ce se întâmpla pe covorul tocit care acoperea canapeaua nu știa nimeni... Lumea vorbea... vorbea...

Aram o adora pe Valeria. Ea îi spunea nenea Aramcik, el îi spunea Adamovna. Era foarte pe gustul lui chiar dacă nu avea nimic de-a face cu genul de blondă preferat de el. Ca un adevărat oriental, avea mare respect pentru virginitate și, abia după ce Valeria s-a măritat, și-a manifestat interesul pentru ea ca bărbat.

Odată, punându-i pantofii noi în picioarele schiloade, a rugat-o:

— Sunt bătrân, Adamovna, n-o să-ți fac nimic, da' fă-mi un pustiu de bine și arată-mi ce ai acolo.

Îl interesau sânii ei. Valeria a făcut ochii mari, a izbucnit în râs, iar pe urmă și-a descheiat bluza și, ducându-și mâinile la spate, și-a scos sutienul.

— Ai, ai, ai, ce frumusețe! s-a entuziasmat nenea Aramcik.

La vremea aceea era bătrân și nu prea, avea doar cincizeci de ani.

— Să nu mă atingi. Mă gâdil groaznic, a spus Valeria și și-a pus sutienul și bluza.

Din clipa aceea a început s-o prețuiască mai mult și nu a mai avut niciodată o asemenea dorință. Odată i-a spus vecinei, tușa Katia Tolstova, atunci când aceasta se ținea scai de el, cuprinsă de gelozie fără să existe vreun temei (își făcea ea niște planuri în privința lui și avea impresia că sunt destul de întemeiate):

— M-aș fi însurat cu o singură fată. Da' e șchioapă, iar cu o șchioapă nu pot. S-ar uita oamenii la mine și m-ar arăta cu degetul. Uite-l pe Aram cu șchioapa lui. Nu pot, am și eu mândria mea.

Chiar la sfârșitul toamnei, Aram i-a meșterit Valeriei o pereche de ghete pentru iarnă, unele maro, din piele fină, cu cataramă pe căpută, cu o dublură subțire sub cataramă, ca să nu îi chinuie piciorul. Dar în sezonul care a urmat, deși iarna era în toi, Valeria nu a mai purtat ghetele noi. Din luna a treia de sarcină au internat-o într-un spital clinic ca să își păstreze sarcina și cu ocazia asta i-au făcut capul calendar că nu are voie să aducă pe lume un copil, că nu poate naște pe cale naturală, că trebuie să facă cezariană. Și, lucrul cel mai important, că în timpul sarcinii copilașul mănâncă așa de mult calciu din corpul mamei, că bietele ei oase se decalcifiază, articulațiile șoldurilor cedează și ea rămâne oloagă pe viață. Și, în plus, nu e așa de sigur că vor putea salva copilul.

Valeria a zâmbit doar și a rămas fermă pe poziție. O ținea una și bună că se înțelesese cu Dumnezeu și îi promisese că, dacă are parte de copil, nu va mai păcătui pe viitor, că ea și-a ținut cuvântul, a încetat imediat să se mai vadă cu iubitul ei tânăr, iar acum e ferm convinsă că Dumnezeu va fi corect și se va purta așa cum trebuie. Așa că nici nu voia să audă de avort. Oricât o speriau doctorii cu consecințele grave, ea era mereu cu zâmbetul pe buze, când radioasă, când amuzată, când cu un aer de-a dreptul tâmp.

A stat în spital două luni, pe urmă au lăsat-o să plece acasă, dar i-au recomandat să stea în pat. Burta i-a crescut

foarte repede. La unele femei însărcinate în cinci luni nu se observă nimic, în schimb Valeria avea o moviliță care îi crescuse chiar de sub sâni. Tare mai voia să iasă la plimbare. A sunat-o pe prietena ei, aceasta a venit de îndată și a scos-o pe Valeria la plimbare. Era o iarnă cumplit de geroasă, a reușit cu chiu, cu vai să se încalțe cu ghetele noi, iar picioarele umflate i-au înghețat pe loc. Valeria l-a sunat pe Aram, i-a spus că ghetele de anul trecut o strâng și l-a întrebat dacă poate să le lărgească puțin.

— Cum de nu? Pentru tine fac orice. Vino!

A venit cu prietena ei, i-a spus să o aștepte în taxi. A intrat în cămăruța lui Aram, îmbrăcată într-o șubă enormă, cu burta înainte. Nu a apucat să își scoată șuba că el a și observat. A izbucnit în hohote de râs, s-a apucat să se tânguie. I-a cerut să îl lase să îi atingă burta.

— Ai! Ai! Ai! Bravo, Adamovna! Iar te-ai măritat! Și nu cu mine!

Valeria nu a stat să îi explice ca să nu îl amărască, lasă-l să creadă că s-a măritat...

A desfăcut pachetul în care se aflau ghetele noi și le-a pus pe masă.

— Ce-mi arăți ghetele, ce, nu le-am mai văzut? Să văd picioarele!

Ea s-a așezat pe băncuță, el s-a aplecat, i-a desfăcut șireturile de la ghetele vechi, a scos din ele branțurile umede, a pipăit cu degetul căputa umflată așa cum face doctorul. Pe urmă s-a apucat să examineze ghetele noi pe toate părțile – le-a apăsat, a tras de ele, și-a frământat mintea cum să le lărgească.

— Uite ce-i, Adamovna! Le mai întind, mai iau din blană puțin, uite de aici, de deasupra. O să vezi că țin cald. Îți trebuie ghete călduroase să plimbi copilul. Călduroase o să rămână. Sună-mă săptămâna viitoare și vino. Hai să te sărut.

Și s-au despărțit. Dar nu pentru o săptămână, ci pentru mai mult. Valeria a făcut angină, poate că nu una adevărată, dar a durut-o gâtul și s-a ferit să iasă afară. Prietenele s-au înghesuit care mai de care la patul ei somptuos făcând de

gardă cu rândul. Valeria stătea culcată pe perne, gătită frumos ca de sărbătoare. Şi chiar era sărbătoare pentru ea. Ajunsese cu sarcina în luna a şasea, fetiţa i se mişca în burtă, o simţea vie acolo, simţea cum îi bate inima, şi lucrul ăsta o făcea pe Valeria atât de fericită şi de mulţumită, încât de bucurie se trezea noaptea, se aşeza pe pat, aprindea lumânarea din sfeşnicul frumos pus în faţa crucifixului de fildeş al Beatei, se ruga până obosea şi adormea la loc.

Până în Anul Nou gerul s-a domolit şi vremea s-a făcut frumoasă, cea mai frumoasă vreme de iarnă: senină, uscată, cu zăpada strălucitoare care scârţâie, cu aerul care miroase ca un castravete crud. Valeria s-a sculat de dimineaţă, s-a uitat pe fereastră şi, propunându-şi să facă o plimbare, şi-a amintit de ghete. L-a sunat pe Aram. Se simţea în vorba lui că e supărat:

— Sunt gata de mult. De ce n-ai venit?

— Vin acum, nene Aram!

— Nu acum. Vino la cinci, te invit să mâncăm la Ararat. Eşti invitata mea, de acord?

Valeria nu ieşea din casă neînsoţită, dar de data asta a hotărât să se ducă singură: îi era nu ştiu cum să o roage pe prietena ei să o însoţească la cizmar, iar pe urmă să o abandoneze şi să meargă la restaurant. Apoi să mai stea să îi şi explice de ce se duce la restaurantul de lux cu bătrânul armean jerpelit. Nu avea cum să explice asta nimănui...

S-a gătit cu bluza nouă, de culoarea liliacului, cu nasturi de argint, abia terminase ieri să o tricoteze. Şi-a pus cerceii de ametist – stropi violeţi în urechile roz. Dăruiţi de Beata naiba ştie când. S-a privit în oglindă: şi dacă nu-i fată, dacă e băiat? Se spune că dacă e fată, faţa se urâţeşte, apar pete. Iar ea are pielea albă, prea albă chiar.

„Fie şi băiat. O să îi spun Şurik", s-a gândit ea.

S-a pregătit îndelung ferindu-şi cu dragoste duioasă corpul. Şi-a mângâiat burta.

Şi-a pus haina de blană. A coborât cu liftul. Un taxi a oprit imediat, nici nu a apucat Valeria să îi facă cu mâna. Şoferul a deschis uşa. Era un bărbat în vârstă, îi zâmbea:

tată. Dar starea Valeriei era atât de gravă, că nici evreii nu puteau să-i fie de vreun ajutor.

Ginecologul insista să i se declanșeze imediat nașterea, chirurgul opina că e necesar să fie operată de urgență la șold. Hemoragia nu se oprea, i-au făcut transfuzie. Au trecut douăsprezece ore până să ajungă pe masa de operație. Două echipe de medici chirurgi – traumatologi și ginecologi – s-au îngrămădit în jurul Valeriei adormite, salvând în primul rând viața mamei, după o regulă nescrisă, dar însușită tacit, iar apoi viața copilului.

Nu au reușit să o salveze pe fetiță. Placenta se desprinsese probabil în momentul căderii, fătul nu a mai avut oxigen și a murit asfixiat. Nu i-au pus broșa metalică la colul femural fracturat – osul era atât de fragil, încât nu au îndrăznit să îl atingă cu instrumentele lor.

Șurik a petrecut Anul Nou singur cu mama. Irina avusese de gând să vină de la Maloiaroslaveț, dar Vera nu se purtase cu mănuși așa cum se purta cu alții și îi spusese că s-ar bucura dacă ar veni pe întâi ianuarie. Mama și fiul au întâmpinat în sfârșit Anul Nou așa cum plănuiseră cândva: numai ei doi, cu trei rânduri de tacâmuri, cu șalul bunicii pe speteaza fotoliului, cu Schubert în interpretare proprie și cu plăcințele de la Asociația Teatrelor. Șurik i-a dăruit mamei un disc cu Bach, un concert de orgă interpretat de Harry Grodberg, pe care l-au ascultat imediat, iar ea i-a dăruit un fular de mohair cu albastru și roșu, pe care îl va purta în următorii zece ani.

Șurik nu a știut de accidentul nefericit decât peste o săptămână, când colegii de serviciu strângeau bani pentru Valeria, care în zilele acelea se afla încă între viață și moarte.

„Asta-i din cauza mea. Toate sunt din cauza mea", s-a gândit Șurik înspăimântat. Sentimentul că e vinovat nu era nou, era același vechi sentiment de vinovăție care îl încercase odinioară față de bunica și mama lui. Nu spunea cu voce tare lucrul ăsta, dar îl știa prea bine: purtarea lui rea

se pedepsește cu moartea. Nu cu moartea lui, a celui care poartă vina, ci cu moartea oamenilor pe care îi iubește.

„Sărmana Valeria!", plângea el în cabina de toaletă rezervată salariaților, lipindu-și obrazul de faianța rece de pe perete. „Sunt un monstru! De ce se întâmplă atâtea rele din cauza mea? Eu n-am vrut niciodată să fac rău!"

A plâns mult timp, a plâns pentru moartea bunicii, pentru boala mamei, pentru nenorocirea care i se întâmplase Valeriei numai din vina lui, a plâns chiar și pentru copilul cu care nu avea nici în clin, nici în mânecă, se credea însă vinovat că acesta murise înainte să apuce să trăiască.

Cineva de afară a apăsat de două ori clanța ușii, dar el nu a ieșit până când nu i-au curs toate lacrimile. Numai atunci și-a șters obrajii cu mâneca aspră și a hotărât că, dacă Valeria va rămâne în viață, nu o va părăsi niciodată și o va ajuta cât va trăi el. Simțea înăuntrul lui cum crește și îl gâtuie mila, gata să dea pe dinafară așa cum aerul comprimat umflă și face să plesnească pereții subțiri ai balonului de cauciuc.

A plecat acasă fiind ferm hotărât să îi spună mamei tot, dar pe măsură ce se apropia de casă a început să aibă îndoieli serioase, întrebându-se dacă are dreptul să o încarce din nou cu frământările lui, ea care e atât de fragilă și de sensibilă...

37

În primăvară Valeria a fost adusă acasă cu targa, iar Șurik a reînceput să o viziteze. În fiecare miercuri. Ziua de luni rămânea pentru Matilda, marțea avea cercul de teatru, joia și vinerea seara era ocupat cu școala. Sâmbăta și duminica aparțineau Verusiei.

Valeriei îi aducea provizii de mâncare, reviste, ea avea însă nevoie de el în special ca să o scoată din gândurile triste. După operație devenise invalidă fără drept de muncă. Dar se săturase să stea degeaba și găsise destul de repede să facă

rost de ceva bani în plus la o revistă de referate și recenzii. Făcea traduceri pe numele lui Șurik, treptat-treptat s-a lăsat și el prins în joc. Munceau amândoi pentru publicația asta ciudată, destinată cercetătorilor care nu cunoșteau nici o limbă străină.

Valeria și-a păstrat relațiile nenumărate și, deși nu ieșea din casă, nu ducea lipsă de activitate. Pe lângă revistă mai avea și altele de făcut. Traducea din poloneza ei dragă și dintr-o jumătate de duzină de alte limbi slave învățate din mers. Șurik avea și el partea lui – traducea din limbile europene. Făcea de asemenea pe curierul – îi aducea Valeriei de lucru acasă. Valeria dactilografia orb cu așa o viteză, că bătăile în taste se amestecau transformându-se într-un țăcănit continuu.

Cu timpul pe Valeria au început să o doară mâinile, poate din cauza solicitării prea mari, poate pentru că nu era obișnuită. Șurik i-a făcut mai întâi o instalație ca să lucreze comod, i-a meșterit un fel de măsuță cu picioare scurte, pe care a așezat-o pe pat, pe ea a pus mașina de scris, ca Valeria să poată dactilografia stând pe jumătate culcată cu trei perne îndesate la spate. A început să îi fie greu să stea în poziția asta. Încetul cu încetul, Șurik a luat asupra lui treaba cu dactilografia.

Pe vremea când învăța la institut terminase niște cursuri cam ridicole despre brevete și acum traducea brevete din franceză, engleză și germană, niște texte complet lipsite de logică, pe care nici măcar el nu le înțelegea și cu atât mai mult nu le-ar fi înțeles, credea el, cititorii care și-ar fi aruncat ochii peste ele. Banii însă erau plătiți corect până la ultima centimă și nu i se pretindea mai mult.

Postul de profesor de limbi străine pentru care optaseră majoritatea colegilor lui înscriși la cursurile serale mizerabile era mult mai rău din toate punctele de vedere decât ce îi oferea Valeria: și bani mai mulți, și libertate. Pentru Șurik libertatea însemna să poată da o fugă la piață să îi aducă mamei zarzavat pentru supă fără să îl împiedice nimeni, să meargă în celălalt colț al Moscovei să caute medicamentul de negăsit altundeva, despre care ea aflase din calendarul

cu foi detașabile atârnat pe perete sau din revista *Sănătatea*, să meargă la poștă, la redacție sau la bibliotecă, nu la ora nouă dimineața, ci la două și să se apuce de traducerile plictisitoare de moarte nu când sună clopoțelul, ci la amiază, după un mic dejun întârziat...

Discuțiile despre o altfel de libertate, purtate în casa lui Jenia Rosenzweig, unul dintre prietenii lui, care erau periculoase, având iz politic, i se păreau lui Șurik specifice familiilor evreiești, unde se acopereau unii pe alții cu sărutări și îmbrățișări, se bucurau zgomotos, mâncau pește umplut, carne cu gust dulce-acrișor și ștrudel, vorbeau mult prea tare și își luau vorba din gură unul altuia. Bunica Elizaveta Ivanovna nu ar fi îngăduit așa ceva nici în ruptul capului.

Pentru libertatea lui de-o șchioapă, strict personală, era mult mai important să dea lecții particulare, care îi aduceau bani puțini, dar îl antrenau în preocupări cu sens cât de cât cultural, îi dădeau iluzia, poate deșartă, că perpetuează tradiția familiei și îi provocau o satisfacție încărcată de nostalgie care îl ungea pe suflet. Îi plăcea să atingă manualele vechi și cărțile pentru copii de la începutul secolului, după care continua să dea lecții elevilor lui. Nu trebuia să își pună deloc mintea la contribuție: lecțiile se desfășurau după tipicul stabilit o dată pentru totdeauna de Elizaveta Ivanovna, care își dăduse măsura de pedagog atâtea decenii de-a rândul. Șurik făcea ce făcuse și bunica lui, îi învăța pe copii să poată citi liber în franceză fragmente lungi cât o zi de post din *Război și pace*, în schimb ei nu erau în stare să priceapă o iotă dintr-un ziar francez din zilele acelea... Și, la urma urmei, de unde să facă rost de ziarul ăsta?

În general nu ducea lipsă de activitate, numai că muncea în salturi. Se învățase cu suișurile și coborâșurile astea: în noiembrie și decembrie avea treabă până peste cap, în ianuarie urma o perioadă de acalmie, apoi avântul din primăvară și sezonul mort sau pe jumătate mort din vară.

În vara lui 1980 lui Șurik i-a surâs norocul: Olimpiada l-a propulsat într-o activitate nouă pe care nu o mai încercase

până acum: aceea de interpret. Era o muncă bine plătită, dar asta însemna să aibă contact direct cu străinii, or, numai cei care aveau într-un fel sau altul legături cu KGB-ul primeau astfel de însărcinări. La Olimpiadă venise însă atâta amar de vizitatori străini, încât nu le-au ajuns interpreții năimiți de KGB, așa că Inturist a angajat oameni din afară. L-au instruit prin viu grai, iar el s-a angajat să facă rapoarte despre cum se poartă francujii pe care trebuia să îi însoțească. Fiecare oaspete străin era considerat un potențial spion, așa că examina cu atenție grupul de turiști cu care își petrecea timpul de dimineața până seara, cântărind din ochi care dintre ei ar putea să fie într-adevăr agent secret.

Prima întâlnire cu niște francuji în carne și oase i-a produs o puternică impresie, pentru că și-a dat seama că franceza lui e în urmă cu cincizeci de ani față de franceza de azi și a decis să umple neapărat golul ăsta. Munca obositoare de ghid s-a transformat pentru el într-un curs de perfecționare. S-a nimerit să apară și „francuzul din Bordeaux"[1], al cărui rol l-a jucat Joëlle, o fată simpatică din Bordeaux, studentă la limbi slave, prima care i-a atras atenția că vorbește o limbă la fel de moartă ca latina. Francezii de acum vorbeau cu totul altfel, se schimbase și lexicul, și pronunția. Graseiau toți până la unul, fapt care în opinia răposatei Elizaveta Ivanovna era o particularitate a limbii vorbite de prostimea din Paris. Se vede treaba că și onorabila lui bunică, Elizaveta Ivanovna, care avusese numai certitudini, se mai înșela uneori.

Lui Șurik nu i-a căzut bine descoperirea asta. Își dădea toată silința să exerseze cât mai mult ca să își aducă la zi limba franceză. Își petrecea în compania lui Joëlle singura seară din săptămână rămasă liberă. Îl neliniștea însă faptul că nu putea rupe măcar o zi din săptămână să dea o fugă la casa de vacanță.

Acolo treaba era bine organizată. Șurik își făcea totuși griji: Irina Vladimirovna era un ajutor de nădejde, în schimb era cam împiedicată. Dacă intervine ceva pe nepusă masă?

1 Aluzie la un personaj al lui A.S. Griboedov. (N. tr.)

38

În tot acest du-te vino neîntrerupt Șurik a avut parte în sfârșit de câteva ceasuri libere și s-a gândit să rezolve câteva treburi amânate de mult timp: să trimită la revistă câteva recenzii traduse încă de luna trecută, să treacă să ia o scrisoare din America, așa cum îi promisese Valeriei. Scrisoarea aștepta de mult timp la o femeie necunoscută de pe strada Vorovski. Ar fi trebuit să îi trimită scrisoarea Valeriei la sanatoriu, dar nu mai avea rost, pentru că ea se întorcea săptămâna următoare.

Profitând de pauza de două ore – francezii o lungeau la nesfârșit cu masa de prânz la o oră neobișnuită pentru ei, la ora două în loc de ora șapte, iar după masă își acordau un ceas de odihnă, ca seara să digere cu forțe proaspete *Lacul lebedelor* la Teatrul Bolșoi –, Șurik a pornit în goana mare să ia scrisoarea și să trimită plicul cu recenziile.

A sunat de la o cabină telefonică. Femeia, care avusese tot timpul să uite de scrisoare, a căutat-o mult și bine până să îi spună că poate să treacă să o ia. I-a explicat la care dintre cele cinci sonerii de la ușa ei trebuie să sune și de câte ori. Când în sfârșit Șurik a găsit soneria cu pricina și a sunat, mult timp nu i-a deschis nimeni, apoi o mână mare și groasă i-a întins un plic alb, lung pe sub lănțișorul de siguranță de la ușă.

— Nu vă supărați, spuneți-mi, unde e o poștă prin apropiere? a apucat să întrebe Șurik prin crăpătura întunecată.

— Chiar la parterul blocului nostru, s-a auzit vocea gravă a femeii, însoțită de un mârâit timid. Din întuneric a apărut botul alb al unui cățel flocos, s-a auzit un hămăit oribil și ușa s-a trântit.

Poșta se afla într-adevăr la parter, Șurik s-a minunat cum de nu o văzuse. Era deschis un singur ghișeu din toate și era o singură clientă, înaltă, cu spinarea slăbănoagă și cu părul lung, care se certa cu funcționara. Aceasta întreba de ce domnișoara nu a venit atâta timp să își ridice coletul,

spunea că i-a trimis trei avize... Spinarea slăbănoagă respingea atacul cu vocea tremurată scuturându-se de plâns. Șurik aștepta resemnat să se sfârșească scena. În cele din urmă funcționara a spus pe un ton arțăgos:

— Vino de-l ia singură. Nu sunt plătită să-ți car pachetul...

Spinarea a intrat pe ușa de serviciu și schimbul de cuvinte tari a continuat, dar Șurik nu a mai stat să asculte. Aștepta cu plicul în mână. În sfârșit slăbănoaga a ieșit – nu cu spatele, ci cu fața, avea o înfățișare puțin atrăgătoare și o față albă prelungă – cu un colet greu, care nu era pe puterile ei. Ținea cu amândouă mâinile o ladă de lemn nu prea mare, își pusese geanta sub braț și căuta din ochi un loc unde să așeze povara.

Funcționara a apărut din nou la ghișeu transferând arțagul ei cel de toate zilele asupra următorului client.

— Și vin, și tot vin, și nu se mai termină.

Ea bombănea în timp ce domnișoara încerca în spatele lui Șurik să apuce mai bine lada. Șurik a dat plicul și banii, a luat chitanța. Domnișoara stătea aplecată făcându-și de lucru cu lada. Chipul ei avea o expresie de copil disperat. Fața palidă i se umpluse de pete rozalii, era gata să o podidească plânsul.

— Lăsați-mă să vă ajut, i-a propus Șurik.

L-a privit cu neîncredere. Apoi a spus aproape strigând:

— Vă plătesc.

Șurik a izbucnit în râs:

— Ce v-a venit, nici vorbă de bani, nici nu se pune problema... Unde s-o duc?

A apucat lada, era neobișnuit de grea având în vedere că era destul de mică.

— La intrarea de alături, a mormăit îmbufnată și a luat-o înainte vădit nemulțumită.

Șurik a urcat cu ea în lift până la etajul trei. Ea a scormonit cu cheia în broască. Au intrat într-un vestibul mare cu multe uși. Din spatele ușii celei mai apropiate s-a auzit o voce groasă de bărbat:

— Tu ești, Svetlana?

Domnișoara nu a răspuns. A luat-o înainte pe culoar. Șurik după ea. A auzit în spatele lui scârțâitul unei uși: ieșise vecinul să vadă cine a venit...

Domnișoara cu numele Svetlana a trecut pe lângă telefonul atârnat pe perete și a deschis ultima ușă chiar acolo unde cotea culoarul. Două chei, fiecare învârtită de două ori.

— Intrați, a spus severă.

Șurik a intrat cu lada și s-a oprit. În cameră era un miros plăcut de clei. Domnișoara și-a scos pantofii și i-a pus pe o băncuță acoperită cu un covor.

— Descălțați-vă! a poruncit ea.

Șurik a pus lada jos lângă ușă.

— Nu, plec imediat.

— Vă rog să o desfaceți, e bătută în cuie.

— Bine, fie, a acceptat Șurik.

Chiar era ciudată Svetlana asta. Șurik și-a scos sandalele. Le-a pus pe băncuță alături de pantofii gazdei.

— Nu, nu, a spus speriată. Puneți-le pe podea.

— Și coletul, unde?

Ea își frământa mintea unde să îl pună. Masa enormă față de dimensiunea camerei era plină cu hârtii colorate și cu bucăți de pânză. Șurik era gata să pună lada pe masă, dar ea l-a oprit cu un gest și a adus un taburet. Șurik a pus lada pe el.

— Am o rudă complet nebună în Crimeea. E văr primar cu bunicul. Îmi trimite câteodată fructe. Sunt sigură că s-au stricat. Femeia asta de la poștă zbiera așa de tare la mine. Groaznic.

A scos de sub pat o cutie mică de lemn, a cotrobăit înăuntru și i-a întins lui Șurik un ciocan de pe vremuri cu un dispozitiv de scos cuie.

— Uitați un ciocan.

Șurik a smuls cuiele ușor și a scos capacul. Nici pomeneală de miros de fructe, fie ele și putrede. Era ceva învelit în hârtie, un fel de bloc monolit.

— Scoateți-l, a spus nerăbdătoare domnișoara.

Șurik a scos monolitul și l-a despachetat. Era o piatră sau ceva pietrificat de mult timp, avea forma destul de regulată și suprafața ondulată.

— Nu-i nici o scrisoare? a arătat ea spre ladă.

Șurik a scotocit înăuntru și a scos un bilet. Domnișoara l-a luat, l-a citit îndelung, l-a întors, l-a examinat pe toate părțile și i l-a întins lui Șurik.

„Dragă Svetocika! Tanti Larisa și cu mine te felicităm cu ocazia zilei de naștere și-ți trimitem o raritate paleontologică – un dinte de mamut. Stătea înainte la muzeul regional, dar acum au închis muzeul și duc exponatele la Kerci, iar acolo numai bine n-o să le fie. Îți dorim să fii la fel de sănătoasă și rezistentă ca mamutul ăsta. Și te așteptăm la noi în vizită. Nenea Mișa."

În timp ce Șurik citea, ea a luat de pe masă comoara paleontologică ridicând-o neîndemânatică și a scăpat-o din mâini direct pe piciorul lui Șurik. Acesta a urlat de durere și a sărit în lături. Nici una dintre bolile de care avusese parte până în momentul ăsta – îl duruseră urechile, dinții, se rănise în urma bătăilor cu băieții, făcuse abces când se înțepase cu un cui ruginit sau când i se înfipsese cârligul de pește în degetul mare –, deci nici una dintre suferințele astea nu semăna cu durerea surdă din locul acela sensibil de unde pornește unghia. A fost orbit de o lumină puternică. Lumina s-a stins imediat. I s-a tăiat respirația. Într-o clipă l-au podidit fără să vrea lacrimile. S-a lăsat să cadă pe marginea divanului. Avea senzația că i-au fost tăiate degetele.

Svetlana a scos un strigăt, s-a repezit la dulăpiorul de farmacie sculptat, a scos toate câte se aflau acolo și le-a așezat pe masă cu mâinile tremurânde. Căpăcelul de metal subțire cu care era astupată sticla cu amoniac s-a încăpățânat un timp să nu se deschidă. L-a deșurubat nesigură, vărsând jumătate din conținut. S-a răspândit un miros puternic și amețitor ca un sedativ. Șurik a respirat adânc. Pe urmă Svetlana și-a turnat într-un păhărel picăturile mirositoare și calmante și le-a băut pe nerăsuflate.

— Numai să nu vă pierdeți cu firea, să nu vă pierdeți cu firea... Ce coșmar, ce coșmar! E de ajuns să se apropie omul de mine și una-două se întâmplă ceva... a bâiguit ea. Numai

eu sunt de vină, numai eu... Afurisitul ăsta de mamut... Numai proasta de tanti Larisa...

S-a așezat pe vine în fața lui Șurik și i-a scos șoseta din picior. El stătea încremenit. Durerea i s-a răspândit în tot corpul, dându-i cuțite în cap. Degetul își schimba culoarea văzând cu ochii, din rozaliu s-a făcut roșu-vânăt.

— Să nu mă atingeți, a avertizat-o Șurik, plutind în nori de durere.

— Să punem iod? a întrebat domnișoara timid.

— Nu, nu! a răspuns.

— Știu ce trebuie, raze, asta-i, a spus domnișoara cu aerul că știe ea prea bine ce știe.

— Nu vă agitați, mai stau puțin și plec... a liniștit-o Șurik.

— Gheață! Gheață! a exclamat ea și s-a repezit la frigiderul mic de lângă ușă.

A răzuit acolo ceva, a zdrăngănit, a scăpat ceva pe jos și peste câteva minute a pus pe degetul nenorocit un cubuleț de gheață. Durerea a izbucnit cu forțe proaspete.

Svetlana s-a așezat pe podea lângă picioarele lui și a început să plângă pe înfundate.

— De ce una ca asta, de ce, de ce? s-a tânguit ea. De ce ghinionul ăsta? E de ajuns să se apropie un bărbat de mine, și imediat se întâmplă ceva groaznic.

I-a cuprins piciorul sănătos cu brațele și și-a înfundat fața în ciorapul de lână grosolană.

Durerea era foarte puternică, dar nu mai era așa de ascuțită. Șuvițele blonde, lungi și uscate, în vârtejuri, se legănau și îl gâdilau. Cuprins de milă, Șurik și-a trecut mâna prin părul ca puful. Umerii ei mici tremurau ușor.

— Iertați-mă vă rog, pentru Dumnezeu, iertați-mă! a spus ea printre sughițuri.

Pe Șurik l-a apucat jalea și un fel de milă neobișnuită pentru părul uscat și rar, pentru umerii osoși care tremurau ieșind prin bluza albă și subțire...

„O vrăbiuță jumulită", a găsit el comparația potrivită, asta în caz că domnișoara ar fi semănat într-adevăr cu o pasăre.

Semăna mai degrabă cu un cocostârc împiedicat decât cu vrăbiuța sprințară și harnică...

— De ce, de ce mi se întâmplă întotdeauna așa? și-a ridicat fața plânsă spre el și și-a tras nasul cu zgomot.

Șurik a simțit cum mila i se lasă în jos, cum treptat-treptat se transformă subtil în altceva, atrăgându-l în cursă, și sfârșește prin a lua chipul dorinței fără echivoc. Îi era clar ca bună ziua că dorința e în legătură cu lacrimile ei străvezii, cu părul subțire și uscat la atingere și cu durerea de la deget. Șurik a rămas nemișcat cugetând adânc la legătura pe cât de ciudată, pe atât de evidentă dintre durerea năprasnică și dorința la fel de năprasnică.

— Răul vine de la mine! Fac rău tuturor! a hohotit isteric fata, lovind aerul cu mâinile încleștate.

— Taci, taci, liniștește-te, te rog! a implorat-o Șurik.

Ea însă a început să își clatine capul în cu totul alt ritm decât mâinile, iar Șurik și-a dat seama că fata are o criză de isterie. A strâns-o în brațe. Se zbătea în mâinile lui ca pasărea.

„La fel ca Alia Togusova", s-a gândit Șurik.

— De ce, de ce mi se întâmplă întotdeauna așa? plângea sărăcuța.

S-a potolit încet-încet și s-a lipit de el mai tare. Se simțea consolată în brațele lui, dar intuia ce urmează să se întâmple și se pregătea să dea riposta cuvenită, întrucât știa foarte bine că o capitulare va avea urmări groaznice pentru ea. Așa i se întâmplase întotdeauna. Deja de trei ori... Cât despre Șurik, el doar o mângâia pe cap, îi era milă, își dădea seama că fata e foarte bolnavă și nici prin gând nu îi trecea să își ia nasul la purtare. Ba mai mult, când ea s-a oprit din tremurat, a îndepărtat-o, încercând să scape. În schimb ea era ca pe arcuri, aștepta să fie violată încă o dată. Atunci se va împotrivi, o va face pe tăcute ca să nu audă vecinii, va protesta și își va strânge genunchii...

— Să vă dau apă? a întrebat tânărul rănit de mamut.

Ea s-a îngrozit că se termină totul, a început să își clatine capul, și-a smuls de pe ea bluza albă mototolită și fusta

nenorocită de bumbac și a făcut tot ce trebuie ca să spună „nu!" în ultima clipă... Dar el nu și-a permis să facă nici un gest deplasat, a rămas ca o stană de piatră, iar ea nu a avut ocazia să spună mândră „nu", ba dimpotrivă, ea a fost aceea care a trebuit să ia lucrurile în mână...

Bineînțeles că ar fi trebuit să facă raze și, poate, să își pună degetul în ghips. Îl durea foarte tare piciorul, dar un analgezic obișnuit i-a redus durerea până la un nivel suportabil. Șchiopăta vizibil, așa că Vera a observat imediat atunci când Șurik a ajuns în sfârșit la casa de vacanță.

I-a spus mamei povestea doar pe jumătate, adică toată istoria cu dintele de mamut, au făcut haz și nu au mai revenit la subiectul ăsta.

El a mâncat o cină îmbelșugată pregătită de Irina săptămâna trecută și păstrată în frigider în cinstea venirii lui, abia a apucat să pună capul pe pernă că a și adormit, iar dimineața a pornit-o din nou la Moscova.

Olimpiada se apropia de sfârșit, mai rămâneau câteva zile de alergătură nebună. Ultima zi a coincis cu întoarcerea Valeriei de la sanatoriu.

A fost una din zilele acelea tâmpite când treburile care nu suferă amânare se adună grămadă, iar pe lângă ele au loc parcă înadins mici întâmplări care te fac să intri într-o seamă de încurcături. Șurik s-a agitat să le facă pe toate, și pe cele programate, și pe cele neprogramate... S-au înghesuit toate în ziua întoarcerii Valeriei de la sanatoriu. Ca să o poată întâmpina, a convenit cu agenția Inturist să îi schimbe programul: urma ca la nouă și jumătate dimineața grupul lui să plece într-o excursie prin Moscova cu un alt ghid care știa limba franceză, iar el trebuia să îi întâlnească la unu și jumătate la restaurant. Turiștii din grupa lui erau tare cusurgii. În privința culturii nu erau pretențioși, contemplau la fel de docili și panorama bătăliei de la Borodino, și Leninskie Gorî, în schimb la restaurant îi tracasau pe chelneri, îi puneau să alerge încoace și încolo, chiar și pe Șurik îl

trimiteau într-un loc de mai multe ori și o făceau în chipul cel mai ticălos cu putință: schimbau meniurile comandate, spuneau că vinul nu e bun și îl refuzau, comandau ba brânzeturi, ba fructe de care nu auzise nimeni la Moscova.

Șurik a scăpat de turiști abia pe la zece, îi mai rămânea doar un lucru de făcut: să îi ducă niște alimente lui Marmeladă, care era bolnav.

Mihail Abramovici își sfârșea zilele acasă, bolnav de cancer. Nu acceptase să fie internat la spital. Bătrânul bolșevic avea dreptul la asistență medicală specială, dar cândva, de mult, refuzase o dată pentru totdeauna privilegiile acordate de partid, pe care le considera nedemne pentru un comunist. Și uite așa, dinozaurul ăsta numai piele și oase, ultimul probabil din specia lui, clătinându-se pe picioare de slăbiciune, înfofolit într-o manta soldățească, își trăia ultimele zile în camera lui puțind a urină cu cărticica lui Lenin în mână...

Cărți acoperite de praf, așezate pe două rânduri pe rafturile fără geamuri, dosare de carton legate cu șireturi grosolane, maldăre de hârtii mâzgălite și mototolite... Operele complete ale lui Marx – Engels – Lenin – Stalin și, colac peste pupăză, operele lui Mao Zedong... Casă de ascet și de nebun.

Șurik se împăcase de mult cu ideea că trebuie să îi aducă medicamente și alimente, în schimb nu putea să suporte ședințele de educație politică, pâinea lui cea de toate zilele, pe care le ținea bătrânul ăsta cu un picior în groapă. Îl detesta și îl disprețuia pe Brejnev. Îi trimisese scrisori cu observații privind economia politică, pline de citate din clasici, dar reprezenta în lumea asta o cantitate atât de neglijabilă, încât nu îi făcuseră marea onoare măcar să îi răspundă, darmite să îl pedepsească... Era amărât din pricina asta, se plângea tot timpul și prezicea o nouă revoluție...

Șurik a așezat pe masă alimentele de la bufetul Olimpiadei – brânză topită străină, niște brioșe ciudate cu o formă complicată, suc de fructe în cutii de carton și o bucată de marmeladă...

— De ce dai bani pe fleacuri? Mie îmi plac lucrurile simple...

— Drept să vă spun, Mihail Abramovici, am cumpărat totul de la bufet. Pur și simplu nu am timp să mă duc la magazin.

— Bine, bine, l-a iertat Mihail Abramovici. Dacă vii data viitoare și nu dai de mine, e una din două: ori am murit, ori m-am dus la spital. Am hotărât să mă duc la spitalul raional așa cum fac toți sovieticii... Să îi transmiți Verei Aleksandrovna salutul meu călduros. Ca să fiu cinstit, mi-e dor de ea.

Marmeladă suferea de insomnie, nu l-a lăsat pe Șurik să plece cu una, cu două și numai pe la unu și jumătate noaptea acesta s-a prăbușit frânt de oboseală pe patul lui.

39

Totul fusese luat în calcul și stabilit punct cu punct, numai că noaptea Șurik a primit un telefon: Matilda Petrovna suna de la Vîșnii Volociok. Pentru o treabă urgentă. Acum locuia la țară o jumătate din an fără să părăsească localitatea. O trăsese ața să stea la țară, răzoarele cu legume și grădina ajunseseră să o încânte mai mult decât vechea ei muncă de artist. Se uita din ce în ce mai des la câte un păr bătrân sau la bolovanul neted și rotund așezat la intrarea în sat și simțea ceva care aducea a remușcare: în numele ce și cu ce drept a risipit atâta amar de lemn și de piatră frumoasă pe exercițiile ei de sculptură? Acum o pasiona din ce în ce mai mult viața simplă și frumoasă de la țară, fapt pentru care se apucase să planteze nalbe de grădină și să crească găini. Se uita cu invidie la capra vecinilor, gri-roz cu coarne fumurii. O mândrețe de capră, se gândea că ar trebui să cumpere unul dintre iezii ei... A tocmit oameni harnici să îi repare fântâna veche.

Umbla desculță, într-o fustă lungă, veche, cum de mult nu mai umblau femeile la țară. O luau câteodată în râs: ce-i cu tine, Motia, de umbli ca o sărăntoacă?

Cei din sat nu îi spuneau Matilda Pavlovna, ci Motia, așa cum îi spunea mama ei.

Și uite că în anul acela colhozul s-a apucat să se judece cu ea: casa o moștenise după lege, în schimb pământul de sub casă era al colhozului și voiau acum să îi ia din grădină. I-au făcut proces, s-a sfătuit cu niște oameni destupați la minte, care i-au spus că are dreptul să cumpere terenul. Îi trebuia urgent o adeverință că e membră a Uniunii Artiștilor Plastici și că are dreptul, spre deosebire de cetățenii obișnuiți, să cumpere pământ. Întreaga afacere era o prostie cât toate zilele, dar era prostia statului acceptată de toți, și nu puteai să îți atingi ținta decât tot cu o prostie, cum era, de pildă, adeverința asta. Matilda a sunat la Uniunea Artiștilor Plastici, au fost de acord să îi elibereze adeverința, dar secretara la care era adeverința pleca în concediu de odihnă în sud. Matilda a așteptat noaptea la poșta din sat să fie reparat cablul rupt și să îi dea legătura la Moscova. Îl ruga acum pe Șurik să treacă urgent până seara, cel mai târziu, pe la secretară, ori la serviciu, ori acasă, și să ia adeverința... Procesul urma să înceapă peste două zile, așa că adeverința trebuia să ajungă cum-necum la Vîșnii Volociok.

— O să mă ocup, o să mă ocup, fii liniștită, Matilda, a promis Șurik.

Matilda se liniștise deja: obținuse legătura telefonică, reușise să dea de el, doar era micuțul ei prieten, unul adevărat, nu îi înșirase gogoși niciodată. Matilda l-a întrebat ce face mama, ce face Valeria, dar calitatea sunetului era prea proastă ca să poată fi auzite întrebările ei politicoase...

— Vino, Șurik! Și să stai mai mult! a urlat ea în receptor. E plin de ciuperci după ploile astea! Ah da! Să nu uiți medicamentul meu!

— Vin! Vin! Nu uit!

Ciupercile nu îl interesau deloc. Cumpărase deja medicamentul pe care îl lua Matilda pentru hipertensiune. Cele două cutii erau în frigider. A verificat încă o dată soneria de la ceas. Trebuia să se trezească la timp, să nu cumva să o scape pe Valeria.

Trenul sosea la zece și patruzeci dimineața, dar Șurik trebuia mai întâi să treacă pe la garajul din curtea Valeriei să ia Zaporojețul, mașina ei de invalid, și să așeze înăuntru căruciorul mobil. Trecuse ceva timp de când își luase permis de conducere pentru mașina ei.

Încă de dimineață toate i-au mers pe dos: mai întâi i s-au rupt doi nasturi de la singura lui cămașă curată și a trebuit să îi coasă, pe urmă a căzut singură de pe chiuvetă ceașca bunicii și s-a spart, după care a sunat cineva la ușă: Mihail Abramovici stătea în pragul ușii cu o sticluță plină în mână, umedă pe dinafară. Îl ruga pe Șurik să i-o ducă la laboratorul din pasajul Blagovescenski înainte să meargă la serviciu... Arăta așa de slab, de palid și nefericit, încât Șurik a dat din cap și, fără să scoată o vorbă, a învelit sticla într-un ziar.

Din fericire nu era coadă la laborator; în zece minute a ajuns în curtea Valeriei, a deschis garajul. Mașina, care zăcea ruginită în garaj trei sute șaizeci de zile din an, nu a vrut să pornească. A urcat până la apartamentul ei, l-a rugat pe proaspătul vecin al Valeriei, care se instalase acolo după plecarea fostului ei soț, să îi dea o mână de ajutor, și acesta a coborât bombănind. Era îndemânatic, făcea de toate milițianul ăsta în vârstă, îi plăcea mult Valeria și îl trata pe Șurik cu un ușor dispreț.

Vecinul a ridicat capota, a făcut câteva mișcări numai de el știute și mașina a pornit. Șurik a plecat, dar de bucurie a uitat să ia căruciorul mobil. A trebuit să se întoarcă de la jumătatea drumului. De unde la început avea timp berechet, acum nu îi mai ajungea. Contrar obiceiului, trenul nu a întârziat, a ajuns mai devreme cu zece minute, iar Valeria aștepta sprijinită în două bastoane pe peron, dezorientată

și necăjită: nu putea să facă nici măcar un pas cu geamantanul și cu geanta...

Gonind cu căruciorul pe peron, Șurik era la fel de dezorientat ca prietena lui...

Au ajuns acasă fără alte pățanii. A făcut trei drumuri cu liftul să o ducă pe Valeria, geamantanul și căruciorul. A cărat totul în cameră și a plecat în goană la turiștii lui. A intrat în restaurant fix la unu jumătate, când franțujii în efectiv complet se buluceau incapabili să se așeze fiecare la locul lui. Apoi s-au repezit la masă hămesiți. Șurik nu avea voie să ia masa cu ei. După restaurant, Șurik i-a dus la magazinul universal pe cei care voiau să cumpere ultimele suveniruri înainte de plecare. Pe urmă un medic bătrân din Lyon l-a rugat să viziteze o farmacie, iar o grăsană din Marseille a avut chef să vadă planetariul. În program era însă *Lacul lebedelor*, așa că au renunțat la planetariu. Cât timp balerinii au țopăit pe scena plină de praf, Șurik a apucat să dea o fugă la magazinul Eliseevski: Valeria nu avea nimic de mâncare. Era clar de tot că nu mai avea cum să ajungă la secretară după adeverință. I-a telefonat și i-a spus că vine a doua zi dimineață devreme. Ea urma să iasă din casă la opt și jumătate dimineața, nu se ducea la serviciu, ci la policlinică.

După spectacol urma cina de adio. A doua zi franțujii urmau să zboare la Paris. Șurik și-a lăsat servieta cu mâncare sub biroul administratorului hotelului... la mila Domnului. Lihnit de foame, și-a pus pofta-n cui și a tradus meniul. Nu avea dreptul la cină și tot încerca să se strecoare pentru un minut să ciupească din salamul lui iubit, lăsat în servieta de sub birou. Pe urmă a venit președintele Inturistului însoțit de o colaboratoare cu mutră de curvă și a trebuit să traducă în franceză discursul ținut într-o păsărească de adormit copiii despre prietenia între olimpici. După care doctorul din Lyon, abțiguit bine, l-a căutat, târând după el două prostituate, ca să facă, chipurile, conversație, dar, dând cu ochii de oficialități, acestea au făcut o mutră încurcată și s-au topit...

Pe la două noaptea Șurik a ajuns în sfârșit la Valeria. Stătea în fotoliu roză și rotundă. Avea bretonul coafat tinerește, iar restul părului des, un adevărat hățiș, îi atârna pe umeri unduindu-se în valuri regulate, pline de neastâmpăr. Și chimonoul era nou, fără berzele acelea decolorate, avea acum unul cu niște crizanteme presărate ici și colo pe un fond roșu ca miezul de pepene... Masa era pusă: porțelanul rusesc îl concura pe cel nemțesc. În mijlocul mesei trona o bucată de molton cusută în formă de găină sub care se păstra caldă o cratiță cu terci de hrișcă. Valeria nu găsise în casă altceva de mâncat în afară de crupe și macaroane. Îl aștepta nerăbdătoare la cină cu o cărticică în mână.

El și-a lăsat servieta lângă ușă, s-a apropiat de Valeria, i-a dat un pupic pe frunte și s-a prăvălit pe scaun:

— Ce zi dementă! Înghit ceva repede și o șterg...

„N-o s-o ștergi", și-a spus Valeria.

El a sărit iute în picioare, a scos din servietă niște pachete, le-a așezat pe măsuța de lângă ea. Își organizase atât de comod și de confortabil viața tocmai ca să nu se urnească din fotoliu... A desfăcut grăbită pachetele, a mirosit, a zâmbit. Buzele îi străluceau de la rujul roz, mătasea îi lumina chipul cu reflexele ei roșietice. Șurik vedea prea bine cât e de frumoasă, știa că ea vrea să îi placă și să îl încânte, știa că de dragul lui își răsucise părul pe bigudiurile mari și reușise să își facă manichiura. Lacul roz dat în straturi groase strălucea încă umed, nu prea se potrivea cu mâinile brăzdate de vene albăstrii, mâini ostenite din cauza cârjelor.

— Se mănâncă destul de bine acolo, una peste alta e acceptabil. Dar e același lucru în fiecare zi... Bravo că ai cumpărat nisetru... Ia niște cașă...

Valeria a tăiat brânza pe platoul mic de porțelan, a pus peștele pe farfurie. S-a răsucit în fotoliu, a deschis ușița dulăpiorului delicat, a scos de acolo paleta mică și furculița plată pentru pește...

— Să-mi spăl mâinile, și-a amintit Șurik și a ieșit.

„Nu-l las să plece nicăieri", și-a zis hotărâtă. S-a corectat imediat și a întrebat smerită Instanța Supremă: „Să rămână. De acord? Doar nu cer mare lucru..."

După ce îi murise copilul și își pierduse definitiv picioarele, Valeria nu îl mai vizitase pe bătrânul preot din Lituania, se mulțumise doar să îi scrie din când în când. Se obișnuise să se înțeleagă cu Dumnezeu fără intermediari. Când avea parte de o bucurie, îi mulțumea Lui, dacă intra în păcat, își punea cenușă în cap, plângea și își cerea iertare. Din proprie inițiativă șterse cu buretele legământul făcut în fața Lui în schimbul copilașului. El nu își ținuse cuvântul, iar ei, femeie slabă, ce îi rămânea de făcut, să și-l țină pe al ei? Tocmai acesta era motivul pentru care, atunci când își revenise după povestea aceea cumplită, îl ademenise din nou și îl făcuse să se întoarcă în patul ei. Iar el ce să facă, putea să o refuze?

Din momentul acela o prietenie trainică se legase între ei. Ceilalți bărbați din viața Valeriei capitulaseră și o părăsiseră speriați și cuprinși de milă. Șurik era construit altfel: ea ghicise de mult că la el mila și dorința sexuală ocupă unul și același loc.

Urmându-și instinctul și fiind deprinsă să cocheteze, ca orice femeie, se străduia să fie cât mai frumoasă și să arate cât de binedispusă e, afișând o veselie aproape scandaloasă, mergând până acolo încât scotea chiote de bucurie și râdea tare de i se mișcau gropițele din obraji. În schimb el își făcuse un obicei, sărea ca ars la unu și jumătate, când își aducea aminte de măicuța lui, care nu doarme și îl așteaptă. Când Valeria nu putea ține piept de una singură crizelor de durere, când era într-o dispoziție proastă sau o apuca mila de ea însăși, Șurik nu o lăsa niciodată singură. Îi dădea telefon mamei, o întreba cum se simte și dacă poate să nu înnopteze acasă. Rămânea la Valeria și o făcea atât de fericită, încât nu o mai apuca mila de ea însăși, ba dimpotrivă, era mândră de frumusețea și feminitatea ei și îl compătimea pe el, cel care era atât de copilăros și îi înduioșa inima atingând-o în punctul

cel mai sensibil... De ce era așa de înduioșată? Nici ea nu știa de ce...

— Deschide vinul, i-a întins Valeria tirbușonul. Vecinii au plecat azi cu toții. Nu-mi place să fiu singură în casă...

Mințea. Îi plăcea să stea singură, se simțea bine, era liniștită.

— Nu pot să rămân azi, Lerocika. Trebuie să plec mâine-dimineață la Vîșnii Volociok, Matilda are nevoie de o adeverință, are un proces acolo.

— Deci pleci, a zâmbit Valeria.

Găsea că e simpatică prietenia asta între Șurik și Matilda: Matilda era o babă, mai mare cu zece ani decât Valeria...

— Mâine-dimineață devreme trebuie să trec să iau adeverința, n-o am la mine...

S-a apucat să îi povestească în amănunt că medicamentul e în frigider, că de dimineață trebuie să îi conducă pe franțuji la Șeremetievo... Valeria părea că nu ascultă. Se uita într-o parte cu buza lăsată în jos, gata-gata să plângă...

Șurik a ridicat-o din fotoliu, a așezat-o pe pat. Terciul scos de sub cârpa croită în formă de găină se sleise în farfurie. Lacrimile nu au mai avut timp să curgă...

Și-a consolat prietena, cam în fugă, ce-i drept, dar a făcut-o din tot sufletul...

Pe urmă a mâncat repede terciul și a plecat. Trebuia să recupereze timpul pierdut. La șase și jumătate a sosit acasă, a înșfăcat medicamentul și a plecat după adeverință în cartierul Certanovo, aflat la capătul pământului, de acolo la hotelul Național, de la Național la Șeremetievo și de acolo la gara Leningrad. A prins trenul din mers, s-a învoit cu „nașul" și a ajuns la Vîșnii Volociok. A pierdut ultimul autobuz, a vorbit cu un șofer care l-a dus în sat, așa că a ajuns mai repede decât autobuzul. Nici nu a apucat Matilda să își facă griji că de data asta Șurik ar putea să o tragă pe sfoară...

Cu părul cărunt, arsă de soare, slabă bine, Matilda l-a întâmpinat cu o sticlă de votcă și cu masa pusă. S-au

îmbrățișat de mai multe ori. Primul lucru pe care l-a făcut Șurik a fost să pună pe masă adeverința și medicamentul. Când ea s-a întors, aducând tigaia cu cartofi prăjiți din tinda unde avea lampa de gătit, l-a găsit pe Șurik dormind ca un școlar, cu capul sprijinit pe mâinile puse cruciș.

Bun băiat...

40

Șurik a primit un telefon cu puțin timp înainte de Noul An 1981. Telefonista a strigat o vreme: „Un apel din Rostov pe Don", dar s-a întâmplat ceva cu legătura telefonică, vocea furioasă nu s-a mai auzit și, până să îi explice Verei că, probabil, a fost o greșeală, a sunat din nou. De data asta legătura s-a făcut imediat și a auzit o voce de femeie, calmă și tărăgănată, plăcută la auz:

— Bună, Șurik! Lena Stovba te deranjează. Am o problemă urgentă, aș vrea să te văd. Voi fi la Moscova la sfârșitul lui decembrie. Putem să ne vedem?

În timp ce Șurik, surprins, punea întrebări cât se poate de stupide, Stovba a făcut o pauză lungă, după care a trecut direct la obiect cu tonul omului care are o problemă de rezolvat:

— O să mi se rezerve o cameră la hotel, așa că să nu-ți faci griji. Nu vreau acum să-ți dau amănunte, cred că știi și tu de ce am nevoie... E vorba de o treabă formală.

— Da, da, bineînțeles, a bănuit Șurik.

Nu a vrut să vorbească în plus pentru că Vera era lângă el.

— Da, da, vino. Mă bucur că ne vom vedea... Cum o duci în general?

— Despre asta o să vorbim când vin. Deocamdată n-am bilete. Te sun cum ajung. La revedere. Complimente mamei tale din partea mea, dacă își mai aduce aminte de mine, a adăugat nesigură Stovba.

Pe Șurik nu îl mai preocupase aproape de loc soarta familiei lui fictive din clipa în care Lena Stovba i-o pusese în brațe pe Maria, fetița ei abia născută, în fața aparatului de fotografiat al reporterului de la un ziar siberian.

Vera s-a uitat întrebătoare la băiatul ei. Șurik cântărea situația: Vera nu știe de căsătoria lui și ar fi o prostie să îi spună tocmai acum, când, judecând la rece lucrurile, Lena avea intenția să divorțeze.

— Ce s-a întâmplat? a observat Vera tulburarea lui Șurik.

— Era Lena Stovba de la Mendeleevka, ți-o amintești?

— Da, blondina, fata aia masivă, venea la noi să învețe. A avut o legătură amoroasă cu un cubanez, a ieșit, pare-mi-se, cu scandal... Nu mai țin minte, au dat-o afară de la institut? Alia, fata din Kazahstan, mi-a povestit. Numai că nu-mi amintesc cum s-a terminat, a spus înviorată Vera. Totuși ce ciudat, mi-a ieșit complet din minte episodul ăla al tău de la Institutul Mendeleev, ca și cum nu ar fi fost.... Ce idee năstrușnică ți-a venit atunci! Ce vară cumplită a fost! a spus Vera fără entuziasm, amintindu-și de moartea Elizavetei Ivanovna.

Șurik i-a cuprins umerii firavi și a sărutat-o pe frunte.

— Nu te mai gândi, te rog. Uite despre ce e vorba: a sunat Stovba că vine la sfârșitul lui decembrie la Moscova. Vrea să ne vedem.

— Minunat, să vină. Nu-i așa că nu s-a măritat cu cubanezul ei? Nu mai țin minte cum s-a terminat toată istoria asta...

Șurik și-a dat seama imediat că a făcut o gafă. Acum nu va mai putea să se întâlnească undeva pe stradă cu Stovba, să o ducă la cafenea și să discute cu ea afară, și nu acasă.

— Sigur că o să vină, Verusia. Iar povestea ei s-a terminat în coadă de pește. A născut o fetiță, a rămas în Siberia, acum, după cât se pare, locuiește la Rostov pe Don. N-am știut nimic despre ea în toți anii ăștia.

— Ce drăguț totuși că te-a sunat...

Șurik a dat din cap.

Stovba și-a făcut apariția peste câteva zile, după ce dăduse înainte un telefon, cu un buchet de trandafiri galbeni pentru

Vera Aleksandrovna și cu copilul înfofolit peste șubă cu o broboadă mare, țărănească. Când i-au desfăcut broboada și i-au scos șuba au descoperit o fetiță de o frumusețe nemaivăzută. Fața și părul aveau culoarea mierii, iar pielea avea reflexe aurii ca para bine coaptă, care păreau că vin dinăuntru. Ochii mirați, de forma sâmburilor de fruct, cu pleoapele făcând o curbă aproape imperceptibilă la colțuri, scânteiau ca oglinda, cu luciri cafenii-brune.

— Doamne, ce minune! a exclamat Vera.

Minunea și-a scos pâslarii și, văzând privirea severă a mamei, a spus bună ziua supusă și a început să strige:

— E ca-n povești, ce mai! Ce de zăpadă e aici, și brazii cu jucării chiar pe stradă! Era în tren un suport de pahar! Auriu de tot!

Fetița radia de bucurie ca un cuptoraș încins, zâmbetul îi dezvelea locul cu doi dințișori lipsă, iar pe gingie abia se vedeau două fâșii subțiri și albe.

„Cât de fragedă e, cu dințișorii ăștia nouți. Venită de pe altă planetă...", și-a spus Vera în sinea ei.

— Hai să ne cunoaștem, s-a aplecat ea spre fetiță. Pe mine mă cheamă Vera Aleksandrovna, pe tine cum te cheamă?

— Maria, numai să nu-mi spuneți Mașa, nu pot să sufăr.

— Te înțeleg. Maria e un nume așa de frumos.

— Aș fi vrut Gloria. Când o să fiu mare o să mă cheme Gloria, a declarat fetița.

Șurik a privit-o țintă pe Lena. Era de nerecunoscut, apăruse ceva nou în ea, ceva dintr-un film de aventuri. În anii ce trecuseră după nașterea fetiței, Stovba nu numai că se schimbase, se transformase pur și simplu, nu mai rămăsese nici urmă din frumusețea molatică și indolentă de altădată. Slăbise, se asprise, era plină de vioiciune. Își tunsese scurt părul deschis la culoare, părul acela care altădată îi cădea greu pe spate, sucindu-i mințile lui Enrique și făcându-l să suspine după ea. Nu își mai mijea ochii, acum purta ochelari.

— Ai recunoscut-o? l-a întrebat în șoaptă Stovba arătând cu ochii spre fetiță.

Șurik a tresărit și i-a făcut semn să o prevină: nici o vorbă despre...

Stovba a priceput imediat și s-a corectat:

— Am crezut că n-o să mă recunoști...

Dar Vera nu era atentă la vorbele lor spuse pe ocolite.

Înfățișarea fetiței, alura ei – de năzdrăvană, cum i-a spus ea –, mimica ei care se schimba rapid de la o clipă la alta, farmecul de animal rar, toate acestea au făcut să vibreze coarda sensibilă care comanda în organismul Verei simțul frumosului atât de dezvoltat la ea.

— Să mergem să bem un ceai. Am cumpărat un tort care se numește Praga, a propus Șurik și a deschis ușa bucătăriei.

Au băut ceaiul în bucătărie fără nici un fel de ceremonie. Ceai englezesc cu biscuiți cu vanilie – un adevărat *five o'clock*. A mâncat Maria cu entuziasm, ajutându-se cu degetele și dând din cap în semn că îi place. A lins glazura de ciocolată, și-a șters buzele savurând cu desfătare gustul, ca o pisică, și-a întors capul așezat pe gâtul lung cu o mișcare elegantă, făcând o pauză și ridicându-și bărbia ușor, apoi i-a spus tristă Verei:

— Noi nu avem așa ceva. Tare gustos! Păcat că nu pot mai mult.

A clătinat din cap amărâtă. Vera a repetat automat mișcarea ei, s-a surprins făcând-o și a zâmbit: cât de contagioasă e mimica fetiței.

— Hai să mergem să-ți arăt bradul, a propus Vera și a dus-o pe Maria în camera mare.

Rămași singuri, Șurik și Stovba s-au apucat să fumeze. Țigări Femina nu mai erau, în schimb Șurik i-a oferit nevestei lui oficiale țigări străine Lord. Între două fumuri trase adânc în piept, Lena i-a spus că locuiește de mult timp la Rostov pe Don, că are o slujbă bună și că totul e în regulă. Numai că trebuie să divorțeze cât mai repede pentru că s-a ivit posibilitatea să îl întâlnească pe Enrique: el a găsit un american care e dispus să vină în Rusia, să facă formele legale de căsătorie și să o scoată din țară.

— Un american? Ca să ajungi în Cuba? și-a exprimat Șurik îndoiala cu toată naivitatea lui politică.

Stovba l-a țintuit cu o privire grea, la fel cum făcea comunistul de taică-său și i-a spus:

— Ah da... Nu ți-am spus ce e mai important. Fidel e un monstru.

— Care Fidel? Vorbeai de Enrique.

Stovba și-a scos ochelarii, s-a uitat la Șurik, și-a apropiat fața de el, apoi și-a pus din nou ochelarii:

— Cum care? Ăla cu barbă. Castro! Tatăl lui Enrique a fost de la bun început cu el, de când cu Playa Girón! Îți dai seama cine-s oamenii ăștia? Îți dai seama?

Șurik a dat din cap.

— Așa că ascultă! Enrique are un frate mai mare de la alt tată, un polonez. Mama lui e o frumusețe de femeie, e din insulele Caiman. Fratele polonez a șters-o din Cuba, iar Fidel, al dracului de răzbunător, l-a băgat la pușcărie pe tatăl lui Enrique, deși n-avea nici o treabă cu polonezul. Adică avuseseră niște divergențe de opinii politice. Iar când l-a închis pe tatăl lui Enrique, treaba l-a atins și pe el, l-au chemat de la Moscova și l-au închis. Enrique a ieșit din pușcărie, a stat acolo trei ani în cap. Taică-său n-a ieșit. Se spune că a murit în celulă, a făcut stop cardiac. Înțelegi?

Șurik a dat din cap plin de respect: istoria asta merita toată stima...

— Pe urmă Enrique a fugit din Cuba. A plecat cu o barcă, așa cum făcuseră mulți alți cubanezi. Mă urmărești? E un an de când e la Miami. Ne scriem foarte rar. Enrique are statut de refugiat, dar i-au promis că îi dau *green card*. Până atunci nu poate pleca nicăieri. Muncește de se spetește, în plus își dă examenele la universitate, vrea să-și termine studiile de medicină. A găsit un american care vrea să pună pe roate treaba cu căsătoria. Acum înțelegi de ce trebuie așa de repede să divorțez? În ce mă privește, ștampila asta nu-mi ține nici cald, nici rece...

Mirosea iar a aventură ca în filme.

Lenei Stovba i se schimbase nu numai înfățișarea, i se schimbase și felul de a vorbi – cândva vorba îi era moale și tonul arogant, acum vorbea sacadat și la obiect.

— Înțelegi acum de ce am nevoie urgent de divorț?

— Cum să nu. Numai să nu uiți că mama nu știe că suntem căsătoriți cu acte-n regulă. Aș vrea ca ea să nu afle... Mă-nțelegi, da?

— Sigur că da, sigur că da. Am făcut doar o glumă proastă!

Stovba a schimbat tema discuției:

— Îți amintești ce urâțică era când s-a născut? Și uite ce frumoasă s-a făcut, a spus Lena umflându-se în pene.

— Fetița e uluitor de frumoasă, dar nu-mi amintesc cum arăta atunci, era ceva ca un ghemotoc galben și zbârcit.

— Seamănă cu mama lui Enrique, dar e mult mai frumoasă, a oftat Lena.

În timp ce în bucătărie se duceau tratative, Maria examina cu atenție jucăriile, trecând prin toate stările deodată: încântare, exaltare, uimire, bucurie mută și extaz religios. Vera era numai ochi, contempla cu venerație curcubeul ăsta de emoții: Ce comoară! Ce bogăție de sentimente!

A luat din brad libelula de sticlă, una dintre cele mai frumoase jucării ale bunicii, și a împăturit-o într-o foiță subțire de hârtie. Maria stătea în picioare în fața ei cu mâinile încrucișate și cu genele lungi coborâte umbrindu-i obrajii. Vera a pus pachețelul într-una din cutiuțele japoneze în care se aflase cândva decorația răposatului ei tată. Maria a luat pachețelul cu amândouă mâinile și l-a strâns la piept.

— Oo... a scos ea un geamăt. E pentru mine?

— Bineînțeles că e pentru tine.

Fetița și-a acoperit fața cu palmele și a început să se legene ritmic. Vera s-a speriat. Maria și-a îndepărtat mâinile de la ochi și a spus cu voce tragică:

— Mi-e frică să n-o sparg.

Vera i-a mângâiat părul alunecos și plăcut la atingere.

— Oricine o poate sparge.

— Mi se întâmplă des, a oftat Maria.

— Și mie mi se întâmplă des, a liniștit-o Vera. Vrei să-ți cânt ceva?

Când intraseră în cameră, atenția îi fusese imediat atrasă de brad și abia acum a zărit pianul.

— Ce gol arată pianul fără un șervet pus pe el, a spus fetița mângâind lemnul lăcuit.

— Ce vrei să spui? a întrebat-o mirată Vera.

— Marina Nikolaevna, profesoara mea de pian, pune un șervet brodat, a lămurit-o Maria.

Vera a așezat-o pe Maria în fotoliul Elizavetei Ivanovna și a început să cânte. Din Schubert. La început fetița a ascultat foarte atentă. Apoi brusc a alergat la pian și a izbit clapele cu pumnișorul. Bașii au scos un urlet prelung, Maria a început să se învârtească în loc ca titirezul și să țipe:

— Nu așa! Nu trebuie așa! Așa nu-i voie!

Vera a rămas uluită: ce reacție ciudată!

— Ce-i cu tine, drăguța mea?

Maria a sărit pe fotoliu, s-a ghemuit în el și a încremenit acolo. Vera i-a atins prudentă umărul. I-a mângâiat câteva minute spatele îngust. Cum stătea făcută covrig, fetița și-a scos încet capul ca șarpele. Ochii negri erau imenși. Două pupile fără iris și pe deasupra pline de lacrimi.

— Iartă-mă. M-am înfuriat pentru că mie nu-mi iese niciodată. Iar ție îți iese...

— Ce nu-ți iese, fetița mea? a întrebat surprinsă Vera.

— Să cânt.

Vera a luat-o de mâini, s-a așezat în fotoliu și a așezat-o și pe ea alături: în fotoliul primitor al Elizavetei Ivanovna încăpeau amândouă și mai rămânea loc.

„Ce soartă complicată pentru mamă, pentru fetiță! Câtă sensibilitate, câtă delicatețe, câtă grație fermecătoare, și tenul ăsta extraordinar – ieșită parcă direct dintr-un roman colonial! Ce copil extraordinar, excepțional!", a intuit Vera mai mult decât a gândit.

— Foarte multe nu-mi ies nici mie. Să știi că trebuie să lucrezi mult ca să iasă ceva, a consolat-o Vera.

— Da' de un an mă duc la Marina Nikolaevna și cu toate astea nu-mi iese nimic.

— Haide să-ți alegi încă o jucărie din brad! i-a propus Vera.

Maria a sărit pe podea, a început să țopăie, să se învârtă, părea că are mai multe mâini și picioare, și din nou Vera s-a entuziasmat văzând câte emoții se pot aduna în trupușorul fetiței.

Șurik și Stovba au intrat în cameră.

— Hai să plecăm, Maria! Îmbracă-te! i s-a adresat Stovba fetiței.

Apoi a adăugat:

— Hotelul nostru e pe undeva pe la Vladîkino, avem mult de mers până acolo.

Vera Aleksandrovna le-a propus imediat să rămână la ei: de ce să care copilul prin tot orașul până la hotelul ăla răpănos, când pot să înnopteze foarte bine în camera Elizavetei Ivanovna?

— Cu bradul? s-a bucurat Maria.

— Bineînțeles. Aici o să vă instalăm...

A doua zi dimineață, la propunerea Verei, Stovba a lăsat-o pe fetiță la familia Korn și a plecat singură la hotel să vadă de bagaje și a alergat până la sfârșitul săptămânii de la o instituție la alta: pe lângă problemele legate de divorț, mai avea altele în legătură cu slujba ei.

Vera s-a plimbat cu Maria. Mânată de nu știu ce pornire interioară, a dus-o la Muzeul Culturilor Orientale și i-a arătat Piața Roșie. Au uns-o la inimă plimbările astea, a rămas chiar surprinsă: s-a bucurat împreună cu Maria și a privit cu ochi de copil, încântată și curioasă, orașul care, după câte își amintea, se făcuse din ce în ce mai urât.

În timpul ăsta Șurik și Lena au fost la ofițerul Stării Civile. Au descoperit că le lipsește actul de naștere al Mariei. Stovba îl lăsase acasă când plecase de la părinți împreună cu fetița de patru luni. Ca să ajungă actul la ea trebuia fie să o roage pe bunica ei, cu care coresponda în secret, fie să

trimită o cerere în Siberia. Oricum, treaba asta lua ceva timp, așa că Stovba a plecat urmând să se întoarcă imediat ce obține certificatul.

Vera Aleksandrovna le-a propus să rămână măcar de Anul Nou, dar Stovba a plecat pe 31 decembrie fără să ia în seamă lacrimile disperate ale fetiței...

Tare s-a mai amărât Vera: își făcuse planuri mari. Ce grozavă sărbătoare ar fi putut pune la cale pentru minunea asta de fetiță...

41

Unghia lui Șurik îi provocase mai întâi dureri groaznice, se făcuse vânătă și se bombase nemăsurat de mult, apoi încetase să îl doară, iar de ceva vreme începuse să îi crească lângă alveolă o unghie nouă, rozalie, de câțiva milimetri. Pe urmă unghia nouă continuase să crească, având în mijloc o adâncitură ciudată. Metatarsul fisurat se refăcuse singur fără nici un fel de urmări. Șurik uitase complet de aventura asta stupidă.

Probabil că odată cu scurgerea timpului posesoarea raritații paleontologice ar fi uitat și ea, dacă nu ar fi găsit din întâmplare chitanța de la poștă cu adresa și numele expeditorului scrise de mântuială. Numele era ceva cu „Kor" – poate Kornilov? Korneev? Înarmată cu o lupă, Svetlana a cercetat cu luare-aminte adresa ilizibilă – era clar că strada se numea Novolesnaia, 7 semăna cu 1, iar cârligul putea să fie la fel de bine și 2, și 5... Incertitudinea îi provoca însă emoții foarte plăcute: doar nu lăsase din întâmplare chitanța cu adresa, nu-i așa? Și chiar dacă era o întâmplare, nu-i oare un semn al destinului, nu-i oare săgeata indicatoare a providenței?

A trăit Svetlana câteva zile în așteptarea fericirii. Avea impresia că el trebuie neapărat să vină – dacă nu azi, atunci mâine – și tot făcea repetiții pentru întâlnirea lor: cât de

mirată o să fie ea, cât de fâstâcit o să fie el, ce o să spună el și ce o să spună ea... Dar el nu vine, și pace. Nu se hotărăște... se rușinează... împrejurările îl împiedică...

După o săptămână i-a trecut prin cap că el ar putea să dispară pentru totdeauna. Și cu cât erau mai puține șanse ca el să se întoarcă, cu atât mai tare se supăra pe el. Vorbea în gând cu el, cu timpul conversațiile au început să se poarte pe un ton iritat, iar cel mai neplăcut era faptul că țineau la nesfârșit.

Adormea noaptea târziu după ce lua un somnifer ușor, dormea douăzeci de minute, însă conversația cu Șurik se fofila în somnul ei și i-l tulbura. Discuta cu el îndelung în starea de somnolență dată de medicamente: ba o ruga să îl ierte, ba se certau ca apoi să se împace. Toate discuțiile erau manevrate cu abilitate, pentru că ea inventa scenariul, care apoi se dezvolta într-o direcție precisă... Se chinuia, se răsucea de pe o parte pe alta, apoi se trezea...

În cele din urmă s-a ales praful de somnul ei, care oricum era neliniștit și anxios. Acum se scula noaptea, bea apă fierbinte cu lămâie, se așeza la masă și întorcea pe o parte și pe alta florile de mătase albe și roșii destinate cooperativei care executa coroane pentru înmormântări. Era o muncitoare foarte bună, dar nu câștiga mare lucru pentru că era înceată. În schimb trandafirii, pe care îi făcea răsucind pe lingura rotundă fâșii subțiri de mătase lipite cu clei, aveau un aer de tristețe lunguiață care nu le reușea defel celorlalte muncitoare.

Stătea până în zori în fața mătăsii lunecoase, cuprinsă de o stare de prostrație, adormea douăzeci de minute și se așeza din nou la masă. Aproape că nu mai ieșea din casă: se temea să nu rateze venirea lui Șurik.

Își dădea seama că și-a pierdut complet echilibrul sufletesc, întreținut pe jumătate cu medicamente, pe care reușise să i-l mențină aproape un an renumitul doctor Jucilin, un bărbat rotofei și blând ca o pisică bătrână castrată.

Svetlana a dus-o așa o lună, după care i-a făcut o vizită lui Jucilin. De mult timp îl vizita acasă, și nu la spital. Locuia pe Malaia Bronnaia, nu departe de ea.

Era genul acela de masochiști onești cu inimă mare care plâng pe umărul bolnavilor, ducând în spate cât trăiesc povara crucii lor. Banii îl puneau în încurcătură, evita cu dibăcie să îi primească, accepta în schimb cadouri sub formă de cărți și coniac. Svetlana cosea pentru fata lui păpușele cu rochițe albastre și roșii, cu fețișoare albe desenate pe mătase...

Problema sinuciderii îl fascinase pe doctor încă din anii studenției, o considera o pornire fascinantă și de neînțeles a unei categorii aparte de oameni, iar motivul pentru care își alesese psihiatria ca specialitate era unul mai degrabă umanitar decât medical. Svetlana făcea parte exact din această categorie de oameni înclinați spre sinucidere. O cunoscuse după a treia tentativă de sinucidere, ratată, din fericire.

Jucilin știa că, potrivit statisticii medicale, a treia tentativă de sinucidere are cele mai mari șanse de reușită. Având în vedere reflecțiile lui destul de vagi care, așezate în ordine, erau pe punctul să se cristalizeze într-o teorie proprie, în cazul Svetlanei riscul ar trebui să scadă cu timpul, iar în viitor, dacă i se aplică un tratament corect, va fi amenințată doar de îmbătrânirea naturală și de bolile legate de ea. Adică va face un salt și va ieși cum-necum din zona cu risc crescut, dacă se poate spune așa. Astfel că Svetlana se număra printre pacientele care îi provocau cele mai mari emoții, fiind unul dintre cazurile teribil de interesante.

Discuta ore întregi cu asemenea pacienți. Considera că e important să ajungă până în străfunduri, chiar până la locul unde se produsese ruptura, acolo unde ideea sinuciderii prinsese rădăcini. Nu îi era străină nici psihanaliza lui Freud, intra cu îndrăzneală în sufletul omului, sperând să-l repare orbecăind în bezna de nepătruns...

Nina Ivanovna, soția lui Jucilin, s-a dus să se culce, iar ei au rămas în bucătărie să descâlcească ramificațiile maladive încurcate ale gândurilor și frământărilor Svetlanei. I-a povestit cele întâmplate. Amuzant a fost că i-a povestit tocmai partea aceea pe care Șurik o omisese în expunerea făcută mamei. În felul acesta episodul cu dintele de mamut

îi fusese servit Verei în întregime, în timp ce episodul amoros, apărut în relatarea Svetlanei pe un loc gol, adică fără să fie pomenit dintele de mamut, i-a fost servit în întregime doctorului. Văduvită de punctul de plecare al relatării, toată istoria a luat aspectul unei scene de viol sălbatic. Lui Jucilin nu i-a reușit nimic, deși i-a pus întrebări provocatoare, încercând să apropie tabloul zugrăvit de ea de ceva mult mai plauzibil. Un viol dorit – așa a definit în sinea lui situația ce-i fusese relatată.

El continua să își bea ceaiul tare, turnând apă clocotită în bolul de dulceață al Svetlanei, în care ea își afunda din când în când buzele. Se gândea că, în fond, omul bolnav se deosebește de cel sănătos numai prin modul în care își controlează ghimpele înfipt în psihicul lui. Ar putea să pună ghimpele ăsta într-o capsulă, ar putea să construiască în jurul lui un zid protector ca să împiedice răspândirea bolii, dar nu ar fi în stare să îl smulgă de acolo cu forța. A ascultat cum bate câmpii sărmana când vorbește despre iubire, remarcând cât de contradictorii sunt dorințele ei: tânjea după o iubire fericită și liber consimțită, continuând în același timp să se simtă victima bărbaților rău intenționați, a împrejurărilor și, ceea ce în cazul de față era deosebit de important, a însuși alesului inimii ei. Să fie ultragiată pe nedrept, în chip monstruos și neobișnuit, ca nimeni alta pe lume, asta era dorința ei profundă.

Doctorul Jucilin a înțeles, de asemenea, că, dacă i-ar spune Svetlanei că ea își dorește în chip bolnăvicios să fie ofensată, riscă să ofenseze din nou și să distrugă încrederea fără de care va fi incapabil să o mențină în limitele unei sănătăți relative...

Majoritatea colegilor lui ar fi considerat că starea ei e manifestarea unei psihoze maniacale și i-ar fi prescris cele mai puternice medicamente psihotrope, care să-i inhibe toate facultățile, inclusiv facultatea de a suferi nemăsurat.

— Draga mea Svetocika! a spus Jucilin la ora trei noaptea, să pornim de la faptul că suntem în stare să apreciem ce ni se întâmplă și să reacționăm adecvat. Nu-i așa?

Preludiul ăsta o îmbărbăta întotdeauna pe Svetlana. Asta și voia, ca totul să fie adecvat... Avea impresia că ea însăși se poartă adecvat, dar cum rămâne cu Șurik? El e cel care se poartă neadecvat – nu vine atunci când Svetlana dorește atât de mult să îl vadă...

Ea a dat din cap. Tare mai voia să doarmă, dar știa că nu va reuși și trăgea de timp.

— Nu trebuie să te bagi într-o situație fără ieșire, care să îți mănânce nervii. N-o să stăm acum să analizăm purtarea tânărului. Cine este el? Un seducător oarecare sau unul care a picat pur și simplu într-o situație la care nu se aștepta. Îți amintești de *Lovitura soarelui* a lui Bunin? Explozia aceea de sentimente neașteptată și neprevăzută? Să zicem că asta a fost o lovitură a soarelui și că un om, care prin firea lui nu e deloc predispus la viol, comite pe neașteptate unul... Și dispare. Chiar dacă am vrea să îl găsim și să îi cerem explicații pentru purtarea lui de-a dreptul revoltătoare, nu avem cum... În Moscova sunt nouă milioane de locuitori, dintre ăștia sunt o sută de mii de Șuriki! E o prostie să... Nu vom reuși niciodată să explicăm de ce a săvârșit fapta asta. În schimb trebuie neapărat să îți reglezi somnul. Asta stă în puterile noastre. Cred că ar fi bine să stai o vreme într-un sanatoriu. Am putea face demersurile necesare. Ai slăbit. În cazul dumitale pierderea în greutate nu e indicată. Am impresia că ar trebui să îți mai controlezi o dată tiroida. Zilele astea mă voi gândi la un plan nou și o s-o luăm de la capăt după un program nou. Problema nu mi se pare foarte gravă și cred că o vom putea rezolva împreună...

Doctorul Jucilin nu credea o iotă din ce spunea: situația i se părea extrem de gravă, dar conta pe o ultimă încercare de-a o scoate pe Svetlana cu minimum de mijloace din criza care se apropia.

În ceea ce o privește pe Svetlana, luase și ea o hotărâre: în geantă era chitanța despre existența căreia nu suflase un cuvânt doctorului și, după toate câte fuseseră spuse și iar spuse, era pregătită să se ducă la adresa indicată pe chitanță.

Expresia „lovitura soarelui“ o inspirase și îi trezise entuziasmul.

Amândoi, și doctorul, și pacientul, erau mulțumiți în sinea lor: fiecare reușise să îl tragă pe sfoară pe celălalt...

Svetlana nu s-a mai culcat în noaptea aceea. A ajuns acasă spre ziuă. Vecinii dormeau, a intrat în baia comună, a spălat îndelung cada cu pasta de curățat cu miros înțepător care îți tăia respirația, a umplut cada cu apă până sus și s-a lungit în ea. De obicei i se făcea scârbă de cada asta folosită în comun, crăpată ca pielea de elefant, dar acum și-a spus că e baia ei, că răposata ei bunică locuise în apartamentul ăsta începând chiar din anul 1911, că și bunicul ei locuise aici, că tatăl ei se născuse aici și că tot apartamentul îi aparține de drept pentru că și ea se născuse aici, iar vecinii de acum sunt niște invadatori, niște paraziți, niște țărănoi de la coada vacii, nici unul nu bănuiește că ea e adevărata proprietară... Și s-a simțit cuprinsă de o dulce amărăciune, a avut sentimentul că e ultragiată, un sentiment atât de drag ei...

Toate erau din cale-afară de albe: și chiloții, și sutienul, și bluza. Perla deformată atârna pe lănțișorul de argint: lănțișorul de aur fusese vândut de mult timp. Perla nu era chiar albă, mai degrabă bătea în cenușiu. Era însă din alte vremuri, era perlă adevărată, deși moartă. Svetlanei i s-a părut că e în stare să mănânce. Și-a fiert un ou. A mâncat jumătate din el. Și-a făcut cafea. A băut jumătate de ceașcă. Simțea cât de decisivă era ziua aceea.

„Vom reacționa la evenimente într-un mod adecvat“, a repetat în sinea ei și la șapte și jumătate a ieșit din casă. A mers pe jos până la stația de metrou Krasnopresenskaia, a ajuns repede la stația Belorusskaia, pe urmă a căutat mult timp strada Novolesnaia, a căutat casa și mai mult timp. În sfârșit, 7 era totuși 1, nu erau multe case pe stradă și numerele nu ajungeau până la 70... La nouă fără un sfert stătea pe bancă ținând sub observație singura intrare a blocului modern din cărămidă.

A stat așa trei ore. Era ferm convinsă că nu greșește, era sigură că tânărul locuiește în casa asta. După trei ore de stat,

a intrat în holul blocului și s-a oprit în fața șirului de cutii poștale așezate între parter și etajul întâi. Pe unele erau lipite hârtiuțe cu numele locatarilor, pe altele numele de familie erau scrise direct pe cutiile poștale din tablă, vopsite în verde. Pe câteva erau doar numerele apartamentelor. A căutat numele Kornilov sau Korneev. Sub numărul 52 era lipită o hârtiuță pe care scria Korn cu un scris frumos, din alte timpuri. Era chiar mai bine decât Kornilov...

Svetlana s-a întors acasă pe deplin mulțumită. Simțea că aproape îl are pe tânăr în mâinile ei.

Svetlana nu avea pregătită o strategie. Până la începutul lui septembrie, o dată la două zile, ajungea la opt dimineața în fața blocului, rămânea pe bancă exact trei ore și pleca la unsprezece. Era convinsă că, mai devreme sau mai târziu, Șurik își va face apariția și aștepta cu răbdare, concentrată și nemișcată, ca vânătorul la pândă, nelăsând să îi scape din vedere nici unul dintre locatarii care ieșeau. Unora le recunoștea fețele. Erau câțiva care i-au plăcut, pe alții a avut timp să prindă pică. Cel mai simpatic era ochelaristul cu servieta și ziarele abia scoase din cutia poștală: întotdeauna îi scăpa unul la intrare. O dezgusta în special domnișoara grasă cu picioarele ca niște butuci, pe care o aștepta uneori o mașină.

Odată, ajunsă acasă după ce își terminase orele de veghe stând în ploaie, Svetlana a căzut bolnavă. I s-a declanșat o angină severă, cum nu mai avusese până atunci. Boala a venit la țanc, i-a dat un răgaz să respire după toată hăituiala asta obositoare. Svetlana s-a apucat să se trateze cu mult zel: a făcut gargară cu tot soiul de soluții, și-a badijonat faringele inflamat cu soluție de iod diluat în glicerină și a înghițit niște pastile inofensive – nu voia să audă de antibiotice, dar în general îi plăcea grozav să se trateze. A ținut-o angina aproape două săptămâni și s-a terminat când a venit vremea bună.

Chiar în prima zi când a socotit că e sănătoasă, a strâns în două cutii florile cărora le dăduseră boboci cât timp fusese bolnavă și le-a dus la cooperativă, la naiba în praznic, tocmai la piața Koptevskaia. A primit banii pe luna trecută și i-a

venit în minte că trebuie neapărat să își cumpere o pelerină de ploaie: nu se mai putea duce la nici un fel de întâlnire cu pelerina veche, albastră.

Să cumperi o pelerină nu era un lucru ușor, din toate punctele de vedere. De altfel așa se întâmpla cu toate cumpărăturile, oricare ar fi fost acelea. Svetlana era genul de om care știa întotdeauna exact ce anume îi trebuie. Pelerina care prinsese contur în imaginația ei – bej cu glugă, cu buzunare croite și, colac peste pupăză, cu nasturi de os – o putea căuta mult și bine până la sfârșitul vieții.

Svetlana umbla acum prin magazine în loc să se ducă la stația Belorusskaia. Fată pedantă și tenace, nu s-a lăsat cu una, cu două și a căutat încăpățânată peste tot, dar la sfârșitul celei de-a doua săptămâni s-a convins că nu îi rămâne altceva de făcut decât să își coasă singură pelerina născocită de ea. Și s-a hotărât să și-o coasă. Lucrul ăsta i-a schimbat complet câmpul investigațiilor – acum trebuia să exploreze magazinele de textile. A avut noroc. Chiar în primul magazin, aflat exact la doi pași de casa ei, a cumpărat un material de pelerină minunat din Cehoslovacia. Problemele legate de pelerină au crescut ca bulgărele de zăpadă: ce fel de căptușeală? Dar nasturii? Ce fel de tiv? Dificultățile astea erau toate bine-venite. Cu cât îi era mai greu să o scoată la capăt, cu atât îi era mai bine. Șurik trecuse pe planul doi, fierbea undeva departe, la foc mic. Ținta principală era pelerina...

Jucilin a sunat-o de câteva ori, era neliniștit: după socoteala lui, Svetlana ar fi trebuit să aibă nevoie de el în momentul ăsta, să se cramponeze de el așa cum se întâmplase mereu în perioadele critice. Dar, oricât ar părea de curios, lucrul ăsta nu s-a întâmplat. A fost chiar destul de nepăsătoare când a vorbit cu el la telefon. I-a spus că e foarte ocupată acum să își coasă o pelerină... Și că și-a reglat somnul...

„Ca să vezi, domnule, ce înseamnă cârpele asta, ce puternic stimulent terapeutic pentru femei! Trebuie să mă gândesc mai serios la asta...", și-a spus Jucilin. Avea multe idei și una dintre ele se referea la faptul că bărbații și femeile au

manifestări profund diferite, deși atât unii, cât și alții au aceleași boli psihice. S-a gândit ce s-a gândit și a ajuns la concluzia că e puțin probabilă o nouă tentativă de sinucidere...

În timp ce Svetlana înlătura piedicile în fabricarea pelerinei, un fel de prototip al unei mantale celebre, a venit iarna. Pelerina era gata, a fost atârnată în dulap pe un umeraș de lemn și acoperită cu un cearșaf vechi. Afară era zăpadă, nici vorbă să își poată cumpăra acum un palton nou, toate resursele financiare se epuizaseră. Problema cu Șurik a ajuns din nou pe primul plan.

A plecat la mătușa ei, la Preobrajenka. În urmă cu doi ani mătușa îi oferise o haină veche de astrahan, pe care Svetlana o refuzase: blana era frumoasă, dar trebuia recondiționată serios. Mătușa era supărată pe ea, dar Svetlana a cumpărat un tort scump și a ales dintre buchețelele de flori cusute de ea pentru pălării unul cu florile cele mai roz: aluzie la obsesia senilă a mătușii ei să arate mai tânără decât este.

S-a împăcat cu mătușa, a încercat chiar să îi intre sub piele. I s-a plâns că îi e frig, i-a amintit de haina de blană. Mătușa a clătinat din cap:

— Trebuia s-o iei atunci pe loc, i-am făcut-o cadou nevestei lui Vitia.

Dar o umbră de mister i s-a strecurat imediat pe fața cu nasul lung cât o zi de post... Nu a apucat Svetlana să se amărască, a înțeles imediat că mătușa îi va oferi altceva. Și chiar i-a oferit. Dumnezeule! Ce mai era și asta!? O ditamai blana de ren. De culoarea nucii, o minune de culoare. Cu miros tulburător de animal. Svetlana a scos un strigăt și și-a îmbrățișat mătușa.

— I-au adus-o lui Nikolai Ivanovici din nord. Ia-o, ți-o dau. Nu te bucura prea tare. Blana e de vară, uite, îi pică părul... N-o s-o porți mult timp. Am vrut s-o pun pe divan, dar, cum te așezi, te umpli pe fund de fire păr. Hai, ia-o, nu-mi pare rău că ți-o dau...

Ca să nu îl piardă definitiv din ochi pe Șurik, Svetlana a făcut câteva incursiuni de recunoaștere. A avut în sfârșit noroc, l-a văzut într-o zi ieșind la braț cu o doamnă mică de statură,

cu o beretă gri, pe care o ducea la plimbare în jurul casei, dar nu pe aleea principală. După un minut de așteptare, când Svetlana și-a venit în fire și a pornit după ei, aceștia dispăruseră fără urmă. Șurik o însoțea pe Vera la cercul de teatru, așa că se făcuseră nevăzuți în spatele ușii mici care ducea la subsol.

Altă dată Svetlana a asistat la scena despărțirii locatarilor din bloc de comisarul lor politic: murise Mihail Abramovici și ieșiseră toți să ia autobuzul care îl ducea pe lividul cavaler al marxismului pe ultimul lui drum, la crematoriul de lângă mânăstirea Donskoi. Șurik a dus sicriul împreună cu portarul și cu doi tovarăși de partid cu șepci. Apoi s-a întors să o ia pe aceeași doamnă drăguță, care de data asta purta o beretă neagră și avea în mână un buchet de crizanteme albe. A așezat-o politicos în autobuz, pe urmă i-a instalat pe ceilalți bătrâni care însoțeau sicriul. Apoi s-a urcat și el în autobuzul de la pompe funebre.

În aceeași zi Svetlana a aflat de la portăreasă numărul de telefon al celor de la administrație, a sunat spunând că e, chipurile, de la poștă și i-a tras de limbă, obținând telefonul de la apartamentul 52.

Numai la a treia încercare Svetlana a reușit să îi ia urma. Într-o zi spre seară – renunțase la gărzile matinale –, Șurik a ieșit grăbit; era singur, cu o mapă sub braț, a luat-o la fugă spre stația de troleibuz. Troleibuzul abia plecase, iar el, rămânând locului un moment și dându-i răgaz Svetlanei să își învingă emoția și să își adune gândurile, a pornit pe jos spre stația de metrou Belorusskaia. Mergea chiar în spatele lui, dar n-a observat-o. Era momentul prielnic să îi vorbească, dar brusc a intrat în panică, au trecut-o toate sudorile, și-a dat seama că nu e încă pregătită. A înțeles, de asemenea, că greul acum începe, că trebuie să îl abordeze în așa fel încât să nu își compromită demnitatea de femeie. Doar nu e dintre alea care aleargă după bărbați... Nu se gândise până acum ce îi va spune când îl va reîntâlni în sfârșit. A repetat în gând câteva fraze care nu spuneau nimic concret, dar nici una nu i s-a părut potrivită.

A rămas câțiva pași în urma lui fără să îl scape din ochi. A coborât la metrou. A reușit să se urce în același vagon cu el, să coboare cu el la stația Pușkin și să nu îl piardă din ochi în înghesuiala din stație...

Nici cei mai versați agenți din serviciile secrete nu reușesc întotdeauna să fileze pe cineva atât de bine cum îi reușise Svetlanei de prima dată. L-a urmărit până la sfârșit, adică până la intrarea în maiestuoasa clădire stalinistă de lângă Nikitskie Vorota, la colțul străzii Kacialov, unde se află magazinul Textile și unde își cumpărase materialul acela minunat pentru pelerină. Cine și-ar fi putut închipui una ca asta! Era așa de emoționată, încât nu l-a mai așteptat să iasă, a luat-o la fugă spre casă. Erau cel mult zece minute de mers pe jos până la ea.

A băut un ceai fierbinte, s-a încălzit și s-a apucat să își aranjeze blana. Nu se putea prezenta în fața lui în paltonul vechi... Lucrul avansa foarte încet. Partea dinăuntru, netăbăcită, a blănii era groasă și prelucrată prost. După ce a tăiat blana, a unit bucățile croite cu fâșii de pânză tare care să țină. Era lucru de mână, migălos și dificil, pe deasupra. Dar, ca orice lucru de mână, îi lăsa timp să mediteze. Și luând-o cu gândul înaintea timpului, construia palate închipuite în visurile ei de fată tânără... De fapt, lucrul la haina de blană o făcea să își stăpânească nerăbdarea, dar și spaimele nemărturisite: dacă nu va ieși nimic din asta?

În seara în care blana a fost gata, s-a hotărât să îl sune pe Șurik. Era mai simplu decât să îl urmărească pe stradă. A luat în calcul toate variantele, fără să o excludă nici pe cea mai rea: că nu își va aminti de ea... A cântărit totul, a prevăzut totul. L-a sunat la zece seara. La telefon a răspuns o femeie. Probabil doamna aceea drăguță, mama lui... Svetlana a închis telefonul și a hotărât să îl sune în fiecare zi la aceeași oră.

Peste câteva zile, când a răspuns Șurik, i-a spus dezinvoltă și veselă, ca și cum nu ar fi ea, ci altă fată:

— Bună seara, Șurik! Ai salutări de la mamutul al cărui dinte ți-a pricinuit atâtea neplăceri!

Șurik și-a amintit imediat de nenorocitul ăla de mamut. Unghiei de la degetul mare îi trebuiseră mai bine de trei luni să crească la loc, îi era greu să uite ce pățise. A început să râdă, nici măcar nu a întrebat-o de unde a luat numărul de telefon. S-a bucurat, a zâmbit în receptor.

— Cum de nu, cum de nu! Îmi amintesc de mamutul dumitale!

— Nici el nu te-a uitat! Mi-a amintit de curând de dumneata. Ștergeam praful pe pian, acolo mi-a amintit el de... Vă invită să îi faceți o vizită!

Extraordinar, ce vesel și degajat a decurs convorbirea! L-a invitat fără să își compromită demnitatea de femeie, iar el a acceptat imediat. Atâta doar că a lungit-o mult până să aleagă ziua – nu sâmbătă, nu duminică, nu luni. Miercuri. E bine? Numai să îmi dai adresa, țin minte că e lângă poștă, am uitat însă numărul apartamentului...

Era aproape de Valeria. Avea de gând să treacă marți pe la redacție să ia lucrările pentru ea și miercuri să i le ducă. La șapte a ajuns la Svetlana, așa cum se înțeleseseră.

În mijlocul mesei trona dintele mamutului, înconjurat de flori artificiale, mai erau gustări de tot felul înotând în oțet, pe care Șurik nu îl putea suferi și pe care Svetlana, dimpotrivă, îl turna peste orice fel de mâncare fadă. Mai era o sticlă de votcă, pe care Svetlana o detesta, iar Șurik, dimpotrivă... Au pălăvrăgit veseli ca și cum s-ar fi cunoscut de când lumea, în chipul cel mai nevinovat cu putință. Nu s-a întâmplat nimic între ei, nici o criză de isterie, nici un fel de sex tumultuos pe divanul îngust. Îmbrăcată cu o bluză albă, cu vinișoare albăstrii la tâmple și pe gâtul lung, Svetlana arăta ca o veche colegă de școală, atâta doar că vorbea despre lucruri înălțătoare, despre destin și despre altele asemenea, cam prea înălțătoare. Pe de altă parte însă, lucrurile astea îi erau foarte cunoscute: și Verusiei îi plăceau subiectele înălțătoare.

La nouă și jumătate Șurik s-a uitat la ceas, a scos un ah! și s-a pregătit de plecare:

— Trebuie să trec pe la o prietenă. Stă aici aproape. Să-i duc de lucru.

Și a plecat repede. Svetlana s-a prăbușit pe divan și a izbucnit în hohote de plâns din cauza nervilor încordați la maximum. Totul se petrecuse așa cum trebuie. Ce bine că nu îl acostase atunci pe stradă! Ce să-i fi spus? Totul a ieșit grozav de bine. Atâta doar că nu fusese o întâlnire de dragoste. E bine, pe de o parte, că o respectă, pe de altă parte, e un pic jignitor... Și ce urmează acum? Nici măcar numărul de telefon nu i-l luase...

După ce a plâns bine, i-au venit de-a valma idei noi: ar putea, de exemplu, să cumpere bilete la conservator sau să-l invite la teatru, dar nu era cel mai bun lucru. Bărbatul face invitația. Cel mai bine ar fi să îi ceară ceva... Ceva ce poate face numai un bărbat – să repare ceva sau să mute mobila... Dar dacă nu se pricepe și refuză? Trebuie ceva simplu, să-i fie rușine să refuze... S-a bucurat, nu se știe de ce, că știe despre el ceea ce lui nici măcar nu îi trece prin minte: adresa, casa, mama, chiar și intrarea în casa unde merge acum să ducă de lucru...

Blana de ren era gata de mult. A reieșit însă că ea nu poate rezolva nimic. A stat un pic să chibzuiască și i-a venit o idee. A desfăcut căciula bleu și și-a tricotat un fular de lână. Îi stătea bine. Toată săptămâna a făcut curățenie în cameră, a schimbat perdelele, le-a pus pe cele vechi care atârnaseră la ferestre cât trăise bunica. Erau mai plăcute. A spălat bine în apă rece o vechitură de pânză din Asia căreia bunica îi spunea în glumă „suzanne" și a atârnat-o în fața ușii în chip de perdea, ca să o ferească de ochii vecinilor. Odată casa aranjată frumos, s-a culcat seara în patul ei și și-a spus: Mâine mă va apuca din nou angina. Și a apucat-o.

De dimineață s-a spălat, s-a îmbrăcat cu puloverul alb, și-a pus în jurul gâtului fularul bleu cel nou. Pe urmă i-a telefonat lui Șurik și l-a întrebat moale dacă o poate ajuta: s-a îmbolnăvit de angină și nu are cine să îi cumpere medicamente. Și s-a întins în pat.

Idee mai bună nici că i-ar fi putut veni: medicamentele erau lucru sfânt. Medicamente mamei, medicamente Matildei, medicamente Valeriei... Rugămintea i s-a părut lui Șurik atât de firească, încât de dimineață, imediat după ce a mâncat, a ajuns în viteză la Svetlana să își îndeplinească datoria, lucru foarte obișnuit pentru el. Pe drum a cumpărat calciu.

Svetocika era atât de firavă, inspira atâta milă, în cameră mirosea a ceva care te făcea să plângi, aducea cu mirosul de lămâiță amestecat cu puțin miros de oțet, iar fularul de lână bleu i-a intrat în gură când i-a strâns la pieptul ei plăpând capul cu părul cârlionțat, ceva mai rar în creștet. Iar el a simțit cu tot corpul că e alcătuită numai din oscioare subțiri și strâmbe, din cartilaje ca zgârciurile de la găină, și mila viguroasă a ființei puternice față de o creatură atât de slabă s-a pus în mișcare și a acționat așa cum acționează cel mai bun afrodiziac. Cu atât mai mult cu cât el a înțeles imediat ce fel de medicament îi trebuie Svetlanei. Odată scoase puloverașul, fulărașul și bluzița, ea i s-a înfățișat mult mai vrednică de milă, cu pielea albăstruie de gâscă tăiată, cu pieptul înduioșător de plat, cu fulgii albicioși, de găină, între picioare...

Cu toate astea, Șurik nu a uitat să lase calciul pe masă. După ce i-a aplicat tratamentul, a mai dat o fugă la farmacie după soluția pentru gargară și i-a adus trei lămâi de la minunatul magazin Gastronom din piața Vosstanie. Nu a uitat să cumpere tot de acolo, de la raionul Gospodina, și un pateu de ficat pentru mama. Verei îi plăcea grozav pateul de ficat. Și tot în dimineața asta a aflat că Svetlana mănâncă lămâia cu coajă cu tot, că îi place ceaiul din Ceylon bine opărit, că în general nu ia antibiotice și că pentru angină ia numai calciu...

„El e cu totul altfel, nu-i un ticălos ca Seriojka Gnezdovski și nici trădător ca Aslamazian, nu mă va duce de nas ca el... E altfel...", s-a gândit și a șoptit: „E altfel, altfel..."

Pe seară a venit Jucilin să o vadă. A trecut pe la ea din prietenie. Svetlana i-a făcut o infuzie tare de ceai din Ceylon – din care ea nu bea niciodată –, a pus pe masă o

farfurioară cu dulceață, biscuiți și o lămâie tăiată în felii subțiri. Avea gâtul înfășurat în fular.

— Ah, s-a plâns Svetlana. E a doua angină.

Era liniștită, nici urmă de încordare. Ochii îi străluceau...

— Cum e cu somnul? a întrebat-o doctorul.

— S-a reglat, a răspuns Svetlana.

„Mare putere mai au și medicamentele astea placebo", s-a bucurat Jucilin. Ultima oară îi dăduse Svetlanei tablete de gluconat de calciu în loc de somnifere. Pe care Svetlana nu le luase.

Poate că anginele jucaseră și ele un rol în toată povestea asta. Oricum, curios lucru! E aproape o regulă: bolile somatice fac viața mai ușoară psihicului într-o oarecare măsură. Doctorul și-a amintit de un caz recent când unul dintre pacienții lui, făcând o gripă urâtă, a ieșit bine merci dintr-o depresie gravă...

În seara aceea toată lumea era satisfăcută: Svetlana găsise, credea ea, bărbatul cu care era de o mie de ori mai câștigată decât cu potlogarii pe care îi întâlnise până acum, doctorul Jucilin era ferm convins că își scosese încă o dată pacienta dintr-o situație periculoasă, iar Șurik era mulțumit că îi făcuse mamei o bucurie cu pateul de ficat. Între altele fie spus, îi adusese medicamente și fetiței ăsteia, Svetlana, față de care își manifestase stima sexuală, pe care i-o cerșise înduioșându-l până la lacrimi...

Șurik nu era în stare să își facă planuri mai departe de ziua în curs. Presimțirile și prognozele erau apanajul Verei. Bunica lui, mai perspicace decât toți, nu mai era pe lumea asta de mult timp, iar nenorocitul de el nici măcar nu își imagina ce cruce urma să ducă în spate pentru că o consolase într-un mod atât de primitiv pe fata asta prizărită și pe deasupra bolnavă de nervi.

42

Cum a ieșit de la Svetlana, Șurik și-a scos imediat din cap aventura asta minoră. Sfâșietor de dureroasă asimetrie

a relațiilor umane: în timp ce Svetlana repeta la nesfârșit toată scena vizitei lui Șurik din primul moment până la ultimul de parcă voia să își întipărească în minte pe vecie toate mișcările lui, să dea diferite interpretări fiecărui cuvânt rostit de el, să conserve în formol pentru totdeauna întâlnirea asta, Șurik continua să trăiască în lumea din care ea lipsea cu desăvârșire.

Svetlana nu a ieșit patru zile din casă. Aștepta să o sune Șurik, cu toate că își amintea perfect că el nu îi luase numărul de telefon. În a cincea zi a ieșit din casă. Spaima că ar putea să rateze telefonul lui a făcut-o să alerge într-un suflet la magazin și la farmacie.

— M-a sunat cineva? l-a întrebat pe vecinul burtos.

Porcul ăsta bătrân i-a răspuns sarcastic:

— Cum de nu, au sunat. Dar legătura s-a întrerupt...

Pe măsură ce săptămâna se apropia de sfârșit, certitudinea că Șurik va telefona neapărat a fost înlocuită cu convingerea la fel de fermă că nu va mai telefona niciodată. Pe umerașele din dulap atârnau, acoperite cu cearșafuri vechi, pelerina model cu glugă și căptușeală în carouri și blana nouă de ren, mai bine spus jacheta lungă. Svetlana se înarmase până în dinți cu tot ce trebuie: primele cuvinte pe care le spusese fuseseră atât de reușite, întâlnirea de dragoste avusese loc – pe prima, pe aceea consumată sub semnul dintelui, nu o punea la socoteală. Și uite că acum totul a rămas în suspensie și nu a folosit la nimic, întocmai ca lucrurile frumoase din dulap...

O săptămână întreagă a format zi de zi numărul lui Șurik. O dată a auzit vocea bătrânei doamne și a închis telefonul. Ziua următoare a venit Șurik la telefon. I s-a pus un nod în gât și nu a mai putut scoate nici un cuvânt. Și ce să fi spus? Nu a dormit două zile, nu a mâncat, a zăcut noaptea pe florile de mătase. A înțeles că trebuie să se ducă la Jucilin, dar tot amâna vizita.

A treia zi spre seară și-a pus blana și a plecat la Jucilin. Dar s-a trezit pe Belorusskaia. S-a apropiat de casa lui Șurik.

A rămas puțin în fața intrării. Nu l-a așteptat. A rămas doar puțin pe loc. Pe urmă s-a întors acasă. Se pregătea în fiecare zi să se ducă la Jucilin, dar de fiecare dată se trezea în fața casei ăsteia. L-a văzut în sfârșit cum a ieșit. L-a urmărit. Se mișca agil. L-a condus până la Krasnîie Vorota. S-a simțit obosită la culme și s-a întors acasă. A patra zi l-a condus fără ca el să știe până la stația Sokol. El a coborât din metrou și a luat-o în direcția străzilor din preajma gării Baltiskaia.

Două săptămâni urmărise cum își petrece Șurik timpul: nu ieșea din casă înainte de ora patru după-masă. Îl condusese o dată la teatru, unde o însoțise pe mama lui. Îi știa acum traseele – Sokol, strada Kacialov. Știa în ce biblioteci studiază. Descoperise numărul apartamentului de pe strada Kacialov unde Șurik rămăsese până târziu de două ori în astea două săptămâni, așa că ea plecase fără să mai aștepte...

Nici măcar o dată nu fusese prinsă asupra faptului. Dăduse în patima spionajului, îi știa toate locurile conspirative în afară de locul de întâlnire cu Matilda, care locuia la vremea aceea la Vîșnii Volociok. Exact atunci își făcuse un carnet în care nota toate deplasările lui Șurik.

La Jucilin nu ajunsese încă, deși își dădea seama vag undeva, în bezna minții, într-un loc ascuns și ținut sub obroc, că a sosit momentul să îi facă o vizită. Pe urmă o întâlnise din întâmplare pe soția lui. Nina Ivanovna a întors-o din drum și a adus-o acasă la ei. Jucilin a vorbit cu ea cinci minute și i-a propus s-o interneze imediat. Contrar tuturor așteptărilor, ea a acceptat: era obosită de atâta filaj.

Jucilin avea în secția lui un salon de femei cu șase paturi unde își instala, în măsura în care era posibil, pacientele preferate. Acolo ajungeau de obicei intelectualele maniaco-depresive care nu erau în stare foarte gravă. Uneori Jucilin organiza aici ședințe de terapie în grup. Exact în salonul ăsta stătuse Svetlana ultima oară și acum îi găsise un loc tot aici printre răsfățatele lui. Aici a cunoscut-o Svetlana pe Slava, o cercetătoare în orientalistică de patruzeci de ani, sinuci-

gașă experimentată, cu opt tentative la activ, reușite din punct de vedere medical.

S-au împrietenit. Slava îi citea traducerile ei din poeții persani, în timp ce Svetlana broda un buchet de flori de liliac pe o bucată de pânză de mărimea unei cutii de chibrituri, făcând niște tighele în relief atât de bombate, încât minusculele flori păreau că stau să cadă de pe pânză. O entuziasmau și poemele persane.

— Încă puțin și încep să miroasă, spunea Slava încântată la rândul ei de cât de talentată la lucrul de mână era noua ei prietenă.

În a doua săptămână de prietenie au început să se confeseze una alteia. Slava a descoperit că Făt-Frumos din povestea de dragoste a Svetlanei, traducătorul Șurik, care locuiește cu mama lui pe strada Novolesnaia, e fiul Verei Aleksandrovna Korn, vechea prietenă a mamei ei. S-au bucurat amândouă de ce întorsătură neobișnuită luaseră lucrurile.

Slava îl cunoștea pe Șurik de când era copil, și-a amintit de bunica lui care o învățase limba franceză și i-a povestit Svetlanei tot ce știa despre familia asta minunată. Vera nutrea o afecțiune specială pentru Kira, mama Slavei. Spunea că e singura persoană care își amintește de tatăl lui Șurik, nefericitul Levandovski.

Jucilin a ținut-o pe Svetlana în spital șase săptămâni. A scos-o din criză. Slava se externase cu o săptămână înainte: o lăsaseră în pace vocile sinistre care o chinuiau și o îndemnau să se sinucidă.

Pacientele doctorului Jucilin, devenite aproape prietene intime, se întâlneau la cafeneaua Praga, beau cafea și mâncau prăjituri cu cremă de ciocolată. Svetlana i-a dăruit Slavei florile de liliac puse în ramă, Slava i-a dăruit o culegere de poezii persane, dintre care patru erau traduse de ea. Slava i-a mai făcut însă noii sale prietene un cadou de-a dreptul fabulos: a invitat-o la ziua de naștere a mamei ei. Erau puțini invitați: fratele mamei, ofițer în rezervă cu nevasta, o nepoată și două prietene. Una din prietene era chiar Vera Korn. De obicei

Vera venea însoțită de Șurik. Era exact ceea ce își dorea Svetlana: să nu-l întâlnească pe Șurik pe stradă, chipurile, din întâmplare, ci să fie poftită la o sindrofie într-o casă respectabilă și să vină pe nepusă masă... Se săturase să-i dea telefon numai așa, ca să se afle în treabă: avea mândria ei de femeie. Dacă îl întâlnește însă într-o casă de oameni cumsecade, atunci poate să-i arunce o momeală convenabilă.

A întors pe o parte și pe alta zeci de variante până să născocească o momeală care s-o mulțumească: a găsit printr-o cunoștință care lucra la farmacie prospectul unui medicament franțuzesc. Exact ce-i trebuia. Acum știa de ce îl cheamă acasă – să traducă indicațiile...

S-au întâlnit la masă la Kira Vasilievna. Șurik a recunoscut-o imediat, deși trecuse aproape jumătate de an de la ultima lor întâlnire, când cu angina. I-a făcut cunoștință cu mama lui, amintindu-i de dintele de mamut pe care Svetlana, fata asta simpatică, i-l scăpase pe picior... Au stat la masă unul lângă altul, Șurik s-a ocupat de amândouă... Le-a turnat vin, le-a dat platoul cu pește...

Prima lor întâlnire cu afurisitul ăla de dinte nu fusese ce trebuie, ca și cum porniseră cu stângul. Fusese o întâlnire stupidă, întâmplătoare, o cunoștință făcută pe stradă și cu asta, basta. Întâlnirea cu prilejul anginei rămăsese suspendată în aer nu se știe din ce motive. Acum însă o luau de la capăt cu un scenariu reinventat: într-o casă onorabilă, la o masă respectabilă, în prezența mamei... Acum lucrurile trebuiau să decurgă cu totul altfel. Svetlana făcea parte din cercul lor: se împrietenise cu fiica prietenei mamei lui. Între altele, și bunica Svetlanei terminase gimnaziul, la fel ca bunica lui Șurik. În orașul Kiev. Și bunicul. Și mama lucrase în domeniul culturii, condusese un club. Și tata fusese militar...

Svetlana își ura mama pentru că își părăsise familia și plecase după șeful tatălui ei, mai mare în grad, lăsând-o în grija tatălui și luându-l cu ea pe fratele mai mic. După câțiva ani tatăl ei se împușcase, iar ea încăpuse pe mâna bunicii, cu care nu se înțelesese deloc: se încurcau una pe alta, dar

nici nu se puteau descurca una fără cealaltă. Și uite că acum răposata bunică, femeie periculos de rea și de zgârcită, îi inspira Svetlanei un sentiment de recunoștință: îi făcuse un serviciu, o introdusese în societatea oamenilor onorabili... Svetlana credea că a produs asupra tuturor o impresie plăcută, le zâmbea amabilă tuturor. Lui Șurik i-a spus următoarele:

— Am fost bolnavă destul de mult timp și nu am putut telefona să-ți mulțumesc pentru medicament. Acum însă am iar nevoie de ceva... Uite ce vreau de la dumneata, mi-au trimis din Franța un medicament cu prospectul în franceză. Ai putea oare să mi-l traduci?

— Cum să nu, Svetlana. Am tradus și texte de farmacologie. Sper să mă descurc.

Svetlana a scos imediat din geantă bucățica de hârtie cu numărul de telefon pregătită dinainte:

— Sună-mă și stabilim...

Strategia cu medicamentul, nu o dată folosită, funcționase bine și acum. Șurik a sunat. A venit. A tradus. A băut ceai. Și din nou a trebuit ca ea să-l stimuleze un pic...

„E groaznic de timid, asta-i problema", a tras concluzia Svetlana. După ce a înțeles lucrul ăsta i-a venit mai ușor să-l sune. Îl suna, iar el venea. O refuza rar și întotdeauna din motive întemeiate: că are o treabă urgentă sau că mamei nu-i e bine... Iar Vera Aleksandrovna îi trimitea întotdeauna salutări.

43

Iarna lui 1981 i-a rămas Verei întipărită în memorie din pricina durerilor provocate de montul de la picior și a corespondenței înduioșătoare purtate cu Maria. Fetița scria cu litere de tipar destul de mici și făcea uimitor de puține greșeli. Și mai uimitor era conținutul filozofic al scrisorilor:

„Bună ziua Vera Aleksandrovna de ce eu te întreb iar tu îmi răspunzi și nimeni altcineva nu răspunde niciodată

de ce iarna e rece și de ce în ou e galben gălbenușul eu te iubesc și pe Șurik la fel toți ceilalți oameni nu sunt la fel spune sunt proastă sau deșteaptă?"

Se încurca la numele tatălui, uita literele și pe urmă le adăuga, iar în cele din urmă o scotea la capăt. Cuvintele „proastă sau deșteaptă" erau mai mari decât toate celelalte, lipseau semnele de punctuație în afară de semnul întrebării de la sfârșit, care era mare, curbat zdravăn și desenat cu creioane colorate.

Vera analiza atent fiecare scrisoare și scria răspunsurile pe spatele unor ilustrate frumoase. Nu cu pisicuțe și flori, ci cu reproduceri după tablourile celebre ale marilor pictori. Pregătea pachete cu jucării și cărți. Îl trimitea pe Șurik cu ele la poștă.

Toată iarna Șurik a însoțit-o pe mama la fizioterapie unde urma un tratament pentru montul care crescuse îngrijorător. În fiecare seară îi ungea piciorul cu opodeldoc, o alifie homeopatică, și cu un unguent procurat de la un naturist celebru, găsit în agenda bunicii.

Montul n-o împiedica totuși pe Vera să țină lecțiile cu fetițele: o durea numai seara și noaptea. Se trezea uneori de durere – durerea nu era așa de ascuțită, o sâcâia însă și-i gonea somnul. Cu toate astea, viața Verei începea să se schimbe într-o direcție neașteptată, o lua în sus cum se spune, spre deosebire de majoritatea oamenilor în vârstă, care o iau în jos, trăiesc din inerție și nu mai au chef de nimic. Datorită ideii ridicole a răposatului Marmeladă, energia ei creatoare, stimulată cândva de contactul cu arta altora și fiind mai degrabă ecoul unor aptitudini cărora le pusese cruce, își găsea acum adevăratul rost. A reieșit că talentul de pedagog mămos, copleșit altădată de mulțimea talentelor din jurul ei, moțăise până acum și că, abia spre sfârșitul vieții, modestele capacități i se deșteptau în prezența câtorva fetițe care nu știau pe ce lume sunt și făceau ascultătoare exerciții de respirație sub îndrumarea ei.

Noaptea, când durerea surdă pricinuită de mont o împiedica să doarmă, stătea lungită în pat și visa cu ochii deschiși

că vine vara, că Stovba o va aduce pe Maria și că se vor instala cu toții la casa de vacanță... Și să nu uite să-i spună lui Șurik să se ducă la Olga Ivanovna, proprietara casei de vacanță, la începutul lui martie și să închirieze aceleași camere pe care le ocupaseră când trăia Elizaveta Ivanovna. Gândurile o luau grăbite în direcția treburilor gospodărești atât de străine ei: ce bine ar fi ca vara viitoare să facă o aprovizionare pentru iarnă așa cum făcea mama – dulceață de fragi, afine frecate cu zahăr, dulceață de caise. Trebuie s-o întrebe pe Irina dacă știe să facă dulceață de caise cu sâmburi așa cum o făcea mama... Cântărea în fel și chip propunerea pe care trebuie să i-o facă Lenei Stovba, în așa fel încât aceasta să n-o poată refuza. Și bineînțeles, principalul e ca Șurik s-o ajute, să fie mână forte... De altfel, era sigură de Șurik: în planurile ei îi rezervase un rol foarte important.

Discuta mereu cu el despre scrisorile Mariei. Se stabilise o relație foarte apropiată între fetița de șase ani și bătrâna doamnă. Relația lor exista independent de Șurik și de Lena. Treburile Lenei Stovba nu mergeau prea strălucit, fapt pe care Vera Aleksandrovna nu avea de unde să-l știe. La vremea când Stovba reușise să obțină certificatul atât de necesar pentru divorț, nu se mai punea problema urgenței: Stovba aflase că nu va mai avea loc căsătoria fictivă, pentru că ticălosul de american destinat să joace rolul soțului dispăruse exact în momentul în care Enrique îi dăduse o sumă oarecare de bani. Acum nu mai era urgent să divorțeze, așa că s-a înțeles cu Șurik ca ea să trimită actele necesare, el să le depună în vederea divorțului, iar ea să vină direct în ziua fixată.

Pregătită fiind pentru discuția hotărâtoare, dar în același timp neavând nici cea mai mică îndoială că Șurik va fi de acord, Vera i-a spus că vrea s-o invite pe Maria să stea la vară cu ei la casa de vacanță. Șurik s-a arătat destul de indiferent și a dezamăgit-o chiar, purtându-se ca și cum pentru el n-ar conta eventuala venire a încântătoarei fetițe.

— Nu sunt împotrivă, Verusia, dar mi se pare că va fi obositor pentru tine. Fă cum crezi. Anul ăsta n-o să pot veni prea des pe acolo. Va fi o povară grea pentru tine...

Vera Aleksandrovna a schimbat câteva scrisori cu Lena Stovba și aceasta și-a dat vag acordul.

Avea de gând să vină oricum la Moscova pentru divorț, deși nu mai era nici o urgență. Își dădea seama însă că, mai devreme sau mai târziu, trebuie să scape de situația asta absurdă de femeie căsătorită. Nu se despărțise niciodată de fetiță, propunerea i s-a părut ciudată, în schimb Maria a sărit în sus de bucurie. Lena nu se așteptase la așa ceva. Era ultima vară înainte de școală, Rostovul era un oraș industrial cu mult praf, deși se afla în sud și avea un fluviu mare. Stovba nu avea niciodată concediu vara, așa că a hotărât s-o lase pe fată. Nu toată vara, ci numai o lună.

A adus-o pe Maria la sfârșitul lui mai când Șurik pregătise aproape tot în vederea plecării la casa de vacanță, adică adunase în cufere proviziile și lucrurile trebuincioase – de la zahărul pudră până la oala de noapte –, conform listei lungi cât o zi de post întocmite cândva de Elizaveta Ivanovna. Sosise și Irina Vladimirovna, așa că Șurik le-a condus pe toate cu mare pompă la casa de vacanță. Cererea de divorț fusese depusă, iar ziua divorțului fusese fixată la sfârșitul lunii august. Stovba simțea că mai făcuse un pas în direcția lui Enrique.

A petrecut două zile cu fetița la casa de vacanță. I-au plăcut grozav natura, liniștea și buna creștere a celor din casa în care nimerise. „Adevărat cuib de nobili", se gândea ea tristă.

Și Mariei îi plăcea aici, n-o slăbea deloc pe Vera Aleksandrovna, iar Stovba, care își crescuse copilul fără nici un fel de ajutor sau asistență, a suferit puțin că fetița ei o soarbe din ochi pe Vera Aleksandrovna, dar și-a explicat atracția asta prin faptul că fetița nu avusese parte de o bunică adevărată. Ea, la fel ca Șurik, fusese crescută de bunica pe care o iubea mai mult decât pe toți ceilalți din familie...

Se întorcea acasă cu sentimente amestecate: i s-a părea că Maria o lăsase cam prea ușor să plece. Se înțelesese cu Vera Aleksandrovna că vine peste o lună și vor hotărî atunci împreună dacă o ia pe Maria la Rostov sau o lasă acolo până la sfârșitul verii. Ea, care până acum nu se despărțise de fetiță mai mult de câteva ore, s-a hotărât brusc să se despartă de ea pe o perioadă așa de lungă. Era neliniștită, dar în același timp se simțea oarecum eliberată, avea răgazul vremelnic să scape de maternitatea asta pe care o purtase ca pe o povară, de una singură, în permanență, n-o împărțise cu nimeni și n-o împărtășise nimănui aproape șapte ani de zile. Avea sentimentul unei libertăți nepermise...

La trei zile după ce se mutaseră la casa de vacanță, când Șurik a venit încărcat cu două genți burdușite cu provizii, a observat că mama și fetița deveniseră una pentru alta Verusia și Murzik, și asta pentru totdeauna.

Maria l-a întâmpinat radioasă, țopăind nerăbdătoare în jurul lui, sărea ca o minge și se încăpățâna să stea agățată de gâtul lui. El a lăsat genții jos și, întorcându-se brusc, a apucat-o de talie și a trântit-o pe divan. Ea a scos un țipăt ascuțit de bucurie și a sărit ca un arc. A început o zbenguială veselă. Șurik a luat-o în cârcă, ea a început să dea din mâini și din picioare în toate părțile. Se învârtea cu ea în cârcă având sentimentul că i se mai întâmplase în viața lui ceva asemănător... Lilia! Pe Lilia o învârtea și o arunca așa, ei îi plăcea să atârne de gâtul lui agitându-și picioarele încălțate în cizmulițele cu vârf ascuțit...

— Ah, mica mea Murzik! a scos un strigăt Șurik și a aruncat-o pe divan.

Fetița a sărit pe podea, s-a repezit la geantă și a început să scormonească în măruntaiele ei. A găsit o cutie mică de carton cu suc de vișine, procurată de Valeria de la niște intermediari misterioși. Șurik a dezlipit paiul lipit pe o latură a cutiei și l-a vârât înăuntru:

— Bea!

Maria a supt cu paiul sucul sintetic finlandez, iar când sucul s-a terminat cu un ultim gâlgâit, a ridicat ochii în sus și a spus cu un aer visător:

— Când o să cresc mare n-o să pun nimic altceva în gură, jur!

Și a început să studieze atentă cutia ca pe viitor să nu cumva s-o încurce cu alta.

Șurik s-a pregătit pe urmă să plece cu ea la iaz. Spre surprinderea lor a venit și Vera cu ei. A stat pe mal cât timp s-au bălăcit în apa rece. Maria a stat în cârca lui Șurik tot drumul până acasă și l-a mânat de zor:

— Ești calul meu! Mai repede! Mai repede!

Șurik alerga țopăind. Vera mergea în urma lor mulțumită de combinația asta neașteptată: nu mai erau doi, ci trei. Șurik și Maria au ajuns în galop acasă. Vera le-a spus:

— Spălați-vă pe mâini, copii!

Erau acum pe picior de egalitate.

Vera a petrecut două săptămâni cu Murzik. Irina Vladimirovna se învârtea în jurul lor păstrând o oarecare distanță. I se dăduse voie să spele rufăria copilului. Toate celelalte griji – mâncarea, plimbarea, culcarea – le luase asupra ei Vera Aleksandrovna. Era exact partea aceea din griji care, în copilăria lui Șurik, căzuse în sarcina Elizavetei Ivanovna sau a unei femei angajate.

Vera descoperea cu întârziere bucuriile neglijate ale maternității: căscatul delicios al copilului trezit pe jumătate, explozia de energie în clipa când picioruşele goale ating podeaua, mustățile de lapte după micul dejun, pe care Maria le ștergea cu pumnișorul, săriturile ei vijelioase însoțite de îmbrățișări după o despărțire de cincisprezece minute. La cinci ani Șurik fusese un copil blând, neîndemânatic și cam mototol, în schimb păsărica asta negricioasă ciripea, țopăia și era toată numai bucurie de la un capăt la altul al zilei. Vera Aleksandrovna o urmărea pas cu pas, temându-se ca nu cumva să-i scape vreun zâmbet al fetiței, vreun cuvânt, vreo mișcare a capului.

O pregătea pe Maria pentru școală, se ocupa s-o învețe ba să citească, ba să scrie, ba să facă tot felul de exerciții de gimnastică – să stea în extensie, să se miște ritmic și alte prostii pe care le învățase cândva la studioul de teatru... Ba au stat pur și simplu toate trei, ele două și Irina, și au curățat vișine: Irina scoțând dibace sâmburii cu acul de păr, Murzik cu un instrument special, iar Vera cu o furculiță mică. Au acoperit-o pe Murzik cu prosoape de bucătărie, i-au sărit totuși stropi de zeamă de vișine pe sarafan, pe obrajii negricioși, în ochi, ea a făcut un salt, și-a scuturat capul, iar Irina a adus apă caldă să-i spele ochii așa cum trebuie.

O dată Vera a așezat pe masă o vază cu flori de filimică galbene-aurii și s-au apucat amândouă să le deseneze. Mariei nu i-a ieșit cum trebuie desenul, s-a bosumflat și a mormăit ceva. Vera a încercat s-o ajute, desenul arăta acum ceva mai bine. Maria a luat imediat un creion roșu și a scris cu litere groase în josul paginii Maria Korn.

Vera a făcut ochii mari: ce trebuia să înțeleagă din asta? A ezitat puțin, pe urmă a luat caietul în care își scriau exercițiile și a rugat-o să se semneze.

Fetița a scris a doua oară Maria Korn. Vera nu s-a apucat să descoasă copilul. A așteptat nerăbdătoare la culme să vină Șurik. O bănuială absurdă i-a trecut prin minte: și dacă?... Împotriva oricăror argumente de bun-simț a început să caute asemănări între fiul ei și Murzik, și a găsit o sumedenie. Dragostea ei stârnită pe nepusă masă căuta dovezi. Era convinsă în sufletul ei că nu întâmplător fetița poartă numele lor de familie.

Șurik se aștepta de mult să fie dat în vileag, știa că întârziase nepermis de mult să recunoască faptul că se căsătorise prostește, dar nu găsea în el puterea să pornească discuția. Și apoi nădăjduia să se pronunțe divorțul de pe o zi pe alta, să-și ia Stovba fetița și s-o ducă la Rostov sau în Cuba, sau unde o ști, să se termine odată cu povestea asta ca să n-o mai neliniștească pe Verusia.

Cum a venit, Șurik a executat dansul ritual cu Maria în cârcă și, aruncând-o pe divan în țipetele ei ascuțite, a simțit că se întâmplă ceva cu Vera. A rămas tăcut și a așteptat.

Au culcat-o pe Maria, au trimis-o la culcare pe Irina Vladimirovna, s-au așezat pe terasă sub lampa cu abajur. Vera a pus întrebarea direct, lucru neobișnuit pentru ea:

— Spune-mi, Șurik, de ce Maria poartă numele nostru? E fiica ta?

Pe Șurik l-au trecut sudorile știindu-se prins cu minciuna. Stătea împietrit, roșu la față ca la examenul de chimie când nu avea nimic ce să spună, și se întreba cum de îi venise în minte Verei o idee ca asta. I-or fi spus totuși fetiței cine e tatăl ei!

— Iartă-mă, Verusia, ar fi trebuit să-ți spun de mult...

Și i-a spus adevărul despre căsătoria lui fictivă, i-a mai povestit cum s-a dus în Siberia cu ocazia nașterii Mariei.

Vera a rămas uluită. S-a necăjit. Și mai ales s-a înduioșat. Era și ea mamă rămasă singură, dar rana singurătății fusese compensată în mare măsură de Elizaveta Ivanovna, femeie inteligentă, autoritară și cultivată.

La drept vorbind, Vera nu aflase nimic nou despre viața Lenei, dar acum, știind cât de mărinimos fusese Șurik, o compătimea și mai mult pe Stovba și dorea într-adevăr din tot sufletul ca Maria să fie fiica ei, nepoata ei sau indiferent ce, numai să rămână la ei. Și pentru prima oară în viață i-a părut rău că are băiat, și nu fată... Cu toate astea, Șurik e un băiat minunat. E atât de cavaler... S-a căsătorit cu Lena când ea se afla la ananghie, a trecut copilul pe numele lui și n-a suflat o vorbă să n-o necăjească... Ce bine se potriveau toate astea cu firea lui...

Încercând să dea poveștii o formă comică, Șurik a amintit de apartamentul imens ca un labirint al șefului Comitetului Regional de Partid, în care se rătăcise căutând closetul, a povestit despre bunicul și bunica Lenei, doi moșnegi cu un picior în groapă care dădeau pe gât băutura fără să le tremure mâna și devorau ca zmeii plăcintele uriașe din care fiecare

exemplar ar fi arătat într-o casă de oameni normali ca o coș-cogeamite plăcinta...

— Da' Lena pare că nu-i așa simpluță, Șurik! Mi-o închipuiam cu totul altfel după spusele Aliei... a remarcat Vera.

— Așa-i, Stovba e om, da' să-l vezi pe taică-său!

Șurik i-a povestit cum l-au cărat pe la giganții industriali din Siberia, nu ca să-i arate uzinele, ci ca să-l arate mai-marilor din uzină, că, vezi Doamne, el e dovada vie că familia primului om din ținut respectă convenințele.

— Cât despre tatăl ei... Nici prin cap nu-ți trece ce obiceiuri sunt acolo, *mamocika*! N-ar fi lăsat-o pe Lenka însărcinată să le treacă pragul, dacă n-aș fi făcut actele cu ea...

— Da, da... a dat Vera din cap. Sărmana fetiță...

Și nu s-a înțeles pe cine socotește sărmană: pe Lena, sau pe fiica ei? Istoria asta a schimbat însă complet tabloul, a apărut la orizont umbra unei familii: mamă, tată, copil. Adică Lena, Șurik, Maria... A apărut și figura tatălui nevăzut care nu avea ce să caute acolo. Dar era ca și cum n-ar exista...

— Spune-mi, ce știe Maria despre tatăl ei? a întrebat Vera urmându-și gândul și inima fără să-și dea prea bine seama.

— Nu știu, a răspuns sincer Șurik. Trebuie s-o întrebăm pe Stovba ce i-a spus fetiței.

Pe Șurik nu-l interesa chiar deloc ce știe Maria despre tatăl ei.

În ajunul venirii Lenei Stovba, Maria îi dezvăluise Verei Aleksandrovna marea ei taină, că tatăl ei e un cubanez adevărat, că e foarte frumos și bun, dar că nu trebuie să afle nimeni lucrul ăsta... Cotrobăise într-o cutiuță rotundă de tablă unde își păstra comorile ei de fetiță și scosese de acolo fotografia unui bărbat frumos de pus în ramă, dar de altă rasă. Purta cămașă albă cu gulerul răsfrânt, capul îi stătea așezat pe un gât lung, dar deloc subțire, ca ciutura în vârful ulucii. Îți făcea impresia că se poate răsuci în orice direcție, chiar și în jurul lui însuși. Buzele ei erau proeminente, dar fără să fie pofticioase.

Asta însemna că ele două ajunseseră la mari intimități. Se pare că Lena îi povestise Mariei despre tatăl ei, dar până acum fetița nu suflase o vorbă și nu arătase nimănui fotografia...

La sfârșitul lui iunie a venit Stovba. Șurik a însoțit-o la casa de vacanță. Întâlnirea a fost neînchipuit de furtunoasă. Maria a dat roată în jurul mamei, s-a cățărat pe ea ca maimuța, n-a lăsat-o o clipă să plece de lângă ea și, ca să pună capăt la toate, a refuzat să se culce fără mama și a adormit lipită de Lena.

Vera Aleksandrovna urmărea explozia asta de sentimente nu cu aerul că o dezaprobă, dar i se părea că trebuie să fie înăbușită puțin o asemenea furtună de emoții și în nici un caz nu trebuie întreținută. Din cauza asta a fost reținută, a vorbit chiar mai încet decât în mod obișnuit, iar spre seară s-a simțit cam prost și s-a dus la culcare mai devreme decât de obicei. Maria a năvălit în camera ei pentru pupicul de noapte. Dându-i o guriță pe obraz, a întrebat-o ciripind:

— Mergi mâine cu noi la iaz?

Prenumele a rănit-o ușor pe Vera: cu noi, cu ele... Uite cum sunt dată la o parte...

— Să vedem, Murzik. Mai avem multe de făcut, de exemplu, să-i arătăm mamei cât de bine ai început tu să citești și să scrii!

Fetița a făcut câteva salturi:

— Am uitat de tot! Acum mă duc să-i arăt!

A doua zi dimineața Șurik s-a dus la traducerile lui, iar Stovba a rămas două zile la casa de vacanță. Vera n-a adus vorba despre vacanța Mariei. Nu era încă hotărâtă. Se temea că un cuvânt nelalocul lui o va face pe Stovba să ia fetița acasă. Își impunea să-și țină gura. A treia zi, la masa de dimineață, Stovba i-a spus:

— E tare bine aici la dumneavoastră, Vera Aleksandrovna! Mult mai bine decât în Caucaz, pe cuvânt de onoare. N-aș pleca nicăieri de aici... Vă mulțumesc mult. Eu și Maria plecăm mâine. Poate că vom mai veni dacă ne invitați, a adăugat ea sclifosindu-se.

Nici n-a apucat Vera să-şi rostească fraza pregătită dinainte că s-a auzit urletul Mariei:

— *Mamocika!* Să stăm încă puţin! Numai puţin! Invită-ne să mai stăm puţin, Verusia!

Sărea de la mama la Vera, de la Vera la mama, le trăgea de mânecă, le bătea la cap că vrea să rămână. Vera nu se aştepta la o asemenea susţinere. A rămas un minut în expectativă, apoi a rugat-o pe Irina să-i mai facă o jumătate de ibric de cafea şi şi-a aranjat coafura. Stovba era complet dezorientată. Vânzolindu-i-se pe genunchi, Maria i-a şoptit la ureche:

— Hai te rog, te rog!

— Dragile mele! Ştiţi bine că aş fi nespus de bucuroasă. E adevărat, Lena, că ai putea să mai rămâi aici o vreme? Ar fi grozav. Avem nişte vecini de ispravă, nu vin decât sâmbăta şi duminica. Sunt sigură că v-ar ceda pentru celelalte zile una din camerele lor sau măcar terasa.

A venit şi momentul când Stovba s-a pregătit de plecare. Era ferm hotărâtă s-o ia pe Maria la Rostov. Îi promiseseră aproape sigur un bilet în august pentru tabăra de pionieri minunată de la Alupka. În fond, era poate mai bine s-o lase pe Maria aici încă o lună.

— Hai, *mamocika*! Să rămânem! Să rămânem pentru totdeauna!

Văzând figura dezorientată a Lenei, Vera Aleksandrovna a înţeles că şansele ei începeau să crească.

— Bine, bine, fie... a cedat Stovba. Trebuie să plec la serviciu, pricepi Maria? Sunt obligată să plec. Şi încă ceva, probabil că sunteţi obosită din cauza Mariei. Ar trebui poate să vă odihniţi.

— Să ştii, Lena, că m-aş bucura mult dacă aţi putea să rămâneţi amândouă. Dar dacă o laşi pe Maria la noi, te asigur că nu-i vom face nici un rău! Doar e fetiţa noastră adorată...

Maria s-a mutat de pe genunchii mamei pe genunchii Verei şi înapoi pe ai mamei, şi din nou la Vera. Lucrurile s-au aranjat. Lena le-a lăsat-o pe Maria până la sfârşitul verii.

Vara a fost minunată, făcută parcă la comandă: un iunie tandru, un iulie viguros, cu arșiță și ploi dese după-amiaza, un august molatic care a lăsat căldura să plece fără prea mare tragere de inimă. Vera se surprindea uneori gândindu-se că seamănă din ce în ce mai mult cu răposata ei mamă. Nu la înfățișare, desigur – Elizaveta Ivanovna fusese întotdeauna o femeie masivă, greoaie, cu chipul expresiv, dar mai degrabă urât, în timp ce Vera se alesese cu o înfățișare delicată care la bătrânețe devenea din ce în ce mai distinsă –, ci la suflet, prin starea asta de bucurie interioară instalată pentru totdeauna în inima Elizavetei Ivanovna.

Ori că Vera se împăcase cu ghinionul din viața ei odată cu trecerea anilor, ori că îl biruise, acum se întâmpla din ce în ce mai des să-i crească inima de bucurie, stare pe care n-o cunoscuse înainte. Se bucura din te miri ce: când vedea o pasăre în zbor, o tufă de fragi înflorită și cu bobițe verzi în vârf, când vedea cum Murzik dă iama în mâncare dimineața, încercând să fărâmițeze pe ascuns pâinea, ca s-o dea puilor de găină. Irina Vladimirovna nu dădea voie ca păsările să fie hrănite cu pâine, ci numai cu boabe... Vera zâmbea în sinea ei minunându-se cât de binedispusă e mereu.

„Asta-i, Murzik mă influențează", se gândea ea și imediat își urma gândul mai departe: „Abia acum înțeleg de ce îi plăcea mamei să lucreze cu copiii, de la ei vine o undă de bucurie proaspătă..." De mult îi încolțise în minte un plan serios, de fapt ea avea totul pregătit, trebuia doar să-l atragă de partea ei pe Șurik. Se bizuise întotdeauna pe el. Rămânea doar să vorbească neapărat cu el.

Stăteau amândoi pe terasă. Maria dormea deja. Lampa suspendată foarte jos deasupra mesei lumina slab sub abajurul lucrat de mână. Deși fusese arșiță mare în timpul zilei, seara se făcuse frig, și Vera își pusese pe umeri șalul tricotat. În casă domnea o atmosferă specială, părea că somnul copilului dădea consistență mai mare aerului și așa dens și umplea spațiul cu radiații invizibile, făcând să se aștearnă o liniște adâncă...

Șurik nu prea era atent din fire la natură, pierdea din vedere detaliile, mai ales dacă acestea nu aveau legătură cu mama. Își rafinase însă metodele în ceea ce privește atenția acordată Verei, ajunsese la mari subtilități: simțea cele mai mici schimbări în starea ei sufletească. El, care era un împrăștiat, remarca fiecare amănunt în îmbrăcămintea ei, în culoarea feței, în gesturi, în dorințele nerostite. De data asta a înțeles că ea dorea să-i spună ceva important.

— Cum merge cu munca? l-a întrebat Vera.

Era clar însă că nu asta o preocupa pe ea.

Șurik a simțit că îl întreba fără să fie interesată de fapt de amănuntele vieții lui și a răspuns în fugă:

— Bine, *mamocika*. Traducerea asta e mai complicată decât mi-am închipuit.

La începutul lui mai, prevăzând acalmia de peste vară, el se apucase de traducerea unui manual de biochimie pe care o începuse altul și o făcuse harcea-parcea.

În atitudinea Verei, în felul cum își potrivise mâinile simetric în fața ei și în felul cum se ținea de dreaptă, Șurik a simțit că e momentul solemn care pregătește o discuție importantă.

— Trebuie să discutăm ceva.

L-a privit pe Șurik cu un aer misterios.

— Da? a făcut Șurik ușor intrigat.

— Cum ți se pare Murzik? l-a provocat Vera.

Șurik a avut aerul că n-o înțelege.

— E o fetiță minunată, a răspuns moale Șurik.

Vera l-a corectat.

— E unică! E o fetiță unică, Șurik! Trebuie să facem tot ce stă în puterea noastră pentru copilul ăsta.

— Ce ne stă nouă în putere, Verusia? Te ocupi de ea, o pregătești pentru școală, ce altceva mai poți să faci pentru ea?

Vera a zâmbit cu zâmbetul ei blând și l-a bătut ușor pe mână. I-a explicat că tocmai acum, când a petrecut atâta timp cu fetița, s-a convins pe deplin că ea trebuie să locuiască la Moscova, să meargă la școală aici și că numai la Moscova

poate fi ajutată să-și dezvolte talentele de care nu se îndoiește nimeni.

Așadar Vera voia ca la sfârșitul verii fetița să se mute definitiv la Moscova și să meargă în clasa întâi la o școală din capitală.

Se întâmpla un lucru total de neînțeles pentru Șurik. Era limpede că ideea nu-i plăcuse deloc, dar nu avea obiceiul să se împotrivească și, în situația asta, a recurs la un argument care nu atingea miezul problemei:

— Lena nu va fi niciodată de acord. Ai vorbit cu ea, sau e doar ideea ta?

— Am un alt fel de argument! a spus Vera cu un aer misterios.

Șurik nu obișnuia s-o contrazică, totuși a întrebat-o ce argument zdrobitor a pregătit pentru Stovba...

Vera a început să râdă cu un aer triumfător:

— Limbile, Șurik! Limbile! Murzik trebuie neapărat să vorbească limbi străine! Cine s-o învețe acolo la Rostov pe Don? Lena nu-i femeie proastă! Tu o vei învăța pe Murzik engleză și spaniolă!

— Mamă! Ce-i cu tine? Dau lecții numai de franceză! Nu pot spaniolă. Una e să faci un rezumat, altceva e să dai lecții. N-am învățat în viața mea spaniolă.

— Cu atât mai bine! Ai un stimulent. Știu ce poți, a spus Vera mândră de el.

Avea în același timp aerul că îl măgulește puțin.

— Da' nu-s împotrivă, cred doar că Stovba nu va fi de acord pentru nimic în lume.

Vera arăta dezamăgită, o jignise puțin indiferența lui, crezuse că va sări în sus de bucurie...

La sfârșitul lui august, chiar în ziua divorțului, Stovba a venit direct la ofițerul Stării Civile. Avea o mină tristă. I-au divorțat în cinci minute. Au vrut să plece imediat la casa de vacanță, dar Stovba cumpărase o sticlă de șampanie în cinstea evenimentului și au hotărât s-o bea în apartamentul

din Moscova. Șurik a mai deschis pe urmă o sticlă de coniac gruzin de la furnizorii lui Ghiia.

Stovba era foarte nervoasă. Nu era nici prea guralivă, nici prea dispusă să-și deschidă inima. Și-a dat drumul totuși după ce a băut coniac: treaba cu actele americane ale lui Enrique bate pasul pe loc, apăruse însă fratele lui mai mare, Jan, polonez pe jumătate, se implicase în problema lor și le propusese un plan ingenios: el pleacă în Polonia, se duce și Lena acolo având o invitație pregătită dinainte, se căsătoresc și în felul ăsta ea poate să plece în America, fiind soția lui Jan, iar pe urmă se descurcă ei într-un fel... Și totul trebuie să se petreacă în noiembrie. Nu era deloc clar dacă serviciul de pașapoarte îi va da viza să plece în Polonia asta prăpădită și ridicolă...

— Asta-i și alta nu-i. Toate se amână de pe o zi pe alta, totul merge ca melcul, a spus brusc Stovba. Așa poți să aștepți o viață-ntreagă!

— Poate că-i spre bine... a încercat Șurik s-o consoleze.

— Cum adică spre bine? s-a uitat Stovba la Șurik cu un aer amenințător. Cum adică? Trebuie să plec peste o lună, cu Maria nu-mi vor da drumul, asta-i sigur. Pricepi câte probleme apar?

Șurik a turnat restul de coniac în pahare. Băuseră tot fără să-și dea seama și nu se îmbătaseră chiar așa de tare.

— Fiindcă veni vorba, mama vrea să discute cu tine... De fapt, cu Maria nu-i nici o problemă. Mama vrea ca Maria să meargă la școală la Moscova să învețe limbi străine... Ai putea să ne-o lași, ar sta la noi o jumătate de an, ar merge la școală aici, iar pe urmă ai lua-o. Știi doar că mama o adoră. Eu cred că... Ce zici?

Stovba s-a întors cu spatele. Era greu să-ți dai seama ce mutră face peretelui.

Șurik s-a gândit în sinea lui: „De ce fac asta? Verusia va cădea din picioare de oboseală..." A rămas tăcut mirându-se de talmeș-balmeșul dezgustător de sentimente în care se amestecau mila pe care i-o provoca Stovba, grija pentru

mama, pentru răspunderea nouă pe care și-o ia și dorința lui prostească să rezolve probleme care nu îl privesc...

Stovba s-a întors brusc și s-a repezit la el gata-gata să răstoarne paharul nebăut încă, i s-a aruncat de gât înfundându-și ochelarii cu ramă tare în umărul lui. Părul des ca o perie îl înțepa în barbă. Plângea. Șurik a rămas interzis: se învățase cu asemenea situații, știa cum să procedeze. Dar de data asta era dezorientat. Cu toate astea, acum șapte ani se întâmplase tot pe nepusă masă acasă la Stovba – un elan romantic, ceva în genul ăsta...

— Sunt nebună, nu-i așa? Crezi că sunt nebună? O tâmpită, asta sunt! Șapte ani au trecut, o nebunie, nu pot să fac nimic...

— Da' nici prin cap nu-mi trece să cred una ca asta, Len... a bălmăjit el.

S-a trântit cu zgomot pe patul de holtei al lui Șurik, a izbucnit într-un râs enigmatic de femeie beată:

— Da' să nu ne mai gândim așa mult. Să sărbătorim divorțul nostru! Ai vreo obiecție?

Obiecții serioase n-au fost. De data asta Stovba nu s-a purtat deloc romantic, totul a decurs bine, simplu, în orice caz fără complicațiile care se ivesc de obicei în relațiile cu femeile însărcinate.

De dimineață au plecat la casa de vacanță. Trebuia pregătită întoarcerea acasă. Era ritmul obișnuit al anului, cu fluxurile și refluxurile lui: întoarcerea din vacanță, bradul de Anul Nou, Crăciunul bunicii, plecarea în vacanță...

Câteva zile mai târziu, pe 30 august, Vera Aleksandrovna s-a dus la școala unde învățase Șurik și a înscris-o pe Maria în clasa întâi. Cu același certificat de naștere care le lipsise la divorț.

IrinaVladimirovna a cusut uniforma noaptea, în ajunul lui 1 septembrie, întrucât cealaltă maro, cumpărată din timp, aștepta atârnată în dulapul din orașul Rostov pe Don, iar de cumpărat una nouă de la magazin era imposibil în ultima zi de aglomerație nebună. În schimb, ghiozdanul și celelalte rechizite așteptau frumos în dulapul Verei, exact pe același

raft unde Elizaveta Ivanovna își ținea rezerva de cadouri pentru toate ocaziile ivite în viață.

Nu se poate descrie bucuria Mariei în timpul cât a stat în curtea școlii în mulțimea fetițelor cu bentițe, cu buchete de flori, cu șorțulețe albe. Țopăia nerăbdătoare ca un mânz, cu picioarele slăbuțe în șosetele albe, bentița nu stătea cuminte pe părul ca mierea, mușca din când în când petalele înfoiate ale florilor de ochiul-boului.

Stovba o ținea de mână, Vera avea mâna pusă ușor pe umărul ei, era aproape la fel de fericită ca Maria. Ca tabloul să fie complet, Șurik stătea în spatele lor cu capul ușor aplecat și cu un surâs vag pe buze.

Cu toată solemnitatea momentului, directoarea a găsit un minut să stea cu ei. L-a salutat pe Șurik, a mângâiat-o pe cap pe Maria și a spus:

— Ah, sălbăticuțo! N-am știut că Șurik are o fată așa de simpatică, Vera Aleksandrovna... Are ceva deosebit!

Maria i-a zâmbit directoarei și aceasta a rămas surprinsă de zâmbetul ei neobișnuit de obraznic: Maria nu-i zâmbise așa cum ar fi trebuit să zâmbească unui adult, ci o făcuse ca de la egal la egal, ca un participant la serbare altui participant.

„Au răsfățat copilul", i-a trecut vag prin cap directoarei pricepute la copii.

Vera Aleksandrovna a simțit și ea ceva și a tresărit pentru prima oară: cum o vor primi colegii de clasă pe micuța mulatră, dar profesorii?... S-a uitat îngrijorată la cei din jur. Nimeni nu-i dădea vreo atenție specială Mariei: fiecare venise cu copilul lui, elev de clasa întâi cu ghiozdanul în spate și la fel de emoționat ca Maria. Dar Verei i se părea că fetița e diferită, că are ceva umilitor pentru ceilalți copii.

„O nouă rasă", s-a iluminat brusc Vera, „pur și simplu o nouă rasă de oameni cu sânge amestecat despre care se vorbește în romanele science-fiction, ei trebuie să-i întreacă pe ceilalți în toate, în frumusețe, în talent. Asta pentru că au venit pe lume ultimii, când toate celelalte popoare ajunse la maturitate și-au uzat genele și au îmbătrânit, iar cei noi au cules tot ce-i mai

bun de la cei dinainte. Dacă le mai dai și cultură, vor atinge culmea perfecțiunii. Da, da, e ca Aelita marțianca[1]..."

După cină Șurik a dat o fugă la treburile lui, pe Maria au dus-o la culcare obosită de emoțiile primei zile de școală. A adormit pe drumul de la baie până în cameră.

Vera și Lena au rămas mult timp în bucătărie. La început Lena a stat ca la ședință de partid bătând ușor cu unghiile tari în marginea mesei. Nu i se putea citi pe față ce gândește.

— Să fii liniștită, Lenocika. Murzik o va duce bine la noi. Să știi că prima școală, prima învățătoare... astea sunt lucruri foarte importante pentru copil.

Stovba a continuat să bată în masă. Apoi și-a scos ochelarii, și-a acoperit ochii cu mâna ca și cum ar fi pus un paravan în fața lor și a rămas nemișcată fără să scoată o vorbă. Au început să-i curgă încet lacrimi mari. Și-a scos batista, și-a șters obrajii:

— Nu sunt un om de bine, Vera Aleksandrovna. Și am crescut printre oameni răi. Dar proastă nu-s. Așa e viața mea, nu mă lasă să fiu proastă. Nu știu cum va fi de aici încolo. Poate că eu și Maria vom pleca peste trei luni. Sau poate că o vom lungi-o trei ani. Așa oameni ca dumneavoastră n-am mai întâlnit. Șurik m-a ajutat atât de mult în momente de cumpănă, și eu care îl credeam prost. Numai după ce au trecut anii am înțeles că sunteți altfel de oameni, sunteți oameni generoși...

Vera a rămas surprinsă: cum adică, Șurik – prost? Dar n-a spus nimic. Stovba și-a suflat nasul. Avea un aer sever.

— Pur și simplu n-am știut că există așa oameni. Familia mea e groaznică. Și tata, și mama... Doar bunica arată a om. M-au gonit cu copilul de patru luni în brațe. Tata m-a gonit. Sunt niște monștri. Aș fi fost și eu un monstru dacă nu era istoria cu Maria. Duc o viață mizerabilă. Muncesc... cum să vă explic? E un atelier care lucrează la negru. Le țin contabilitatea. Dacă îi descoperă, pot ajunge la închisoare. Nu

1 Eroina romanului science-fiction eponim de A. Tolstoi. (N. tr.)

mi-aș putea duce zilele altfel. Stau cu chirie într-un apartament. Am avut o femeie pentru Maria toți anii ăștia.

„Doamne-Dumnezeule! Contabilitate dublă! Toți șahăr-mahării ăștia, pe care îi organizează atât de dibaci Faina Ivanovna, fosta mea șefă. Acum îi organizează Lena", s-a îngrozit Vera Aleksandrovna.

— Trebuie să pleci de acolo cât mai repede! Mută-te la Moscova, undeva, oriunde, îți voi găsi cu siguranță un post de contabil, i-a propus imediat Lenei.

Stovba a dat din mână:

— Cum adică? Nici măcar nu îndrăznesc să mă gândesc la așa ceva. Sunt legată de mâini și de picioare, mor cu ei de gât. Lena a oftat: încă nu v-am spus tot. Mai trebuie să vă spun ceva. Dacă nu vă spun, veți avea o părere prea bună despre mine. În plus, mă culc cu șeful meu. Rar, de ce să nu recunosc. Nu pot să-l refuz. Depind prea mult de el. E un om groaznic. Dar deștept și șmecher. Cred că asta e tot.

„De ce îmi spune mie toate astea?", s-a frământat Vera. Și brusc a înțeles: Lena Stovba e o fată cinstită în felul ei... sărmana fată...

Vera s-a ridicat în picioare și a mângâiat-o pe Lena pe părul deschis la culoare:

— Totul se va aranja, Lenocika. Vei vedea.

Stovba și-a ascuns fața la pieptul Verei, aceasta a mângâiat-o pe cap în timp ce tânăra plângea și iar plângea.

S-au despărțit ca două prietene apropiate. Acum cunoșteau amândouă același secret: Vera știa despre Lena ce nu știa nici o altă persoană, nici măcar Șurik! Simțea că nu mai este chiar o Vera întreagă, că are ceva și din Elizaveta Ivanovna. Pentru un minut s-a simțit mult mai în vârstă, mai matură.

Își dădea seama că Lena îi cedase copilul pentru un timp și că nu se va amesteca între ele. Și încă un lucru: nici Elizaveta Ivanovna nu va sta între ea și Murzik, iar ea poate acum să simtă din nou, în toată plinătatea, starea aceea de maternitate neîmplinită, confiscată în parte de mama ei. Totul s-a aranjat, s-a reparat totul. Lucrurile s-au întors la matca lor.

44

Odată cu sărbătoarea din noiembrie se apropia și nunta lui Jenia Rosenzweig, consecință a vacanței de vară reușite petrecute la Gurzuf cu Alla Kușak, o studentă în anul trei la Institutul Mendeleev. Șurik o cunoscuse pe logodnica lui Jenia cu puțin timp înainte de călătoria lor transformată în voiaj prenupțial. I se păruse foarte simpatică. Semăna cu cheia sol: capul lui Nefertiti înălțat drept în sus cu smocuri de păr roșu ca niște câlți, gâtul lung și talia lungă, tot acest echipament delicat fiind instalat pe un fund mare și rotund din care ieșeau două picioruțe curbate. Așa i-o descrisese Șurik pe logodnica lui Jenia mamei, care zâmbise auzind comparația asta caraghioasă.

Faptul că tinerii ăștia iau în serios căsătoria nu l-a lăsat rece pe Șurik. Totul era cum nu se poate mai adevărat, era un lucru serios între oameni maturi și vaccinați, nu aducea nici pe departe cu căsătoria lui fictivă cu Stovba. Bucuros, luminat de o strălucire nepământeană, Jenka îi comunicase lui Șurik chiar în ziua întoarcerii de la Gurzuf, sau aproape, că Alla e însărcinată.

„Și, mă rog, de ce or fi așa de bucuroși?", se mirase Șurik amintindu-și de Valeria, care se chinuise atât reușind, în sfârșit, să rămână însărcinată, și de nefericita de Stovba care rămăsese însărcinată de cum o atinsese Enrique...

Șurik trecuse pe la casa familiei Rosenzweig de câteva ori. Logodnica se mutase deja la ei, iar Șurik fusese martorul horei vesele evreiești, dezlănțuite în jurul logodnicei însărcinate. Bunica lui Jenia se învârtise și ea în jurul fetei, făcând câteva boacăne cum știa ea mai bine: intra în cameră la fiecare cinci minute, oferindu-i Allocikăi ba prune, ba smântână, ba o bucată de plăcintă. Alla refuza, bunica ieșea jignită și revenea imediat cu o nouă propunere.

— Tot timpul mi-e greață, mi-e poftă numai de portocale, se plângea Alla cu voce subțire de copil.

Jenia alergase la bucătărie să vadă dacă sunt cumva portocale în casă... nu erau. Pe urmă venise tatăl lui Jenia de la serviciu și adusese două portocale.

Mama lui Jenia își canalizase energia în direcția medicinii. O duseseră pe Alla ba la analize, ba pe la câte o somitate medicală să controleze și să sprijine cum poate sarcina nouă-nouță.

Plănuiseră un ospăț de pomină. Închiriaseră un restaurant aproape de stația Semionovskaia și organizaseră o mare desfășurare de forțe să facă toate cumpărăturile cu mult timp înainte de eveniment. Șurik participase și el după puterile lui: Valeria îi cedase două borcănașe de icre roșii din rația ei de invalidă. Șurik cumpărase un cadou de nuntă – un urs imens de pluș cu o fundă la gât.

— Ai înnebunit! E un cadou banal, e groaznic! sărise Vera cu gura pe Șurik, și în felul ăsta Murzik devenise posesoarea banalului cadou.

Șurik cumpărase altul, nu mai era unul banal, ci unul de lux, un splendid volum despre Rembrandt. Cu volumul ăsta gros și-a făcut el apariția la nunta evreiască. Lume era câtă frunză și iarbă: pe listă figurau o sută de persoane, dar fiecare al doilea invitat își adusese câte o rudă sau un cunoscut. Nu erau scaune de ajuns. Nici veselă suficientă. În schimb aveau orchestră și un animator de jocuri și distracții de mase cu pseudonimul *tamada*[1].

Mâncare era cât pentru un regiment. Restaurantul închiriat pusese la bătaie ce avea mai bun: salată de legume, budincă de cartofi cu ciuperci, mere în ʿaluat și, nu se știe de ce, blinii care se dau la parastas pentru pomenirea morților. Bucătăria evreiască era și ea prezentă cu ce avea mai bun: pește umplut, *forschmack*[2], produse din carne de pasăre sub formă de pateu, gâturi umplute și sferturi de pui cu

1 Nume dat în Georgia celui care stă în capul mesei și rostește toasturi. (N. tr.)

2 Musaca de cartofi sau mâncare de heringi tocați cu cartofi. (N. tr.)

usturoi. Ca să nu mai vorbim de tot felul de ștrudele și prăjituri cu mac. Salata *à la russe*, carnea de nisetru și salamul de porc afumat erau componentele sovietice ale ospățului de nuntă. Rezerva de bani, pe care familia Rosenzweig o adunase să-și cumpere un Moskvici, o cheltuiseră pe votcă. Vinul era foarte ieftin, un adevărat chilipir, așa că nici nu mai intrase la socoteală...

Lui Șurik i se întâmpla rar să fie răsfățat cu atâta amar de mâncare... Acasă trăiau modest când lipsea Irina Vladimirovna. În fața mormanelor de mâncare lui Șurik i s-a făcut brusc o poftă nemaipomenită și a mâncat trei ore fără să se oprească, întrerupându-se doar să bea. Tamada îndruga verzi și uscate, dar nimeni nu-l asculta. Nici măcar profesionistul ăsta experimentat în datul din gură, antrenat să anime marile festivități, nu reușea să acopere gălăgia făcută de sutele de voci. Nici orchestra, oricât se străduia, nici ea nu putea să biruie tărăboiul făcut de nuntași.

Pe la ora trei, Șurik a mințit că mâncase peste măsură. Tocmai atunci a început dansul, iar el nu mai era în stare să danseze.

A trebuit până la urmă. Drăguța de Allocika, într-o rochie lungă foarte reușită, care îi sublinia talia încă neobișnuit de subțire și-i ascundea perfect burtica abia îmbobocită și fundul uriaș, i-a adus lui Șurik o fetiță mititică, verișoara ei primară, care s-a dovedit a fi o pitică adultă, drăgălașă și, la un examen mai atent, trecută bine de prima tinerețe.

— Jannocikăi îi place să danseze, dar se rușinează, i-a prezentat-o Alla lui Șurik pe ruda ei care nu corespundea normelor standard.

Șurik s-a sculat de la masă ca un condamnat la moarte.

Cu totul, Janna îi ajungea până în dreptul curelei de la pantaloni, un pic peste. Precis mai mică decât Maria, care era destul de mare pentru o elevă de clasa întâi primară. Dansa înfocat. Șurik abia se ținea după ea, iar când nu reușea deloc, o lua în brațe și ea chicotea cu glăsciorul de copiliță.

Nunta era pe sfârșite. Fuseseră deja strânse de pe mese platourile și castroanele aduse de acasă. Janna se învârtea în

jurul lui ca o jucărie pe arcuri, în schimb pe Șurik îl apucase o nevoie urgentă. A hotărât să se strecoare încetișor afară fără să-și ia rămas-bun de la tinerii însurăței – trebuia neapărat să se ducă la closet. Era clar că ceva nu e în ordine cu burta lui.

„Acum la garderobă", și-a dat ordin în gând. Dar Janna îl aștepta la ieșirea din closet îmbrăcată în haină de blană și cu o căciulă de păpușă pe cap.

— La metrou? l-a întrebat.

— Da, a răspuns naiv Șurik.

— Și eu tot la metrou. Până la Belorusskaia.

Șurik s-a bucurat prea devreme: era în drumul lui.

La stația Belorusskaia a reieșit că Janna se duce cu trenul suburban la Nemcinovka.

— Părinții locuiesc la Moscova, eu prefer să stau tot anul la casa de vacanță. Se întreabă mereu îngrijorați cum mă descurc noaptea până acolo. Mă conduceți?

De când apăruse la ei în casă Maria, mama nu mai era așa de îngrijorată pentru Șurik. Dar el și-a adus aminte că n-a sunat-o.

— Până la Nemcinovka sunt cu totul douăzeci de minute, a spus cu voce plângăcioasă Janna simțind că Șurik e nehotărât.

A ciripit tot drumul nervoasă, cu o voce subțirică și slabă. A vorbit ceva despre muzică, iar Șurik a înțeles că e muziciană.

— La ce instrument cântați? l-a interesat în sfârșit ciripitul ei.

— La toate! a început ea să râdă.

În râsul ei era ceva provocator și necuviincios.

Au coborât pe peron. Era frig, pământul era înghețat de ger, zăpada însă nu se așternuse, deși de sus cădea o pudră măruntă care înțepa. Casa se afla foarte aproape de stație. Șurik s-a oprit la portiță având de gând să-și ia rămas-bun și să plece îndărăt. Janna a râs șireată:

— Următorul tren e la cinci și jumătate dimineața... Nu vă rămâne decât să înnoptați la mine.

Șurik a tăcut încruntat.

— N-o să regretați, i-a promis copilița privindu-l cu înțeles.

Îl durea burta groaznic, avea nevoie urgentă la closet. Tăcea în continuare. Îi părea rău de un singur lucru, că nu e la el acasă...

Janna și-a vârât mâna îmbrăcată în mănușă să apuce cârligul aflat jos de tot și a pornit-o pe potecă spre tinda casei. A vârât cheia în broască. S-a auzit un scrâșnet metalic. Cheia s-a răsucit fără să prindă limba broaștei. A răsucit smucind cheia în sens invers, dar aceasta nu s-a mișcat. Șurik a încercat și el, dar cheia s-a răsucit în gol cu un scrâșnet caraghios. A tras de cheie și a scos tija îndoită – floarea cheii rămăsese înăuntru.

— Asta-i bună, a spus dezamăgit.

— Trebuie să scoatem ferestruica de la verandă. E o nimica toată, a decretat Janna.

L-a tras pe Șurik în stânga tindei.

— Scuză-mă, Janna, spune-mi, unde e closetul? s-a dat bătut Șurik în pofida educației lui alese.

Janna a arătat cu mâna înspre cabina de lemn.

— Scuză-mă un minut...

În cabină era întuneric beznă, Șurik abia a avut timp să se așeze pe colacul de lemn. Mâncarea de la nuntă a ieșit afară cât ai zice pește. A bâjbâit găsind niște bucăți de ziar atârnate într-un cui. S-a simțit mai ușurat, dar nu de tot. Burta îi ghiorăia și-i bolborosea surd.

„Doamne ce rău îmi e! Ce bine trebuie să-i fie acum lui Jenia cu Alla...", și-a spus în sinea lui.

— Trebuie scos ochiul ăsta de sticlă, să îndreptăm mai întâi cuișoarele.

Șurik s-a apucat de treabă în tăcere. Cuișoarele s-au îndreptat, dar geamul n-a ieșit. A apăsat mai tare. Geamul a trosnit și mâna dreaptă a străpuns sticla. Un ciob ascuțit i-a tăiat mâna între degetul mare și arătător. Sângele a țâșnit cu putere....

— Ah! a exclamat Janna și a scos din gentuța de păpușă o batistuță albă.

Șurik și-a scos fularul de mohair cu mâna stângă și și-a înfășurat mâna rănită. Janna a scos îndemânatică cioburile.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, am înăuntru un dulăpior de farmacie! l-a consolat ea. Să mă ajutați numai să intru.

Și-a scos haina de blană și s-a strecurat prin fereastra fără geam.

— Deschid imediat ușa din spate, acolo ușa nu e închisă cu cheia, e numai un cârlig. Ocoliți casa prin stânga... i-a strigat ea dinăuntru. Mai întâi dați-mi haina de blană.

Șurik i-a întins blana și a ocolit casa. Janna i-a deschis ușa din spate. A intrat strângându-și mâna rănită. Ea a aprins lumina, Șurik a văzut că tot fularul e plin de sânge...

— O clipă, vom face tot ce trebuie, a turuit ea ca o moară stricată. Nu arăta speriată deloc. Un mic caz de forță majoră! Se întâmplă! Începem cu mâna, pe urmă ne ocupăm de sobă, și pe urmă totul va fi bine, bine de tot...

A dispărut, apoi a apărut cu un sul de tifon și un prosop. A întins prosopul pe masă. L-a așezat pe Șurik pe scaun și i-a desfăcut fularul. Făcea totul repede și cu îndemânare, cu mâinile ei mititele, și nu înceta să turuie. I-a bandajat strâns degetul mare după ce i-a lipit un tampon gros de vată. Pe urmă a bandajat toată mâna cu mult tifon și i-a ridicat-o.

— S-o țineți așa până se oprește sângele. În camera mea am o sobă olandeză care se încinge repede, într-o oră va fi cald. N-am fost aici de o lună, toate s-au răcit...

O luase gura pe dinainte, dar Șurik n-a observat. De fapt nu locuia la casa de vacanță, locuia în oraș cu părinții, aici își aducea doar iubiții. Iubitul ei de serviciu lucra într-o trupă de circ, ca și ea de altfel, era gelos și cam prea sensibil. Îi propusese de mult s-o ia de nevastă, dar ea nu se dusese după el. Natura e neîndurătoare cu liliputanii, nu numai că îi chinuie pe nedrept și îi năpăstuiește în privința dimensiunii lor, dar aduce pe lume mai mulți bărbați decât femei, iar concurența matrimonială în mediul lor e aprigă. Janna avea mare succes, o ceruseră mulți de nevastă, primise propuneri de căsătorie chiar și din străinătate. Dar ea trăgea nădejde

să se mărite cu un bărbat de dimensiuni normale. Plăcea multora, câțiva își pierduseră mințile din cauza ei. Dar de măritat nu reușea să se mărite.

În timp ce ea își făcea de lucru bufnind și trosnind cu lemnele de foc, Șurik a dat iarăși fuga afară. Avea un singur gând: să ajungă cât mai repede acasă.

Când Janna a apărut din nou, a întrebat-o dacă nu cumva are în farmacia ei ceva pentru dureri de burtă. I-a adus imediat o pastilă. El a înghițit-o și acum aștepta rezultatul. Janna i-a propus să stea lungit în camera alăturată. Acolo era la fel de frig ca afară. E foarte cunoscut efectul ăsta al toamnei târzii care îți dă impresia că îngheți mai tare la minus trei grade decât iarna la minus treizeci.

Fără să-și scoată scurta, Șurik s-a întins pe divanul scund. Janna i-a pus pe deasupra o pătură de molton rece ca gheața. Soba duduia, burta îi ghiorăia, frigul îl răzbea până în mațele bolnave. Grozav ar mai fi vrut să doarmă.

„Dacă aș face acum o baie caldă", i-a trecut prin minte. A fost nevoit să alerge din nou afară...

A avut un moment când l-a furat somnul câteva minute și s-a trezit pentru că mai jos de coaste i se sucea și răsucea ceva cald. Ea își scosese haina de blană și se lipise ca o buiotă de burta lui. Era plăcut. Ea i-a descheiat cămașa, s-a fofilat înăuntru. Respirația i se făcuse fierbinte.

„Exact ca o pisicuță", s-a gândit Șurik. Și s-a trezit că i se face milă. Dar mila era cam moale, un firișor de milă. Iar lăbuțele fierbinți de pisicuță nu-l lăsau în pace, își făceau de lucru insistent cu firișorul lui de milă. El și-a strecurat mâna jos și s-a pomenit că ține în palmă o fărâmă de picioruș gol și cald. Și mila a învins...

La cinci dimineața a fugit, lăsând-o pe Janna dormind. La cinci și jumătate se afla deja pe peron în așteptarea primului tren. Îl durea și burta, și mâna. Pentru prima oară i s-a făcut milă de el însuși...

Nu trecuse nici măcar o oră, și el stătea deja lungit în apa caldă cu mâna dreaptă ținută deasupra, bandajată

zdravăn cu tifon roșiatic, și savura căldura, liniștea casei adormite, libertatea...

„Azi n-o să ies afară din casă", a hotărât în sinea lui și a adormit chiar în cadă.

S-a trezit când apa se răcise, a umplut cada până sus cu apă fierbinte și a adormit la loc. A doua oară l-a trezit o bătaie în ușă: Verusia și Murzik se sculaseră și voiau să se spele. Șurik și-a pus halatul, a încercat să-și desfacă bandajul ud, dar acesta se lipise, și-a înfășurat mâna într-un prosop ca mama să nu observe rana din război și s-a îndreptat spre camera lui.

— Cum a fost nunta? Cum era mireasa? a întrebat Vera, căreia Jenia Rosenzweig îi devenise simpatic din vremea când îl ajutase pe Șurik la matematică.

— Nunta a fost minunată, *mamocika*, în schimb am mâncat ca un spart și cred că am făcut o indigestie.

— Vai de mine, ce-i cu mâna ta? a observat Vera, care de obicei era neatentă.

Șurik nu mai avea putere să inventeze ceva.

— Sunt mort de somn, mam, vreau să mă culc. O să-ți povestesc pe urmă totul, acum o să trag un pui de somn. Să nu mă chemi la telefon, bine?

I-a dat o castană în creștet Mariei care se învârtea în jurul lui. Pe urmă a strâns-o în brațe. Îi venea aproape până la piept. Va să zică e mai înaltă decât Janna.

„Ce poveste aiurită totuși! Biata Janna!", i-a trecut prin minte în timp ce își trăgea pătura peste cap. „Fericitul de Jenka! Drăguța de Alla! Are ceva care îmi pare cunoscut, apropiat... Ah da, seamănă cu Lilia Laskina. Sigur că da, are ceva și din alura Liliei, dar mai ales din veselia ei, din sinceritatea ei... De unde am scos-o că e sinceră? De unde atâta sinceritate? Ba da, în gesturi, în mișcări... O să-i scriu Lilkăi. Dragă Lilka! Dragă Lasocika! Draga mea dragă..." Și a adormit fără să termine scrisoarea. A dormit buștean, așa că atunci când s-a trezit uitase și de Lilia, și de scrisoare...

45

A sunat telefonul la fiecare cincisprezece minute, chiar așa, la fiecare cincisprezece minute. Era 8 noiembrie, a doua zi de sărbătoare. Fostele colege de serviciu și-au adus aminte de Vera Aleksandrovna. A sunat chiar și Faina Ivanovna, fosta ei șefă. A felicitat-o cu ocazia sărbătorii, a întrebat de Șurik dacă nu cumva se însurase...

„Ce drăguț din partea ei că nu uită! E ea escroacă, dar are și ceva omenesc", a conchis îngăduitoare Vera.

A sunat Engelmark Mihailovici, fiul răposatului Marmeladă. Să nu-ți vină să crezi! Individul ăsta nesuferit, care se lepădase de taică-său cât timp fusese în viață, se arăta foarte interesat după moartea lui. Moștenise partea lui din bunurile asociației și cărase dulapurile cu cărți și cu arhiva partidului. O suna din când în când pe Vera Aleksandrovna s-o întrebe dacă nu știe pe vreunul dintre cei amintiți în însemnările lui Mihail Abramovici. De fiecare dată ea încerca să-i explice că îl cunoscuse pe tatăl lui foarte superficial și numai în ultimul lui an de viață, dar Engelmark Mihailovici era convins că Vera Aleksandrovna îi fusese prietenă sau iubită și fusese inițiată în toate secretele de partid ale lui Mihail Abramovici. Așa că din când în când încerca să lămurească lucrurile cu ajutorul ei, ba chiar trecea uneori pe la ea.

După atâtea telefoane puțin importante a fost unul care i-a făcut plăcere: a sunat prietena ei Kira și au vorbit mult despre copiii lor. Kira despre Slava, Vera despre Murzik.

Iar de la ora douăsprezece a fost o defilare neîntreruptă de doamne care au cerut să vorbească cu Șurik, unele cunoscute Verei Aleksandrovna după nume, altele fără nume...

„Nu mai știu să vorbească la telefon, nu se prezintă, nu spun bună ziua...", s-a amărât Vera Aleksandrovna. Matilda nu s-a prezentat și n-a spus bună ziua. Numai și numai pentru că îi venea peste mână. Nu avea nici un chef să se prezinte mamei lui Șurik, deși între ea și Șurik se stabiliseră de multă vreme relații de tot felul.

A sunat și Svetlana. Aproape că și-a pierdut glasul de groaza doamnei severe, care nu era alta decât mama lui Șurik. În plus, experiența ei nefericită în relația cu bărbații îi întărise convingerea că mama soțului e întotdeauna un dușman... Între altele fie spus, soț nu avusese niciodată, dar cei care i-ar fi putut deveni soți aveau, nu se știe de ce, niște mame groaznice. În mintea ei, Vera Aleksandrovna era tot un dușman, ea care era atât de plăcută la vedere și atât de bine educată.

Valeria a fost singura care i-a vorbit atât de drăguț, atât de plăcut, ca un om civilizat. Se poate spune că Șurik a avut noroc cu ea! I-a găsit de lucru, face atâtea pentru el. E adevărat că Șurik îi plătește cu aceeași monedă. Vera i-a dat Valeriei toate detaliile: că Șurik fusese cu o zi înainte la nunta unui coleg de la institut, că venise târziu și, culmea, cu dureri de burtă și tăiat la o mână, că acum doarme.

— Foarte bine, lăsați-l să doarmă. Să-mi telefoneze când se scoală. Am o problemă în legătură cu o traducere. Mulțumesc, Vera Aleksandrovna.

Șurik s-a trezit la ora cinci. Îl durea burta. S-a dus la closet. Mama l-a chemat imediat la telefon. Era Matilda. Aproape că plângea. Îl adusese de la Vîșnii Volociok pe dragul ei Konstantin, motanul cel bătrân, pe jumătate mort:

— Îi e rău, nu mănâncă, nu bea, nu-i în regulă cu labele din spate, arată de parcă ar fi paralizate... Te implor, Șurik! Du-te după Ivan Petrovici, doctorul veterinar! Ai venit cu el o dată, stă pe Preobrajenka... M-am înțeles cu el la telefon...

Nu avea cum să dea bir cu fugiții:

— Ies puțin, mam. Am treabă vreo două ore.

— Și ora sfântă? s-a pornit pe urlat Maria.

Așa numeau ei lecțiile de limbă ținute seara – într-o zi engleza, într-o zi spaniola.

— Diseară Murzik. Bine?

— Am sărit deja peste lecția de ieri...

Mariei îi plăceau lecțiile astea ținute seara, când Șurik se ocupa numai de ea. Vera veghea ca să nu cumva să sară peste

lecții. Dar ce să facă acum, nu aveau încotro, era totuși sărbătoare.

Vera i-a dat lui Șurik o pastilă cu ceai fierbinte și dulce, i-a pus peste bandajul oribil un nou strat alb de tifon și i-a cerut să vină cât se poate de repede acasă.

— În sfârșit, fă cum vrei. Murzik și cu mine mergem să vedem un balet. Poți să nu vii să ne iei, ajungem noi și singure, a încheiat nemulțumită.

Murzik îl înlocuia din ce în ce mai des pe Șurik în preocupările ei culturale. În general, Vera Aleksandrovna avea impresia că Șurik își irosește viața numai cu grijile gospodăriei și cu nenumăratele traduceri și îi părea rău uneori văzând cum trece pe lângă el fără să-l atragă viața culturală a capitalei atât de intensă și de interesantă.

46

Șurik a căutat mult timp până să găsească un taxi, în schimb a ajuns cât ai bate din palme la Preobrajenka. Orașul era pustiu, ca în zi de sărbătoare, și cele două trasee – de acasă la Preobrajenka și de acolo la Maslovka – i-au luat ceva mai mult de o oră. Ivan Petrovici era un bătrân doctor de pisici și câini, ușor nebun, așa cum sunt toți cei care se pun în slujba animalelor. Casa lui era plină de animale schiloade, avea chiar și un câine bătrân care se mișca sprijinindu-se pe picioarele din față, picioarele din spate fiindu-i fixate pe o teleguță meșterită manual.

Trata de multă vreme pisicile Matildei, nu-i lua bani, singura cheltuială era aceea că trebuia să-l aducă și să-l ducă înapoi acasă cu taxiul. Nu folosea niciodată transportul în comun: ori mergea pe jos, ori cu taxiul. Era un singuratic, nu-i plăceau oamenii, îi accepta oarecum numai pe aceia care iubeau animalele la fel de pătimaș ca el.

Când au ajuns la Matilda, motanul era pe moarte. Horcăia, botul îi era plin de bale. Ivan Petrovici s-a așezat lângă nefericitul animal, a pus mâna pe capul lui negru, umed și a scos un geamăt mic. I-a pipăit ușor burta, a cerut să vadă cârpa mânjită de sub el și a studiat nemulțumit excrementele cafenii-negre.

— Să ieșim, i-a spus încruntat Matildei.

S-a dus cu ea la bucătărie.

— Ei bine, trebuie să-ți iei rămas-bun de motanul dumitale, Matilda. Se prăpădește. Pot să-i fac o injecție să nu se chinuie... Și fără asta tot se duce dintr-o clipă în alta...

Șurik stătea în ușa bucătăriei cuprins de admirație pentru bătrân: a trecut în altă cameră ca să nu traumatizeze pacientul cu sentința cumplită? Extraordinar!

— Oh, așa mi-am zis și eu, că l-am adus prea târziu... a răspuns Matilda amărâtă.

— Nu. Așa-i în firea lucrurilor. Și mai devreme dacă l-ai fi adus, n-aș fi putut să-l ajut cu nimic. Are mai mult de zece ani, nu-i așa?

— Face doisprezece în ianuarie...

— Atunci socotește că e un bătrân de optzeci de ani, scumpa mea. Ca mine. Ce vrei mai mult? Să-i fac o injecție?

— Bineînțeles, să nu se chinuie...

Ivan Petrovici și-a deschis trusa, a pus pe șervetul alb o seringă, un ac, două fiole... S-a apropiat apoi de motan și a dat din cap:

— Gata, Matilda. Nu mai trebuie injecția. Motanul a murit.

Matilda a acoperit motanul cu un prosop alb, a început să plângă, l-a luat de umeri pe Șurik:

— Nu iubea pe nimeni. Numai pe mine. Te accepta și pe tine. Beți cu noi un păhărel, Ivan Petrovici? Adu votca, Șurik.

— De ce nu...

Șurik a scos sticla de votcă din frigider. Era cât pe ce s-o scape din mâna bandajată. Matilda a observat în sfârșit bandajul gros.

— Ce-i cu mâna ta, Șurik?

Șurik a dat din umeri. Doctorul de animale n-a catadicsit să se uite la mâna lui. S-au așezat la masă. Ivan Petrovici și-a strâns instrumentele. Matilda părea să nu mai plângă, dar lacrimile i se prelingeau încă pe obraji.

— Mi-am dat seama de acum o jumătate de an că e bolnav. Și el și-a dat seama. A început să doarmă singur în locușorul lui. Îl chemam, venea, se alinta, se freca de mine și se ducea înapoi pe perna lui. I-am pus perna pe o băncuță, îi era greu să mai sară în pat. Și uite așa...

Au băut. Au gustat dintr-o conservă de pește, altceva de mâncare nu era în casă. Nici măcar pâine.

— E doar un animal, nu-i așa? Dar îți vine să-l pomenești ca pe un om, a spus cu voce scăzută Matilda.

Ivan Petrovici a tresărit:

— Cum să spui una ca asta, Matilda?! Ei pleacă înaintea noastră în Împărăția Cerurilor! Știi dumneata ce-a spus renumitul filozof rus Nikolai Aleksandrovici Berdiaev, interzis bineînțeles, când i-a murit pisica? Ce să fac eu în Împărăția Cerurilor, dacă pisica mea, Mura, nu-i acolo? Ce zici de asta? E mai deștept decât mine și decât tine. Să n-ai nici o grijă, pisicuțele noastre ne vor ieși în întâmpinare! Ah, ce motan era Marsik al meu, a murit în 1939! Era mare, era motanul motanilor! O frumusețe! Și deștept foc. Mă simt vinovat, a făcut o infecție. Pe vremea aceea nu erau antibiotice...

A povestit despre motanul Marsik, despre pisica Xantippa. Matilda a povestit despre toate pisicile pe care le avusese, au mai băut niște votcă tot cu pește și și-au mai alinat un pic durerea. Când Ivan Petrovici a dat să plece, iar Șurik s-a sculat în picioare să se ducă după taxi, cineva a sunat la ușă. Era băiatul vecinei. Stătea pe strada Preobrajenka, trecuse pe la mama lui să-i dea niște chei și, cum n-o găsise acasă, voia să le lase Matildei. A căzut foarte bine pentru că Ivan Petrovici locuia la doi pași de el. L-a luat cu el pe bătrânelul abțiguit și a promis să-l ducă până în pragul casei.

Săracul Konstantin! A plecat și el înfășurat în prosop însoțit de doctorul veterinar. Avea el un loc secret în parcul Sokolniki unde își îngropa pisicile...

Șurik însă n-a plecat. Cum s-o lase neconsolată pe drăguța de Matilda, care, întoarsă pe dos cum era, nu-i cerea nimic altceva decât prietenie...

Ca în vremurile când era încă elev, la unu fix noaptea a plecat în grabă de la Matilda și a alergat într-un suflet acasă peste podul de cale ferată până în Novolesnaia. Nu i-a luat mult timp: peste douăzeci de minute intra în apartament. A intrat și și-a adus aminte că nu făcuse lecțiile cu Maria, că n-o sunase pe Valeria și că nu făcuse lucrul cel mai important: uitase complet de erborist care îi pregătise Verei un unguent pentru picioare... Mai mult ca sigur că sunase Svetlana. O fi avut nevoie de ceva... Șurik și-a pierdut imediat buna dispoziție...

47

Maria era pentru Vera Aleksandrovna o sursă de bucurie continuă. Șurik fusese la vremea lui o minune de copil, înțelegător, blând din fire, dar pe măsură ce copilul crescuse, Vera nu avusese prea multe ocazii să cunoască una dintre marile bucurii ale maternității: să guste din plăcerea roadelor educației. De lucrul ăsta se mândrea Elizaveta Ivanovna atunci când la elevii ei și în special la nepotul ei, Șurik, începeau să apară exact acele calități pe care ea le cultivase: atenția acordată celorlalți, bunăvoința, generozitatea și în primul rând sentimentul datoriei... Pe vremea când Vera însăși fusese copilul mamei ajuns mare, nu se întrebase niciodată de unde apăruseră toate calitățile acelea ale lui Șurik pe care înainte nu i le remarcase. Când vecinii sau prietenii îl lăudau pe Șurik, ea lua totul în glumă: e o problemă de ereditate... Oare despre asta era vorba? Când venea vorba despre

ereditate, Elizaveta Ivanovna însăși, femeie materialistă plină de contradicții și cu suflet nobil, dar în aceeași măsură un spirit liber, rostea întotdeauna fraza următoare:

— Cain și Abel au avut aceiași părinți. De ce unul era blând și bun, iar celălalt era un asasin? Omul e rodul educației, dar cel mai bun educator al omului e omul însuși. Pedagogul deschide acele supape ale personalității care sunt folositoare, iar pe cele nefolositoare le închide.

Asta era teoria deloc complicată a remarcabilei specialiste în pedagogie. Se apucase cu de la sine putere să decidă care supape sunt folositoare și care nu-s folositoare cu adevărat. Teoria ei ar fi putut fi contestată, dacă nu ar fi avut reușite ireproșabile în practică.

Acum, când Maria intrase pe mâna ei, Vera urma întocmai teoria mamei. Fire artistică, dar slabă de înger, Vera a observat că Maria are un temperament puternic. Plină de o energie gata să dea pe dinafară, fetița nu putea sta locului o clipă, reușea cu greu să rămână în clasă patruzeci și cinci de minute. Ca s-o ajute să se stăpânească, Vera Aleksandrovna inventase mici exerciții de mișcare, de exemplu, o învățase să învârtă un ban printre degete și îi dăruise cu ocazia asta o monedă veche de argint de cincizeci de copeici. Când, după ceva vreme „moneda de învârtit" se pierduse, curseseră multe lacrimi...

Vera o mai învățase niște exerciții pentru degetele de la mâini și de la picioare, pe care cei din jur să nu le observe și, când Maria nu mai suporta să stea în bancă, executa micile ei partituri pentru picioare și mâini... Chiar din primul an de școală, Vera o înscrisese pe Murzik la Casa pionierilor la cercul de gimnastică acrobatică, făcea cu ea lecții de muzică, iar în ceea ce privește disciplinele de cultură generală, se baza în întregime pe aptitudinile ei naturale. Fetița era printre primii la citire, dar nici la aritmetică nu avea vreo problemă.

„Aplecarea pentru științele exacte o are de la mama ei", hotărâse Vera. „În nici un caz de la Șurik."

În mintea ei se produsese un straniu scurtcircuit: știa foarte bine că tatăl Mariei e un negru cubanez puțin cam dubios, dar în același timp nu putea să n-o considere fiica lui Șurik.

Cât despre Șurik, acesta o învăța pe Maria limbi străine: o zi, engleză, o zi, spaniolă.

Vera Aleksandrovna își continua lecțiile la cercul de teatru, dar le adapta fără să vrea nevoilor Mariei. În primul an petrecut de Maria la Moscova, ea încetase să le învețe pe eleve arta declamației și improvizației. Se ocupase numai cu exercițiile de mișcare... Tiroida Verei Aleksandrovna se comporta foarte bine, din când în când însă o dureau tare picioarele, montul de la degetul mare crescuse, vechii pantofi înguști nu-i mai erau comozi. Apăruse o nouă preocupare: cu ce să se încalțe...

Vera dăduse niște telefoane, luase legătura cu câțiva cunoscuți de la raionul special din Magazinul universal de stat, cu cei de la magazinul Beriozka, iar Șurik o însoțise de câteva ori să probeze pantofii... Îi cumpărase cizme de la firma Salamandre și pantofi negri, austrieci, marca Dorndorf. Calitatea vieții se ameliorase...

Cheltuielile familiei crescuseră și ele. Șurik muncea mult și făcea față cum nu se poate mai bine nevoilor crescânde. În plus, mai aveau niște rezerve, moștenirea lăsată de Elizaveta Ivanovna nu fusese cheltuită în întregime.

Stovba a sosit cu puțin timp înainte de Anul Nou. Maria a fost în culmea fericirii, deși nu se poate spune că mama îi lipsise foarte mult. Când a văzut-o însă pe Lena, s-a agățat de ea și nu i-a mai dat drumul. Stovba le-a adus tuturor cadouri foarte frumoase, dar era prost-dispusă, fuma și nu scotea o vorbă. Nici cu Șurik nu prea vorbea. Când a întrebat-o dacă reușise să pună pe roate treaba cu Polonia, ea s-a bosumflat, a bombănit ceva agasată și n-a vrut să scoată un cuvânt pe tema asta.

„Probabil că iarăși a dat greș", a tras concluzia Șurik. De data asta Lena nu-i ceruse nici un ajutor prietenesc. Fără îndoială că i se destăinuise Verei.

Șurik a cumpărat bradul ca de obicei, iar Vera Aleksandrovna a hotărât pe neașteptate să reia spectacolul de Crăciun pe care nu-l mai jucaseră de când murise Elizaveta Ivanovna. Să se bucure Murzik. Șurik a protestat: nu avea decât trei elevi și era deja prea târziu să înceapă acum pregătirea spectacolului.

Dar entuziasmul n-a părăsit-o pe Vera, ci a inspirat-o. A propus un spectacol cu păpuși în rusă, nu în franceză. Au început să coasă păpușile. Au fost scoase bucățile de stofă, panglicile, au pregătit vata s-o îndese în păpuși, Mariei i-au dat sarcina cea mai simplă și cea mai importantă: să coasă o cuvertură mică cu care să fie înfășată păpușica de plastic înfățișându-l pe pruncul Hristos. Vera s-a ocupat de fecioara Maria, iar Stovba, mută ca pământul, a confecționat îngeri din bucățele de tifon scrobit... Lui Șurik i s-a dat sarcina ca, pe lângă împodobirea bradului, să construiască un paravan pentru spectacol...

Cu toată vânzoleala asta, Anul Nou a fost unul oarecare. N-au pregătit nici un fel de mâncare specială de sărbători, iar darurile, lăsându-le la o parte pe cele aduse de Stovba și distribuite înainte, n-au fost semnificative: Șurik i-a dăruit mamei o pereche de papuci de casă urâți, Vera i-a dăruit lui Șurik un flacon de apă de colonie Chypre pe care nu-l va desface în vecii vecilor și o cravată pe care n-o va purta niciodată, Lena a primit un fular de mătase din rezerva Elizavetei Ivanovna și o carte cu versurile Ahmatovei care nu-i plăceau. În schimb, Maria a primit o grămadă de păpuși și cărți și și-a manifestat atât de năvalnic entuziasmul, încât i-a molipsit pe toți cu bucuria de a primi și a oferi cadouri.

Bucuria n-a întârziat să fie urmată de o mare supărare. În Ajunul Crăciunului, când totul fusese pregătit pentru spectacol, când păpușile fuseseră confecționate și rolurile învățate, Stovba a fost chemată de urgență la Rostov: le picase pe cap inspecția și aveau nevoie urgentă de serviciile ei de contabil. Maria sperase că mama va rămâne cu ea până la sfârșitul vacanței. Fetița a plâns în hohote toată seara și

a adormit lipită de ea. Dimineața, când Lena a plecat la aeroport, fetița a început din nou să plângă în hohote.

Vera a încercat s-o liniștească, a făcut și ea ce-a putut. Până la urmă i-a adus în pat păpușile confecționate. Efectul a fost neașteptat: a făcut pur și simplu ferfeniță una din păpuși, le-a aruncat pe celelalte în toate părțile urlând ca din gură de șarpe. Fața ei oacheșă a căpătat o nuanță cenușie, neplăcută. Sughița, icnea, tremura. A început să aibă convulsii. Vera Aleksandrovna s-a repezit să cheme doctorul. Pediatrul, care îl îngrijise altădată pe Șurik, nu putea să vină pentru că era bolnav. În schimb a descusut-o pe Vera obținând toate informațiile și a cerut să i se dea copilului niște valeriană.

Maria s-a mai liniștit în momentul când Șurik, care se întorsese de la aeroportul Vnukovo unde o condusese pe Stovba, a luat-o în brațe. S-a plimbat prin cameră cu povara destul de grea pe brațe, a legănat-o și a cântat fals *My fair lady*, cântecul de pe discul lui preferat. Maria a început să râdă auzind prea bine ce falsuri scoate și crezând că lui îi arde de glumă. Când a vrut s-o așeze în pat, a început din nou să plângă. A purtat-o iarăși pe brațe până când a simțit că fetița are febră mare. I-au luat temperatura. Avea treizeci și nouă de grade.

Vera Aleksandrovna era total dezorientată: de bolile copiilor se ocupase întotdeauna Elizaveta Ivanovna. Șurik a chemat salvarea.

Doctorița chemată la domiciliu a examinat-o îndelung pe Maria. A descoperit la un moment dat o pată mică lângă ureche și a declarat că e mai mult ca sigur varicelă și că erupția nu va întârzia să apară. În oraș era aproape epidemie de varicelă. A prescris un medicament să scadă febra, a cerut să i se dea copilului mai multe lichide, să-i fie unse pustulele care apar cu mercurocrom și să nu fie lăsat să se scarpine.

Complet derutată și nefiind în stare să-și asume responsabilitatea îngrijirii copilului, Vera a luat cartea de bucate și s-a dus la bucătărie să prepare sucul de răchițele.

În câteva ore Maria s-a umplut într-adevăr de pustule mari și roșii din cap până-n picioare. A plâns fără întrerupere când încet cu voce micuță, când zbierând ca un pui de animal sălbatic.

Șurik a ținut-o în brațe aproape o zi și o noapte. Când ațipea și încerca s-o culce în pat, ea începea să miorlăie fără să se trezească de tot. Până la urmă s-a întins în pat și a culcat-o lângă el. Ea l-a cuprins cu brațele și s-a liniștit.

Dimineața s-a simțit și mai rău, a început o mâncărime groaznică. Șurik a luat-o din nou în brațe. A încercat să-i țină mâinile să nu se scarpine.

O observație a Verei, care suna a dojană și a amenințare, a avut un oarece efect:

— Dacă o să-ți mai scarpini bubele, o să rămâi cu semne toată viața. Toată fața o să-ți fie plină de ciupituri.

— Ce-s alea ciupituri? a întrebat Maria uitând de mâncărime.

— O să-ți rămână fața plină de cicatrici micuțe, i-a explicat Vera Aleksandrovna pe un ton în care nu încăpea mila.

Maria a început să urle și mai tare. Apoi s-a oprit brusc din plâns și i-a spus lui Șurik:

— E groaznic cum mă mai mănâncă. Hai să mă scarpini tu, da' ușurel ca să nu rămână ciupituri.

I-a arătat cu degetul unde o mănâncă mai tare și Șurik a scărpinat-o încetișor la ureche, pe umăr, pe spate...

— Și aici, și aici, și aici, l-a rugat Maria frecându-se de mâna lui.

Pe urmă i-a apucat mâna cu degetele fierbinți și a început să i-o poarte prin locurile unde o mânca mai tare. Și a încetat în sfârșit să mai miorlăie... Spunea doar printre suspine: încă, încă...

Șurik s-a crispat de rușine și de frică: oare își dă seama, sărăcuța, ce mă îndeamnă să fac? Și-a retras mâna, ea a început să miorlăie, iar el a scărpinat-o din nou după ureche, pe mijlocul spatelui... Ea i-a luat mâna și i-a dus-o sub

cămașa de stambă mânjită de mercurocrom ca el să-i atingă cu degetele trupușorul de copil.

Îi era milă de fetiță, iar blestemata asta de milă era confuză și desfrânată... Nu, nu, numai asta nu, numai asta nu... Probabil că și fetița asta atât de mică, un copil ce mai, dar deja femeie, așteaptă de la el s-o consoleze în modul cel mai simplu cu putință...

S-a simțit sleit de puteri din pricina bolii Mariei, care îi dăduse atâta bătaie de cap zilele astea, și de la atâta oboseală realitatea i s-a arătat puțin modificată. A simțit cum alunecă spre locul unde gândurile și sentimentele își schimbă parțial înfățișarea și și-a dat seama de nimicnicia vieții lui: i s-a părut că face numai ce așteaptă alții de la el... De ce toate femeile din jurul lui îi cer numai servicii sexuale, la nesfârșit? E o ocupație minunată, dar de ce nu reușește măcar o dată să-și aleagă el cu de la sine putere o femeie? Ar vrea și el să se îndrăgostească de o fată ca Alla... ca Lilia Laskina... De ce sfrijitul de Jenia Rosenzweig, cu gâtul lui subțire, a fost în stare s-o aleagă pe Allocika? De ce el, Șurik, incapabil să aleagă vreodată, trebuie să răspundă cu mușchii la orice rugăminte insistentă care vine de la nebuna de Svetlana, de la fărâmița de Janna și chiar de la micuța Maria?

„Poate că nu vreau asta? Prostii, tocmai asta-i nenorocirea, că vreau... Ce vreau eu de fapt? Să le consolez pe toate? Numai să le consolez? Adică de ce?"

Și i s-a năzărit că ele toate se adună în jurul lui recunoscătoare, dar cu figurile puțin deformate ca într-o oglindă ușor strâmbă: Alia Togusova, cu un smoc de păr unsuros atârnându-i într-o parte, Matilda, îndurerată, cu motanul mort în brațe, Valeria, cu picioarele schiloade și curajul ei admirabil, plăpânda Svetlana, cu florile ei artificiale, fărâmița de Janna, cu pălăriuța de păpușă, Stovba, cu chipul sever, și draga lui Maria, care trebuie să mai crească, dar care are locul ei rezervat în rândul celor care așteaptă... Și în spatele tuturor se zărește leoaica Faina Ivanovna în chip de animal sălbatic autentic, dar miorlăind și tânguindu-se ofensată. Pe Șurik

l-a apucat o asemenea milă, încât pur și simplu s-a înecat în ea... Departe în zare se foiau și altele în vârtejuri învolburate, niște necunoscute cu ochii scăldați în lacrimi, nefericite, poate chiar nenorocite, toate niște nenorocite... Fiecare cu sărmana ei scoică micuță, nemângâiată, neconsolată... Sărmanele femei... Sărmanele de ele... Și l-a podidit plânsul.

S-a molipsit bineînțeles de vărsat de vânt, a făcut febră foarte mare. Vera a chemat-o pe Irina, iar aceasta a venit numaidecât fără să ia în seamă gerul și pericolul să-i înghețe conductele de apă caldă.

Două zile mai târziu s-a umplut de spuzeală. La momentul acela Maria încetase deja să se mai smiorcăie. Acum era rândul ei să-i ungă lui Șurik pustulele și instinctul de femeie, trezit atât de devreme, a îndemnat-o repede pe calea generoasă a devotamentului pentru aproapele ei.

Vera a făcut față cu greu dublei varicele. Boala Mariei, în pofida gravității ei, era o boală obișnuită la copii. În schimb, varicela lui Șurik a zguduit-o puternic: era prima lui boală în toți anii ăștia de când trăiau fără bunica. De obicei ea era bolnava, iar acum se pomenea cu boala lui Șurik, boală a copilăriei pe deasupra, pe care o socotea un fel de nedreptate, o încălcare a dreptului ei incontestabil să fie bolnavă.

Odată sosită, Irina s-a apucat imediat să facă curățenie umedă așa cum îi plăcea ei și a pregătit o cantitate mare de supă de găină. Acum bolnavii erau îngrijiți la patru mâini. Vera îi dădea Irinei ordine vagi, totul intrase pe făgașul normal la fel ca atunci când trăia Elizaveta Ivanovna.

48

Singurul prieten pe care îl păstrase din școală, Ghiia Kiknadze, și singurul prieten rămas din institut, Jenia Rosenzweig, se cunoșteau de la aniversările zilei de naștere a lui Șurik la care erau invariabil invitați amândoi. Dar de

potrivit nu se potriveau deloc unul cu altul. Jenia vedea în Ghiia un dușman: exact băiețași dintr-ăștia ca el cu pieptul lat, cu pulpe groase și cărnoase, cu un simț al umorului primitiv și cu o cruzime gata să se dezlănțuie, îi provocaseră în copilărie multe neplăceri. Cunoștea prea bine soiul ăsta de oameni, îi disprețuia puțin, îi era cam frică de ei și în adâncul sufletului îi invidia. Era invidios pe ei nu atât pentru că aveau forță fizică, cât pentru că erau mulțumiți de viață și de ei înșiși în procent de sută la sută.

Se înșela însă în ceea ce-l privește pe Ghiia. Acesta nu era nici mitocan, nici brutal, avea chiar grația vestită a celor din Caucaz și farmecul omului căruia îi reușește totul în viață. Aici se afla sursa încrederii de nezdruncinat în el însuși.

Nici Ghiia nu-l avea la suflet pe Jenia. Acesta din urmă nu râdea la glumele lui cam primitive, cu aluzii sexuale și se uita de sus la el ca și cum ar ști ceva ce altora nu le e dat să știe... Mai era însă ceva care scotea în evidență deosebirea dintre ei: Jenia era exemplul clasic al ghinionistului, pe când Ghiia făcea parte din categoria norocoșilor. Dacă Jenia ar fi alunecat, s-ar fi prăbușit cu siguranță într-o băltoacă, dacă Ghiia ar fi alunecat, ar fi găsit cu siguranță pe jos un portofel străin...

Fiecare din ei se întreba nedumerit de ce Șurik rămâne prieten cu un băiat atât de nepotrivit. În schimb, Șurik îi iubea pe amândoi și nu simțea nevoia nici să joace teatru, nici să intre sub pielea vreunuia. Aprecia calitățile fiecăruia și nu le observa deloc defectele.

Se ducea cu plăcere în casa familiei Rosenzweig unde asista mereu la discuții interesante despre politică, istorie, bomba atomică, muzica de avangardă și pictura clandestină. Aici a auzit el pentru prima dată de Soljenițîn și a primit *Pavilionul canceroșilor* să-l citească repede și pe ascuns. Între altele, cartea nu l-a impresionat prea tare. Fusese hrănit cu literatură franceză și era atras în special de Flaubert.

Avea impresia că în casa familiei Rosenzweig simte spiritul și stilul bunicii: aici era proslăvit cultul „onestității", o religie atee care refuză orice fel de mistică și recunoaște ca

fundamentală o garnitură completă de calități morale plictisitoare și greu de definit. Numai că în familia Rosenzweig toate acestea erau spuse cu patimă, cu mult temperament și într-un mod foarte categoric, în vreme ce buna-creștere a Elizavetei Ivanovna nu i-ar fi permis să-și proclame propriile valori în gura mare ca să audă toată lumea.

Cei din familia Rosenzweig, la fel ca și Elizaveta Ivanovna, împărțeau oamenii nu după naționalitate, nu după originea socială, nici măcar după nivelul de instrucție, ci după criteriul „onestității" ăsteia incerte. Dacă, să zicem, pe cei din familia Rosenzweig îi preocupa proasta alcătuire a lumii, în special în partea ei sovietică, răposata Elizaveta Ivanovna nu-și făcuse nici un fel de iluzii în privința lumii mai bune din alte părți ale lumii: în tinerețe fusese în Elveția și în Franța exact în momentul când mediile cultivate și avangarda dăduseră în patima ideilor socialiste și se convinsese că nedreptatea e una dintre trăsăturile fundamentale ale vieții înseși și că tot ce se poate face e ca fiecare să înfăptuiască dreptatea la locul lui, atât cât îi stă în putință... Naivii din familia Rosenzweig nu ajunseseră încă la ideea asta atât de simplă.

Când Șurik încerca să-i explice lui Ghiia ce anume îl atrage la Jenia și la tot clanul lui, Ghiia se încrunta, dădea din mână a lehamite și spunea înadins cu accent caucazian:

— Ascultă, dragule, nu-mi vorbi mie de deștepții care despică firu-n patru, mai bine uită-te la fetița care trece! Ce zici, vrea să i-o trag, sau nu?

Șurik izbucnea în râs:

— Toate zic da când e vorba de tine!

Ghiia aducea ochii înspre nas, semn că-și frământă mintea.

— Ai dreptate, scumpule! Așa cred și eu.

Și amândoi se tăvăleau pe jos de râs. Jenia nu știa să râdă așa cum râdea Ghiia.

Ghiia era un geniu al distracțiilor și, cu timpul, talentul ăsta excepțional se transformase în profesie și mod de viață. Imediat după școală se înscrisese la o facultate tehnică de mâna a doua care avea însă în proprietate un obiect curios,

demn de luat în considerație: o masă de ping-pong clasa întâi. Lângă masa asta, Ghiia își petrecuse orele de studiu intens și devenise rapid campionul absolut al institutului. Îl invitaseră să participe la concursurile între facultăți și în decurs de un an devenise sportiv de prima mână.

Îi spusese atunci lui Șurik:

— Știi bine că noi, georgienii, suntem toți fără excepție fie prinți, fie maeștri ai sportului. Și cum bunicul meu taie vița-de-vie în vestul Gruziei de când se știe și mi-e greu să spun despre el că e un prinț, e musai să primesc titlul de maestru al sportului.

Primise titlul, își agățase insigna pe sacoul albastru și se transferase la Institutul de educație fizică. Era o decizie radicală cu atât mai mult cu cât cariera sportivă nu-l interesa deloc. Îi plăceau distracțiile, și nu efortul idiot și monoton recompensat în centimetri, kilograme sau secunde. Nu se acomodase deloc cu viața austeră a sportivilor pe care, dacă îi preocupa ceva, asta nu erau în nici un caz distracțiile...

Ghiia făcuse ce făcuse și terminase institutul și, prin niscaiva relații, mai bine-zis mituind pe cine trebuie cu zece sticle de coniac, se aranjase antrenor la Casa pionierilor din cartierul lui, unde conducea în același timp trei cercuri: cercul de ping-pong, cel de volei și cel de baschet.

Timpul liber și-l dedica diverselor distracții nesportive: băutura, dansul, muzica și bineînțeles amorul. Femeile ocupau un loc important în practicile lui ludice. Și nu era un diletant în nici una dintre aceste ocupații. Băuturile alcoolice – de la arak la lichiorul de ouă, inclusiv băuturile care începeau cu celelalte litere ale alfabetului și în special vinul – ar fi putut deveni o altă ocupație a lui dacă s-ar fi născut în Franța, unde subtilitatea gustului și a mirosului, ultrasensibilitatea receptorilor gustativi la cele mai mici diferențe de acru și dulce și nasul fin aproape că au trecere mai mare decât talentul unui muzician. Șurik se înțelegea de minune cu Ghiia pe tărâmul băuturii. Îi plăcea să meargă cu el chiar și într-o berărie...

Ghiia dădea o adevărată reprezentație când degusta o bere, îi punea pe chelneri să facă mai multe drumuri și o făcea cu un aer pătruns de parcă ar fi fost fiu de mare ștab. Dintr-o ieșire la restaurant, Ghiia putea să scoată în același timp o mie și una de plăceri în care intrau conversația cu șeful restaurantului, chemarea la ordin a bucătarului și alte giumbușlucuri amuzante care să capteze atenția ca de pildă o hârtie de o rublă bine înfiptă într-o pârjoală à la Kiev... Într-o zi, așteptând să i se aducă cega, a fixat cu o clamă o lămâioară proaspătă special adusă de acasă într-un lămâi fără rod, acoperit de praf, dar încă viu, ca smochinul din povestea cunoscută, plantat într-un hârdău nenorocit. A făcut în așa fel încât să atragă atenția chelnerului că s-a întâmplat un miracol și tot personalul restaurantului de la femeia de serviciu la director a făcut roată în jurul lămâiului miraculos, privind cu gura căscată fructul pe care nimeni nu-l observase înainte. La plecare Ghiia l-a luat și l-a băgat în buzunar în ciuda rugăminților lui Șurik să-l lase în pom.

— Nu pot să-l las, Șurik, costă treizeci de copeici, și apoi cu ce să-mi beau ceaiul?

Șurik nu trata niciodată cu dispreț propunerile și invitațiile lui ciudate: îl însoțea ba în parc, ba la vreo expoziție, ba la curse...

Într-o sâmbătă, când Șurik tocmai terminase lecția de spaniolă cu Maria, a sunat telefonul:

— Șurik, spală-ți urechile, spală-te pe gât și vino urgent la mine. O să fie niște fete cum nici în filme n-ai văzut, m-ai înțeles?

Șurik a înțeles. Și-a pus puloverul de gală cu guler întors și jeanșii noi cumpărați tot de Ghiia de la consignație. Pe drum a cumpărat de la Eliseev două sticle de șampanie. Fetele frumoase beau întotdeauna șampanie...

Fetele frumoase erau patru. Trei dintre ele stăteau înșirate una lângă alta pe divan, a patra, Rita, prietena lui Ghiia, manechin la magazinul universal de stat, pe care Șurik o cunoștea, se plimba încolo și încoace legănându-și toate părțile corpului.

Ghiia și-a prezentat prietenul:

— Șurik, un băiat atât de modest în aparență, nu-i așa? Traducător celebru din toate limbile. Din franceză, din germană, din engleză, din ce limbă vreți... Numai gruzină nu știe. Nu vrea ticălosul. Dar ar putea...

Nici Ghiia, nici Șurik nu știau ce caută fetele la Moscova – poate că un schimb de experiență, poate o întâlnire artistică, poate o prezentare de modă cu manechine din toate republicile –, oricum ar fi fost, alcătuiau un buchet internațional: uzbeca Ania, care se va vedea mai târziu că se numea de fapt Djamila, lituanianca Egle și moldoveanca Angelica.

— Alege-o pe care vrei, i-a șoptit Ghiia, tovarășele sunt verificate, sunt sigure din punct de vedere politic și consecvente în privința moralei...

— Nu cumva vorbești și lituaniana? a întrebat blondina palidă, mișcându-și genele incredibil de lungi.

Șurik a ales-o pe ea. Era incapabil să aleagă: toate patru erau înalte, mai aveau pe deasupra și tocuri, erau subțiri în talie, aveau toate părul lung și erau fardate la fel. Reprezentantele atâtor seminții stăteau pe divan etalându-și splendoarea în văzul tuturor, cu piciorul drept peste stângul, ținând țigara în mâna stângă și lăsând fumul să iasă în același timp – un adevărat corp de balet în poziția șezând. Erau toate îmbrăcate mai mult sau mai puțin la fel. Privită mai de aproape, lituanianca nu mai era așa de frumoasă ca tovarășele ei. Avea fețișoara lungă, nasul coroiat, se rujase cum îi trăsnise prin cap, fără să țină seama că are buzele subțiri. Dar avea ceva de pasăre de pradă, care atrăgea atenția. Tot ce se poate...

Pe masă erau fructe și vin, nici urmă de mâncare serioasă. Șurik a pus șampania și fetele s-au înviorat. În timp ce deschidea șampania, Ghiia i-a șoptit:

— Prostituatelor adevărate le place șampania...

Șurik le-a examinat pe fete cu mai mult interes: o fi adevărat? Frumoasele astea chiar sunt niște prostituate? Avea părerile lui greșite, credea că sunt ca stricatele alea bete care

își făceau veacul lângă gara Belorusskaia... Astea însă... Aici se schimbă treaba...

Au băut șampanie și au pus muzică. Uzbeca dansa cu Ghiia, Rita a ieșit pe coridor să dea un telefon. Șurik a ezitat un moment, după care a invitat-o la dans pe lituanianca Egle. Ce nume din povești! A strâns-o în brațe, era făcută parcă din metal. Mirosea a parfum care te ducea cu gândul tot la ceva metalic. O piatră de chihlimbar îi strălucea pe gâtul gol. Tocurile imense o făceau să arate puțin mai înaltă decât el. Chiar și ăsta era un lucru neobișnuit. La un metru optzeci cât avea el, nu stătuse niciodată lângă o fată atât de înaltă. L-a cuprins un soi de admirație care i-a înghețat inima...

— Ești pur și simplu o regină, o adevărată regină a zăpezii, i-a șoptit Șurik la urechea de care atârna greu un chihlimbar lustruit.

Egle a zâmbit enigmatic. Muzica a tăcut, Ghiia le-a turnat fetelor restul de șampanie. Moldoveanca a cerut coniac. Rita a intrat în cameră și i-a spus destul de tare uzbecăi:

— Djamila, Rașid te caută prin toată Moscova.

Djamila-Ania a ridicat din umeri:

— Și ce dacă? E al doilea an de când mă caută... Altceva mai bun să facă n-are...

Moldoveanca și-a mai turnat coniac. Avea un mod respingător de a bea, dându-și capul pe spate. S-a auzit soneria.

— Părinții? a întrebat mirat Șurik.

— Nu, sunt la teatru. Vin la unsprezece. E Vadim.

A intrat Vadim. Era înalt, avea un aer impunător de om cu greutate. Atmosfera s-a schimbat imediat, ca și cum ar fi venit noi întăriri în sprijinul bărbaților. Djamila și moldoveanca s-au înviorat. Vadim a pus imediat ochii pe moldoveancă.

— E rândul tău la dans, Angelica, a comandat Ghiia.

Moldoveanca s-a agățat de gâtul lui Vadim fără să lase paharul din mână...

La zece și jumătate au șters-o din loc. Vadim a plecat cu Angelica beată turtă.

— Fetele au un ogeac, i-a șoptit Ghiia lui Șurik. Am aranjat totul, e pe bulevardul Mir. Așa că ești invitatul meu. E mai bine să oprești un taxi de pe partea cealaltă a străzii.

Șurik a dat întrebător din cap... Ce vrea să însemne „ești invitatul meu" ? Nu cumva... Se vede cât de colo că Djamila e în plus, dar asta pare că nu interesează pe nimeni.

Șurik a luat un taxi, le-a așezat pe cele două frumuseți pe bancheta din spate. Taximetristul, un bărbat în vârstă, l-a privit cu admirație. Șurik s-a așezat lângă el.

— Nu-mi dai mie una ? l-a întrebat încet șoferul.

— Poftim ? a întrebat Șurik fără să înțeleagă.

Bărbatul și-a dres vocea:

— Unde mergem ?

Au ajuns pe bulevardul Mir. Au coborât în fața unui imobil stalinist acceptabil. Au urcat pe jos la etajul doi. După ce s-a moșmondit cu cheia în broască un timp, Egle a descuiat ușa. L-a condus pe Șurik într-una din camere și a ieșit. Șurik s-a uitat în jurul lui. Apartamentul nu era prea luxos, arăta mai degrabă a cameră de familist. Un pat pentru două persoane, un dulap cu ușa întredeschisă, înăuntrul lui atârnau niște rochii pe umerașe. Cinci perechi de pantofi cu toc erau aliniate cu grijă lângă ușă. În fundul apartamentului s-a auzit apa curgând. Apoi au ajuns până la el frânturi dintr-o discuție între femei: Djamila parcă se plângea de ceva, Egle răspundea monosilabic. A intrat apoi în cameră îmbrăcată în ceva bleu transparent, cu hainele grămadă în brațe. Și-a atârnat costumul pe umeraș, întâi fusta, pe urmă jacheta. Fără să zâmbească, cu un aer serios.

„Ce caut eu aici ?", și-a dat brusc seama Șurik, dar în clipa aceea Egle i-a spus:

— Baia și closetul sunt la capătul culoarului. Prosopul cu dungi.

Șurik a zâmbit. Mama obișnuia să-i spună seara Mariei: du-te fă pipi, spală-te și repede în pat... Și totul a început să ia o întorsătură comică.

A urmat ascultător instrucțiunile, s-a șters cu prosopul în dungi. A văzut-o la un moment dat pe Djamila în bucătărie cu ceainicul. S-a întors în dormitor. Egle își schimbase pantofii cu toc cu niște papuci cu ciucuri, și acum îndesa în pantofi hârtie de ziar cu un aer serios. Ceva se întâmplase cu fața ei. S-a uitat mai atent, dispăruseră genele bogate... Își șterse fardul de pe față. În schimb rămăsese ceva din sprâncene.

Și-a desfăcut larg capotul.

— Mă ajuți să mă dezbrac? a întrebat Egle fără urmă de cochetărie.

Șurik și-a dat seama că nu simte absolut nimic. Nici urmă de emoție, nici urmă de milă. S-a speriat puțin.

I-a scos ambalajul de nailon. Era strânsă în corset. Șurik a priceput acum că rugămintea s-o ajute nu era subterfugiul la care recurg de obicei femeile. Duritatea de metal a corpului ei venea tocmai de la corsetul ăsta care se închidea la spate cu niște copci mici. Chiar că avea nevoie de cameristă. A desfăcut copcile, coaja de plastic s-a desprins, a văzut apărând o spinare subțirică plină toată de urme roșii de la copci și de la cusături. Ce spinare prăpădită, biata de ea... Și deodată l-a cuprins mila, n-a mai rămas nici urmă de frică.

Ea avea unghii lungi și le plimba pe corpul lui Șurik, îi mângâia sfârcurile cu părul despletit și-l atingea cu buzele cărnoase. Lampa de la căpătâiul patului era aprinsă, dar asta n-o deranja deloc. Dimpotrivă, îl examina cu un interes pe care nu i-l observase în cursul serii. A simțit că dacă va continua să-l studieze și să-l pipăie așa, mila pentru spinarea acoperită de răni se va duce pe apa sâmbetei și el nu se va mai putea bucura de propunerea generoasă pe care i-o făcuse Ghiia.

A întrerupt rafinamentele astea care îi dădeau mai degrabă fiori reci și a trecut la elementele de bază deloc complicate. Ea era destul de beată și perfect frigidă. După un timp oarecare Șurik a observat că adormise. A zâmbit, mila se făcuse nevăzută. A întors-o pe o rână, i-a îndreptat cum

trebuie perna și a adormit împăcat alături de ea, apucând să mai zâmbească o dată auzindu-i fornăiala ușoară, care, cu trecerea anilor, amenința să se transforme într-un sforăit viguros.

S-a sculat pe la zece. Egle dormea dusă în aceeași poziție: cu mâna sub obraz, cu picioarele subțiri îndoite de la genunchi. A observat că are degetele de la picioare neobișnuit de lungi. Ah da, bineînțeles, povestea pe care i-o citise lui Murzik se numea *Egle, regina năpârcilor*.

S-a îmbrăcat fără să facă zgomot și a ieșit.

„Mulțumesc lui Ghiia, mi-a adus pe tavă o frumusețe de femeie", a zâmbit Șurik amintindu-și de Valeria care se bucura de dragoste până în adâncul inimii și al trupului și tremura la fiecare atingere, cu inima bătându-i din ce în ce mai tare și carnea umezindu-i-se recunoscătoare...

Se îndrepta către arcada de la ieșire continuând să zâmbească, când s-a trezit că-l oprește un vlăjgan de asiatic în scurtă de piele:

— O știi pe Djamila?

Lui Șurik i s-a șters zâmbetul, a răspuns politicos, dar cu gândul aiurea:

— Pe Djamila? Da, o cunosc...

— Bun, a rânjit asiaticul.

Lui Șurik i-a trecut prin minte că fața lui seamănă cu a unuia din albumul lui Hokusai, o față semeață de samurai cu nasul lat, dar încovoiat.

— Acum ai să-l cunoști pe Rașid.

Șurik a auzit un pârâit de oase care a sunat supărător și a zburat în aer. A urmat a doua lovitură în surdină, a fost dată pe înfundate drept în nas. Individul ăsta era stângaci și din prima lovitură de maestru îi spărsese maxilarul în dreapta. Dar despre asta Șurik a aflat mai târziu la spitalul Sklifosovski, unde îl aduseseră în stare de inconștiență. Pe lângă fractura de maxilar și nasul spart, i-au găsit și o comoție cerebrală destul de gravă.

49

Dacă Rașid, mulțumit că s-a răzbunat, ar fi făcut stânga împrejur și ar fi plecat repede, lăsându-l pe Șurik doborât pe trotuar într-o baltă de sânge, ar fi rămas din toată povestea asta, ca amintire, numai calusul osos rotund apărut la maxilarul eroului învinuit pe nedrept. Dar Rașid, lăsându-și rivalul imaginar într-o baltă de sânge, se repezise la intrarea în casa de unde tocmai ieșise binedispus Șurik, urcase valvârtej la etajul doi și sunase la toate cele patru uși. Informatoarea lui Rașid, un manechin care îi făcuse o vizită Djamilei, uitase numărul apartamentului, dar ăsta era un amănunt neimportant, pentru că oricum la primul apartament nu îi răspunsese nimeni, la al doilea un bătrân întrebase cine e și ce caută, iar la al treilea deschisese ușa chiar Djamila. Privirea turbată a fostului iubit nu prevestea nimic bun, ea intenționase să-i închidă ușa în nas, dar Rașid își înfipsese piciorul în prag.

Înspăimântată c-o omoară pe loc, Djamila se apucase imediat să țipe ca din gură de șarpe:

— Ajutoor! Mă omoară!

Nebun de furie, Rașid reușise să-i tragă o chelfăneală să-l țină minte, înainte să fie imobilizat de patrula de miliție chemată de trecători în ajutorul lui Șurik, rămas nemișcat, și alarmată de niște urlete de femeie: Egle se trezise, ieșise din camera ei și se repezise la fereastră să dea un sprijin vocal.

În timpul ăsta, Șurik era transportat cu ambulanța. Pe drumul către spital își revenise și ceruse, abia articulând câteva cuvinte, să fie sunată mama și să i se spună că totul e în ordine. Doctorul de lângă el fusese atât de mișcat de cât de atent era Șurik cu mama lui, încât, după ce îl predase la urgență, o sunase pe Vera Aleksandrovna și îi comunicase cele întâmplate.

Au sunat după-amiază de la spitalul Sklifosovski. Au comunicat că Șurik are un traumatism facial, că se află deja în operație pentru fractura de maxilar, că nu are nici un sens

să vină cineva azi și că mâine-dimineață se poate afla totul de la serviciul de informații din spital.

Vera Aleksandrovna a încercat mai întâi să se lămurească, bănuind că e o greșeală, că băiatul ei e acasă și doarme liniștit. Dar Maria, care auzise convorbirea pe jumătate, a împins ușa camerei lui Șurik și a strigat:

— Verusia! Șurik nu-i! Nu doarme!

Un amănunt curios: se mai întâmplase ca Șurik să nu vină noaptea acasă. Obișnuia însă să dea telefon s-o prevină, deși de câteva ori dispăruse fără să anunțe.

Vera stătea așezată lângă telefon să digere veștile noi. Maria a tras-o de mânecă:

— Verusia! Ce s-a întâmplat? Unde e Șurik?

— A ajuns la spital, i-au făcut operație la maxilar, a răspuns Vera.

Și-a atins cu două degete bărbia și a simțit că îi amorțește.

— Trebuie să mergem la spital, a declarat hotărâtă Maria.

— Au spus să venim mâine.

— Ni-l dau acasă mâine, Verusia? E pe targă, sau merge singur? O să-i dăm cu linguriță să mănânce? Am voie să-i dau să mănânce? Îi facem suc de fructe? a copleșit-o Maria cu întrebările.

„Cum să cazi și să-ți frângi maxilarul?", își frământa mintea Vera. „O mână, un picior, mai înțeleg, dar maxilarul? Ba nu, n-au spus că a căzut. Te pomenești că s-a încăierat cu cineva. Asta-i, s-a încăierat!"

În mintea ei a prins contur scena cu Șurik stâlcit în bătaie de huligani și ceva neapărat în legătură cu o femeie care trebuie protejată sau, în cel mai rău caz, cu cineva mai slab decât el...

Vera a îmbrățișat-o pe Maria care clocotea încă de întrebări și, din cine știe ce motive, s-a mai liniștit. A simțit că amorțeala urcă de la bărbie către maxilarul de sus. Și-a trecut mâna pe obraz. Trebuia să se plimbe puțin cu Murzik, să facă lecțiile și să-și umple cumva timpul până seara.

— Mâine te duc la școală și mă duc la spital. Iar în seara asta pregătim sucul de fructe.

Vera a sărutat-o pe Maria pe păr, iar aceasta s-a smucit și a lovit-o dureros în bărbie:

— Te duci fără mine? La spital, fără mine? a strigat Maria.

Vera a zâmbit frecându-și bărbia lovită.

— Bine, fie, mergem împreună, a acceptat ea.

Vera a avut o noapte albă: durerea i-a cuprins toată fața, o durea bărbia, maxilarul, îi zvâcneau tâmplele.

„Probabil că e de la lovitura dată de Murzik", a presupus Vera. A luat un analgezic pe care l-a căutat o groază de vreme în dulapul cu medicamente, unde totul era aranjat după vechiul sistem al Elizavetei Ivanovna, cu care Șurik continua să fie acord. Tot căutând s-a întristat și mai tare. I-a venit o clipă în minte să-l trimită pe Șurik la farmacie. A fost cât pe ce să izbucnească în plâns: Șurik e la spital, se simte rău, iar ea e cu moralul la pământ, nu-și poate aduna puterile, nu are forța să reziste și să înfrunte greutățile... Toate astea făceau parte din repertoriul Elizavetei Ivanovna. Vera a înțeles că a sosit momentul când răspunderea pentru Șurik și pentru Murzik cade pe umerii ei, a înțeles că trebuie să fie stăpână pe ea, să-și adune puterile, să se țină tare și să înfrunte... Abia acum au podidit-o lacrimile cu adevărat. O jumătate din față o durea rău, cu un ochi nu mai vedea aproape nimic.

A găsit analgezicul, a luat două tablete și a adormit.

De dimineață și-au pierdut timpul cu preparative fără nici o logică. Au făcut un pachet în care au pus periuța de dinți și pasta, niște mere, batiste și bomboane, lucruri de care Șurik nu va avea nevoie în următoarele săptămâni: îi fixaseră pe maxilar un aparat să-l imobilizeze până când se sudează la loc. Nu putea să deschidă gura decât atât cât să aibă loc tubulețul pentru hrana lichidă. În schimb, au uitat să ia sucul de fructe preparat de cu seară și papucii. De altfel, îi dăduseră unii de la spital...

Maria a vârât în pachet un iepuraș de pluș.

La informații li s-a spus că a fost operat, că se află la traumatologie în secția postoperatorie. Nu au lăsat-o pe Vera

în secție. Medicul care îl trata n-a apărut. Au acceptat totuși să-i ducă pachetul. Au așteptat destul de mult un cuvânt de la Șurik. În sfârșit, a sosit. Cerea iertare pentru povestea stupidă în care intrase, pentru câtă bătaie de cap le dăduse, glumea spunând că acum e pedepsit să postească mult timp și să nu vorbească, întocmai ca un călugăr. Ruga să-i aducă cele două cărți franțuzești de pe biroul lui, dosarul cu hârtie de scris și câteva pixuri.

Au ajuns acasă spre seară obosite moarte. Maria avea picioarele ude, pe Vera o durea iarăși falca, în mod simbolic. Maria a venit la masă plânsă și a spus că i-e dor de mama. Vera era și ea gata-gata să izbucnească în plâns din cauza vieții ăsteia prost alcătuite. Își tot repeta în gând să fie stăpână pe ea, să-și adune puterile, să se țină tare și să înfrunte greutățile.

La zece a sunat Svetlana. În loc să-i spună scurt „nu e acasă", cum făcea de obicei, Vera Aleksandrovna s-a apucat să-i descrie în amănunt peripețiile zilei, începând cu telefonul de dimineață.

— Trebuia să-mi telefonați imediat! a exclamat Svetlana, prinzând curaj. Am cunoștințe la Sklifosovski, mă duc mâine acolo și aflu tot.

— Da, ar fi minunat, s-a bucurat Vera. Numai că uite, am să-i trimit niște cărți, ceva hârtie.

— Trec să le iau, nu vă faceți griji...

Vera Aleksandrovna i-a dictat Svetlanei adresa și i-a explicat îndelung și încurcat cum ajunge mai repede la casa lor luând-o pe la Butîrski Val. Svetlana s-a mulțumit să zâmbească.

Svetlana era în al nouălea cer: sosise în sfârșit momentul când va putea să le arate lui Șurik și onorabilei lui mame de ce este ea în stare.

Și într-adevăr a avut noroc. Deși nu cunoștea pe nimeni la Sklifosovski – de altfel, la ce ar fi folosit cunoștințele, dacă operația era deja de domeniul trecutului –, în dimineața următoare, dându-se drept rudă, a stat de vorbă cu

chirurgul lui Șurik, care i-a arătat radiografia și i-a explicat ce fel de operație i-a făcut și care sunt perspectivele.

— Pentru fractura asta am putea să-i dăm drumul acasă, iar după șase-opt săptămâni să-i facem o a doua operație. Nu e deloc complicată. Dar mai are și o comoție cerebrală. Iată de ce trebuie să-l mai ținem, a spus chirurgul.

Pe urmă Svetlana a intrat în salon, unde l-a recunoscut cu greu pe Șurik printre bărbații înfășurați în pansamente și în ghips. El stătea întins pe spate, plin de sonde de cauciuc: una îi ieșea din gură, două din nas. Avea vânătăi negre la ochi. Tabloul era completat de o ploscă așezată peste pătură.

— Doamne-Dumnezeule! Cine ți-a făcut una ca asta? a exclamat retoric Svetlana.

De vorbit, Șurik nu putea însă vorbi. Dădea doar din mâini. Svetlana a scos blocnotesul și stiloul. Mai departe au discutat numai în scris. Șurik i-a mulțumit din suflet că a venit. A rugat-o să amâne cât mai mult posibil vizita la mama. I-a scris că un nebun de kazah sau mongol l-a confundat cu altul și era cât pe ce să-l omoare.

Svetlana a dus plosca la toaletă, i-a aranjat patul, a găsit-o pe sora de gardă și i-a dat o sumă de bani, atât cât trebuie – nici prea mică, nici prea mare –, ca să treacă din când în când și să verifice dacă totul e în ordine. Apoi s-a dus la magazin, a cumpărat chefir, două cutii de smântână și apă minerală și s-a întors în salon. Când dădea să iasă, a intrat în salon un milițian în halat alb peste uniformă. Venise pentru Șurik. Pentru bătaia din seara precedentă. I-a pus lui Șurik câteva întrebări interesante: dacă o cunoaște pe Djamila Halilova și în ce relații e cu ea...

Șurik i-a dat răspunsurile în scris, Svetlana n-a apucat să le vadă pentru că milițianul a strâns imediat hârtiile. Totuși câteva întrebări au fost suficiente ca Svetlana să-și imagineze scena foarte asemănătoare cu scenariul care se copsese în mintea lui Rașid. În orice caz, milițianul nu l-a întrebat de Egle și nici Șurik n-a socotit necesar să-i menționeze numele.

Svetlana a decis să-și amâne ancheta proprie pentru mai târziu, avea și ea câteva întrebări să-i pună lui Șurik. Milițianul, fiindcă tot a venit vorba, n-a mai dat ochii cu Șurik. Afacerea cu agresiunea, lovirea și vătămarea comise de Rașid asupra Djamilei Halilova și asupra lui Aleksandr Korn a fost îngropată a doua zi, în momentul când a aterizat la Moscova tatăl lui Rașid, kaghebistul-șef pe toată republica. Grija milițienilor moscoviți era cum să iasă ei din încurcătură pentru că îi tăbăciseră pielea lui Rașid, pe rând, când unul, când altul...

A treia zi Ghiia a dat buzna în salon:

— Șurik! Adineauri am aflat... Ai dat de belea, bătrâne! Am avut și eu parte de...

Și i-a povestit cum a pățit-o de câteva ori când i-au mutat fălcile din loc. Nu era un lucru care să consoleze pe cineva. Pe urmă Ghiia a scos din servietă o sticlă de coniac învelită într-un ziar, a deschis-o, a îndoit capătul sondei din gura lui Șurik și l-a introdus în gâtul sticlei.

— Îmi pare că nu-i o idee rea.

A mai luat o sondă de pe noptieră, a coborât-o în sticlă și a supt din coniac.

— O găsesc chiar genială. Ca să meargă, ar trebui să îmbuci ceva... nu, nu kefir... niște smântână, bineînțeles.

Svetlana i-a găsit pe cei doi prieteni prinși cu treaba asta. A simțit că se înăbușă de indignare:

— Ce faceți aici?

Ghiia nu se lăsa călcat în picioare nici măcar de femei, știa să-și apere interesele:

— Bem o dușcă. Se recomandă foarte în comoția cerebrală. Da' dumneata ce cauți aici?

Șurik a îngăimat ceva imposibil de înțeles.

— Bine, bine, am înțeles! a spus Ghiia pe un ton malițios. Are suflet bun fata. Se vede. Da' când bărbații beau, femeile tac. Bine?

Pe Svetlana o înfuriase rău felul cum fusese tratată, dar a rămas pe loc fără să bată în retragere. Ghiia a plecat

lăsând sticla sub pătură lângă Șurik și pe Svetlana enervată la culme.

Șurik a amânat cât a putut vizita Verei. Vera nu se simțea nici ea bine: durerea, declanșată când o anunțaseră la telefon despre nenorocirea cu Șurik, ba o apuca, ba o lăsa. A chemat doctorul de la policlinica cu plată, acesta a examinat-o îndelung și a fost de părere că e vorba de o inflamație a nervului trigemen. I-a recomandat să stea în casă la căldură și i-a prescris un medicament care s-o revigoreze.

Trei săptămâni a mers Svetlana la spitalul Sklifosovski ca la serviciu, i-a dat raportul Verei Aleksandrovna în fiecare zi despre starea de sănătate a fiului ei.

Și mai mult decât atât: a trecut de două ori pe la Valeria la rugămintea lui Șurik. Se codise la început s-o roage, dar era vorba de o lucrare urgentă și, cum nu avea mașina de scris la el, numai Valeria putea să bată la mașină referatele. Svetlana a trecut a doua oară pe la Valeria să ia plicul închis pe care trebuia să-l ducă la poștă.

Valeria i-a lăudat pelerina. Svetlana i-a destăinuit că și-o lucrase singură dintr-un material cumpărat chiar din blocul ăsta. A lăudat mobila de consignație a Valeriei, declarându-i că nu poate suferi mobila modernă. Svetlana i s-a părut Valeriei simpatică, dar tare nerăbdătoasă. La rândul ei, Svetlana a compătimit-o din tot sufletul pe invalida asta grasă, sulemenită din cale-afară. Ca să vezi ce gânduri alarmante îi pricinuise Svetlanei mersul ăsta pe urmele lui Șurik...

„Iar la lumina zilei trebuie că sărmana arată ca o matrioșcă", și-a imaginat Svetlana.

Nici una din ele n-a văzut în cealaltă o rivală.

Vera Aleksandrovna nu s-a dus la spital. Afară ploua, erau ploi reci de primăvară, în cizmele de iarnă îi era deja cald, ca să-și pună pantofii era prea devreme. Nu avea încălțăminte potrivită pentru vreme umedă. Trebuia rezolvată problema asta imediat ce se externează Șurik. Ar fi bine ceva cu crep, dar nu cu talpa plată, poate cu niște flecuri mai înalte puțin...

Vera îi scria lui Șurik lungi scrisori minunate. Șurik le punea în teanc aranjându-le după dată. Maria îi scria și ea, îi făcea desene. Subiectul cel mai important era: Șurik împreună cu ea la malul mării.

Svetlana trecea pe la ele, lua, la rugămintea lui Șurik, ba un dicționar, ba mașina de ras, ba un plic mare sosit cu poșta.

Vera Aleksandrovna ajunsese s-o prețuiască pe Svetlana: era un adevărat prieten și, deși nu se putea spune despre ea că e drăguță, arăta a fată îngrijită și bine educată. Și, lucru rar, era o croitoreasă minunată. Vera Aleksandrovna și-ar fi dat bucuroasă consimțământul...

Svetlana era amabilă cu Vera Aleksandrovna: de fiecare dată când se pregătea să treacă pe la ea, o întreba ce să-i cumpere din oraș și-i aducea de la restaurantul Praga tot felul de preparate culinare pentru că Vera Aleksandrovna uitase să-l întrebe pe Șurik de unde cumpăra el chifteluțele de cartofi...

Curând Șurik a ieșit din spital. Vera Aleksandrovna s-a speriat: arăta groaznic. Slăbise. Bucăți de metal îi ieșeau din obraji. Abia vorbea, nu mânca nimic, bea numai lichide de tot felul printr-un tubuleț. În schimb, scria cuvinte pline de haz însoțite de desene. Maria i-a cerut, imediat cum a venit, să nu uite de orele sacrosancte și chiar i-a spus câte ore îi datorează pentru timpul cât fusese bolnav. Le numărase pe toate. El i-a promis că își va plăti datoria.

Uimitor lucru, imediat ce Șurik s-a întors de la spital, inflamația nervului trigemen i-a dispărut Verei ca și cum n-ar fi fost.

La scurt timp i-au scos lui Șurik harnașamentul de metal și, în cinstea evenimentului, i-a dus pe toți, inclusiv pe Svetlana, la restaurantul Iakor și i-a ospătat cu mâncăruri delicioase.

Svetlana a sărbătorit cea mai frumoasă zi din viața ei: era o masă în familie, toți cei aflați la mesele învecinate credeau că Șurik e soțul ei și că Vera Aleksandrovna îi e, cum s-ar zice, soacră. Doar că nu înțelegea a cui e fetița. Era în plus. Pe de altă parte, Maria a găsit că prânzul e delicios, dar că e cineva în plus – Svetlana...

Un singur lucru o deranja pe Svetlana: ca și în alte dăți, Șurik nu avea chef să vină la ea acasă și, în general, nu dădea semne că ea l-ar interesa ca femeie. Svetlana aștepta cu nerăbdare o întâlnire amoroasă. A decis să nu aducă vorba de exotica Djamila. Poate altă dată, cine știe, mai târziu...

Suna acum în fiecare zi, pălăvrăgea minute în șir cu Vera Aleksandrovna despre viață în general și despre Șurik în special. La sfârșit o ruga să-i dea receptorul lui Șurik și, dacă acesta nu era acasă, Vera îi dădea neapărat raportul în ce loc se află. Dacă era la bibliotecă, Svetlana nu ezita să se ducă să verifice. Avea oricum impresia că nu există altă femeie în viața lui... Uneori Vera îi spunea că Șurik nu vine la noapte acasă, că a plecat cu o traducere complicată la Valeria și că rămâne probabil la ea.

Între timp a venit primăvara. Șurik i-a spus într-o zi Svetlanei că vor pleca în curând la casa de vacanță.

„O situație îngrozitoare", s-a înspăimântat Svetlana. Vera și Maria se mută la casa de vacanță, iar el n-o va mai suna și se va face nevăzut. Și asta acum, după tot ce făcuse pentru el! Și-a amintit din nou de Djamila, din cauza căreia erau cât pe ce să-l omoare. Poate că totuși se întâlnește cu cineva...

Svetlana a devenit și mai vigilentă. A început din nou să stea de veghe aproape de intrarea în blocul lui, urmărindu-l de la distanță mică, dar calculată cu precizie. Fără nici un rezultat. Nici urmă de Djamila sau de vreo altă femeie. O tortura gândul că nu are nici o certitudine, că are numai îndoieli, a început iar să nu doarmă nopțile, să întoarcă pe o parte și pe alta florile albe de mătase și să și le aranjeze în gând în jurul capului... Nu, el n-o iubește, o prețuiește doar, o respectă, îi e recunoscător... Cum să faci un bărbat să te iubească? Nu cumva trebuie să mori ca să fii apreciată? Ah, dacă ai putea să asiști mai întâi la propria ta înmormântare, să te bucuri văzând cum te jelesc toți că ai plecat, iar apoi să mori de-adevăratelea. Să stai ca Ofelia, întinsă în cavoul împodobit cu flori, și să vezi cum iubitul tău suferă lângă mormânt, își scoate sabia și se omoară... Și să fii

martoră la toate astea, să te convingi că îți e credincios și că te va iubi de-a pururea... Nu, Șurik e băiatul mamei, nu e în stare de așa ceva. Poate doar de dragul mamei lui... A zâmbit la gândul ăsta pentru că nu se smintise încă în așa măsură, încât nebunia să-i distrugă complet simțul umorului...

L-a sunat pe Șurik și i-a spus să vină urgent. El se aștepta de mult timp la ceva de genul ăsta. Știa foarte bine de ce l-a chemat. S-a dus simțindu-se ca un condamnat la moarte, fiind supărat numai pe el însuși.

„Important e să mă abțin să intru în tot felul de explicații", a hotărât Șurik.

Și imediat ce s-a dat la o parte perdeaua putredă care ascundea ușa camerei ei, Șurik a îmbrățișat-o, intrând cu degetele în spuma firavă a părului ei, iar Svetlana a scos un piuit slab de bucurie că i-a deranjat coafura și că i-a mototolit bluza. Arăta atât de fericită, încât Șurik a uitat de iritarea lui de acum câteva minute și și-a făcut temeinic lecția cu entuziasmul normal al bărbatului tânăr, sănătos tun. Ea era în culmea fericirii, a murmurat implorându-l „mă iubești?" timp de douăzeci și cinci de minute cât Șurik a trudit cu multă sârguință.

Pe urmă s-a îmbrăcat repede și a zbughit-o pretextând că are o groază de treburi de făcut. Deși nu răspunsese clar și răspicat la întrebarea directă a Svetlanei, faptul că fuseseră atât de intimi putea fi considerat un răspuns pozitiv.

Șurik a coborât scările cu conștiința împăcată: totul ieșise cum nu se poate mai bine, iar acum trebuia efectiv să alerge să-și ia porția de traduceri de la Institutul de informare și documentare științifică, apoi la magazinul cu cărți străine să cumpere un manual nou de spaniolă pentru Maria, apoi la farmacie pentru medicamentul Matildei și așa mai departe... Era mulțumit că terminase cu bine prima treabă pe care își pusese în gând s-o rezolve azi și și-a scos-o din cap.

Complet goală și liniștită de-a binelea, Svetocika stătea întinsă pe divan, învelită cu pătura englezească a bunicii și nu se gândea la nimic. Îi fusese dat în sfârșit să guste

beatitudinea păcii netulburate. Își mângâia pântecele și sânii pătrunsă de mândrie și mulțumită de ea însăși.

Era foarte fericită și chiar în plină formă. Pentru câteva minute o pojghiță subțire a acoperit prăpastia de netrecut dintre femeia pentru care iubirea ținea loc de toate în viață, era singura ei rațiune de a trăi, și bărbatul pentru care iubirea în sensul ăsta nu exista pur și simplu, iubirea însemnând pentru el doar una dintre nenumăratele componente ale vieții.

50

Numărul de telefon al ghidului care condusese grupul franțujilor prin Moscova în prima călătorie a lui Joëlle în Rusia, în timpul Olimpiadei, rămăsese în agenda ei veche. De atunci mai fusese în Rusia de două ori, dar de fiecare dată la Leningrad. Ultima oară stătuse acolo trei luni pentru un curs practic de limba rusă. Venise acum la Moscova pentru o jumătate de an să-și încheie munca de cercetare. Au trecut două săptămâni până s-a hotărât să-i telefoneze lui Șurik. Își amintea de el nu atât pentru că era un băiat drăguț, înalt, rumen în obraji ca un copil, *très russe*, cum decretaseră în cor toți cei din grup, cât din pricina francezei lui, o franceză fără cusur de la începutul secolului douăzeci pe care n-o mai vorbea nimeni, poate doar notarii din provincie ajunși la vârsta de nouăzeci de ani...

Joëlle prinsese gust pentru literatura rusă înainte să călătorească în Rusia și chiar încercase să învețe de una singură limba. Rusia în carne și oase o fascinase și, spre marea nemulțumire a tatălui ei, singura fiică a unui negustor de vinuri bogat, proprietar al unor mari suprafețe cultivate cu viță-de-vie lângă Bordeaux, se înscrisese la Sorbona și se retrăsese din afacerile familiei. În loc să se ocupe de contabilitate sau de relațiile cu clienții, Joëlle purica textele lui

Tolstoi. Citind *Război și pace*, remarcase că franceza lui Tolstoi, dialogurile între aristocrații ruși întinse pe pagini întregi și având aceeași valoare artistică, îi amintesc întru câtva de franceza vorbită de Șurik, ghidul rus. Fenomenul ăsta îi stârnise interesul proaspetei noastre filoloage. Mai găsise pe urmă un număr impresionant de fragmente în franceză rămase de la Pușkin. Era exact tema pe care și-o alesese pentru lucrarea ei: analiza comparativă a limbii franceze în operele lui Pușkin și Tolstoi. La drept vorbind, nu își alesese o temă dintre cele propuse, ci îi sugerase ea însăși tema profesorului, iar el o încurajase, socotind tema interesantă. Fără să știe nimic, Șurik devenise nașul temei ei de cercetare.

Joëlle i-a telefonat fostului ghid. La vremea aceea, activitatea de ghid a lui Șurik ajunsese într-un punct mort: el nu fusese pe placul șefilor de la Inturist și nu îl mai invitaseră altă dată, așa că nu mai dăduse ochii cu zecile de grupuri de turiști și cu sutele de călători pe cont propriu. Și-a amintit perfect de franțuzoaica din Bordeaux care îi deschisese ochii în privința francezei lui groaznic de perimate. S-au întâlnit simbolic lângă monumentul lui Pușkin.

S-au sărutat de două ori așa cum se obișnuiește în Franța, dar el s-a repezit s-o sărute a treia oară așa cum se obișnuiește în Rusia. Au izbucnit în râs ca niște vechi prieteni și, luându-se de mână, au pornit prin oraș. Au ajuns la vechea universitate, au coborât pe chei și, ca din întâmplare, mânat de vechiul obicei, Șurik a dus-o pe Joëlle mai întâi la casa Liliei, pe străduța Cistaia, iar pe urmă au făcut un ocol și au ieșit la Biserica Ilia prorok din pasajul Obîdenski. Au ezitat la început, dar au intrat în biserică, au stat puțin, au ascultat sfârșitul vecerniei, apoi au ajuns din nou pe chei, au trecut râul Moscova pe podul Bolșoi Kamennîi și au hoinărit vreme îndelungată prin cartierul Zamoskvorecie. Șurik i-a arătat casa de pe Piatnițkaia în care locuise cândva Tolstoi. Joëlle s-a îndrăgostit și mai tare de orașul ăsta care i s-a părut acum că e orașul ei natal.

Era genul acela de străini ciudați, nu puțini la număr în anii aceia, pe care Rusia îi vrăjise cu spiritul ei original, deschis și îndrăzneț, iar pe Șurik îl vedea ca un erou tolstoian – poate un Petia Rostov înalt sau poate un Pierre Bezuhov tânăr.

Cât despre Șurik, acesta, plimbându-se pe străduțele pe care hoinărise cândva cu Lilia Laskina – dispărută complet din viața lui – simțea că nu este el cel de acum, ci elevul de atunci, din ajunul examenului de admitere la universitate. Chiar s-a surprins că regretă că nu se dusese la examenul acela stupid de limba germană: dacă l-ar fi luat, totul ar fi arătat altfel, ar fi fost mult mai bine decât acum... Și poate că bunica ar fi trăit mai mult...

Au pălăvrăgit încântați vrute și nevrute, sărind de la un subiect la altul, întrerupându-se unul pe altul, prăpădindu-se de râs când făceau greșeli de limbă: treceau mereu de la o limbă la alta, pentru că Joëlle voia să vorbească rusește, dar nu-și găsea cuvintele. Apoi a început ploaia, s-au adăpostit în curtea unei biserici părăsite, într-un chioșc distrus pe jumătate și s-au sărutat până a încetat ploaia. Șurik avea senzația stranie de lucru deja trăit – chiar stătuse pe băncile astea acum zece ani, dar nu cu Joëlle, ci cu Lilia. Au fost minute când i s-a părut că se pomenește în vara când absolvise liceul, în vara cu examenele, cu plimbările nocturne, cu plecarea Liliei și cu moartea bunicii.

Cum a încetat ploaia, au apărut stăpânii de câini, cineva a lăsat liber un câine mare, un ciobănesc german. A reieșit cu această ocazie că Joëlle se teme încă din copilărie de câini și intră în panică, așa că nu a fost în stare să-și stăpânească frica și să iasă din chioșc. Au așteptat până când câinele s-a îndepărtat. Și din nou au râs cu poftă. Și din nou s-au sărutat.

Pentru că metroul nu mai circula, Șurik a luat un taxi s-o conducă pe Joëlle acasă. Locuia într-un cămin de studenți aflat pe colinele Lenin.

— E o portăreasă groaznic de nesuferită, s-a plâns Joëlle dând să intre în cămin.

— Ți-e la fel de teamă ca de ciobănescul german?
— Ca să-ți spun drept, mi-e și mai teamă.
— Am putea merge la mine, a propus Șurik.

Mama și Maria erau la casa de vacanță. Joëlle a acceptat imediat. Au urcat în același taxi, au traversat centrul în direcția gării Belorusskaia trecând pe lângă statuia lui Pușkin.

— Chiar că trebuie să fie un loc special, a spus Joëlle uitându-se pe fereastră. Oriunde ai merge în Moscova, dai neapărat peste statuia lui Pușkin.

Era adevărul curat. Locul ăsta era inima orașului: nu Kremlinul cu istoria lui, nu Piața Roșie, nu universitatea, ci tocmai monumentul ăsta, iarna, cu mantia de zăpadă pe umerii poetului, sau vara, cu găinațul porumbeilor, mutat dintr-un loc în altul al pieței, tocmai el era locul cel mai important din Moscova. Din ziua aceea, Joëlle și Șurik se întâlneau aici aproape zilnic, în afara serilor pe care Șurik și le petrecea la casa de vacanță.

Joëlle era femeia-pasăre: știa să-și ia repede zborul dintr-un loc bătând zgomotos din aripi, era mereu flămândă, i se făcea una-două foame și la fiecare jumătate de oră îl trăgea de mânecă pe Șurik spunându-i: „Șurik, trebuie să merg *pour la petite*[1]". Căutau urgent un closet public. Nu erau prea multe în Moscova. Intrau uneori în câte o curte, găseau un loc ascuns, el o ferea de ochii lumii în timp ce ea se agita în tufișuri dând din aripi. Când ieșea anevoie de acolo, îl întreba imediat pe Șurik dacă nu cumva știe un loc unde să poată bea ceva. Și se topeau de râs.

Ea râdea când se dezbrăca, râdea când se ridica din pat și, deși nimic nu e mai păgubitor pentru sex decât râsul, ea reușea să râdă și în timp ce Șurik o acoperea cu sărutări. Când râdea se urâțea groaznic: gura i se lățea tare, vârful nasului i se lăsa în jos, pleoapele i se strângeau și, cum știa toate astea, își ascundea fața în mâini râzând. În schimb râsul ei era molipsitor. Șurik îi spunea că ar putea fi angajată să

1 Pentru treaba mică (fr.). (N. tr.)

înveselească publicul în timpul comediilor fără succes: ea ar da drumul râsului ei colorat, iar publicul s-ar prăpădi de râs împreună cu ea.

La capătul a două săptămâni de când erau împreună, Svetlana a hotărât să-l urmărească pe Șurik. Chiar în Piața Pușkin. El a stat zece minute la picioarele statuii cu un buchet de flori albastre. De pe partea cealaltă a pieței, Svetlana nu putea să-și dea seama ce fel de flori erau, deși pentru ea și lucrul ăsta era important. S-a apropiat o femeie mică de statură, se vedea că e o străină, chiar și de pe partea cealaltă a străzii: era tunsă altfel, cu un fel de șuvițe adăugate, umbrela o ținea spre spate așa cum țin soldații arma și geanta o purta de-a curmezișul pieptului. Una peste alta mirosea a străinătate de la o poștă... S-au sărutat și, luându-se de mână râzând, au plecat pe bulevardul Tverski. Râsul lor era jignitor din cale-afară, ca și cum ar fi râs de ea...

Svetlana ar fi vrut să-i urmărească, dar după cinci minute și-a dat seama că se simte rău. S-a așezat pe bancă și a așteptat ca perechea să dispară. A stat așa o jumătate de oră. Pe urmă a plecat acasă abia trăgându-și picioarele. I-a telefonat Slavei, i-a povesit că l-a întâlnit din întâmplare pe Șurik cu o femeie și că nu mai suportă încă o trădare.

— Vin acum la tine, i-a propus Slava.

Svetlana a tăcut un moment și a refuzat:

— Nu, mulțumesc, Slava. Vreau să fiu singură.

Slava era o sinucigașă încercată, nu mai puțin pățită decât Svetlana. A venit a doua zi dis-de-dimineață. A chemat un lăcătuș. Au spart ușa. Svetlana era cufundată într-un somn profund din cauza medicamentelor: își pregătise de mult timp somniferele. Au chemat salvarea, i-au făcut spălături și au transportat-o la spital.

Când Svetlana și-a revenit după două zile și a fost mutată în secția doctorului Jucilin, Slava l-a sunat pe Șurik și i-a spus ce s-a întâmplat.

— Mulțumesc că ai sunat, a spus Șurik.

Slava a simțit că ia foc:

— Pentru nimic! Să-ți fie de bine! Nu pricepi c-o ai pe conștiință? Toți sunteți o apă și un pământ, niște monștri! Altceva nu ai de spus? Lepădătură! O lepădătură, asta ești! Canalie ce ești!

Șurik a ascultat-o până la capăt și i-a spus:

— Ai dreptate, Slava.

Și a pus receptorul în furcă. Cum să scape de nebuna asta? Unde să se ducă?

Joëlle punea masa. Furculița în stânga, cuțitul în dreapta. Un pahar pentru apă, unul pentru vin.

— Spune-mi, Joëlle, te-ai mărita cu mine?

Joëlle a izbucnit în râs și și-a ascuns fața:

— Șurik! Nu m-ai întrebat niciodată până acum. Sunt căsătorită, am un băiat. Are cinci ani. Locuiește lângă Bordeaux cu părinții mei. Știi că te iubesc foarte mult. Mai am de stat aici cinci săptămâni. Să mă mărit cu tine, da? După care să te înfiez, nu-i așa?

Și s-a pus din nou pe râs. Lui Șurik i s-a făcut greață. Știa deja că a doua zi dimineață se va duce la dracu-n praznic, tocmai la Kașcenko, să-i ducă câte ceva nebunei de Svetlana, că seara se va duce la Valeria, pentru că Nadia, femeia care o ajuta de mulți ani, plecase pentru o lună la sora ei, la Taganrog, iar Valeria nu era în stare să facă nimic singură, nici măcar să verse oala de noapte... Iar seara târziu trebuia să ajungă la mama la casa de vacanță, la Maria căreia îi promisese un coșuleț, niște ață și încă ceva, avea el scris undeva...

51

Uimitor lucru cum s-a înnădit la loc linia destinului Verei: ca și cum cei treizeci de ani de muncă silnică în contabilitate s-au dus pe copcă, iar ea a devenit nu o contabilă la pensie, ci o fostă actriță. Cercul de teatru din subsolul administrației blocului o purtase înapoi în timp, în vremea

studioului de teatru al lui Tairov, în timp ce ambițiile ei de artistă își pierduseră de mult puterea. Acum se simțea fericită că le predă copiilor din vecini noțiunile elementare în legătură cu profesia de actor.

De când a apărut Maria în casa lor, Vera a înțeles clar în numele cărui scop misterios destinul i-l trimisese pe pisălogul Marmeladă, care o silise să se apuce de o treabă despre care crezuse că a uitat de mult timp. Dacă nu și-ar fi revenit și n-ar fi fost în formă ocupându-se o dată pe săptămână, joia, de elevele ei, n-ar fi fost în stare să primească și să educe comoara neastâmpărată pe care nimeni altcineva decât providența i-o încredințase, în mărinimia ei. Sub acoperișul ei creștea o viitoare celebritate, în privința acestui lucru nu avea nici cea mai mică îndoială.

În cei doi ani cât a mers Maria la școala din cartier, între Vera și Lena Stovba s-au stabilit niște relații speciale, care nu aveau nici o legătură cu Șurik. Vechea configurație a familei, atât de simplă și de evidentă – mamă și fiu trăind în simbioză –, s-a transformat în ceva complicat și fluctuant. Când erau doar ei trei – Vera, Șurik și Maria – se antrenau pe rând în tot soiul de combinații. Uneori, când mergeau duminica dimineața la vreun muzeu sau la vreo expoziție, Șurik o ținea pe Vera de braț, Maria ba se agăța de Șurik, ba o zbughea înainte sau se lipea de Vera, iar Vera își închipuia că ea e mama Mariei și că Șurik e tatăl ei. La rândul lui, Șurik vedea în Maria pe sora lui mai mică, pe care i-o vârâse oarecum pe gât Vera. Cât despre Maria, ea nu se deranja să-și bată capul: Verusia și Șurik erau familia ei.

Când apărea Lena Stovba, ea devenea pentru câteva zile persoana cea mai importantă pentru Maria.

Vera făcea reajustări subtile în mecanismul familial, de exemplu, o așeza pe Lena lângă Șurik ca formând un cuplu. Dar lucrul ăsta era corect doar în parte, întrucât apărea în combinație un element în plus, care era chiar Vera însăși, rămasă pe dinafară. Mai exista și varianta în care Stovba era privită ca un element de sine stătător, aflat în afara familiei,

care avea mișcări disperate, avea tot felul de intenții obsedante și era complet ruptă de realitate. Dar atunci rămânea în aer un alt element extrem de important: Maria. Cum și cu cine s-o cuplezi? Totuși, datorită ideii fixe că trebuie neapărat s-o lege de un om pe care, de fapt, abia îl cunoscuse, Maria a fost încredințată provizoriu Verusiei și lui Șurik spre binele ambelor părți...

Lena și Vera șușoteau în taină între ele: acum Lena îi povestea ei, și nu lui Șurik, cum merg treburile în legătură cu Enrique. I-a relatat deznodământul poveștii stupide trăite în Polonia. Întâlnirea ei cu Jan, fratele lui Enrique, avusese loc la Varșovia. Amândoi nimeriseră acolo pentru prima oară, Jan avea însă o mulțime de rude pe care nu le văzuse niciodată, iar Lena nu avea absolut pe nimeni. Jan fusese foarte ocupat prima săptămână, se ținuse de chiolhanuri cu rubedeniile pe care le descoperise acolo. Lena îl așteptase în hotelul mizerabil de dimineața până seara până când el reușise în sfârșit să se trezească pentru un moment din beție și trecuse s-o ia și s-o ducă la ambasada americană să se însoare cu ea.

Amândoi erau ferm convinși că vor urma niște formalități simple și rapide. Așa s-ar fi întâmplat dacă Stovba ar fi avut cetățenie poloneză. Îi propuseseră lui Jan să ceară o viză pentru Rusia și să încheie căsătoria cu o cetățeancă a Uniunii Sovietice după legile sovietice. Asta însemna încă o amânare, dar nu un refuz. Stovba plecase, iar Jan rămăsese la Varșovia să aștepte viza sovietică. O așteptase o lună și jumătate. Enrique îi trimisese de două ori bani. Pusese deja ochii pe un apartament mai spațios. În astea șase săptămâni Jan nu pierduse timpul degeaba: se îndrăgostise la nebunie de o poloneză splendidă și la data când primise viza sovietică era deja cununat la o biserică catolică și înregistrat la ambasada americană ca soț al unei alte femei și în nici un caz ca soț al Lenei Stovba care îl aștepta să vină. Enrique se certase cu fratele lui pentru toată viața, dar asta nu schimba cu nimic situația ei.

Vera a ascultat-o și, simțitoare cum era, i-a stat inima în loc, că doar jucase teatru: totul e prea din cale-afară, cât de riscantă e povestea, cât de entuziasmantă... A fost rândul Verei să verse lacrimi. Iubirea e ca un disc de patefon pe care soarta îl învârte la nesfârșit... Și cu ea fusese la fel... Câți ani irosiți în așteptarea... Săraca fetiță... Săraca Murzik...

Vera a făcut o paralelă între biografia ei de femeie fără noroc și cea a Lenei, a încercat să dezvolte câteva idei subtile cum că soarta le lipsise pe amândouă de o anumită suplețe, că sunt și alte posibilități pentru o femeie tânără, ținând seama de fizicul ei, de caracterul ei, că poate există un alt bărbat pe lumea asta care ar putea să ia locul lui... Și așa mai departe...

Stovba s-a încruntat, ochii ei o priveau țintă pe Vera având aerul să spună: mi s-a urât de toate astea, îți citesc gândurile și prefer nefericirea mea romantică oricărei alte variante. Așa cum făcuse și Vera altădată... Nu, nu e nici un alt bărbat în viața ei!

Vera îi spunea din când în când bărbatului ipotetic la care făcuse aluzie în discuția cu Lena că situația lui e incertă, că ea îmbătrânește, că ar vrea să-l vadă însurat, că trebuie să se gândească la fetiță.

Cât despre Șurik, fiul ei supus, acestuia i s-a făcut pielea de găină și i-a scăpat o glumă:

— Am încercat o dată, Verusia, și a trebuit să divorțez...

Vera s-a dezmeticit brusc: a mers prea departe.

De fapt, important era altceva. Din când în când Stovba aducea vorba că vrea s-o ia pe Maria la Rostov. Vera nu putea admite una ca asta nici în ruptul capului, așa că s-a apucat urgent să-i construiască lui Murzik un destin glorios.

Nimeni nu-și poate imagina câte eforturi au costat-o pe fosta contabilă, femeie la locul ei, care făcuse parte din personalul administrativ al teatrului, să organizeze un adevărat asalt, dând o serie de telefoane ca să fie recomandată celor de la școala de balet și chiar Golovkinei în persoană.

A venit în sfârșit și ziua când, târziu, după cină, singurul moment în care Maria nu era de față, Vera l-a anunțat triumfătoare pe Șurik:

— Nu ți-am spus până acum, am socotit că e prea devreme... Ei bine, iată: au primit-o pe Murzik la școala de balet a Teatrului Bolșoi.

Vera a făcut o pauză așteptând ca Șurik să sară în sus de bucurie, dar el n-a reacționat așa cum trebuia.

— A fost sunată Sofia Nikolaevna Golovkina... Ai priceput?

— Da, da, a aprobat Șurik dând din cap.

— Nu, n-ai înțeles! aproape că s-a supărat Vera. E cea mai bună școală de balet din lume. Acolo e primită o fată dintr-o sută. Am dus-o pe Murzik de două ori la niște verificări preliminare și le-a trecut cu brio.

— Și ce-i așa de uimitor în asta, Verusia? Doar te-ai ocupat atâta de ea!

— E adevărat, pot să spun că am devenit un pedagog cu multă experiență în ultimii ani. N-am nici o îndoială în privința asta. Am avut mai mult de o sută de eleve.

Vera exagera puțin. La cercul ei veneau în mod obișnuit opt până la zece eleve, iar numărul lor total în toți anii ăștia nu depășise cifra cincizeci.

Vera a continuat:

— N-am avut o elevă mai dotată ca ea. Prinde totul din zbor! Din zbor, fără nici o exagerare! Dar ce pot eu să le învăț? Bazele dansului ritmic, ceva plastică, abc-ul teatrului... La școala de balet vine însă un alt fel de contingent de elevi. De regulă, copiii ăștia au făcut studii de balet la alte școli înainte să vină aici, unii au lucrat deja la bară. Sunt cazuri frecvente de copii care au părinți balerini. Murzik are însă calități înnăscute. Are o poziție a picioarelor și o deschidere remarcabile. Face niște salturi... Are o ureche muzicală perfectă. Și, bineînțeles, o grație naturală uimitoare. Asta-i pentru mine cât se poate de evident. În sfârșit, n-are decât un singur defect: statura. E prea înaltă pentru o balerină.

E adevărat că lui Lavrovski, de exemplu, îi plăceau fetele înalte... În primul rând, nu știm însă când se va opri din creștere. Asta se poate întâmpla destul de devreme. Iar în al doilea rând, solicitarea peste puteri a elevelor încetinește și ea creșterea. Asta se știe. Toate balerinele sunt atât de mărunte, în parte, din cauză că de mici muncesc mult și le opresc de la mâncare.

— Murzik are o poftă de mâncare grozavă, a remarcat Șurik.

Vera s-a făcut foc și pară:

— Murzik are un caracter puternic. Exact ca Lena. Dacă a moștenit ceva de la ea, atunci să știi că a moștenit tenacitatea. Pe scurt, a fost acceptată. Anul ăsta va trebui dusă acolo în fiecare zi, iar la anul o să mai vedem... Au cămin pentru cei care nu sunt din oraș... Nu știu ce să spun, n-aș vrea să dau copilul la internat. Școala e pe Frunzenskaia. Sigur, nu-i prea aproape. Dar, pe de altă parte, nu-i la capătul lumii. Am făcut de acasă până acolo în jur de o oră. Dar dacă n-avem încotro...

O urmă vagă de amenințare a răsunat în vocea Verei:

— Pot s-o duc și singură la urma urmei.

Ziua de lucru a lui Șurik se decalase de mult timp către seară: avea obiceiul să se scoale destul de târziu, se achita de sarcinile privind treburile casei – ducea rufele la spălătorie, făcea cumpărăturile, se ducea la piață – și se apuca de lucru în a doua parte a zilei, stând treaz până la cinci dimineața... Se înțelegea de la sine că el va trebui s-o ducă pe Maria la școală și lucrul ăsta îi va schimba complet viața.

— Și Stovba? Ai pus-o la curent?

Vera s-a întunecat la față:

— Da' ce crezi tu, Șurik? Doar nu-i dușmanul copilului ei. Asta-i pentru ea ca și cum ar câștiga un milion la loterie!

— Nu, am vrut numai să spun că, dacă ea va pleca pe nepusă masă, la ce bun atunci școala asta? O să se aleagă praful!

— Murzik poate să ajungă o adevărată stea. Ca Ulanova. Ca Plisețkaia. Ca Alicia Alonso. Crede-mă pe cuvânt.

Șurik a oftat și a crezut-o: ce să facă altceva?

La sfârșitul lui august a venit Stovba. Maria, în culmea fericirii, i-a spus de cum a venit că au primit-o la școala de balet a Teatrului Bolșoi.

Vera avea de gând s-o pregătească pe Stovba pentru vestea asta, dar ea n-a avut nici o obiecție, ba chiar s-a bucurat.

Au înscris-o pe Maria direct în clasa întâi fără nici un fel de pregătire prealabilă și au plantat-o imediat în fața unei bare. În primele săptămâni a suferit un adevărat șoc – era mută ca pământul, nu scotea un cuvânt nici cu Șurik, nici cu Verusia... Se așteptase la cu totul altceva...

Cu un an în urmă studiase cu Vera tot repertoriul stelelor baletului – și *Lacul lebedelor*, și *Macul roșu*, și *Cenușăreasa*... Și încercase să danseze părțile solo. Da, da... i se potriveau de minune. Însemna că e pregătită să danseze în tutu alb pe scena Teatrului Bolșoi... Acum însă o puneau să stea cu fața la perete, cu amândouă mâinile pe bară, și o oră și jumătate fără pauză, numărându-i-se mișcările făcute într-un ritm insuportabil, trăgea și întindea de piciorușe, de călcâie și încerca să-și întărească șira spinării.

Numai asta făcea, nimic altceva. Nici vorbă să facă de capul ei o piruetă în ritmul muzicii, nici vorbă de mișcări improvizate așa cum îi propusese Vera.

Abia după o jumătate de an i-au permis să se întoarcă la dreapta, la stânga... Și din nou același lucru – întinde picioarele, călcâiele... Lasă umerii în jos, bărbia sus! Să fie o linie dreaptă! Linia să fie dreaptă-dreaptă!

Cursurile erau ținute de o fostă balerină plină de zbârcituri, grasă, semănând la față cu un buldog bătrân. Exista și o educatoare, numită „instructoare". Ea era cea care le aducea pe fete la lecție și care dirija totul. Se numea Vera Aleksandrovna, fapt care nu îi prea plăcea Mariei, ba chiar se simțea ofensată: încă o Vera Aleksandrovna, cum adică? Ea o avea deja pe draga ei Verusia... Numai că femeia asta era tânără, avea însă fața plină de riduri, mergea ca o balerină în prima poziție de mers, cu vârfurile picioarelor îndreptate în lateral,

ca o rață, își ținea capul ca o balerină, cu ceafa împinsă în spate. Dar de dansat nu dansa. Fetele spuneau că renunțase la balet în urma unui accident și că din cauza asta e așa de rea. Știau toate prea bine că ghinion mai mare pe lume decât să nu mai poți dansa nu există...

Imitația asta de Vera Aleksandrovna le însoțea pe fete peste tot, chiar și la cantină, le zorea să se îmbrace, să se dezbrace, avea o voce ascuțită, stridentă. Nu le iubea pe fete, pe nici una. Mariei i se părea însă că are ceva cu ea, că nu poate s-o sufere și îi face observație mai des decât celorlalte: că se învârte în toate părțile când de fapt ar trebui să stea smirnă, că mănâncă prea repede, că nu a făcut cum trebuie reverența obligatorie. Era ultima regulă rămasă din vremea țarismului – să saluți profesorii cu o mișcare ușor săltată ca și cum ai fi pe arcuri și pe urmă să faci o flexiune.

Maria era stoarsă de puteri. Și sătulă de balet. Dar nu spunea nimic. Nici Verei, nici lui Șurik. Plecau de acasă la șapte și jumătate, se dezmeticea încetul cu încetul pe drum. Doar când ajungeau lângă școală se sălta să-l îmbrățișeze pe Șurik, îl săruta pe obrazul neras și o lua la goană. Șurik se târa până acasă să-și completeze somnul.

Maria nu avea prietene la școală. Fetele făcuseră un an de pregătire înainte și se împrieteniseră între ele. Ea era nouă în clasă, mai înaltă decât toate și ridica piciorul mai sus decât ele. În scurt timp au pus-o pe Maria la bara din mijloc, acolo unde le așezau pe cele mai bune... Încă nu aflase că elevele cele mai bune nu sunt iubite. În plus, cele mai multe erau mai în vârstă decât ea, unele locuiau la internat, se formaseră deja grupuri de prietene în care Maria nu era acceptată.

La sfârșitul primului an li s-a permis să stea pe vârfuri... Și din nou – *battement, tendu, plie*[1]...

Și a fost din nou cea mai bună... Dar Mariei nu-i plăcea cum arată ea însăși. Era o clasă de fete mărunțele, parcă special alese, aveau părul blond-deschis, pielea albă, iar ea

1 Bătaie, întins, îndoit (fr.) (N. tr.)

suferea că nu seamănă cu celelalte și, mai ales, că are număr mare la pantofi – treizeci și șapte. O dată fetele și-au bătut joc la vestiar de pantofii ei de balet enormi și au ținut-o așa până când s-au gândit să joace și puțin fotbal cu ei.

A doua zi Maria n-a vrut să meargă la școală:

— Nu mai vreau să fac balet. Vreau să merg la o școală obișnuită, fără balet.

Vera a oprit-o acasă. Au mâncat împreună de dimineață lăsându-l pe Șurik să-și facă somnul până la capăt. Au pus masa în camera bunicii, nu în bucătărie cum făceau de obicei. Vera a scos cestile frumoase și a pus-o pe cea mai aurită în fața Mariei.

Cu o săptămână înainte, Vera și Șurik fuseseră la ședință. Șurik fusese tratat nu numai ca însoțitor, ci și ca părinte. Vera Aleksandrovna se simțise puțin tulburată, dar îi făcuse plăcere: ca și cum Maria ar fi fost copilul lor, al lui și al ei, și timp de două ore se amuzase de ideea asta.

Profesoara o lăudase mult pe Maria, profesorii de la celelalte discipline se arătaseră și ei mulțumiți, doar tiza ei, instructoarea, o vorbise de rău: că e un copil retras, că e dură și că e în relații proaste cu colegele.

„O invidiază", și-a spus Vera stabilind imediat diagnosticul. Cunoștea prea bine lumea actorilor. Și nu s-a apucat s-o descoasă despre ce se întâmplase și de ce nu mai vrea să meargă la școală. Înainte de micul dejun pregătit în condiții speciale, i-a spus câteva lucruri importante, dar numai parțial adevărate:

— Scumpa mea Murzik! Când eram mică, ceva mai mare decât tine, mergeam la cursurile de teatru. Dar am plecat, deși îmi plăceau mult lecțiile. Pentru că se purtau urât cu mine. Abia acum îmi dau seama că fetele mă invidiau. E un defect urât din cale-afară. Și e foarte des întâlnit. Dacă vrei să devii balerină, trebuie să suporți asta. O să mai treacă ceva timp până vei înțelege că nu merită să te amărăști. Pentru că multe dintre fetițele care acum se poartă rău cu tine nu vor ajunge niciodată balerine: vor fi eliminate înainte să

termine școala. Iar pe tine nu te vor elimina pentru că ești foarte talentată. Tu vei avea roluri de prim-balerină, iar ele vor fi în corpul de balet, asta în cazul cel ma fericit. Trebuie să te odihnești câteva zile. Dacă ai chef, mergem la patinoar, la muzeu, unde vrei tu! Și pe urmă din nou la școală. Nu poți să te dai bătută pentru un fleac ca ăsta. M-ai înțeles?

Maria s-a cățărat imediat în brațele Verei ca o fetiță mică și a început să plângă, și a tot plâns până i-au secat ochii de atâtea lacrimi. I-a povestit cum au jucat fotbal cu pantofii ei roz de balet și că acum aceștia sunt groaznic de murdari... Și că poartă numărul treizeci și șapte, iar fetițele – treizeci și trei...

S-au distrat, și-au făcut de cap trei zile. Au fost la menajeria lui Durov, au văzut corbul vorbitor, pe urmă au fost la repetiția de la teatrul unde lucrase Vera Aleksandrovna și s-au simțit bine și aici. Au cumpărat pantofi noi de balet la magazinul Societății de teatru, iar Vera Aleksandrovna i-a făcut cadou o bentiță străină de prins părul dintr-o țesătură elastică de un roz-strălucitor, așa cum nu există în natură.

Pe urmă Șurik a dus-o din nou la școală. Maria era gata de luptă, cu bărbia ridicată în sus și îndreptată nu numai spre bară. Era pregătită de atac. Bentița de un roz aprins bătând în roșu și tenul proaspăt, care în plină iarnă avea nuanța de brun meridional, îi accentuau aerul provocator.

Câteva zile mai târziu s-a încins o încăierare pe cinste în vestiarul fetelor. Instructoarea a ajuns în fugă în momentul când în mijlocul vestiarului, între dulapuri, o grămadă, din care ieșeau de-a valma mâini subțirele și picioare, se zvârcolea de mama focului, toate acestea fiind însoțite de țipete asurzitoare. Instructoarea a scos niște țipete și mai stridente, grămada s-a desfăcut, ultima s-a ridicat în picioare Maria cu fața brună bătând în cenușiu și cu maioul de balet sfâșiat. În afară de maioul de balet, mai avuseseră de suferit un nas și o mână: nasul era spart și mâna mușcată. De Maria, după cum au spus martorii.

Fetele au declarat într-un singur glas și aproape în cor că Maria s-a năpustit asupra lor ca scoasă din minți și că

habar nu au din ce cauză. Maria n-a suflat o vorbă despre fetele care îi luaseră cu forța pantofii noi de balet și dăduseră cu picioarele în ei târându-i prin vestiar. Instructoarea a chemat-o la școală pe Vera Aleksandrovna și a făcut-o cu ou și cu oțet de parcă ea era aceea care se încăierase cu fetele în vestiar. Vera a ascultat-o cu răbdare, i-a spus la rândul ei că pe fetiță o hărțuiesc colegele de clasă și că vede în asta o atitudine rasistă nedemnă de un cetățean sovietic.

— Aș merge până acolo încât aș spune că aici e vorba de o lacună a muncii de educație, a conchis bunica Vera Aleksandrovna pe un ton blând.

Inspectoarei Vera Aleksandrovna i s-a făcut frică: nici prin cap nu îi trecuse că disputa poate fi tratată într-un mod atât de incisiv.

„Rasism îmi lipsea", s-a gândit speriată și a răspuns cu un zâmbet împăciuitor, dar cam mârșav:

— Cum puteți spune una ca asta! Pur și simplu nu cunoașteți contingentul nostru de fete! Fata lui Sukarno, în carne și oase, și-a făcut studiile la noi, și fata ambasadorului Guineei, și o fată din Alger, fiica unui milionar, așa că să nu fiți îngrijorată în privința rasismului – nici urmă de rasism la noi. Oricum, o să vorbesc eu cu fetele...

Și i-a trecut prin minte un gând: la dosar nu e nimic special, dacă o fi totuși nepoata unuia ca Lumumba sau Mobutu?

Instructoarea era în relații complicate cu conducerea, în schimb Golovkina se purta bine cu ea, iar colectivul de instructori era și el divizat în două grupuri: unii erau pentru, alții împotrivă. Pentru că instructoarea Vera Aleksandrovna nu era singura balerină care își ratase cariera, ba mai erau câteva zeci de balerine în faliment, cu biografii strâmbe, cu soți infideli și cu și mai mulți amanți infideli, atmosfera din școală era explozivă și numai frica de celebra directoare și prestigiul școlii țineau în frâu pasiunile exacerbate. Aici nimeni nu iarta nimic nimănui.

Mai departe lucrurile au mers așa cum și-a dorit Vera. Nu au făcut nici un fel de raport la conducere, totul s-a

rezolvat în cerc restrâns, ca în familie. Au dojenit-o pe Maria, la fel și pe fete.

Firește că Șurik s-a lăsat antrenat și el în toate peripețiile astea. Școala de balet începea să ocupe încetul cu încetul un loc central în existența lor.

Când Lena sosea de la Rostov, Șurik îi ceda camera lui, iar el se muta în camera bunicii. Pentru Maria instalaseră un pat pliant în camera Verei, dar patul rămânea de obicei gol: Maria își făcea culcuș lângă mama și gusta din plin fericirea să fie aproape de ea.

Lena o ducea seara pe Maria la spectacolele de balet și se deprindea cu rolul de mamă a unei fetițe balerine. La spectacolul *Don Quijote* Maria a stat înmărmurită cu mâinile crispate și la sfârșit i-a spus mamei:

— Kitri a mea o să iasă mai bine, o să vezi.

Rolul lui Kitri era visul ei cel mare.

Lena se resemnase: era clar că în mâinile Verei, fiica ei se pregătea într-adevăr să ajungă balerină.

Lena trecea și ea prin momente de disperare: planurile lui Enrique se năruiseră unul după altul. Primise deja cetățenia americană și o rugase pe Lena să se întâlnească într-o țară socialistă, oricare ar fi aceea, unde ea putea să vină din Rusia cu o viză turistică, dar Lena se temea că va fi descoperită și că nu va mai putea ieși din Rusia niciodată. Enrique voise să vină el în Rusia, dar Lena se temea de asta mai mult decât de orice, fiind sigură că-l vor aresta: el avea antecedente mizerabile și pe deasupra mai era acum și american.

Din când în când, pe niște căi foarte complicate, își trimiteau unul altuia scrisori și fotografii. Enrique examina fotografiile fetiței și se minuna cât de mult seamănă cu răposata lui mamă. Enrique avea o mină de om întârâtat, înrăit și se îngrășase. Lena slăbise și nu mai semăna decât de departe cu matrioșka blondă de care Enrique se îndrăgostise la nebunie cu zece ani în urmă. Dar era ceva în firea lor care probabil că îi unise cândva: fără fotografii nu s-ar fi recunoscut

dacă s-ar fi întâlnit pe stradă, dar obstacolele pe care le întâmpinau le ațâțau pasiunea, făcându-i să-și piardă mințile.

La ultima ei vizită, Lena i-a vorbit lui Șurik despre o nouă posibilitate de plecare foarte complicată care s-ar realiza cu multă bătaie de cap. Între altele, era vorba de o așteptare de câțiva ani buni și, în plus, de o escrocherie odioasă. Despre escrocheria asta odioasă i-a vorbit Lena lui Șurik noaptea în bucătărie, când Maria și Vera dormeau tun.

La Rostov pe Don, la Institutul de Agronomie, e în anul trei la Viticultură un student spaniol procomunist care aterizase la cazacii de pe Don mânat de la spate de vântul rău. E fiul unuia dintre copiii aceia spanioli pe care îi educase și cultivase puterea sovietică și, cum se întâmplă de obicei cu oamenii de două ori dezrădăcinați, nu știe pe ce lume se află. Alvarez ăsta plecase din Moscova la doisprezece ani și se întorsese în Spania, iar acum revenise în fosta lui patrie să învețe viticultură, meserie pe care în Spania flăcăii de la țară o învață în chip natural și, în plus, fără să-și părăsească vița lor de vie. Are douăzeci și cinci de ani, adică e puțin mai tânăr decât Lena, e urât foc și e atât de amorezat de ea, încât atunci când o vede îl apucă pântecăraia. Nu e deloc o glumă. De fiecare dată când o întâlnește pe Lena la prietena ei, îl dă gata sfârșeala de la burtă.

— Asta-i tot! i-a explicat Lena lui Șurik pe un ton plin de melancolie terminând de fumat tot pachetul de țigări. E de ajuns să ridic un deget și mă mărit. În doi ani el termină institutul. Peste doi ani și jumătate plec cu el în Spania și de acolo hop-țop oriunde poftesc. Vine Enrique și aranjează el lucrurile.

— Da' n-o să te omoare? Sau n-o să se omoare între ei, spaniolii ăștia? s-a interesat Șurik care era mai cu picioarele pe pământ.

— Nici vorbă. Eu și Enrique nu suntem romantici, suntem obsedați. Știm una și bună, că vrem să ne vedem. Ne căsătorim și poate că peste trei zile divorțăm. Nici eu nu mai înțeleg acum nimic.

Pe chip i-a apărut o expresie răutăcioasă, ochii i s-au întunecat.

— Și cum e cu Alvarez ăsta? nu s-a putut abține Șurik, interesat de subiect.

— Exact cum ți-am spus. Mă doare-n cot de el. Știu și eu că nu-i bine ce fac. Că e un fel de înșelăciune. Mă rog, nu chiar așa. O să mă culc cu el. Moare să mă culc cu el, doar ți-am spus, umblă după mine cu limba scoasă, când mă vede, îl apucă burta. Iar eu, mă-nțelegi, dacă nu mă culc cu Enrique, puțin îmi pasă cu cine mă culc. O fac cu tine. Vrei?

— Da' e deja târziu, trebuie să mă scol devreme s-o duc pe Murzik la școală, a răspuns Șurik cu candoare.

— Mare scofală! O duc eu la școală.

Șurik s-a gândit că nu are încotro, că asta-i soarta lui. În camera lui dormea Maria. Camera bunicii, unde dormea el, se învecina cu camera Verei.

Lena a aruncat mucurile de țigară în găleata de gunoi, a deschis oberlichtul, a șters masa, s-o lase curată, și a plecat la baie. I-a aruncat o privire peste umăr, iar Șurik a înțeles că îl poftește să vină.

De mult timp Lena nu mai juca teatru ca să-i lase impresia că îl ia drept Enrique. A deschis robinetul și, în timp ce cada se umplea, s-a dezbrăcat cu o nerușinare dezarmantă: cu mișcări lenețe, degajate, cu un zâmbet care nu era deloc al ei... În rest, totul a mers strașnic, dar lipsit complet de originalitate. La drept vorbind, era prea multă apă, când stăteau întinși, apa se revărsa peste marginile căzii, iar când stăteau în picioare, îi apuca pofta să stea întinși orice s-ar întâmpla.

Șurik a fost cel care a dus-o la școală pe Maria, ca de obicei, pentru că Lena dormea buștean și i-a fost milă s-o trezească.

Acum, dacă Lenei îi va reuși noul plan, Șurik urma s-o ducă și, bineînțeles, s-o aducă de la școală pe Maria încă trei ani bătuți pe muchie, fără să intre aici, desigur, vacanțele de iarnă, de primăvară și de vară. E adevărat, Vera o lua și ea câteodată.

Cu fiecare an care trecea, Maria era din ce în ce mai ocupată cu repetițiile, cu concertele, cu examenele de an pentru care se pregăteau s-o susțină, concentrându-și toate forțele, toți cei din familie. Temperamentul african combinat cu disciplina corpului supus unui dresaj necruțător făcuseră din ea un caracter puternic. Vera Aleksandrovna știa că, dacă nu va ieși din Maria o balerină, ea nu se va pierde printre miile de fete din generația ei și va obține de la viață tot ce își va dori. La școală își puneau mari speranțe în ea, până și Golovkina o știa și o saluta dând din cap plină de bunăvoință când fetița se oprea în fața ei pe coridor făcând o reverență.

Reverența de dimineață o făcea Maria în fața Verei înainte s-o sărute pe obraz. Și, de fiecare dată, Verei i se înmuia inima.

Nu, mama ei nu avusese dreptate: că una sunt băieții și cu totul altceva fetele. Vera părea că se justifică în fața răposatei ei mame că îl iubise mai puțin pe propriul ei fiu în copilăria lui decât pe Maria care nu-i era nici un fel de rudă...

52

Cu cât se înstăpânea mai serios neputința în trupul Valeriei umflat peste măsură, cu atât mai tare se încăpățâna să-i țină piept, iar curajul ei de femeie luptătoare nu înceta să-i sporească. De câțiva ani buni nu mai ieșise din casă, chiar și în cei douăzeci și patru de metri pătrați – o cameră imensă, nu-i așa? – îi era din ce în ce mai greu să se miște. Picioarele o trădaseră de multă vreme, dar brațele o mai susțineau încă și reușea cu chiu cu vai să ajungă până la closetul improvizat, înconjurat de un paravan: un fotoliu cu o gaură tăiată în fundul lui și o găleată așezată sub el. Tot aici își găsiseră locul un urcior și un lighean de faianță pentru spălat, cu flori albastre pictate special cu crăpături. Valeria ținea mult să aibă casa aranjată cum trebuie.

De când cu operația, angajase două femei care o ajutau: una dimineața, Nadia, o femeie în vârstă, fostă portăreasă, îi aducea alimentele strict necesare și o ajuta să-și facă toaleta, și alta seara, Margarita Alekseevna, infirmieră, pe care o chemase de nevoie. Totul era orchestrat atât de iscusit, încât Șurik nu se întâlnea niciodată cu vreuna din ele: pentru Valeria era important ca el să știe că e independentă... Și cu toate astea, ținea foarte mult ca el să simtă că are oarecare responsabilitate și să înțeleagă până unde merge dependența de el.

De fapt, nu depindea atât de mult de Șurik. Independența o dau numai și numai banii pe care îi câștigi, Valeria era ferm convinsă de lucrul ăsta, or, ea muncea mult, repede și cu multă plăcere. În vreme ce Șurik își lărgea câmpul de acțiune învățând să traducă texte tehnice, Valeria, care era în stare să facă minuni vorbind la telefon și stabilind relații cu oamenii cei mai diverși, de la șefa alimentarei până la redactorul-șef, aproape pusese monopol pe revistele pentru femei traducând din poloneză articolele despre modă, cosmetică și altele despre viața văzută prin ochii femeilor frumoase.

Inimă largă, dând în dreapta și-n stânga și cheltuind fără noimă, pierzând într-un fel sau altul tot ce moștenise din familie, Valeria și-a schimbat complet părerea despre bani: înainte vreme vedea în bani echivalentul plăcerilor pe care și le putea permite, acum aceștia erau garanția independenței ei. Și în primul rând a independenței față de Șurik. El ocupa un loc imens în viața ei, sau mai bine spus, nu ocupa, ci se substituia bărbatului ideal imaginat de ea, pe care îl merita, dar de care nu avusese parte.

Talentul cu care traducea și intuiția cu care alegea cuvântul potrivit, punându-l la locul potrivit, erau numai o mică parte din zestrea ei naturală, aceea de a plasa în jurul ei, fără să dea greș, toate elementele vieții: și oamenii, și obiectele...

De mers, în sensul obișnuit al cuvântului, nu mai mergea de mult timp, dar sprijinindu-se de spatele fotoliului și de cârje, se ridica în brațele viguroase târând după ea picioarele insensibile și reușea în felul ăsta să înfrunte cei câțiva metri

care o despărțeau de closet. A venit însă și momentul când mâinile și-au pierdut puterea și n-a mai putut să-și smulgă trupul greoi din pat. A fost nevoită atunci să-și reajusteze universul, schimbând totul în mod radical. Bineînțeles cu mâinile lui Șurik.

Acum stătea întinsă, înconjurată de trei mese: la dreapta măsuța de toaletă cu tot soiul de creme, lacuri, comprese și medicamente, la stânga, lipit de pat, biroul cu mașina de scris, traducerile și dicționarele și, de asemenea, cu ustensilele de tricotat, cu cărțile de dat pasiențe și cu telefonul, iar chiar în pat, deasupra burții era așezată o măsuță pliantă, ușoară, inventată de ea și făcută la comandă de un tâmplar priceput. Lângă măsuța de toaletă se afla etajera lucrată de același tâmplar cu niște ușițe lăsate în jos unde își aveau locul obiectele umilitoare pentru nevoile zilnice.

În lumea asta închisă între patru pereți timpul curgea amorf, ziua se făcea noapte pe nesimțite, micul dejun se transforma în cină, iar Valeria se străduia să întrerupă monotonia timpului inform prin mijloacele pe care le avea la îndemână: urmând un regim de viață impus cu strictețe, dând telefoane la ore fixe, ascultând știrile la radio, urmărind emisiunile de televiziune. Totul era repartizat în funcție de loc, de oră și de ziua din săptămână. Și prietenele erau repartizate pe zile. Cu o singură excepție pentru Șurik: el era singurul care putea să treacă pe la ea la orice oră din zi sau din noapte, în afară de marți...

În decursul atâtor ani de boală, ea nu-și pierduse prietenele, ba dimpotrivă, își făcuse altele noi. Cum și de unde apăruseră? Fiica unei prietene crescuse mare și venea acum cu o revistă poloneză să-i traducă Valeria ceva despre Salvador Dali, necunoscut în Rusia, sau ceva despre un nou model de fustă... Venea manichiurista supărată pe viață, prietena și admiratoarea Valeriei, și nu-i mai venea să plece. Veneau să găsească afecțiune și prietenie fostele colege de școală și de birou, cele cu care stătuse în cameră la spital, cele pe care le cunoscuse din întâmplare pe vremea când încă

mai putea merge la sanatoriu, și foștii ei medici, și foștii ei iubiți...

Toate femeile astea cu mersul sprinten, musculoase, neastâmpărate, sufereau de singurătate, iar Valeria le fixa vizitele în agendă în așa fel încât să nu dea una peste alta și să n-o invadeze toate deodată... Ce rămânea pentru multe dintre ele un secret dureros, pentru Valeria era o enigmă dezlegată de mult: trebuia mereu să propună ceva, să ofere, să dăruiască sau măcar să promită. Ciocolată, mănuși, un zâmbet, un biscuit, un compliment, un ac de păr, un contact ca între prieteni...

Bunăvoința ei era sinceră, dar partea ei de câștig din treaba asta era atât de încurcată, încât nici ea nu era în stare s-o măsoare: cucerise inimile oamenilor încă din copilărie și-i plăcuse să fie iubită de toți. Cu anii a înțeles însă că asta înseamnă să fie indispensabilă. Și își dădea toată silința, trudea din greu, asculta confesiuni, ridica moralul, consola, îndemna la curaj. Și făcea mereu cadouri. Undeva, în adâncul sufletului, ea triumfa știind că e mai ceva decât prietenele ei: aproape toate erau femei singure sau mame celibatare sau, dacă erau măritate, o duceau neapărat rău, erau nefericite... Valeria avea un atu secret cu care nu scotea ochii nimănui, doar din când în când dădea de înțeles că el există –, în treacăt, din întâmplare, cu jumătate de gură: Șurik.

El venea s-o vadă. Celelalte vizite erau contramandate. Din penumbra camerei îl întâmpina întinsă în pat o femeie buhăită și fardată din cale-afară, cu ochii albaștri machiați cu un fard la fel de albastru, cu părul des întotdeauna frumos coafat, îmbrăcată într-un chimonou de culoarea tutunului cu niște crizanteme roz-liliachii, ultimul care-i mai rămăsese. De peste tot venea un miros amețitor de parfum. Ea zâmbea dintre perne și-i întindea obrazul. Îi făcea semn să se așeze pe canapea. Prepara un ceai foarte tare. Punea la o parte pe birou traducerile aduse de Șurik. Desfăcea carnea de nisetru afumat tăiată de mâna expertă a vânzătoarei de la magazinul Elissev, o mirosea:

— Grozav de proaspătă!

— Ghici ce ți-am mai adus?
— Dulce, sau sărat? întreba ea nerăbdătoare.
— Sărat, răspundea Șurik, intrând în joc.
— Cu ce literă începe? continua ea.
— Cu „m“...
— Mreană?
El clătina din cap.
— Măsline?
Șurik scotea din servietă încă un pachet învelit în hârtie de pergament.

Era o femeie disciplinată în toate, atâta doar că nu putea să-și învingă pofta pentru mâncarea gustoasă. Recunoștea în fața lui Dumnezeu că e vinovată. Pentru Șurik nu se simțea vinovată niciodată. Era bucuroasă că se află acolo și atât. Gata întotdeauna. Era de ajuns să pună o pernuță mică lângă perna ei mare și să ridice un colț al păturii...

Era excesiv de pedantă în privința curățeniei, îi plăcea nu numai curățenia, dar și procesul însuși – să se spele, să-și facă toaleta, să-și spele rufele, să facă curat în casă... Și, bineînțeles, să-și îngrijească corpul: își curăța cu plăcere unghiile, își smulgea firele de păr de prisos, își făcea măști pentru față cu castraveți sau iaurt... Ar trebui aici amintit cu câtă migală se spăla înainte să sosească Șurik. Și totuși un miros aproape imperceptibil de om bolnav, un miros mai degrabă trist decât neplăcut venea din partea de jos a corpului plină de răni cicatrizate și acoperită de jupoane cu dantele de care nu se mai despărțea de când căzuse la pat. Și de la mirosul ăsta lui Șurik i se răsucea ceva în inimă, exact în locul unde își face mila cuib. Și mila începea să se reverse așa cum se revarsă fierea. Nu mai rămânea nimic altceva în el. Și, în timp ce se încurca în jupoanele care acopereau picioarele reci și fără viață, Valeria găsea iute butonul întrerupătorului și stingea laleaua de sticlă de deasupra capului...

Iar mai departe totul mergea de-a dura pe drumul deja bătătorit: de obicei, Șurik nu rămânea până dimineața, pe

la mijlocul nopții se întorcea acasă la mama. Înainte să plece, având un ultim puseu de milă și de duioșie, așeza sub Valeria plosca, o spăla cu dexteritatea unei infirmiere, umezind un prosop vechi și moale în apa din cana înflorată, și pleca.

Valeria își scotea de pe cap tulpanul de catifea sau panglica, sau acul de păr, își pieptăna părul lăsat liber, lua de pe măsuța de toaletă oglinda de mână, își ștergea pudra și rimelul șterse deja pe jumătate și își întindea crema pe față. Ca nu cumva să ajungă un morman de carne care pute de te trăsnește... Timp de o oră, cât își făcea toaleta, starea ei de fericire, când simțea chiar că zboară un pic, scădea în intensitate ajungând la nivelul cel mai de jos. În momentul acela punea oglinda la locul ei pe măsuța de toaletă, lua fără să se uite crucifixul de fildeș, același crucifix pe care i-l dăruise Beata când era doar o copiliță. Și-l lipea de gură, de frunte, închidea ochii și ținea degetele puse strâns pe piciorușele subțiri, de păpușă, străpunse de un cui.

Trebuie să fi fost un cui mare să poată străpunge amândouă tălpile. Nu mai scurt decât cuiul pe care i-l bătuseră ei în șold distrugându-i până la urmă articulația.

„Ce noroc ai avut Tu!", îi vorbea ea Lui pentru a nu știu câta oară. „Abia ai rezistat trei ore cu cuiul ăla în picioare! Și gata. Să fi avut o cangrenă sau paralizie, sau să Ți se fi amputat ceva, iar pe urmă să fi zăcut încă treizeci de ani pe niște cârpe împuțite... Ce zici, Ți-ar fi fost mai bine? Și nici fetiță nu mai am... Iartă-mă... Eu Te-am iertat, vezi bine. Lasă-mi-l pe Șurik până mor. Bine? Te rog..."

Ea continua să mângâie picioarele de fildeș ale Mântuitorului și adormea fără să dea drumul crucifixului din mână.

53

În timp ce Maria progresa în arta baletului și se remarca la școală ca o viitoare stea, în timp ce Vera asista la repre-

zentațiile de la sfârșitul anului și la cele trimestriale ale elevelor, strângând tare mâna lui Șurik și hrănind cu speranțe pofta de glorie îngropată cândva și renăscută acum, părinții fetei luptau să fie din nou împreună. Enrique a încercat din nou să-i trimită Lenei un soț fictiv și nu i-a reușit, iar Lena a făcut pasul hotărâtor. L-a luat de bărbat pe agricultorul spaniol după ce l-a lăsat doi ani să fiarbă în suc propriu. Pentru un moment i-au ascuns Mariei căsătoria mamei. Dar a venit în sfârșit și momentul când soțul spaniol și-a terminat studiile și, spre marea disperare a Verei, Lena Stovba a început să facă pregătirile de plecare. Verei i s-a părut, Dumnezeu știe de ce, că va reuși s-o convingă pe Lena să le-o lase lor pe Maria până când lucrurile se lămuresc definitiv:

— De ce să traumatizezi fetița? Nu se știe cât va trece până vei fi împreună cu Enrique, în plus, nu știi în ce condiții va trăi Maria acolo. Va putea oare să studieze acolo? Când te vei așeza la locul tău, când îți vei aranja toate treburile, vii s-o iei pe fetiță...

Dar de data asta Stovba a fost fermă pe poziție ca o stană de piatră. Șurik, tatăl copilului, și-a dat acordul pentru plecare. Alvarez a plecat înainte, Lena a așteptat ultimele hârtii ca să poată pleca. Au cumpărat biletele de avion pentru Madrid prin Paris. Enrique avea de gând să le aștepte la aeroport. Stovba i-a comunicat lui Alvarez că a cumpărat biletele, dar pentru o săptămână mai târziu, a încurcat oarecum datele. În săptămâna asta trebuia totul hotărât, iar Enrique, și nu ea, era cel care trebuia acum să hotărască.

I-au spus Mariei cu două zile înainte de plecare. Două zile a plâns în hohote fără să se oprească. Avea aproape doisprezece ani și fizic arăta ca o adolescentă, pe colege le depășea nu numai cu câțiva centimetri în înălțime, ci cu o întreagă etapă din viață: avea deja ciclu menstrual, avea sâni mici cu sfârcuri mari.

O aștepta o carieră de balerină care putea acum să se năruie în orice clipă. Nu voia să se despartă de balet, de Verusia, de Șurik. În plus, nimeni nu-i spunea exact unde merge.

— Mergem să ne întâlnim cu tata, îi spunea Lena.

Maria dădea din cap și continua să plângă. În ajunul plecării, pe seară, i-au apărut semnele obișnuite de început de boală: se smiorcăia, stătea pe scaun îndoită de spate și își ștergea ochii înroșiți. Vera a trimis-o la culcare. Înainte să adoarmă l-a chemat pe Șurik:

— Dă-mi ceva dulce, i-a cerut ea.

Era micul lor secret din ultimii doi ani: Maria era predispusă să se îngrașe și, în pofida energiei pe care o irosea la orele de balet, urma permanent un regim strict și era chiar ușor înfometată. Pâinea și zahărul nu intrau în rația ei, iar Vera îi supraveghea atentă alimentația. Din când în când însă îl ruga pe Șurik „s-o facă lată". Atunci se duceau amândoi la cafeneaua Șokolatnița, Șurik îi cumpăra atâtea dulciuri câte putea ea să înghită: prăjituri cu cremă, frișcă bătută cu praf de ciocolată pe deasupra, ciocolată caldă, dulce și groasă cum e glicerina. Ea devora prăjiturile, răzuia farfurioara și lingea linguriță sau furculița și-l săruta pe Șurik cu buzele lipicioase. Apoi luau metroul la Piața Oktiabrskaia și, înfrântă în lupta cu zahărul, adormea îndată sprijinită de regulă de umărul lui Șurik; dormea atât de adânc, încât acesta trebuia s-o trezească la stația Belorusskaia.

— Dă-mi ceva dulce, l-a rugat Maria.

Șurik s-a bucurat știind că are în sertarul de la birou o ciocolată greu de găsit în magazine, primită cadou de la mama unui elev cu ocazia nu știu cărei sărbători.

A adus ciocolata, a desfăcut-o, a rupt o bucățică.

— Pune-mi-o tu în gură, l-a rugat Maria

El i-a vârât în gura larg deschisă pătrățelul de ciocolată. Partea dinăuntru a buzelor era de un roz aprins în contrast cu buzele închise la culoare. Ea i-a mușcat ușor degetul, fața i s-a încrețit, a început să plângă

— Nu boci, a rugat-o el.

— Sărută-mă.

Maria s-a așezat pe pat și i-a cuprins umerii cu brațele. Șurik a sărutat-o pe cap.

— Te urăsc, a strigat Maria.

A luat ciocolata și a aruncat-o cât colo.

Ce bine că pleacă, altfel ar face ea ce-ar face și ar ajunge în brațele mele până la urmă... Se lămurise de mult că Maria era dintre femeile acelea care voiau de la el o porție de iubire. Avusese mult de furcă cu ea, petrecuse multe ore învățând-o limbi străine, plimbându-se cu ea, ducând-o la școală. O iubea pe fetiță, dar simțea în adâncul sufletului că, odată ce va crește, își va formula drepturile de femeie asupra lui. Plecarea ei însemna pentru el nu atât faptul că pierde o ființă dragă, cât că scapă de o pacoste care se apropia cu pași repezi.

Vera și-a înghițit lacrimile și a pus în geamantanul mic patru perechi de pantofi de balet numărul treizeci și nouă, patru maiouri de balet, o tunică și un tutu cusut în atelierele Teatrului Bolșoi.

„Ce fire puternică are femeia asta, a obținut ce-a vrut." și-a zis Vera în sinea ei. „Eu n-aș fi fost în stare niciodată..."

Admirația ei era amestecată cu iritare și amărăciune: Lena nu avea de gând să sacrifice nimic pentru Maria... așa cum făcuse ea la vremea ei jertfind totul de dragul lui Șurik...

Ceva se încurcase în mintea Verei; se obișnuise de mult cu ideea că ea chiar își jertfise cariera artistică de dragul băiatului. În schimb, făcuse să dispară excluderea ei rușinoasă pentru incompetență de la studioul de teatru al lui Tairov, considerând-o un lucru lipsit de importanță. Acum suferea că nu reușise s-o convingă pe Lena să mai lase fetița câțiva ani până când i se consolidează talentul și iese din ea o nouă Ulanova.

Presimțirea dureroasă că n-o va mai vedea niciodată pe Murzik, că episodul fericit din viața ei a luat sfârșit, că de acum încolo o așteaptă bătrânețea plicticoasă și fără nici o inițiativă creatoare, presimțirea aceasta nu-i dădea pace și n-o lăsa să doarmă. Și, în plus, era destul de dureros să vadă că Șurik, devotat ei trup și suflet, pare să nu înțeleagă ce pierdere înseamnă asta pentru ea: câtă strădanie, câte speranțe, câtă muncă investite în copilul ăsta, care acum riscau să se năruiască! Să nu știi unde, cu cine, în ce țară va ateriza

fetița și cât timp va trece până va sta din nou la bară! Ce catastrofă! O adevărată catastrofă! Iar Șurik se poartă ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat!

Vera s-a răsucit mult timp în pat de pe o parte pe alta, apoi s-a sculat și s-a dus la Maria care adormise. Dormea făcută ghem, părea adusă de spate, gura și bărbia îi erau acoperite de pumnișorii strânși ca la box. Dormea pe locul Elizavetei Ivanovna, alături de ea era instalat patul pliant pentru Lena. Dar Lena nu era acolo.

„Nu cumva?...", s-a întrebat Vera surprinsă având o bănuială. „Poate că nu s-a culcat încă?"

Și-a pus halatul și s-a dus la bucătărie. Acolo era lumina aprinsă, dar nu era nimeni. Nimeni nici în baie, nici la closet. Totuși acolo era lumina aprinsă.

„Fumează la Șurik în cameră", a fost sigură Vera. A stins lumina mașinal, s-a apropiat de fereastra din bucătărie și a înmărmurit. Știa că natura și anotimpurile părăsiseră de multă vreme orașul, că numai la țară, la casa de vacanță plouă, bate vântul, se schimbă lumina zilei cu umbrele nopții. Acum însă își dădea seama că toate astea sunt și aici, în oraș, că afară se petrece o adevărată dramă: era dezghețul din martie, vântul puternic alunga norii străvezii care se mișcau repede dintr-un capăt al cerului într-altul, totul se vedea atât de clar pentru că luna strălucea puternic, era aproape lună plină. Vera se simțea ca la teatru, în fața unui spectacol grandios care o captivează prin tensiunea intrigii și frumusețea decorului... Crengile goale ale copacilor, sucindu-se și răsucindu-se ca niște balerine, erau rupte când într-o parte, când în alta de vântul care, jos de tot, aproape de pământ, se zbătea și se destrăma în rafale, iar sus alerga formând un singur curent compact, în timp ce luna cobora alene luând-o în direcție opusă. Doar acoperișul vecin, cu cele două coșuri încremenite, era singurul loc calm, singurul punct de sprijin în tot tabloul ăsta agitat, în continuu balans...

„Doamne, ce măreție!", și-a zis Vera în sinea ei și s-a abandonat emoțiilor așa cum i se întâmpla la concertele bune

și la spectacolele reușite... Cu o urmă de admirație pentru ea însăși că e în stare de o asemenea trăire...

A scârțâit o ușă. Ea s-a întors: în întunericul culoarului a apărut o clipă albul unui spate zvelt. Lena se furișa la baie.

„Cum... cum se poate una ca asta?" Vera s-a sprijinit uluită de pervazul ferestrei... „Trebuie să plec urgent de aici, să nu mă vadă că am fost martoră la această... această..."

S-a auzit zgomotul apei care curge. Vera s-a strecurat trecând din culoar la ea în cameră și, fără să-și scoată halatul, s-a întins în pat. A început să tremure.

Doamne, ce neobrăzare... Înseamnă că între ei doi a fost ceva! De ce oare nu rămâne cu noi de dragul Mariei? Ce să fie asta? Egoism de părinte? Să nu fie în stare deloc să se sacrifice? Să viseze atâția ani la întâlnirea cu bărbatul iubit, și acum, hodoronc-tronc, să facă una ca asta... Se chinuia să înțeleagă, dar nu reușea. Iubirea e ceva tragic, un sentiment sublim, în timp ce fofilarea asta pe culoar... Și cu Șurik ce-i? Ce fel de căsătorie fictivă e, dacă... Nu reușea să ducă nici un gând până la capăt, numai frânturi de emoții se îngrămădeau și se răsuceau în sufletul ei, frânturi de indignare, jignire, dezgust, frică și disperare că pierduse ceva... De plâns n-a putut să plângă imediat, s-a căznit puțin și a reușit. Și a plâns până-n zori.

La Șeremetievo nu s-a dus să le conducă. Și-a luat rămas-bun de la Maria la lift. La plecare Maria i-a șoptit la ureche cu însuflețire:

— Nu ți-am spus ce-i mai important: o să cresc mare și o să mă întorc, tu să ai grijă să nu se însoare Șurik. O să mă mărit cu el.

Șurik era mulțumit că mama lui nu merge la aeroport:

— Te cred și eu, Verusia, e mai bine să rămâi acasă. Încă o despărțire ar însemna pentru Maria o traumă în plus.

Voia de fapt să-și protejeze mama. Și a protejat-o: în drum spre Șeremetievo, taxiul a avut o pană, șoferul a scormonit o vreme în măruntaiele de fier ale mașinii. Lena, blestemându-și soarta, s-a dat jos și a făcut cu mâna șirului lung de mașini ieșite în cale. Nici unul dintre nemernicii ăia

n-a catadicsit să oprească. Se ducea de râpă totul. Planul urzit de zece ani se ducea pe apa sâmbetei din cauza unei bucăți nenorocite de fier. Maria s-a dat jos din mașină, a început să țopăie gesticulând și strigând:

— Nu mai plecăm! Nu mai plecăm nicăieri!

Lena s-a îngălbenit la față, a dat de pământ cu căciula Mariei și a început s-o pălmuiască furioasă. Șurik, ieșit din starea de prostrație, a tras-o pe Maria spre mașină. Lena s-a repezit în urma lor. Și-a revărsat furia asupra lui Șurik. Îl trăgea de guler și urla:

— Neisprăvitule! Tolomacule! Odorul mamii ținut în fuste! Te uiți ca mâța-n calendar! Fă ceva!!

Maria se agățase de mâna lui dreaptă, cu stânga Șurik riposta moale la atacul Lenei.

De s-ar termina mai repede nebunia asta!! Ca într-un film prost... Ce bine că n-a venit mama... E de coșmar muierea asta... Nebună de legat, scorpia... Săracuța noastră Murzik...

S-a oprit o vechitură de mașină. Șoferul taxiului s-a dus la conducătorul rablei, au schimbat câteva cuvinte. Lena a înțeles că soarta s-a îndurat de ea și că nu vor întârzia la avion. Șoferul a mutat geamantanele dintr-un portbagaj într-altul. Șurik i-a șters Mariei nasul mânjit de sânge.

Au ajuns la aeroport în douăzeci de minute. Fără o vorbă. Șurik a scos geamantanul Lenei. Maria își ducea geamantanul mic pregătit de Vera. Din când în când Șurik îi ștergea Mariei nasul. Lena mergea înainte fără să întoarcă capul, cu o geantă mare de sport. Ce bine că nu va mai fi nevoit s-o consoleze...

Șurik târa după el geamantanul uriaș, Maria se agățase de mâna lui liberă. Îmbarcarea fusese deja anunțată, s-au oprit în fața casei de bilete. Lena și-a desfăcut buzele strânse:

— Iartă-mă. Mi-am ieșit din fire. Mulțumesc pentru tot.

— Nu-i nimic, a spus Șurik ridicând din umeri.

Maria și-a lipit buzele de urechea lui Șurik:

— Spune-i Verusiei c-o să vin... Așteaptă-mă, da?

Ele au intrat pe culoar, Maria a întors capul făcând mult timp cu mâna.

Apoi Șurik s-a întors pe același drum cu autobuzul. Era foarte prost-dispus. Voia să ajungă cât mai repede acasă la mama. Se gândea cu plăcere că vor fi iarăși numai ei doi, că nu se va mai trezi la șapte dimineața s-o tragă după el pe Maria adormită prin troleibuze și în metrou... Se simțea frânt de oboseală și-i era tare somn.

„Trebuie s-o trimit pe Verusia la sanatoriu", și-a spus ațipind pe un loc din spatele autobuzului înțesat de lume.

Maria și Lena au zburat la Paris. Tot drumul n-au făcut decât să stea îmbrățișate.

Maria a acceptat să se dezbrace de palton, în schimb, n-a vrut să-și scoată căciula nici în ruptul capului. Hotărâse să se despartă de paltonul și căciula cumpărate la Lumea copiilor abia peste cinci ani. Atunci va scrie ultima ei scrisoare la Moscova anunțând că a fost primită într-o trupă de balet din New-York. Apoi Maria și părinții ei își vor pierde urma definitiv...

54

Absența Mariei a avut un efect stereoscopic: a fost resimțită și mai acut împreună cu absența Elizavetei Ivanovna, ascunsă undeva în spate și revenită acum în prim-plan. Exact ca în urmă cu zece ani, când Vera dăduse peste lucrurile rămase orfane ale mamei, a scos acum de prin cotloane ba o agrafă uitată, ba o bentiță sau o șosetă veche de-a Mariei și a remarcat imediat cum călimara mamei (de fapt era a tatălui, Korn) din marmură gri șistoasă cu căpăcele de bronz înnegrit, rămăsese tot acolo pe birou, în spatele căruia se înălța altădată silueta ei masivă care, după cum își amintea, semăna din ce în ce mai mult cu Ecaterina cea Mare. Iar fotoliul, în care Mariei îi plăcea să le facă culcuș păpușilor,

adăpostise altădată trupul voluminos al Elizavetei Ivanovna. Acum nu una, ci două fantome umblau prin casă. Tristă și deprimată, Vera stătea în fotoliu, în fața televizorului deschis, fixând ecranul cu ochii înspăimântător de imobili.

Șurik prevăzuse că mama va suporta greu plecarea Mariei, dar nu se așteptase la o reacție atât de catastrofală. Se schimbase mult și în ceea ce îl privea pe el: evita întâlnirile lor obișnuite în *tête-à-tête* la ceaiul de seară, nu se mai lansa ca de obicei în discuții despre Mihail Cehov sau despre Gordon Craig. Nu-l întreba nimic, nu-i cerea nimic. Șurik a bănuit în cele din urmă că schimbarea asta e legată nu numai de pierderea Mariei, că e și un alt motiv la mijloc care a făcut să se răcească în mod straniu relațiile dintre ei.

Motivul exista într-adevăr: Vera nu putea să uite șocul pricinuit de episodul nocturn surprins de ea. Încerca să găsească o explicație purtării îngrozitor de necuviincioase, dar se zăpăcea și mai tare: dacă Șurik o iubește pe Lena, de ce a plecat ea... Dacă n-o iubește, ce căuta ea goală în camera lui... Dacă ea nu-l iubește, de ce în ajunul plecării la bărbatul pe care îl iubește... Dacă ea îl iubește în orice condiții, de ce au pus la cale divorțul și au lipsit-o pe Maria de un mare viitor...

Întorcându-se acum la programul lui obișnuit de muncă după cinci ani de caznă cu școala Mariei, Șurik se trezea din somn exact la ora când trebuia să se ducă s-o ia pe fată de la școală.

Își pregătea terciul de hrișcă – cinci minute de când începe să fiarbă, după rețeta bunicii – când a intrat mama și s-a așezat pe locul ei obișnuit. Și-a pus mâinile în față cruciș și a spus încet, abia auzit:

— Trebuie totuși să-mi explici...

Șurik n-a priceput la început ce explicații vrea Vera de la el. Când a priceput în sfârșit, a încremenit cu mâna deasupra terciului, cu ochii cât cepele. Avea obiceiul ăsta încă din copilărie: își holba ochii când nu înțelegea ceva.

— Ce să-ți explic?

— Nu înțeleg ce fel de relații ai tu cu Lena. Nu te-aș întreba, dacă la mijloc n-ar fi Maria. Spune-mi, ai iubit-o pe Lena?

Vera l-a privit necruțător. Îi cerea socoteală. Lui i-a apărut în fața ochilor clanul comunist al Lenei. S-a strâns în el ca un arici: îi venea greu să-i explice mamei. Nu era în stare să-și explice nici măcar lui însuși.

— Despre ce fel de relații vorbești, Verusia? N-a fost nimic între noi. Tu ai primit-o în casă pe Maria, iar ea, adică Lena, venea s-o vadă. Nu văd nimic altceva, a bălmăjit el.

— Nu, nu, Șurik. Faci ca și cum n-ai înțelege. Nu sunt chiar așa de bătrână, am trecut și eu prin multe... Știi doar că pe mine și pe tatăl tău ne-au legat douăzeci de ani de...

A ezitat căutând cuvântul și găsind unul potrivit și nepretențios a spus:

— ...de dragoste.

— Cum de ți-a venit comparația asta, *mamocika*? a făcut el uluit. N-a fost nimic între mine și Lena, sau ceva care să semene a ce spui tu, nici măcar pe departe. Doar știi toată istoria. Alia Togusova m-a rugat, Lena era atunci însărcinată, Enrique ăsta... N-a fost nimic între noi...

Verei i s-a făcut rușine în momentul ăsta pentru fiul ei. A lăsat ochii în jos, spre masă, și a spus încruntată:

— Nu-i adevărat, Șurik, eu știu că între voi a fost ceva...

— Despre ce vorbești, mamă? N-a fost nimic între noi. A fost pur și simplu așa, asta nu înseamnă nimic.

Ah, beznă a ignoranței! Ah, gust amar al dezamăgirii! M-am înșelat, ce rușine! Șurik, băiatul meu drag, apropiat, înțelegător, delicat! Tu ești acela? Vera se suia pe caii cei mari:

— Cum? Ce spui tu acolo? Marea taină a iubirii nu înseamnă nimic?

— Verusia, n-am vrut să spun asta, altceva am vrut să spun... a început să bălmăjească Șurik simțind că se pierde cu totul...

Lena asta, a dracului treabă! Și el care nici măcar n-a vrut... Și ea... atâta a tremurat de frică înainte de plecare, că a trebuit s-o liniștească...

— Ăsta-i cinism, Șurik! Cinism îngrozitor!

Vera privea pe deasupra lui Șurik, pe deasupra lumii ăsteia netrebnice și chipul ei era atât de însuflețit, atât de frumos, încât lui Șurik i s-a tăiat respirația: cum a putut el s-o insulte cu vorbele lui tâmpite? Doar se străduise toată viața să nu se întâmple așa ceva în casa lor, în preajma Verei... Ce prostie de neiertat!

— Legăturile trupești își găsesc justificarea într-o relație spirituală, altfel omul nu s-ar deosebi cu nimic de animal. Nu poți să pricepi asta, Șurik?

Vera și-a pus cotul pe masă și s-a sprijinit în bărbie.

— Înțeleg, *mamocika*, înțeleg, s-a grăbit să răspundă Șurik. Dar înțelege și tu că relațiile spirituale, iubirea și toate astea sunt rare, nu sunt pentru toată lumea. Oamenii obișnuiți sunt cu picioarele pe pământ... Ăsta nu-i cinism, asta-i viața... și atât. Tu ești cea foarte specială, iar restul, majoritatea oamenilor, trăiesc cu picioarele pe pământ și n-au nici cea mai mică idee despre ce tot spui tu acolo...

— Ah, ce vorbe aiurea, i-a întors-o Vera mâhnită și indignată în același timp.

Dramatismul din vorbele ei a scăzut însă în intensitate și discuția a luat-o pe un făgaș acceptabil. Iritarea dată de sentimentul acut al ofensei s-a înmuiat, a revenit la starea normală de echilibru... În adâncul sufletului ei, Vera nu se considera un om chiar obișnuit și a avut confirmarea din partea lui Șurik. Dar se vede treaba că nici el nu era un om chiar așa obișnuit din moment ce Vera a ținut să-l încurajeze:

— O să înțelegi tot într-o bună zi. O să întâlnești adevărata iubire și abia atunci o să înțelegi...

Conflictul era aproape epuizat. Verei îi rămăsese doar o urmă vagă de dezamăgire în privința lui Șurik, dar, pe de altă parte, dovezile lui de slăbiciune o făcuseră să fie mai îngăduitoare cu el și cu cei din generația lui nefericită care nu are acces la ideile înălțătoare. Cât despre Șurik, acesta își triplase zelul cu care se străduia să-i facă mamei viața mai ușoară: i-a cumpărat un televizor nou, un pick-up minunat

și un uscător de păr. Simțea că, odată cu plecarea Mariei, plecase și energia specială transmisă de mica mulatră. Simțea că Vera cade în melancolie, că îi scade interesul pentru viață: se întâmpla din ce în ce mai des să lipsească de la premiere, să renunțe încetul cu încetul la cercul de teatru. O părăsise entuziasmul și, de la plecarea Mariei până la sfârșitul anului școlar, când cursul înceta pe timpul vacanței, își impusese doar de câteva ori să coboare la subsol. În sezonul următor lecțiile nu au mai fost reluate și în felul acesta a luat sfârșit ultima acțiune în folosul comunității a răposatului Marmeladă.

55

Adevărata iubire, pe care i-o prorocise Vera lui Șurik, a trecut ca glonțul pe lângă el și l-a nimerit pe Jenia, prietenul lui. Deși, pare-se, îl mai vizitase o dată, demult, luând chipul Allocikăi. Dar cum să pui bază, într-o asemenea problemă, pe rațiunea superioară, pe logica obișnuită sau, cu atât mai puțin, pe echitate. Șurik observase de ceva vreme că nu prea se simte în apele lui, că atmosfera e încărcată și plină de tăceri sumbre în apartamentul minuscul de două camere al lui Jenia și al Allei, construit cu mari eforturi de cele două familii. Jenia se pregătea să-și susțină disertația, rămânea până târziu la serviciu aplecat peste centrifugele și calculele lui, ajungea acasă târziu și se culca urgent, neglijându-și nu numai soția și fiica, dar și orele de masă. Tânăra pereche locuia departe de tot, în raionul Otradnoe, nu aveau telefon și, când Șurik se ducea pe la ei sâmbăta sau duminica seara, le găsea tot mai des acasă doar pe Alla, tristă, și pe Katia, veselă. Și nici urmă de Jenia.

Jenia a fost cel care a lămurit situația: l-a sunat pe Șurik, i-a propus să se întâlnească în centru și, stând la masă într-o cafenea ca vai de ea de pe strada Sretionka, i-a vorbit despre

adevărata iubire care se năpustise asupra lui chiar la locul de muncă. Cu un limbaj oarecum diferit de cel folosit de Vera Aleksandrovna, i-a făcut cunoscută cu aproximație ideea pe care o împărtășea și mama lui: despre sentimentul înălțător care are la bază apropierea spirituală și interesele comune. În ceea ce privește apropierea spirituală, aceasta nu se poate povesti în cuvinte. Cât despre interesele comune, acestea se aflau în domeniul producției de lacuri și vopsele: aleasa lui Jenia era în același timp șefa lui de laborator și conducătoarea disertației lui. Noua tehnologie de fabricare a coloranților acrilici i-a demonstrat convingător că prima lui iubire adevărată, pentru Allocika, nu fusese îndeajuns de adevărată.

Șurik și-a ascultat binevoitor prietenul, dar n-a prea înțeles în ce constă esența dramei prezentate de acesta: de ce o iubire trebuie să stea în calea celeilalte iubiri? Alla e așa de drăguță, de grijulie, iar micuța Katia e o minune... Ei și, ce-i cu asta? Dacă a apărut și chimista, înseamnă că Jenia trebuie să-și organizeze viața în așa fel încât să nu se incomodeze una pe cealaltă. Ce rost își au văicărelile astea ridicole?

— Pricepi, Șurik, nu mai e pe gustul meu, a continuat Jenia să-și dezvolte ideea.

— Cine? a întrebat Șurik neînțelegând. Ce fel de gust?

— Îți spun că, în general, Alla nu e pe gustul meu. Mi-au plăcut întotdeauna fetele voinice, sportive. Așa, în genul Lenei Stovba. Alla cu fundul ei și cu părul ăla cârlți...

— Ce tot spui, Jenia? a întrebat nedumerit Șurik. Despre ce fel de gen e vorba în general?

— Fiecăruia îi place un anumit gen de fericire, pricepi? Unuia îi plac blondele grase sau, dimpotrivă, brunetele slabe. La noi în laborator e unul, prima lui nevastă e buriată și a doua e coreeancă. Trage la asiatice, a explicat Jenia teoria lui deloc complicată.

Șurik, altfel blând din fire, și-a ieșit din sărite:

— Jenia! Nu cumva ți-ai pierdut mințile? Spui numai prostii. Când te-ai îndrăgostit de Alka habar n-aveai de nici

un gen, nu-i așa? Te-ai îndrăgostit, te-ai însurat, ați făcut un copil. Și, hodoronc-tronc, vii să-mi spui acum că a apărut nu știu ce gen de femeie! Te-ai făcut cu altă muiere și i-o tragi pe ascuns, bun, da' cu ce-i vinovată Alka? Te-ai culcat cu una, acum te culci cu alta. Bună treabă! Mi se face milă de Alka, ea suferă... Ce vină are ea că ai descoperit un alt gen de fantezie?

Jenia s-a crispat doar și a dat din cap:

— Of, Șurik, nimic nu înțelegi. Nu numai că nu-mi vine să mă culc cu ea, da' nici să vorbesc nu-mi vine. Numai prostii spune. E o nulitate. N-o iubesc și pace. Iubesc altă femeie. Mă despart de Alka orice ar fi. Nu mai vreau să trăiesc cu ea. O să-ți fac cunoștință cu Inna Vasilievna și o să pricepi totul.

Jenia a turnat restul de vin în pahare. A băut. A băut și Șurik.

— Să mai comand? a întrebat Jenia.

Vinul se terminase, discuția nu.

— Bine, fie, a acceptat Șurik.

Chelnerul bătrân cu mutra acră le-a mai adus o sticlă de vin roșu.

— Tu n-ai probleme Șurik, ai iubite cu duiumul și n-o iubești pe nici una. Ție nu-ți pasă. Eu nu pot așa, i-a explicat Jenia în ce constă felul lui de a fi foarte special.

Șurik a făcut o mutră tristă:

— Și mama spune că sunt cinic. Sunt cinic mai mult ca sigur. Numai că mie mi-e milă de Alka...

— Foarte bine, n-ai decât să-i plângi de milă, s-a crispat Jenia. Asta-i și trebuie, să-i plângă lumea de milă. Pe fața ei citești toată durerea lumii. Bocește pentru orice fleac... De Inna Vasilievna nu ți se poate face milă, așa-i omul ăsta. Ei, dimpotrivă, i se înmoaie inima de mila oricui.

Șurik s-a uitat la Jenia: era slab, fața îi era palidă-albăstruie. Cârlionții roșcați i se cam tociseră și se împuținaseră, îi apăruse deasupra frunții un început de chelie pufoasă. Bărbia era plină de stoluri de bubulițe, ca la adolescenți, apărute în locurile unde se tăiase cu briciul. Haina și cravata, aceleași pe care le purta de obicei, îl făceau să semene cu

un mic funcționar din provincie venit în delegație în capitală. În plus, pe cravata bleu se lăbărța o pată brun-roșcată de Saperavi... Șurik a vrut să-l întrebe: „Și de tine i s-a făcut milă?", dar s-a abținut... I se făcuse milă de Jenia.

S-au revăzut două luni mai târziu la ziua de naștere a Katiei. Împlinea cinci ani. Între timp, Jenia se mutase la genul lui de femeie și făcuseră deja toate formele pentru divorț. În jurul mesei desfăcute stăteau în formație completă bunicele și bunicii Katiei, uniți toți în aceeași durere pricinuită de divorțul care bătea la ușă, două prietene ale Allei și Șurik. Alla făcea naveta de la bucătărie la masa pusă, în timp ce Jenia, după ce a stat un sfert de oră cu invitații, s-a retras să frunzărească niște cărți.

Eroina zilei era ametită de atâtea daruri și preocupată să le țină pe toate în brațe. Până la urmă, Șurik a luat o față de pernă de pe divan, a strâns toate jucăriile în ea, i-a dat Katiei sacul și a luat-o în cârcă. Fetița scotea țipete stridente, dădea din picioare și nu voia cu nici un chip să se dea jos. A ținut-o Șurik în cârcă până când a venit vremea de culcare. Katia a început să urle că vrea s-o așeze Șurik în pat, așa că el n-a avut încotro și s-a așezat lângă ea pe pat în camera mică.

După ce și-a luat o nouă porție de cărți, Jenia a plecat primul, după el au plecat pe rând și celelalte rude. Lui Șurik i s-a părut de câteva ori că fetița doarme, dar de fiecare dată când dădea să plece, Katia deschidea ochii și spunea autoritară: „Nu pleca!"

Alla a intrat de două ori să arunce o privire. Își condusese deja prietenele, spălase vasele și își schimbase hainele, își scosese pantofii cu toc cui și bluza roz, își pusese papucii de casă și un tricou bleu. Șurik a reușit s-o șteargă de lângă Katia adormită și a nimerit direct în brațele Allocikăi care îl aștepta. Nici vorbă de îmbrățișări la început, doar văicăreli amarnice și rugăminți fierbinți să-i explice ei de ce i se năruise viața în așa hal și ce să facă ea acum. Șurik a tăcut aprobând-o binevoitor, dar, după cum se pare, nici nu i se ceruse ceva anume. Rugămințile au fost înlocuite cu tânguieli, ochii s-au

umplut de lacrimi, lacrimile s-au uscat, apoi au început iar să curgă. Se apropia ora unu, asta însemna că nu mai avea cum să plece de aici până dimineața, pentru că autobuzele se retrăseseră și, de găsit un taxi, avea șanse la fel de mari cu șansa să prindă pasărea de foc prin locurile astea uitate de lume.

În timpul ăsta, Allocika plângea din ce în ce mai amarnic și se dădea tot mai aproape de Șurik trezindu-se în cele din urmă în brațele lui de prieten săritor la nevoie. Ea își continua monologul, iar Șurik nu putea să-și dea seama ce anume așteaptă de la el femeia asta plânsă toată. N-avea nici un sens să se grăbească și, până una alta, îi mângâia pudic smocul de păr moale de la ceafă, lăsându-i libertatea să spună clar și răspicat ce vrea. Ea s-a mai văicărit încă douăzeci de minute, dar mult mai dezlânat, și a sfârșit prin a-i desface nasturele al doilea de sus de la cămașă. Mâinile ei mici frigeau, atingerile lor erau convingătoare, avea o gură mare plină de salivă dulceagă și talia subțire ca gâtul urciorului... Știa Șurik ce știa. Fiecare femeie are ceva special, ceva numai al ei... „E clar că și Allocika are ceva cu totul și cu totul aparte: nu și-a întrerupt o clipă monologul început aseară." La asta medita Șurik ieșind din casa Allocikăi în zorii zilei.

„Fată drăguță", continua el să mediteze așteptând autobuzul... „A fost nedrept Jenia că a părăsit-o, n-avea nici un motiv. Și Katia e așa de simpatică. Ar trebui să trec pe la ele măcar din când în când..."

56

Valeria avea, așa cum avusese și Elizaveta Ivanovna la vremea ei, o agendă strict personală de care se folosea numai ea și în care strânsese la un loc persoanele de care avea nevoie în toate împrejurările vieții. Agendei îi plăcea să se deschidă singură la litera „D" – doctori. Erau acolo câteva pagini pline cu nume. În ultima vreme, cel mai important s-a

întâmplat să fie cardiologul Ghenadi Ivanovici Trofimov, o veche cunoștință, de care se cramponase Valeria cu douăzeci de ani în urmă când inima îi bătea cu putere. Ghenadi Ivanovici venea în vizită o dată, de două ori pe an la sărbătorile importante pentru Valeria: venea la Crăciunul catolic cu un curcan uriaș ales după mărimea cuptorului și la ziua ei de naștere, pe care Valeria o sărbătorea numai cu dulciuri, preparând torturi cu frișcă și fructe proaspete. Atât timp cât au mai ținut-o picioarele.

Valeria nu renunțase nici măcar acum la curcan. Ascultând îndrumările ei, Șurik îndesa în curcan carne tocată și condimente și, timp de șase ore, alerga din cameră la bucătărie să încingă focul, să acopere sau să descopere diverse părți din corpul curcanului. Cât despre torturi, Valeria începuse să le comande la restaurant: după tratative îndelungate cu șefii de la administrație și bucătarii, i se aduceau acasă adevărate opere de artă, iar oaspeții se mirau de fiecare dată cum de reușește să obțină asemenea rezultate excepționale fără să iasă din casă.

Lui Ghennadii Ivanovici nu-i plăceau torturile pregătite la restaurant și, deși era mare iubitor de dulciuri și mânca imediat tot ce i se oferea, evoca de fiecare dată torturile de neuitat pe care le prepara Valeria cu mâinile ei.

La ultima aniversare a zilei ei de naștere, Ghenadi Ivanovici a venit târziu, n-a gustat din prăjituri, a stat mai mult decât ceilalți musafiri, i-a cerut Valeriei să se dezbrace și a consultat-o cu atenție. I-a pipăit mâinile, picioarele și a încruntat din sprâncene. Peste două zile a venit cu un ecograf portabil, a examinat îndelung panglicile albăstrui scuipate de aparatul de metal și i-a spus Valeriei că o s-o interneze trei săptămâni în secția lui pentru că inima îi funcționează în condiții dificile și trebuie ajutată puțin.

Valeria, care își petrecuse jumătate din copilărie prin spitale și suferise un șoc puternic la ultima operație, a refuzat categoric. Ghenadi Ivanovici a insistat. Spitalul unde lucra era mai mult decât vechi, era străvechi, cu scări somptuoase,

cu tavane foarte înalte și cu saloane pentru douăzeci de bolnavi. Ghenadi Ivanovici i-a promis că îi va găsi un loc într-o rezervă și că îi va aduce o infirmieră special pentru ea.

— Sviatoslav Richter a stat în rezerva asta, a stat și Arkadi Raikin, iar tu faci mofturi.

Valeria a acceptat: i s-a promis că va sta în lux, iar ei îi plăcea luxul. Și unde mai pui că Richter și Raikin nu-s proști deloc, nu se duc ei într-un loc mizerabil...

Valeria s-a pregătit pentru spital trei zile în cap, așa cum făcea pe vremuri când pleca în stațiune: Nadiușa, servitoarea, a dus chimonoul la spălătorie să fie curățat de urgență, a spălat șosetele de lână până le-a albit, a spălat și a uscat pe o ramă specială șalul subțire. Valeria a strâns într-o cutie cosmeticele, în alta medicamentele, Șurik a așezat în teancuri mici cărțile conform listei alcătuite îndelung și minuțios de Valeria. A trebuit chiar să se ducă la biblioteca de literatură străină și să ia de acolo niște romane polițiste americane în poloneză și niște poeme poloneze scrise înainte de război, pe care Valeria își pusese în gând să le traducă încă din tinerețe.

Tot acum a încercat, ajutat de un angajat plătit de la service-ul auto, să pună pe roate Zaporojețul care ruginea cuminte în curte de doi ani și mai bine, dar rezultatul a fost prea puțin satisfăcător: motorul pornea, duduia, dar mașina nu se mișca din loc...

Lunea următoare, Șurik a coborât și a încărcat într-un taxi cele două cutii cu lucrurile trebuincioase pentru confortul și luxul Valeriei, apoi pe Valeria în persoană. Au așteptat-o la camera de primire a bolnavilor, au așezat-o într-un cărucior și au dus-o în secție. Șurik a urmat-o, ținând în mâini cutiile, în papucii de spital care îi cădeau din picioare. Toate regulile fuseseră atât de flagrant și chiar ostentativ încălcate, încât surorile au început să șușotească între ele: Cine o fi asta? A cui nevastă sau mamă o fi? Nimeni n-a putut răspunde însă la întrebare. Se știa doar că sunase chiar Timofeev și ceruse să fie scutită de formalitățile obișnuite...

Valeria s-a instalat în patul înalt, după ce îl întorsese în așa fel încât să fie cu fața la fereastră: afară bătrânul parc începea să se trezească după iarnă.

— Ia uite, Șurik, ce se vede prin fereastră! Nu mai vreau să plec de aici...

Șurik a mutat noptiera la dreapta Valeriei, a pus cele două cutii ca ea să-și poată aranja sticluțele și borcănașele, a sărutat-o pe obraz și i-a promis că vine pe seară. I-au dat imediat un permis de intrare permanent. De altfel, numele lui Timofeev funcționa la fel de bine ca permisul.

— Și te rog să nu-mi aduci nimic până nu-ți voi cere eu, a strigat Valeria în urma lui Șurik.

El s-a întors:

— Poate vrei un suc de fructe sau niște apă minerală?

— Bine, apă minerală, a acceptat Valeria.

Lunea, medicii din secție se adunau de obicei pentru raportul de gardă, iar cum vizitele nu durau mai puțin de o oră și jumătate, abia după ora douăsprezece s-a deschis ușa și rezerva s-a umplut de o mulțime de halate albe. O parte dintre medici au rămas pe culoar.

— Dragi colegi, iat-o pe Valeria Adamovna, o prietenă veche de când lumea și pământul. Valeria Adamovna, faceți cunoștință cu colega mea, Tatiana Evghenevna Kolobova, lucrăm împreună de douăzeci și cinci de ani. E medicul care se va ocupa de dumneata... Așa că facem analize, un consult general complet... le facem pe toate și pe urmă vom decide cum vă putem ajuta...

Ghenadi Ivanovici a vorbit pătruns de vorbele lui, iar, la sfârșit, s-a aplecat spre ea și i-a făcut cu ochiul. În acel moment, neliniștea și urâtul, care o copleșiseră pe Valeria văzând tot formalismul ăsta medical, s-au risipit cât ai clipi din ochi. I s-a părut că până și Tatiana Evghenevna, la o privire mai atentă, e o femeie de treabă, deși la prima vedere i se păruse că seamănă cu un dihor...

Medicii s-au îngrămădit pe culoar, dar deocamdată nu aveau despre ce să discute. Tatiana Evghenevna și-a notat

să-i pună o perfuzie. Ghenadi Ivanovici a făcut un semn cu mâna și toți au pornit după el spre salonul următor...

Iar Valeria s-a pomenit luată pe sus de vârtejul vieții de spital: a venit o fată de la laborator și i-a luat sânge din deget și din venă, i-a lăsat o sticluță pentru urină. Apoi au dus-o în cărucior la radiologie, i-au făcut radiografii pentru articulațiile șoldurilor, i-au examinat toate organele acolo unde puteau ajunge cu mâna. Pe Valeria o ungea pe suflet atenția asta specială. Luase cu ea cutia plină cu ciocolată străină și cu tot felul de cosmetice primite în dar și a dăruit la rândul ei toate nimicurile astea medicilor și surorilor. Au fost toți încântați și i-au zâmbit, iar ea s-a felicitat că adunase din timp toată grămada de suveniruri și că acum se simte o persoană importantă, și nu o rudă săracă. Mai mult decât atât, s-a întâmplat ceva neobișnuit care i-a făcut plăcere: pe unul din cabinete era scris „I.M. Mironaite". A reieșit că doctorița cu numele ăsta era de fel din Wilno și, culmea, era rudă de departe cu răposata Beata. Au convenit ca Inga Mihailovna Mironaite să treacă pe la rezerva ei să schimbe amintiri din vremea de demult... Lucrurile s-au aranjat minunat în spital, toată lumea era amabilă și atentă...

Cina i-au adus-o în cameră: pește fript și piure de cartofi. Valeria a mâncat peștele, de piure nu s-a atins. Ceaiul era de nebăut și a decis să-l aștepte pe Șurik, el o să fiarbă apa cu fierbătorul și o să-i prepare ceaiul delicios cu elefanți...

La scurt timp a venit sora Nonna, și ea fată tare drăguță, cu părul aranjat frumos. Valeria a decis imediat să-i dea cadou acul franțuzesc de prins părul, o minune nu alta. Nonna a adus stativul pentru perfuzie. Era soră experimentată, a găsit vena cu ușurință, a deschis valva perfuzorului și a ieșit spunând că se întoarce repede. Picăturile cădeau rar, Valeria a început să le numere, apoi a furat-o somnul. Șurik promisese că vine pe la opt, trebuia să apară dintr-un moment în altul. Întârziase din cauza apei minerale. Valeria bea numai Borjom, dar nu găsise la magazinele din stația Belorusskaia, așa că a trebuit să meargă în centru. La nouă

fără un sfert urca pe scările de la intrarea în spital cu două sticle de Borjom în mână, sărind peste trepte. A ajuns în fugă la ușa rezervei...

În clipa aceea Valeria s-a trezit din starea plăcută de somnolență, a deschis larg ochii și a îngânat nedumerită:

— Ooo, simt că mă duc...

Șurik a deschis ușa exact în momentul acela și i s-a părut că Valeria îi spune ceva.

— Bună seara, micuța mea Valeria! a spus el voios.

Valeria nu i-a răspuns. Se uita în direcția lui cu ochii dilatați, iar buzele roșii ca zmeura se rotunjiseră formând un „o" mic.

El nu s-a lămurit niciodată dacă îl văzuse în ultima ei clipă de viață, sau văzuse altceva mult mai răscolitor...

57

Cei trei lituanieni au apărut nu se știe cum și de unde: două femei fără vârstă, rumene ca țărancele și un bătrânel cu pielea rozalie, fină și cu dinți falși de plastic.

Au sosit când Șurik se afla singur în camera Valeriei la două zile după ce murise și se uita prostește la măsuța ei de toaletă lipită de pat, încărcată cu flaconașe cu lac de toate culorile și tubulețe cu creme. O aștepta pe Sonia, prietena Valeriei poreclită Genghis Han, ca să găsească o hârtie oficială fără de care înmormântarea s-ar complica și mai mult: era vorba de o hârtie de la administrația cimitirelor, un certificat de proprietate pentru mormântul unde era îngropat tatăl Valeriei.

Și uite că în locul Soniei intraseră trei necunoscuți, aproape străini, pentru că rusește vorbea numai bătrânelul. Acesta și-a spus numele abia șoptit și nedeslușit, apoi a arătat înspre femei: iată-le pe Filomena și Ioanna.

— Sunteți prietenul Valeriei, mi-a vorbit de dumneavoastră, a spus bătrânelul sugându-și dinții puși prost.

Abia acum s-a lămurit Șurik, că bătrânelul este preotul catolic la care Valeria fusese cândva în Lituania, în adâncul pădurilor, într-o zonă uitată de lume unde se stabilise după zece ani de lagăr.

Domenic, și-a amintit Șurik numele lui. Stătuse în lagăr învinuit că e naționalist lituanian. Valeria îi mai spusese că e om cultivat, că studiase la Vatican, că fusese pe urmă misionar undeva în Extremul Orient, în Indochina sau cam așa ceva, că vorbește chineza și malaeza și că se întorsese în Lituania cu puțin timp înainte de război...

— Intrați vă rog... Cum de ați aflat?

Bătrânelul a zâmbit:

— Cel mai greu de îndurat sunt ultimii doisprezece kilometri pe jos până în cătun. Să suni de la Moscova la Vilnius îți trebuie cu totul trei minute. A telefonat cineva de-al nostru, o lituaniancă. Cei de acolo au sunat la Șiauliai și așa mai departe...

Vorbea molcom, își căuta cuvintele. Și în timp ce vorbea, și-a scos scurta țărănească, bluza împletită de lână, le-a ajutat pe însoțitoarele lui să se dezbrace, a deschis sacul de voiaj și a scos din el ceva alb învelit în celofan. Mișcările îi erau sigure, trădau un om care știe ce vrea, ale lui Șurik erau încete și dezlânate.

— Am venit să ne luăm rămas-bun de la Valeria. Ușa asta are zăvor nu-i așa? Vom celebra o mesă pentru Valeria. Se poate?

— Se poate face asta într-un apartament? s-a mirat Șurik.

— Se poate face oriunde. În închisoare, într-o celulă, la fabrică, într-un depozit de cherestea, o dată am făcut slujba la colțul roșu cu Lenin.

Preotul a început să râdă, a ridicat mâinile cu palmele în sus, a privit spre tavan și a spus:

— Cine să ne împiedice?

A zbârnâit iar soneria instalată cândva de Șurik chiar în cameră.

— E prietena Valeriei, i-a anunțat prevenitor Șurik.

S-a dus să deschidă.

Lituaniencele, care până acum nu scoseseră nici un cuvânt, i-au șoptit ceva preotului, dar acesta a făcut un gest vag cu mâna și ele au tăcut. Șurik a revenit cu Sonia.

— Ea e Sonia, prietena Valeriei. Domenic... Șurik s-a întrerupt puțin încurcat.

— Cum e corect, părintele Domenic?

— Mai corect e frate. Fratele Domenic... a zâmbit cu căldură, prietenește.

— Așa deci, sunteți fratele Valeriei, a spus bucuroasă Sonia.

— Într-un anumit sens, da.

Lituaniencele priveau numai în podea, iar când își dezlipeau privirea din podea, se uitau una la alta și atât. Șurik și-a dat seama brusc că oamenii ăștia există ca un singur organism, se înțeleg unul pe celălalt așa cum un picior se înțelege cu celălalt când e vorba să fugă sau să sară...

— Valeria a fost sora noastră, ca să spunem așa. Noi am venit aici să ne luăm rămas-bun, să celebrăm aici o mesă. Vă sperie lucrul ăsta? Puteți să nu rămâneți, după cum puteți să și rămâneți. Cum doriți. Atâta vă rog doar, să nu spuneți altor persoane.

— Pot să rămân? Dacă nu vă deranjez... numai că nu sunt catolică, sunt rusoaică...

Sonia transpira de emoție.

— Nu văd nici un impediment, a spus părintele dând din cap a încuviințare și a început iar să cotrobăie în sacul de voiaj.

— Haideți mai întâi să vă fac un ceai. De mâncare sunt fel de fel de... Valeria are întotdeauna frigiderul plin... a propus Șurik.

— Vom mânca după. Mai întâi să facem slujba.

Preotul a scos din pachet un halat alb cu glugă, s-a încins cu o funie subțire și și-a pus în jurul gâtului o bucată de pânză aurită. Erau veșmintele dominicanilor – sutana și stola. Femeile și-au pus pe cap un fel de bonetă cu boruri albe. Și s-au transformat cât ai bate din palme din niște oameni simpli cu figuri de țărani în niște personaje însemnate și deo-

sebite, care nu se potriveau deloc cu ceilalți, vorbeau cu un accent care nu mai era marca Lituaniei provinciale, ci, dimpotrivă, a lumii celeste, iar în rusă vorbeau cumva de foarte sus, coborând spre sărmana lume păcătoasă de aici...

— Măsuța de toaletă e foarte bună, luați tot ce se află pe ea.

Șurik s-a repezit să adune bibelourile Valeriei și să le pună pe pervazul ferestrei. Părintele a aruncat o privire rapidă, a reperat în maldărul de flaconașe crucifixul de fildeș, l-a luat în mână și l-a îndreptat spre lumina venită de la fereastră: crucifixul avea o nuanță ciudată, rozalie, mai ales picioarele Mântuitorului. Nu știa că e de la rujul de buze...

Au tras storurile, au închis ușa și au aprins lumânările. Pe măsuța de toaletă au așezat crucifixul alături de o cană și o farfurioară de sticlă.

— *Salvator mundi, salva nos!* a pronunțat fratele Domenic.

Asta nu mai era lituaniana, limbă în care era permis să se țină slujba de mai bine de zece ani. Era limba latină. Șurik i-a recunoscut imediat rădăcinile puternice și, în timp ce se bucura că o recunoscuse așa de ușor, având senzația ciudată că e suficient să se concentreze puțin ca toate cuvintele până la ultimul să-și dezvăluie sensul, a răsunat un cânt dulce. Nu era voce de femeie sau de bărbat, era chiar vocea îngerilor, de asta nu avea nici o îndoială. Femeile astea urâte și bătrâne, cu obrajii îmbujorați și cu bonetele și fustele lor lungi de sub care se zăreau picioarele enorme în galoșii grosolani, au început să cânte:

— *Libera me, Domine, de morte aeterne...*

Sensul cuvintelor ieșea într-adevăr la lumină: Domnul a eliberat de moarte. Nu era clar cum a făcut lucrul ăsta, dar Șurik a înțeles în modul cel mai limpede cu putință că moartea există numai pentru cei vii, iar pentru morții care au trecut pragul acesta ea nu mai există. Nu mai există nici suferință, nici boală, nici infirmitate. Și a mai înțeles că oriunde își face veacul acum partea aceea în care sălășluia inima Valeriei – aceea care era atât de radioasă și ușuratică –, ea se mișcă fără cârje, ba mai degrabă dansează cu picioarele

ei delicate, fără cicatrici, fără umflături, poate chiar zboară sau plutește, și chiar ar fi bine să fie așa. Ar putea să nici nu creadă că se întâmplă așa – Șurik nu se gândise niciodată la ce se întâmplă pe urmă, după moarte –, dar ascultând cântecul tihnit al celor două lituanience bătrâne și glasul reținut de bariton al bătrânului rumen la față și cu proteza fixată prost, s-a convins că, dacă există cântecul ăsta și cuvintele astea latinești al căror sens e de nepătruns, atunci și Valeria scapă de cârje, de cuiele de fier înfipte în oase, de cicatricele grosolane și de toată povara trupului flasc de care îi fusese rușine în ultimii ani...

Ascunsă într-un colț, între divan și dulap, Sonia vărsa lacrimi în tăcere.

Ziua următoare a fost înmormântarea. Ceremonia de despărțire a avut loc la morga spitalului Iauzski. Au venit nu mai puțin de o sută de persoane și în lumea adunată erau mai multe femei decât bărbați. Erau și multe flori – flori de primăvară timpurie, flori de ciuboțica-cucului albe și violete, iar cineva adusese un coș plin cu zambile. Când Șurik s-a apropiat de sicriu, a văzut-o pe moartă în spatele unui munte uriaș alcătuit din ghirlande de flori. Una dintre prietene se îngrijise ca fața ei fără viață să arate frumos, așa că o machiase cu multă sârguință: genele ca niște săgeți lungi erau rimelate cu albastru, umbrele pe pleoape erau tot albastre așa cum îi plăcea când era în viață, buzele străluceau de la stratul de ruj care nu se topise nefiind încălzit de respirație... Îi dispăruse de pe buze, nu se știe unde, micul „o" care se așezase pe ele ca o pecete a ultimei clipe, când Șurik intrase în salonul ei acum patru zile. Ce se afla în sicriu, dacă nu se punea la socoteală bretonul strălucitor și vioi care îi acoperea fruntea, era o păpușă frumoasă care semăna teribil cu Valeria, și atât. A rămas puțin lângă ea, i-a atins apoi bretonul și a simțit suplețea vie a părului și, dincolo de ea, recele materialului acela provizoriu încremenit în neființă care devenise Valeria în răstimpul ăsta scurt între ce era încă viu și ce e deja mort.

A făcut bine fratele Domenic că a venit, pentru că slujba de pomenire a fost momentul adevărat al despărțirii, și nu cuvintele emoționante rostite printre lacrimi de femei deasupra mormanului de flori care acoperea sicriul. Șurik nu se implicase în organizarea funeraliilor: în spital totul fusese organizat de Ghenadi Ivanovici, zdrobit de durere. Autopsia fusese făcută în modul cel mai uman cu putință, nu îi trepanaseră craniul, se convinseseră doar că era vorba de o embolie a arterei pulmonare... Nimeni nu era vinovat de moartea Valeriei, poate doar Domnul Dumnezeu care, se vede treaba, știa mai multe decât știa ea însăși.

La ordinul lui Ghenadi Ivanovici, prietenele ei fuseseră lăsate să intre la morgă, o îmbrăcaseră cu o bluză albă, îi puseseră în picioare pantofi de comandă noi, nepurtați, de culoare bej, cu căputa decupată dinainte. O fardaseră cum crezuseră ele de cuviință și îi puseseră în jurul capului un șal alb de mătase. Mâinile mari și gălbui se odihneau peste mătasea albă, iar unghiile, impecabil date cu lac, străluceau...

Tot prietenele închiriaseră autobuzele și mașinile și se înțeleseseră s-o ducă la cimitirul Vagankovo s-o îngroape în mormântul unde era îngropat tatăl ei. Comandaseră până și o cruce provizorie, cumpăraseră de toate pentru parastas, preparaseră de toate...

Deși le cunoștea pe câteva dintre prietenele Valeriei, Șurik nu se despărțea de fratele Domenic și de cele două surori care în lumina soarelui semănau și mai mult decât înainte cu niște țărănci, uimindu-l și mai tare: știa acum că sunt solii și martorii veniți din lumea de dincolo și îl venea să râdă gândindu-se că lumea de dincolo se amestecă oarecum cu cătunul uitat de lume din pădurea lituaniană uitată și ea de lume.

Oamenii ăștia ai pădurii n-au privit numai în pământ, s-au uitat țintă la Șurik de două ori, iar Domenic i-a spus în șoaptă:

— Ioanna spune că poți să vii să ne vezi dacă vrei.

Șurik a înțeles că i se face o mare cinste și că, de fapt, nu Ioanna, ci chiar Domenic îl invită. Dar despre o plecare din Moscova nici vorbă nu putea fi:

— Mulțumesc. Acum nu pot să plec nicăieri. Înainte nu puteam s-o las singură pe Valeria, acum trebuie să stau în preajma mamei...

— Asta-i bine, e bine, a zâmbit bătrânul.

Chiar nu putea fi nimic bun în faptul că Șurik trăia priponit în lanț de atâta amar de ani...

Sicriul a fost purtat pe brațe de la poarta cimitirului; au găsit cu greu în asistență șase bărbați: Șurik, vecinul milițian, doi încurcă-lume, soții unor prietene ale Valeriei și doi foști iubiți ai Valeriei. Nu au fost acceptați fratele Domenic și un alt domn bătrân, un fost coleg de serviciu, din cauza vârstei lor înaintate. Au fost refuzați și bețivii aflați pe acolo care își oferiseră serviciile apucând foarte hotărâți cu mâinile de sicriu.

Groapa era deja săpată, totul era pregătit, chiar și poteca era presărată cu nisip. Ploaia măruntă care cădea de ieri a primit deodată lumina soarelui care a străpuns pânza de apă. Burnița a încetat într-o clipă. Florile amorțite scânteiau de la picăturile de ploaie. Au coborât sicriul în groapă, au aruncat câte un pumn de pământ. Groparii și-au agitat cazmalele, au umplut groapa cu pământ galben, au ridicat o moviliță de pământ jilav. Au fixat crucea provizorie pe care era scris Valeria Konețkaia. Prietenele au acoperit imediat toată groapa cu un covor de flori, au lucrat repede și frumos așa cum nici Valeria însăși n-ar fi putut face mai bine: flori de ciuboțica-cucului albe-violete, zambile crețe și, ici și colo, câte un ochi roșu de garoafă. Mormântul s-a transformat într-un spațiu rotund cu răzoare de flori și tot ce se putea vedea cu ochii era rotund: siluetele femeilor, spinările aplecate, sânii atârnând moi, fețele scăldate în lacrimi și capetele înfășurate în basmale, cu berete, cu șaluri care alunecau. Până și arbustul, o specie necunoscută, cu frunzele mici, încă neformate, pe crengile curbate avea ceva din grația feminină...

Șurik a văzut, ca și cum ar fi fost aievea, micuțul „o" care pecetluise ultima suflare pe buzele Valeriei, și s-a gândit că moartea are ceva feminin, chiar și cuvântul moarte în rusă

și în franceză e de genul feminin... Ar trebui să vadă cum e în latină... iar în germană „der Tod" e masculin, ce ciudat... ba nu, nu-i ciudat deloc, la ei moartea e belicoasă, se moare în luptă: sulițe, săgeți, răni cumplite, carne sfâșiată... Walhalla... E bine ca lucrurile să se petreacă ușor și lin... Valeria... Sărmana Valeria...

Imediat cum au terminat de împodobit mormântul, a început iarăși să plouă; au deschis umbrelele, s-a auzit murmur de apă, era zgomotul picăturilor de ploaie căzute pe mătasea umbrelelor, pe capete, pe păr, pe umeri și pe frunze... și scena a devenit de-a dreptul ireală. Fratele Domenic, de care Șurik stătea lipit, i-a spus la ureche ridicându-se puțin pe vârful picioarelor:

— N-ai ce-i face, asta e: locul femeii e în preajma morții... e locul femeii...

„Exact așa... E cam cu două înțelesuri... Nu, cu multe înțelesuri", a aprobat Șurik în sinea lui.

Lituanienii s-au grăbit să prindă trenul, Șurik s-a dus să-i conducă la gara Belorusskaia. I-a suit în tren, a alergat acasă să stea puțin cu Verusia. De dimineață, voise să meargă la înmormântare: n-o cunoscuse personal pe Valeria, dar vorbea din când în când cu ea la telefon...

Șurik se opusese categoric:

— Nu, Verusia, nu trebuie... O să te dea peste cap...

Îi făcuse impresia că se simte jignită puțin... Sau poate că nu, poate că i se păruse doar?

Șurik a băut ceaiul cu ea, apoi a coborât la brutărie să cumpere niște plăcinte specifice patiseriei orientale de care ei i se făcuse poftă exact în momentul acela, a adus plăcinta acasă și a ajuns la praznic în momentul când partea tristă se terminase și femeile, care băuseră primele trei pahărele, povesteau, luându-și vorba din gură, întâmplările lor cu Valeria: cât de bună și de veselă era, ce prietenă de nădejde și cât de nechibzuită era. Loc nu era destul pentru toți: toate scaunele, fotoliile, canapelele și taburetele erau ocupate, multe femei stăteau în picioare lângă ușă, între masa mare, pliabilă,

desfăcută acum și dulap. Pe măsuța de toaletă, de unde părintele Domenic ceruse să fie luate flacoanele multicolore și unde în ajun sfințise vinul și pâinea catolică străvezie, puseseră acum o farfurie decorată cu flori de nu-mă-uita pe care se aflau gustări și un pahar de votcă acoperit cu o felie de pâine...

Nu cu mult timp în urmă, mulți dintre ei o sărbătoriseră pe Valeria când împlinise cincizeci de ani. Un buchet imens de trandafiri cu bulbii uscați cu iscusință la întuneric să nu-și piardă culoarea fusese pus de proaspăt într-o vază crăpată, potrivită pentru florile uscate... Șurik se muta și el de pe un picior pe altul pe același loc de trecere dintre masă și dulap, iar vecinul milițian stătea în picioare lângă ușă și făcea semne greu de înțeles pentru Șurik. Ba voia să bea, ba cerea o țigară... Au adus o farfurie cu aperitivele preparate însă de mâini străine, tăiate prost, prea grase și prea sărate. Șurik bea și tot bea... Iar pe urmă au început să vină la el, una după alta, femeile, unele cunoscute oarecum, pe altele, și erau cele mai multe, le vedea însă pentru prima dată, aveau lacrimi în ochi, erau înmuiate de alcool și de atmosfera generală duioasă. Voiau să ciocnească un pahar cu el pentru Valeria și fiecare îi dădea de înțeles că știe despre locul lui tainic în viața ei, ba unele depășeau orice măsură a bunei-cuviințe în timp ce-i prezentau condoleanțele. Mai ales Sonia-Genghis Han. Era amețită bine și provocatoare. După ce a băut un pahar cu Șurik în memoria Valeriei, i-a șoptit:

— Oricum ai lua-o, ești vinovat de toate. Fără tine Valerocika noastră ar mai fi țopăit și acum...

Șurik a examinat-o atent: sprâncene de orientală, unite la rădăcina nasului, nas micuț, cârn... Ce știe ea despre Valeria și despre mine?

Ea s-a aplecat spre Șurik, și-a trecut mâna pe obrazul lui, i-a strecurat un sărut unsuros pe frunte și a adăugat compătimindu-l:

— Sărăcuțul de tine...

În ciuda prezenței lui fantomatice în casa Valeriei, femeile de toate culorile aflate aici îl cunoșteau, iar el nu avea ce

face decât să ghicească ce anume știau despre el... Le-a surprins privirile ațintite asupra lui, iar atunci când au vorbit între ele, i s-a părut că vorbesc despre el. Nu se simțea deloc în apele lui și s-a hotărât să pornească pe furiș spre ieșire. Pe la mijlocul drumului, vecinul l-a tras de mânecă:

— Îți fac semn și tu nimic... Ia seama, mâine-dimineață vin să pună sigiliu.

— Ce să sigileze? a întrebat Șurik neînțelegând.

— Cum ce, cum ce? Tot! Camera trece la stat, ai înțeles? Moștenitori nu-s, sigilează tot, ai înțeles? Îți spun asta prietenește. Dacă îți trebuie ceva din boarfele de aici, ia-le azi.

El a început să râdă, buzele i s-au răsfrânt puțin, i s-a văzut mucoasa rozalie și dinții rari...

„Dicționarele", a priceput în sfârșit Șurik. „Am aici un vraf de dicționare, toate ale mele, și dicționarele de limbi slave... Și biblioteca..."

Și-a amintit brusc că scotociseră după hârtia pentru cimitir și dăduseră peste testamentul Valeriei în care era trecut amănunțit pe cinci pagini cui și ce lasă moștenire, de la ceainicele de argint la ciorapii împletiți...

— A lăsat un testament... pentru toate lucrurile... A trecut tot ce lasă prietenelor...

— Ești idiot, pe onoarea mea, de-a dreptul idiot! Eu o să primesc camera, mi-au promis deja la miliție. O bag pe mama în spațiu și-mi dau camera. Boarfele nu interesează pe nimeni. Ce, nu pricepi? Vor să vândă tot. Sau un proces... Mâine vin să sigileze.

Șurik a aruncat o privire la rafturile pline cu cărți. Era o bibliotecă întreagă cu cărți străine extraordinare: la două minute de aici, pe strada Kacialov, se afla singurul anticariat din Moscova cu cărți străine, și mulți ani de zile Valeria, trecând pe acolo, cumpărase pe o nimica toată cărți minunate de științele naturii, geografie, medicină și gravuri valoroase.

Șurik avea de gând să rămână și să adune dicționarele după plecarea oaspeților.

Pe la zece seara au plecat toți, n-au rămas decât Nadia, fata în casă, și Sonia beată care dormea pe divan. Cât timp Nadia a spălat și a șters porțelanurile și cristalurile, Șurik a strâns dicționarele de pe rafturi. A hotărât să le ia și pe cele de limbi slave – cine să mai aibă nevoie de ele? Cu atât mai mult cu cât mare parte erau dicționarele polono-germane scoase din uz ale tatălui ei. A mai luat o istorie a științelor naturii cu gravuri colorate din secolul al XVIII-lea. Cașaloți și lemurieni, furnicari și pitoni, desenați de un artist care nu văzuse probabil în viața lui cum arată animalele astea ciudate. Parcă ar fi inorogi sau heruvimi... E păcat să lase aici cărți atât de prețioase...

Acum, că Valeria nu mai era în camera asta, Șurik a observat brusc cât de multe lucruri de un prost-gust tipic mic-burghez se află aici: trandafiri, amorași, pisicuțe, o miniatură de Tanagra falsă. Era gustul răposatei Beata, care i se potrivea într-un fel și Valeriei. Acum, în lipsa ei, camera înțesată cu mobilă, încărcată cu o mulțime de lucruri inutile și lipsite de sens i s-a părut lui Șurik de-a dreptul dezagreabilă, i-a venit să iasă cât mai repede la aer, să plece departe de lucrurile astea vulgare, de praful ăsta... Păcat numai de cărți.

„Ce bine totuși că nu mai trebuie să mă întorc aici niciodată!" și-a zis Șurik și numaidecât a rămas interzis: „Cum am putut gândi una ca asta... Sărmana Valeria... Scumpa Valeria... Curajoasa Valeria..."

„Sunt vinovat, sunt vinovat", și-a spus copleșit de tristețe. „Și atunci, în ajunul plecării la spital, ar fi vrut – nu-i așa? – să rămân cu ea, dar n-am putut... Mamei îi veneau prietenele în vizită, mă rugase să-i cumpăr ceva pentru masă și să vin devreme... Și uite așa, nu m-am culcat sub cuvertura ei cu colțul ridicat, ea s-a întristat, deși n-a spus nimic... Dar eu am văzut bine că era tristă... Nu aveam timp..." Umbra vinei îl apăsa. „Vinovat, vinovat..."

Nadia, fata în casă, a plecat cu sacoșa burdușită cu vaze și pisicuțe. Afecțiunea pe care i-o purtase Valeria s-a materializat în porțelanuri.

— Atâția amar de ani am slujit-o.

Reușind cu greu să ridice sacoșa, ea a târât spre ușă figurinele lucrate la Copenhaga și imitațiile lor rusești, vazele Duliov și Gallé, farfuriile decorative lucrate în tehnica „biscuit" și un pionier cu un ciobănesc german... Peste douăzeci de ani rămășițele avuției ăsteia vor fi părăduite de nepotul ei ros de heroină, iar ultima vânzare îi va aduce moartea...

Lui Șurik nu-i mai rămăsese altceva de făcut decât s-o trezească pe Sonia, s-o scoată din cameră și să închidă ușa. Nu știa cine altcineva ar mai putea să aibă chei.

Sonia era culcată pe o parte cu palmele acoperindu-i fața și gemea în somn. Șurik a strigat-o, dar ea n-a reacționat. A zgâlțâit-o un sfert de oră, a încercat s-o ridice, s-o pună să stea pe picioare, dar nu se putea ține dreaptă, stătea agățată de el, îl înjura în somn și se opunea chiar zbătându-se puțin. Șurik era frânt de oboseală și voia să plece acasă. A sunat-o pe Vera, i-a spus că e într-o situație dificilă, că o femeie beată doarme și că el nu poate s-o lase așa... S-a plimbat prin cameră, a observat că lucrurile nu prea erau la locul lor, nu stau cum trebuie și unde trebuie, a mutat din loc un scaun, măsuța de toaletă, pe urmă s-a lăsat păgubaș: persoana pentru care lucrurile trebuiau să stea „așa, și nu așa" nu mai exista... Unde mai pui că mâine sigilează camera care va rămâne închisă o lună sau cine știe cât timp. Și testamentul ăsta în care scrie ce cană și cui... Prietenele sunt la curent... Cum o să mai primească ele toate astea? Ar trebui făcut ceva azi, dar nu se poate să devastezi casa imediat după înmormântare...

Nu procedase cum trebuie lăsând-o pe Nadia să ia tot ce i-a fost pe plac. Cu siguranță că unele dintre vazele luate de Nadia erau pentru altcineva...

Sonia, pe care tot nu reușea s-o trezească, a sărit brusc în picioare și a început să țipe.

— Ajutor! Ajutor! Vor să ne vopsească!

I se năzărise ei ceva în somnul amețit de alcool. Șurik s-a bucurat însă văzând-o în picioare. I-a adus mantaua de ploaie și i-a spus:

— Să plecăm repede! Altfel chiar că ne vopsesc!

I-a pus cu greu mantaua, a dus-o la lift și s-a întors să ia cele două genți pline cu cărți. Acum trebuia să găsească un taxi și s-o ducă acasă.

— Unde locuiești? a întrebat Șurik.

— De ce vrei să știi? a făcut ea bănuitoare închizând ochii pe jumătate.

Nu-și stăpânea mișcările feței care își schimba expresia necontrolat și fără nici o noimă de la un moment la altul ca la nou-născuți: gura i se lățea și-i pleca într-o parte, ochii i se făceau rotunzi, i se încrețea fruntea și toate astea în același timp.

— Te duc acasă la tine, a lămurit-o Șurik.

— Bine, a acceptat Sonia. Numai să nu le spui nimic!

A izbucnit în râs, și-a astupat gura cu mâna și, ridicându-se pe vârfuri, i-a șoptit:

— Strada Zațepa, numărul unsprezece, corpul trei...

Două genți și o femeie beată care abia reușea să stea în picioare erau o povară destul de serioasă, cu atât mai mult cu cât Sonia o ținea una și bună să plece undeva, nici ea nu știa unde, dar nu putea să facă nici măcar doi pași, cădea peste genți, iar el o ridica. Șurik a hotărât să rămână aici unde erau, la porțile Nikitski, până va trece un taxi. Peste zece minute s-a oprit o mașină și peste încă douăzeci rătăceau printre curțile de pe strada Zațepa căutând corpul de casă trei de la numărul unsprezece. Între timp Sonia adormise și era imposibil să fie trezită. După cincisprezece minute, timp în care mașina s-a învârtit de câteva ori luând niște curbe strâmbe printre clădiri și maidane, șoferul i-a lăsat pe Șurik și pe Sonia în fața casei cu numărul unsprezece și a plecat. Se apropia miezul nopții. Șurik a dus-o la o bancă din curte, ea s-a prăbușit imediat într-o rână, cu un picior întins pe bancă. Șurik a lăsat genții lângă ea și a plecat să caute blestematul ăsta de corp cu numărul trei. I-a ieșit în cale îngerul salvator, un bătrân cu un cățel mare, jigărit.

— Da, da, aici a fost corpul trei, baraca era aici dinainte de război, au dărâmat-o acum opt ani. Chiar aici a fost, unde e scuarul mic...

Lucrurile s-au lămurit, dar situația nu a devenit mai puțin complicată.

— Sonia, Sonia, a zgâlțâit-o Șurik pe tânăra adormită, din Zațepa unde v-ați mutat? Ai uitat? Unde v-ați mutat din Zațepa?

Fără să deschidă ochii, ea a răspuns cu voce moale, a lehamite:

— La Beliaevo, doar știi.

Șurik a așezat-o ușurel, în așa fel încât picioarele să-i stea amândouă întinse pe bancă, și i-a potrivit pantoful care îi alunecase. Ea își ținea mâna sub obraz ca un prunc, era drăgălașă ca un copilaș...

Avea două variante: sau s-o ducă pe Sonia înapoi la Valeria, sau s-o ducă acasă la el. Dar cum s-o lase singură în camera Valeriei? Nu-i dădea mâna să facă una ca asta, cu atât mai mult cu cât puteau să vină să sigileze camera după cum promisese milițianul „amabil". Așa că a trebuit s-o ducă la el acasă.

Și-a blestemat zilele cât a cărat din curte până în stradă bagajul incomod la culme – două genți, dintre care uneia i se rupsese mânerul, și pe Sonia care nu era mult diferită de genți.

Când taxiul s-a oprit la trei noaptea în fața casei lui, Șurik s-a simțit aproape fericit. A făcut un ultim efort împingând-o pe Sonia în vestibul și sprijinind-o pentru un moment de perete. Verusia a ieșit imediat și a exclamat:

— Dumnezeule!

Sonia a alunecat ajungând pe jos lângă ușă.

— E beată de-a binelea! a exclamat Vera.

— Iartă-mă, Verusia! Cum era s-o las în stradă?

Pe urmă Sonia a vomitat, au dus-o la baie să-i dea cu apă pe față. Sonia plângea, moțăia și se trezea. I-au dat să bea ceai, cafea și valeriană. În cele din urmă a cerut puțină votcă. Șurik i-a dat un păhărel. Ea l-a băut și a adormit. Vera l-a căinat

pe Șurik că avea parte de o belea ca asta, i-a propus să cheme doctorul, dar el n-a găsit că e potrivit: dacă o duc direct la punctul sanitar laolaltă cu bețivii?

Pe urmă Sonia s-a trezit, a plâns din nou după Valeria, a cerut din nou să bea puțin... Pe urmă l-a îmbrățișat pe Șurik, i-a sărutat mâinile, l-a rugat să se așeze lângă ea... A durat vânzoleala asta deșănțată aproape două zile, și numai a treia zi a reușit Șurik s-o ducă pe femeia asta nu trează de tot, dar epuizată de băutură, la Beliaevo, la familia ei...

O femeie frumoasă, în vârstă, într-o rochie de mătase, a primit-o rezervată. Din fundul apartamentului imens a apărut un tânăr morocănos, cu aceleași sprâncene împreunate ca ale celorlalți din familie, fratele ei judecând după înfățișare, și a împins-o pe Sonia cu brutalitate. Ea a scos un chițăit. Femeia l-a salutat rece pe Șurik dând din cap și i-a mulțumit pe limba ei:

— Ce mai așteptați? Ați avut ce ați vrut, acum nu mai stați aici.

Șurik a ieșit, a chemat liftul și, în timp ce îl aștepta să vină, a auzit în spatele ușii un țipăt ascuțit, zgomot de obiecte căzute și strigăte de femeie:

— Să nu dai în ea! Să nu îndrăznești!

„Groaznic! Nu cumva o bate?", i-a trecut prin minte lui Șurik și a apăsat pe sonerie. Ușa s-a deschis imediat și bărbatul sprâncenat s-a îndreptat spre Șurik cu pumnii strânși:

— Ce mai vrei? Ați băut, v-ați f...t, ce-ți mai trebuie acum? Hai, valea de aici!

Șurik a pornit-o în jos pe scări nu pentru că era speriat, ci pentru că se simțea vinovat...

A ieșit în fugă și a alergat la stația de autobuz. Acesta tocmai întorcea la colțul străzii, a sărit în el din mers, s-a trântit pe un scaun – i se făcuse scârbă.

„Bine că toate astea nu vor avea nici o urmare", a încercat el să se liniștească.

Dar ce să vezi, se înșelase. Peste două luni, când a ieșit de la centrul de dezintoxicare, unde o plasase fratele ei, Sonia

l-a sunat. I-a mulțumit pentru tot ce făcuse pentru ea, a plâns amintindu-și de Valeria și i-a cerut să-l vadă. El știa prea bine că n-ar trebui s-o întâlnească, dar Sonia a insistat... S-au întâlnit.

Sonia era convinsă, nu se știe de ce, că Valeria i-l lăsase ei moștenire pe Șurik. Pe lângă sprâncenele împreunate și alcoolismul cu care se lupta, cu succes din când în când, ea avea mâini mici cu gheruțe, o fire pătimașă și un băiat micuț din prima căsătorie. Și avea nevoie de Șurik. Ca să supraviețuiască, așa credea ea.

58

Nu cu mult timp înainte să împlinească treizeci de ani, Șurik a făcut o descoperire neplăcută: într-o dimineață, pe când se bărbierea în baie, a aruncat o privire în oglindă să se asigure că briciul rade egal și nu rămâne nici un firicel de păr. Și brusc a observat că din oglindă îl urmărește un bărbat pe care nu-l cunoaște, nu e chiar așa de tânăr, e cam botos, i se vede deja a doua bărbie, are cearcăne și pielea îi e ușor încrețită sub ochi. S-a îngrozit nerecunoscându-se, s-a simțit străin de tot ce se întâmpla cu el în mod obișnuit și a avut senzația tâmpită că bărbatul din oglindă e o ființă care nu depinde de el, iar el, Șurik, cel care se bărbierește, e imaginea lui reflectată. A gonit vrăjitoria asta, dar nu s-a mai regăsit pe el, cel dinainte.

A suportat aproape ca o femeie descoperirea înfățișării lui celei noi. Treizeci de ani – și ce face el? Muncă de rutină, mereu unul și același lucru, traduceri tehnice și științifice, griji pentru mama și alte obligații, o droaie de alte sarcini pe care nu el și le luase, ci îi fuseseră puse în cârcă de alții: Matilda... Svetlana... Valeria... Maria... Sonia... De altfel, Maria plecase, Valeria murise... Ca să fie sincer, le ducea lipsa. Dar era convins, și asta îl plictisea la culme, că o să

apară și alții care o să depindă de el și că niciodată nu o să aibă viața lui proprie așa cum are Jenia, cum are Ghiia.

Dar ce vrea să însemne viață proprie? Să vrei ceva, să obții ceva... În ce-l privește, dacă ar face o socoteală rotundă, el nu obținuse nimic. Dar a vrut ceva anume? Nu, și-a răspuns el la întrebarea nemiloasă, nu a vrut nimic. Jenka Rosenzweig a vrut – și-a susținut disertația, s-a însurat, a divorțat, s-a mai însurat o dată. Are doi copii... Cu toate astea n-a ieșit nimic bun: Allocika e nefericită, la șase dimineața biberoanele cu lapte, muncă în fiecare zi – ceva în legătură cu lacuri și vopsele – de la opt la cinci, toată săptămâna sub comanda Innei Vasilievna, iar duminică, vizita la Katia fulgerat de privirile de martiră ale Allocikăi abandonate.

În schimb Ghiia, băiat de ispravă, bravo lui! A ajuns antrenor cunoscut aproape în toată lumea, merge prin toată Uniunea Sovietică la întrecerile pentru tineret, a fost chiar și în Ungaria. Fetele frumoase roiesc în jurul lui. O ține într-o veselie Ghiia ăsta. Dar s-a îngrășat și el, bea mult deși e antrenor... Are însă o viață foarte agitată... Șurik și-a dat seama numaidecât că nu îl văzuse de mult pe Ghiia, iar pe Jenia nu-l mai întâlnise de aproape un an. Alți prieteni în afară de ăștia doi nu își mai făcuse. În schimb avea o mulțime de prietene prin toate redacțiile.

Vine ziua de naștere, împlinește treizeci de ani, mama îl va întreba cum s-o sărbătorească... O să-i cheme acasă pe Jenia și pe Ghiia, o s-o cheme în silă și pe Svetlana. L-au trecut fiorii la gândul ăsta. Dacă vine Sonia, Svetlana o să-i scoată ochii și o să se arunce pe fereastră, iar Sonia o să se îmbete și o să cadă iar în patima beției... Cum se întâmplase atunci, la parastasul Valeriei...

Ar fi mai bine să cheme la ziua lui de naștere numai bărbați. Și nu acasă, ci la restaurant. La Aragvi de exemplu... Sonia n-o să-și amintească de ziua lui de naștere. Dar cum să scape de Svetlana?

Svetlana era coșmarul vieții lui. Nu putea ascunde nimic de ea. Își băga nasul peste tot, voia să știe totul, îi urmărea

fiecare pas... și-l amenința mereu că se sinucide. De când se cunoșteau, avusese trei tentative de sinucidere fără să mai pună la socoteală câteva mici încercări mai degrabă decorative când o lua înspre fereastră să-l țină pe Șurik în formă, să nu cumva să se moleșească...

„O să-i spun că-mi sărbătoresc ziua în compania bărbaților", s-a decis Șurik și imediat și-a imaginat cum, ieșind din restaurant, o să vadă silueta plăpândă a Svetlanei care se plimbă pe trotuar. Nu se apropie, se mulțumește doar să-i privească atent pe el și pe prietenii lui, întoarce capul și trece pe lângă ei...

Între timp Vera s-a ocupat să născocească un cadou care să fie și elegant și vrednic de ținut minte. A găsit la anticariat un minunat album de fotografii cu încuietoare de metal. Era îmbrăcat în piele de culoare albastru-închis albumul ăsta mic... Dar ceva îi spunea că nu e de ajuns. S-a gândit bine și a comandat croitoresei de la atelierul teatrului o rochie albastru-închis. O rochie foarte simplă, nu avea nimic deosebit, în schimb manșetele și gulerul o să aibă o garnitură îngustă, fină, din piele de culoare albastră închis. Exact de culoarea albumului. Și clenciul care era? Rochia să fie lucrată fără cusur. Firește că Vera nu i-a spus nimic lui Șurik despre album. A adunat și a lipit fotografiile lui de când se născuse și până în momentul de față. Și-a făcut-o numai în lipsa lui. În schimb cu rochia, Șurik a pățit-o: a condus-o de trei ori la atelierul de croitorie și de două ori la teatrul de pe Taganka unde croitoreasa-șefă îi promisese o bucățică de piele de culoare albastru-închis...

Era clar că, după asemenea pregătiri, Șurik o să fie nevoit să-și serbeze ziua de naștere mai întâi acasă, o să facă asta pentru mama: o s-o roage pe Irina Vladimirovna să facă toate pregătirile, o să le invite pe cele două prietene ale mamei care vin de obicei la ziua ei de naștere, o să invite perechea de armeni bătrâni care cumpăraseă apartamentul răposatului Marmeladă, înlocuind cu purtarea lor amabilă prietenia de altădată. Și, bineînțeles, o să invite două foste eleve ale Verei

care continuau să-i dea târcoale. Ar trebui adăugată și Svetlana pentru ca tabloul să fie complet... Iar Sonia n-o să vină, o să uite. Iar a doua zi la restaurant cu băieții...

Așa după cum își orânduise treburile în ultimii ani, Irina Vladimirovna petrecea la Moscova luna septembrie, punea aici treaba pe roate în ce privește gospodăria și pleca la ea acasă când se lăsa gerul. Acolo avea încălzire cu apă caldă și, pentru că dusese o viață plină de lipsuri și trecuse prin experiențe de tot felul, când venea vorba de țevi, intra în panică și-i era mai tare frică de ele decât de Judecata de Apoi...

Irina a petrecut săptămâna dinaintea aniversării lui Șurik într-o stare euforică: generozitatea ei, strivită de mizeria epuizantă a vieții de zi cu zi, a înflorit acum în toată splendoarea. Șurik era cel care administra banii în casă și-i dădea Irinei pentru cumpărături atât cât era nevoie, fără restricții. Dar ce să vezi, nevoile unuia care o scosese greu la capăt cu viața, numărându-și fiecare copeică, au crescut acum de mii de ori: pleca dimineața devreme și se întorcea când se închideau magazinele târând după ea sacoșele burdușite. Nu erau ani de belșug, alimentele „se băgau" când și când la vânzare, se făceau cozi uriașe, dar dacă aveai ceva deprinderi de vânător și stăteai la pândă, te puteai alege cu o groază merinde. După moartea Valeriei, comenzile de produse speciale luaseră sfârșit. Dar se vede treaba că Irina avea și ea talent de vânător la pândă... Văzând Vera tot dezmățul ăsta alimentar, a întrebat timid de ce așa de multă mâncare.

— Treizeci de ani, asta-i o vârstă! a declarat Irina ridicându-și semeață capul.

Nimeni n-a vociferat. Șurik a schimbat o privire cu Vera, au înțeles amândoi că e vorba de sărbătoarea ei personală, de rolul ei important în această afacere.

Sărbătoarea modestă și liniștită în familie amenința să se transforme într-un ospăț de proporții... Irina se pregătea să-și trăiască momentul ei de glorie. Vera nu se simțea prea bine, îi crescuse tensiunea și, în ajunul sărbătorii, a stat lungită

în pat, în camera ei, cu ușa închisă. Șurik a așezat mesele în camera mare, Irina a scos vesela de care nu se atinseseră de la moartea Elizavetei Ivanovna: teancuri de farfurii de trei dimensiuni, salatiere, boluri, sosiere și un platou imens care era destinat, pare-se, unui porc mistreț...

„Trebuia s-o trimit la ea, la Maloiaroslaveț", își făcea reproșuri Șurik cu întârziere. Slab și influențabil, era incapabil să gestioneze evenimentele domestice. Dar acum nu mai avea încotro. S-a pregătit să treacă și prin încercarea asta.

S-au adunat mai mulți oaspeți decât fuseseră prevăzuți. În chip de surpriză, și-au făcut apariția Alla cu Katia. Se pare că Alla nutrea în secret gândul să-l întâlnească din întâmplare pe Jenia: nu-și pierduse speranța că se va întoarce la ea. Totuși asta n-o împiedica să se folosească din când în când de ajutorul lui Șurik, oricare era acela...

Katia grăsună și neîndemânatică, cu cei doi dinți de sus lipsă, i-a zgândărit Verei amintirile despre Maria. A așezat-o pe fetiță lângă ea. Fetița era simpatică, dar nu putea fi comparată cu Maria: nici urmă de veselie luminoasă, nici urmă de grație strălucitoare, nu era decât o mică bucată de carne durdulie. De partea cealaltă a Verei stătea Șurik. Lângă Șurik stătea Svetlana îmbrăcată într-o bluză albă, cu un aer când smerit, când lacom, gata să-și sfâșie prada.

De când plecaseră Lena și Maria, Vera se răsfăța cu gândul să-l vadă pe Șurik însurat. Nu avea nimic împotriva Svetlanei: sigur că fata are un fel de a fi original, dar e o fată rezervată, educată, o croitoreasă bună. Și-l iubește pe Șurik.

Ei ar putea avea o fetiță... Bineînțeles că pe Maria n-o poate înlocui nimeni, dar de bine, de rău, ar avea lângă ea o ființă dragă... Ciudat lucru, de fiecare dată când Vera aducea vorba despre asta, Șurik o strângea în brațe, o săruta în creștetul capului și-i șoptea la ureche:

— Verusia! Nici să nu te gândești! M-aș însura numai cu tine. Dar o a doua ca tine nu există!

Masa îți lua ochii. Mâncarea strălucea de parcă era dată cu lac, arăta puțin a recuzită de teatru. Pe un platou întins

stătea un nisetru nu prea mare care amenința să-și ridice capul. Prepelițele cumpărate la magazinul Darurile naturii aveau sclipiri de armă de metal. Straturi peste straturi de salată umflate, patru boluri cu icre – doi ochi negri și doi ochi roșii erau ațintiți asupra oaspeților. Și multe altele... Oaspeții s-au așezat în tăcere și au rămas încremeniți la locul lor. Singură Irina Vladimirovna își agita mâinile ca un epileptic deasupra mesei îndreptând câte ceva și făcând ultimele retușuri. S-a oprit și ea în sfârșit și a rămas încremenită. În acel moment, simțind cu flerul lui de caucazian că pauza amenință să se prelungească la nesfârșit, s-a ridicat Arik, vecinul, cu paharul în mână și a declarat solemn:

— Să umplem deci paharele!

La masă erau doi bărbați, Arik și sărbătoritul.

— Șampanie! Șampanie! a declamat Irina Vladimirovna cu glas tânguitor.

I se păruse că unul dintre invitați nu a luat sticla care trebuia. Au turnat șampanie în pahare cu picior înalt. Au intrat timid cu lingurile în straturile rotunde de salată și au făcut harcea-parcea aranjamentul lor desăvârșit...

Arik, moale ca un urs de pluș și pătrat ca un camion cu benă, stătea în picioare cu paharul subțirel în mâna acoperită de păr până și pe degete.

— Dragi tovarăși! a declamat el cu voce de diacon. Să ridicăm paharul în cinstea dragului nostru Șurik care a atins azi vârsta de treizeci de ani...

Șurik a schimbat o privire cu mama, era vorba aici de un întreg dialog fără cuvinte: trebuie să trecem și prin asta... nimeni n-are vreo vină... mereu aceeași poveste... ce bine ar fi fost să petrecem seara în doi... iartă-mă, *mamocika*, am fost un idiot că m-am lăsat târât în horă de Irina Vladimirovna... nici vorbă dragule, e greșeala mea, eu trebuia să-i spun, până aici cu dezmățul... acum n-avem încotro, trebuie să suportăm... cine l-a chemat pe Arik ăsta... a fost o întâmplare, pur și simplu o întâmplare... iartă-mă, te rog...

Arik a vorbit mult și la nimereală, a început cu Șurik și a terminat cu construirea unui viitor luminos... Blestemat mai era apartamentul ăsta: la început locuise aici bolșevicul evreu, neînfricatul Marmeladă, acum s-a instalat armeanul ăsta...

Au ciocnit, în sfârșit, paharele, s-au așezat și s-au pus pe mestecat.

Toți făceau mari eforturi: Katia să se poarte frumos, să nu-i cadă bucățelele și să nu facă zgomot cu furculița, Șurik să facă în așa fel ca toată lumea să se simtă bine și farfuriile să nu rămână goale, Svetlana să rămână pe locul ei lângă Șurik și s-o facă atât de evident, încât să înțeleagă toți că ei doi sunt în relații foarte apropiate. Și nu era deloc întâmplător că își pusese bluza albă: albul dă senzația de proaspăt, dar o și scoate în evidență, atrage privirile... Vera își pusese șervetul pe genunchi și se străduia să nu-și murdărească rochia cu mâncare. De altfel, nici nu se atinsese de mâncare...

— Să-ți pun ceva în farfurie? a întrebat-o Șurik în șoaptă aplecându-se spre ea.

— Doamne ferește! Mi se face greață numai când mă uit la mâncarea asta, a zâmbit dulce Vera.

— Ești prea de tot. Tot ce-i aici e foarte gustos. Poate vrei puțină salată? a adăugat Șurik întinzând mâna spre salatieră.

— Pentru nimic în lume, i-a șoptit Vera.

A zâmbit în modul cel mai artistic cu putință: cu bărbia lăsată în jos, cu ochii îndreptați în sus, spre cer...

Irina Vladimirovna era în culmea fericirii: pentru prima oară în viață a avut ocazia să se desfășoare în voie. A gătit toate felurile de mâncare pe care știa să le facă, toate câte le visase în anii în care nu avea ce mânca sau mânca te miri ce sau mai nimic: gâscă umplută cu varză așa cum o făcea bunica ei, plăcinte în patru colțuri, o turtă cu patru ingrediente, pate de pește... Și i-a ieșit totul ca la carte. În plus, a apucat să mănânce unt cu icre negre de care nu avusese voie să se atingă în copilărie pentru că era prea mică, iar mai

târziu, când se făcuse mare, nu mai avusese ocazia să vadă alimentul ăsta miraculos...

Oaspeții nu se simțeau deloc fericiți, ba, dimpotrivă, erau nemulțumiți din diverse motive. În special cele două prietene de-o viață ale Verei, Kira și Nila. Se certaseră de curând și fiecare din ele a fost sigură că n-o va întâlni pe cealaltă la sărbătoare. Dar nu numai atât. Vera, știind foarte bine că sunt certate, le invitase pe amândouă și avusese nedelicatețea să le așeze la masă una lângă alta, iar acum stăteau uitându-se fiecare în altă parte, neavând nici chef să converseze, nici poftă de mâncare.

Arik și Zira, vecinii armeni, erau și ei proaspăt certați. Se întâmplase chiar înainte să iasă pe ușă: Zira își pusese pe ea ce avea mai bun, Arik, examinând-o critic, îi spusese că, îmbrăcată în rochia aia, locul ei e la bazarul din Erevan, Zira începuse să plângă, își scosese rochia și refuzase să mai iasă. Lui Arik îi trebuise ceva timp s-o înduplece și s-o consoleze, știind prea bine că o să plătească scump o bucată de vreme pentru observația imprudentă. Cât despre Allocika, ea era dezamăgită că Jenia nu venise. Dintre cele trei eleve ale Verei de la cercul de teatru, invitate și ele, una era îndrăgostită de Șurik încă din clasa a cincea și, în prezent, era studentă la institut. Stătea vizavi de Șurik, trecând prin toate emoțiile iubirii neîmpărtășite, reînviate acum. A doua, o fată de cincisprezece ani, nu era deloc îndrăgostită de Șurik, dimpotrivă, era îndrăgostită de Vera Aleksandrovna și era geloasă pe toată lumea. A treia, una dintre cele mai vechi eleve ale Verei, era preocupată că nu simte starea aceea de indispoziție pe care o au femeile la o dată fixă din lună și că treaba asta ar putea avea urmări groaznice... Îi era greață, numai de mâncare nu-i ardea ei acum.

Cât timp Irina Vladimirovna s-a agitat preventiv simțind că are aripi și că zboară, totul a fost în ordine, dar când și-a dat seama ce disproporție uriașă e între cantitățile enorme de mâncare și capacitatea mesenilor să le înghită pe toate, a plecat la bucătărie să plângă în hohote. Din acel moment,

Șurik și Vera au fost nevoiți să facă cu schimbul ca să încerce să-i stăvilească Irinei criza de plâns dezlănțuit.

Între timp, Arik s-a dezlănțuit de parcă mâncase jar. Una-două ridica paharul înspre tavan și ținea toasturi. S-a băut pentru mama, pentru răposatul tata, pentru bunica și pentru toți moșii și strămoșii, pentru cerul și pământul ăsta, pentru prietenia între popoare și, încă o dată, pentru viitorul luminos. Prietenele Verei se tăvăleau pe jos de râs și au căzut la pace cu ocazia asta.

Aperitivele au fost înlocuite cu mâncărurile calde. A venit acum rândul Svetlanei, întrucât Irina Vladimirovna abandonase lupta și își aduna puterile să fie în formă pentru desert, atunci când oaspeții, buimaci de somn, abia dacă și-or mai putea mișca mâinile și gura ca într-un film mut prezentat cu încetinitorul. Oaspeții au mâncat prăjiturile, au băut ceaiul și au început să se târască încet spre ieșire, ținându-se de burtă. Svetlana a observat imediat că Șurik dispăruse. Ieșise să le conducă pe Alla și Katia, dar se mulțumise să-i șoptească despre asta numai mamei. Pe Svetlana n-o pusese în temă, în parte, din cauză că intenționa să le urce într-un taxi și să se întoarcă imediat, în parte, pentru că, stors de puteri cum era, depusese armele și-i scăzuse vigilența: de atâția ani de când exista legătura asta între ei, știa prea bine ce periculos e să-i dea un motiv să-și facă sânge rău...

Katia ațipise, așa că Șurik a dus-o în brațe. Când au reușit să oprească un taxi, Katia dormea dusă, dar când a încercat s-o mute în brațele mamei, fetița s-a prins cu mâinile de gâtul lui și a început să plângă:

— Pleci și ne lași? Mam, și el ne lasă... Nu pleca, Șurik...

Șurik s-a suit în taxi. Katia, ținându-și capul pe umărul lui, a adormit instantaneu.

— Îți dai seama ce traumă e asta pentru un copil? a murmurat Alla, punându-și mâna pe celălalt umăr al lui Șurik.

Șurik își dădea prea bine seama. Înțelegea de asemenea că nu e o singură traumă, ci două... S-a uitat la ceas, era

zece și un sfert, avea timp destul să se întoarcă la oaspeți. Important era să-i telefoneze imediat mamei.

Cum a intrat în fostul cuibușor conjugal al lui Jenia Rosenzweig și i-a pus-o Allocikăi în brațe pe Katia, s-a repezit la telefon:

— *Mamocika*, a trebuit să le conduc pe Alla și pe Katia acasă. Nu stau mult, mă întorc repede.

Vera s-a arătat nemulțumită. I-a spus în șoaptă să vină cât mai repede pentru că Irina a făcut o criză de isterie: a rămas atât de multă mâncare, încât nu intră în frigider, iar ea face acum socoteala cât a cheltuit și cât a rămas cu totul ca să plătească diferența în rate...

— Vino cât poți de repede, te implor, nu mai rezist! a șoptit Vera pe un ton dramatic.

A apărut Allocika cu părul desfăcut, îmbrăcată în ceva roz, transparent. Katia era dezbrăcată și dormea. Alla i-a demonstrat că e pregătită să fie consolată. S-a apropiat de el, și-a pus mâinile pe umerii lui și l-a privit întrebător:

— Crezi că el nu mă mai iubește deloc?

Șurik i-a mângâiat părul ondulat. Lucrul ăsta nu avea prea mare importanță pentru el, totuși i-a provocat o oarecare iritare: ea dorea să-și verse focul. El se grăbea să ajungă acasă. S-a ridicat să plece. Allocika a început să plângă. S-a întors către ea:

— Am musafiri acasă.

— De ce-s așa de nefericită... s-a smiorcăit ea.

El a bâjbâit la butonieră, a desfăcut nasturele. Și-a făcut treaba în tăcere, în timp ce Allocika continua să bâiguie:

— De ce-i așa? De ce? Ești de o sută de ori mai bun ca bărbat decât el, și Katia ține la tine... De ce am nevoie numai de Jenia? De ce?

Întrebarea asta nu avea nevoie de răspuns.

„Năroadă mică, toate aveți nevoie numai de..."

Oaspeții au plecat fără să mănânce nici măcar jumătate din mâncarea pregătită. Svetlana își pusese șorțul de bucă-

tărie și spăla vasele cu resemnare demnă. Irina Vladimirovna plângea în hohote în camera Verei, în timp ce aceasta o consola moale, așteptând să vină Șurik și să preia el toată suferința.

— Irișa, nu te înțeleg. De ce te omori atât? Mâncarea a fost minunată...

— Da' banii irosiți? Știi cât a costat? O groază de bani! Uite, am socotit.

Irina a scotocit cu mâinile tremurânde în buzunarele șorțului.

— Uite!

A vârât în mâna Verei o listă pe care se aliniau coloane de cifre strâmbe.

— E cât patru pensii de-ale mele! Și câtă mâncare a rămas! Am calculat prost! N-am știut niciodată să calculez! Și a rămas mai mult de jumătate...

— E perfect! Avem ce să mâncăm o săptămână!

— Vă plătesc pagubele! a spus Irina bocind. O să vă plătesc...

— Liniștește-te, Irișa! Te rog... Ce importanță are? Șurik a împlinit treizeci de ani și în nici un restaurant nu ne-ar fi dat mâncare mai bună decât aceea pe care ne-ai pregătit-o tu.

Soneria a întrerupt scena furtunoasă. Irina s-a dus să deschidă ștergându-și fața cu colțul șorțului. În pragul ușii stătea o femeie tânără cu un buchet mare de flori în mână. Era Sonia, care găsise în sfârșit adresa lui Șurik.

— Bună seara, am venit să-l văd pe Șurik.

— Verocika! E pentru Șurik! a strigat Irina Vladimirovna.

Prinsese curaj la venirea noii invitate, care ar putea să înghită o parte din mâncarea rămasă.

— Intrați, intrați! Imediat o să apară și el!

Și a plecat la bucătărie să vadă din nou ce anume să servească.

— Svetocika! Uite încă un oaspete întârziat, dă-i o farfurie! Niște plăcintă, pateu, niște sălățică te rog! Ia uite cât a mai rămas!

Svetlana a examinat-o pe nou-venită, și tot tabloul vieții a devenit îngrozitor de clar: deci în viața lui Șurik există o

femeie care ei îi scăpase, și era genul de femeie de care îi fusese întotdeauna teamă, rumenă în obraji, cu sprâncene negre, pieptoasă, vulgară de să-ți vină greață...

Irina Vladimirovna a alergat după Vera să-i spună despre nou-venită. Svetlana o examina cu privirea goală sorbindu-i toate culorile crude ale feței – alb, roz, negru... Și ce rochie groaznic de mov...

„Ia uite la ea! Vrea să mă fotografieze. Ce putoare!", și-a spus Sonia și i-a zâmbit obraznic, în bătaie de joc.

Svetlana și-a scos cu mișcări încete șorțul, și-a șters mâinile subțiri cu prosopul de la bucătărie și a ieșit din apartament fără să-și ia rămas-bun. S-a sfârșit. Asta a pus capac la toate. Trebuia să se convingă o dată pentru totdeauna. Ca să nu aibă nici un fel de dubii...

Șurik a sosit la douăsprezece și jumătate. La ora aceea Sonia plecase și ea. Stătuse în apartamentul lui Șurik cincisprezece minute. Scormonise puțin în salată, refuzase vinul. Nu numai că nu-l găsise pe Șurik acasă, dar, în plus, i se păruse că mama lui Șurik o cunoaște. Și ghicise imediat când și în ce împrejurări o văzuse: după înmormântarea Valeriei, când se apucase iar de băut. Bineînțeles că Sonia nu-și amintea nici de apartament, nici de Vera Aleksandrovna. Dar bătrâna asta uscățivă, cu părul alb, în rochia de culoare albastru-închis îi spusese pe nume... Da, venise degeaba. Vizita surpriză nu-i reușise.

După ce s-a întors, Șurik a consolat-o puțin pe Irina Vladimirovna, pe urmă i-au dat un sedativ și au trimis-o la culcare.

Mama și fiul au mai rămas puțin în bucătărie: erau mulțumiți unul de altul, faptul că se înțelegeau așa de bine le încălzea inima. La început Vera l-a mustrat puțin că își părăsise musafirii, i-a povestit de vizita Soniei, apoi, jucându-se cu degetele ușoare prin buclele rărite ale lui Șurik, a oftat:

— Ah, dragul meu băiat! Gândește-te numai, ai treizeci de ani. Aproape că nu-mi mai aduc aminte de vremea când nu erai pe lumea asta. De mult mă gândesc că ar fi timpul

să te însori. Aș putea să fiu o bunică bună, nu-i așa? a încercat ea să facă puțină paradă. E adevărat că în curând fac optzeci de ani, dar... Mi-ar plăcea să-mi văd nepoțica. Sau nepoțelul... Svetlana e o fată de nădejde, vrednică de stimă... De altfel, nu duci lipsă de fete, nu-i așa?

Șurik a tresărit: e clar, Verusia n-a înțeles nimic din viață. Bunica Elizaveta Ivanovna și-ar fi dat seama de mult ce nebună e creatura asta de care e obligat să aibă grijă atâția ani de zile. Iar Verusia e o sfântă, nu vede nimic din ce se întâmplă în jurul ei în afară de artă, teatru, muzică... L-a cuprins ca de obicei duioșia, i-a sărutat mâna, a mângâiat-o pe tâmple.

— Hai, du-te și te culcă. Mă culc și eu...

Vera i-a dat sărutul de seară. Șurik s-a dus la el în cameră și s-a așezat la mașina de scris. Trebuia să termine până mâine trei referate.

Soneria telefonului l-a întrerupt de la lucru.

„E precis Svetlana. Mă controlează", s-a gândit el fără nici un fel de emoție. Era obișnuit. Dar o altă voce, o voce sonoră și clară se auzea strigând printre paraziți și alte voci străine, înăbușite:

— Șurik! Salut!

A recunoscut imediat vocea. Urechile au recunoscut-o înainte să-i ajungă la creier, și inima a recunoscut-o... Și a explodat de bucurie:

— Lilka! Tu? Nu m-ai uitat? Ți-ai adus aminte de mine?

Ea a izbucnit în râs și râsul ei era același: unic, spasmodic ca plânsul, întrerupt de câte un gâlgâit și stingându-se din lipsă de aer.

— Dacă-mi amintesc? Mi-au ieșit din cap toate în afară de tine. Pe cuvânt de onoare, nu-mi amintesc nimic, de nici o persoană, de tine îmi amintesc ca de cineva mereu viu!

— Da' chiar sunt viu!

Șurik a auzit o nouă explozie de râs.

— Văd bine că ești viu, am spus o prostie! Știi de ce te-am sunat?

— Să mă feliciți pentru ziua mea de naștere?

— Asta-i bună, nici n-am știut! Te felicit! Treizeci de ani, nu-i așa? Da' ce te întreb eu, sigur că treizeci! Mâine voi fi la Moscova. Închipuie-ți!

— Glumești? Mâine?

— Da. Pentru douăzeci și patru de ore. Zbor de la Paris la Tokio cu escală la Moscova. Nu te-am sunat mai devreme, m-am gândit că nu-mi dau viză și că va trebui să stau închisă într-un hotel de tranzit, dar mi-au dat viză. Așa că așteaptă-mă mâine!

— Mâine sau azi? a întrebat Șurik zăpăcit.

— Mâine, mâine...

Ea i-a dictat numărul cursei, ora sosirii, i-a cerut s-o aștepte la aeroport și a închis telefonul.

59

Rănită în mândria ei, Svetlana a ieșit din blocul lui Șurik cu gândul să se ducă imediat acasă, să facă o baie și să înghită cele patruzeci de tablete pregătite. Dar s-a răzgândit: ar trebui mai întâi să afle ce e cu femeia asta sprâncenată. Svetlana s-a postat comod la intrarea în blocul de vizavi. N-a așteptat mult. Sonia a ieșit foarte repede, s-a dus la cabina telefonică, a sunat pe cineva, a vorbit un minut, a ieșit din cabină și s-a îndreptat pe jos spre stația Belorusskaia. N-a luat metroul, ci s-a înfundat pe niște străduțe cu Svetlana pe urmele ei, fără să fie văzută. A ajuns la străduța numită Elektriceskaia, la numărul unsprezece. A deschis o ușă de la etajul doi, iar Svetlana a plecat acasă știind că trebuie să se odihnească puțin înainte să ducă la îndeplinire actele de mare răspundere.

A intrat în cameră. S-a așezat la masă și a aprins lampa micuță pe dibuite. Sub masă se afla o mică ascunzătoare, un sertar cu o sfoară înnodată în loc de mâner. Cândva bunica păstra în el cartelele de alimente și chitanțele strânse de-o

viață. Acum Svetlana a scos de acolo un carnețel lituanian, legat într-o piele pestriță. Nu era deloc un jurnal intim, nici vorbă de însemnări lirice, era strict un jurnal de lucru cu toate observațiile ei, nimic altceva decât date, ore exacte, evenimente, pagini întregi acoperite cu litere de-o șchioapă, cu coduri secrete, naive de-a dreptul, prin care erau marcate cu cerculețe roșii întâlnirile lor de dragoste (în ultimul an fuseseră patru), cu cerculețe albastre întâlnirile de lucru ale lui Șurik, iar cu cerculețe negre întâlnirile suspecte. În ceea ce privește vizitele la răposata Valeria, ea le marcase instinctiv cu două cercuri, unul negru și unul albastru.

Svetlana ținea jurnalul ăsta de aproape opt ani, dar nu i-a trecut niciodată prin minte să-l răsfoiască sau să se uite atent la însemnări.

Carnețelul putea prezenta un interes major pentru medicul ei curant. Perioadele de activitate intensă de filaj, când ea își dedicase multe ore pe zi acestei ocupații de mare virtuozitate în tehnica urmăririi, alternau cu perioade de relativă inactivitate: erau locuri goale în carnețel, ca și cum Svetlana uita de Șurik săptămâni întregi. Locurile goale apăreau de obicei imediat după un cerculeț roșu. Ultimul cerculeț roșu fusese notat cu mai bine de două luni în urmă.

Acum Svetlana a examinat cu atenție vechile însemnări. A calculat ceva, a confruntat: și-a dat seama că în toți anii ăștia relațiile lor cunoscuseră patru momente de foc, când Șurik venise la ea regulat o dată pe săptămână. Se întâmplase să dureze fie trei luni, fie patru. Și deodată a sărit ca arsă: trecuse în carnețel numai evenimentele care îl priveau pe Șurik și nu notase cele patru tentative de sinucidere din anii ăștia. Dacă le notează – ea a desenat cu creionul negru patru cruci groase –, se vede clar că el venise regulat s-o vadă exact după sinuciderile nereușite.

Doamne! Cum nu și-a dat seama mai devreme? El e de o sută de ori mai rău decât nemernicul de Gnezdovski sau decât trădătorul ăla de Aslamazian! Pentru că știe foarte bine că sănătatea ei și chiar viața ei depind de el! De ce venise

s-o vadă numai după ce ea încercase să-și pună capăt zilelor? Ce cruzime! Sau poate că pur și simplu e nebun și, ca s-o iubească, trebuie să simtă că viața ei e în pericol?

Acum vedea limpede, crucile cu creion negru au făcut-o să înțeleagă totul: nu-i va mai da ocazia să facă ce vrea cu viața ei. A aruncat cât colo carnețelul, s-a ridicat în picioare, s-a dus la fereastră, a dat la o parte perdeaua groasă. Camera s-a umplut de o lumină albă ca argintul viu. Luna plină stătea chiar în dreptul ferestrei așteptând parcă să se dea la o parte perdeaua. Obiectele de metal, care în lumina slabă a lămpii nu se vedeau deloc, au început să sclipească: lingura de metal pe care înfășura petalele, un ciocan micuț de lemn cu două capete, un cuțitaș curbat și altul, preferatul ei, cu o lamă triunghiulară bine ascuțită cu care se taie pânza scrobită.

„Bineînțeles, uite-l, ăsta-i semnul", și-a spus Svetlana și a pus cuțitul în geantă. Cuțitul s-a așezat exact pe fund, ca în teaca lui. Carnețelul a rămas pe masă.

Șurik nu știa de carnețel, în schimb avea în el un fel de mecanism sensibil care înregistra nuanțele din vocea Svetlanei. Șirul vorbelor începea să fie împiedicat, se moleșea, cuvintele rămâneau suspendate în aer... Mirosea a tentativă nouă de sinucidere. Mecanismul ăsta îl informa că e momentul să se ducă la Svetlana. Trăgea de timp, amâna de azi pe mâine, pe urmă ea îl suna să-i facă un serviciu oarecare, glasul ei suna a implorare, amenințare și avertisment. Atunci alerga la ea într-un suflet, își făcea prompt datoria de bărbat, care pentru el era floare la ureche. Dar în ziua aceea era foarte ocupat.

În dimineața următoare Svetlana s-a instalat în postul ei de observație.

Șurik a ieșit din casă la douăsprezece și jumătate, a părut că merge înspre stația de autobuz, dar n-a așteptat autobuzul, a făcut semn unei mașini care trecea și s-a urcat în ea.

„Fără servietă", a notat Svetlana. „Probabil că s-a dus să-și ia de lucru. Înseamnă că se întoarce repede."

Nu avea pregătit în detaliu nici un fel de plan. Avea numai impulsuri puternice. Atât.

Șurik a plecat la Șeremetievo. O oră și jumătate s-a plimbat prin holul imens, s-a uitat la ecranul mare de unde apăreau și dispăreau numele orașelor despre care îi venea greu să creadă că există în realitate: Cairo, Londra, Geneva. În sfârșit, Paris. Aceeași himeră ca și toate celelalte, dar știa că acolo fusese cândva bunica lui. Deci el exista cu adevărat. Și uite că acum de acolo urma să vină Lilia. Chiar așa, de la Paris. De ce de la Paris? Un fir nevăzut lega toate astea, dar Șurik n-a stat să descurce ițele: era prea emoționat și prea plin de vagi așteptări. Apoi au anunțat că avionul de la Paris a aterizat, iar după o pauză scurtă au anunțat în care parte trebuiau așteptați pasagerii. Șurik s-a îndreptat spre locul de unde, printr-un culoar îmbrăcat în sticlă, ieșeau turiștii francezi. Erau întâmpinați de ghizii de la Inturist. Pe culoar era o învălmășeală care te lua pe sus, voci care strigau tare în franceză, să-ți spargă timpanele, nu alta. Șurik s-a temut că nu va da de Lilia în tumultul ăsta. Sau că n-o va recunoaște. Și, în timp ce își întorcea capul în toate părțile, holbându-și ochii, cineva l-a tras de mânecă. El s-a întors. În fața lui stătea o femeie micuță, necunoscută, foarte bronzată, cu părul lung, creț și înfoiat aproape ca al unei africane. I-a apărut un zâmbet de maimuță și de acolo a ieșit zburând Lilka așa cum iese fluturele din crisalidă. Într-o clipă femeia necunoscută a încetat să mai existe.

Lilka s-a săltat puțin și s-a agățat de gâtul lui. Era femeia cea mai ușoară din lume, aceleași oscioare subțirele, aceleași mâini micuțe. Atingerea ei l-a transportat instantaneu într-o altă vreme, în ziua aceea când tot aici, la Șeremetievo, își luaseră rămas-bun, ultimul, ca la morți, pentru totdeauna, pentru vecie.

— Doamne-Dumnezeule, în veci nu te-aș fi recunoscut!

— Eu te-aș fi recunoscut dintr-o mie, a bălmăjit el.

Și s-au apucat să strige cuvinte fără nici o legătură cu ce se întâmpla în jurul lor, dar umpleau aerul din preajmă, îi schimbau compoziția și declanșau un val sonor de amintiri vii.

Taximetriștii îi sâcâiau, îi întrebau dacă au nevoie de o mașină, ei nu auzeau și continuau să strige cuvintele care îi legau bucurându-se unul de celălalt.

Apoi Șurik a apucat geamantanul și cutia incomodă cu mânerele prost lipite cu scotch. Lilia a încercat s-o apuce de o parte ciripind ceva despre nebuna de Tusia, vecina ei, care o pusese să târască după ea nenorocita asta de cutie de la Ierusalim la Paris, de la Paris la Moscova, și, slavă Domnului, bine că nu trebuie s-o care la Tokio, și ce prostie a făcut că acceptase, dar vecinei îi murise băiatul în armată, era singurul ei copil, iar ea o cam luase razna, șade, împletește și desface ce-a împletit exact ca Penelopa, îți vine să plângi când te uiți la ea, culmea e că mânerele se rupseseră când era încă la Lod, la aeroportul Ben Gurion, încă de acolo avusese de tras cu nenorocita asta de cutie.

S-au suit în mașină, dar cam aiurea – Lilia în spate cu cutia, Șurik în față lângă șofer –, și tot drumul s-a întors spre ea și ceva din figura ei l-a deranjat, dar nu i-a fost clar ce anume. Era ceva schimbat, ceva care nu se potrivea cu ea.

Pe drum au hotărât ca, înainte să ajungă la hotelul Țentralnaia, unde Lilia avea o cameră rezervată, să treacă pe la Șurik pentru că Vera Aleksandrovna își exprimase dorința s-o vadă pe Lilia Laskina.

Lilia a dat din cap că acceptă:

— Da, da, dar să nu stăm prea mult. Ard de nerăbdare să văd casa noastră, să intru în curte, să mă plimb prin centru, și am promis că-i duc blestemata asta de cutie mamei lui Tusia.

Au ajuns în fața casei lui Șurik, s-au înțeles să nu dea drumul mașinii ca să nu se trambaleze cu lucrurile când sus, când jos. Au coborât din taxi, s-au îndreptat spre intrare ținându-se de mână. Șurik avea senzația ciudată că trebuie să se grăbească, să aibă timp să recupereze în astea douăzeci și patru de ore destinate lor toți cei doisprezece ani pierduți.

Svetlana a văzut de la etajul patru din clădirea de vizavi cum Șurik și fata în fustă lungă, cu cap de negresă, au alergat spre intrare. Fata fugea sărind ca o balerină. Svetlana a crezut

întâi că s-a întors Maria, dar şi-a dat imediat seama că Maria era mai înaltă decât coţofana asta. Asta înseamnă o nouă femeie, încă una.

Nenorocire, dezastru, catastrofă totală. Şi nu are nici o legătură, bineînţeles, cu ţaţa aia vulgară de ieri cu sprâncenele boite cu negru. El are o viaţă dublă. Asta e şi nimic altceva. Câtă energie consumată pentru el în zadar, ca şi viaţa ei trăită degeaba, ce prostie să se cramponeze de o fantomă de bărbat!

Dar Svetlana nu lăsa lucrurile făcute pe jumătate. A coborât pe jos de la etajul patru, s-a apropiat fără grabă de taximetristul care mai aştepta încă în faţa intrării:

— Nu mă duceţi şi pe mine?..

Taximetristul a mormăit fără să-şi ridice ochii din ziar:

— Nu, sunt ocupat. De aici mă duc la Ţentralnaia.

Nici măcar nu s-a mirat Svetlana că şoferul i-a răspuns la întrebarea pe care ea n-o pusese. A rămas o clipă pe loc, s-a gândit şi a plecat la hotelul Ţentralnaia.

60

Din strada Gorki au coborât spre Manej, au trecut pe lângă universitate, dar n-au intrat înăuntru, s-au plimbat puţin însă prin curtea ei la umbra plopilor şi a lui Lomonosov, prin mulţimea de studenţi. Lilia şi-a ridicat capul, s-a uitat la cer şi a spus:

— Doamne, ce timp frumos! Îmi era uneori dor de iarnă, dar am uitat complet cât de frumoasă e aici toamna. E cald cât trebuie, ca temperatura corpului sau a laptelui cald, abia muls, n-o simţi, e tocmai bună. La noi ba e arşiţă, ba e frig, dar aşa o temperatură minunată se pare că nu există nicăieri...

Au trecut prin faţa casei lui Paşkov şi Lilia s-a oprit uimită:

— Farmacia! Au distrus farmacia! Da' au distrus tot aici! Profesoara mea stătea într-o casă cu două etaje exact pe locul ăsta...

O parte din cvartal, aceea din spatele vechilor birouri ale lui Kalinin, fusese transformată în scuar. Fusese lărgit drumul care pornea de la podul Kamennîi spre Manej. Liliei îi venea să plângă, îi părea rău nu atât pentru casele distruse, cât pentru ea, pentru amintirile ei, simțea dureros că era frustrată de ceva. Tot ce era reținut o dată pentru totdeauna de memorie într-o formă unitară și se afla undeva, acolo, în amintirile ei trebuia acum corectat conform unei realități noi și fixat ca o imagine proaspătă.

De la Muzeul Pușkin până la stația de metrou Kropotkinskaia totul era ca înainte, dar uite că fuseseră smulse din rădăcini căsuțele micuțe, neînsemnate, care se înghesuiau în spațiul lor mic, dar intim, între străzile Kropotkinskaia și Metrostroevskaia, și pe locul lor stătea un erou din fier care se potrivea locului ca nuca-n perete.

— Ăsta cine-i?

— Engels.

— Ciudat. Măcar să-l fi pus pe Kropotkin...

Ținându-se de mână, au luat-o pe strada Kropotkinskaia pe lângă Casa oamenilor de știință, unde Lilia, copil fiind, frecventase pe rând toate cercurile pentru copii, inclusiv cercul de teatru, apoi au trecut pe lângă cazarma pompierilor, pe lângă casa lui Denis Davîdov... A zâmbit puțin dezorientată. Aproape totul rămăsese intact pe măsură ce se apropiau de casa ei... Au ajuns la casa de pe colț, acolo unde străduța Cistaia dă în Kropotkinskaia. S-au oprit în fața intrării și ea a privit țintă ferestrele care fuseseră cândva ale ei.

— În apartamentul nostru locuia o bătrânică minunată, Nina Nikolaevna. Într-o chichineață de cameră aproape de bucătărie. Era fosta proprietăreasă a apartamentului, o familie foarte bogată înainte de revoluție. Industriași sau oameni de afaceri, așa cred, aveau ceva mare în Ural, o fabrică sau cam așa ceva... Am văzut o dată cum s-a oprit aici patriarhul, mergea cu două Volgi, una verde și una neagră, probabil că într-una erau oamenii lui de pază. Mașina neagră se oprește,

el coboară, ea îi iese în întâmpinare, îi sărută mâna, iar el o binecuvântează, pune uite așa o labă enormă pe pălărioara ei. Și pleacă. Reședința lui e chiar aici, alături. Mă întorc cu ghiozdanul de la școală, eram o fetiță cam obraznică, mă apropii de ea țopăind și o întreb: de unde îl cunoașteți, Nina Nikolaevna? Ea îmi spune: când era tânăr preot, patriarhul își ținea slujbele la biserica de pe moșia noastră... Era clar că nu mințea. Uită-te la perdele, la perdelele din camera ei, sunt aceleași. Te pomenești că trăiește încă.

Au intrat: mirosul era același. Ea s-a sprijinit de perete, chiar lângă calorifer. Aici era locul unde se sărutau întotdeauna înainte ca ea să urce la etajul doi. Șurik i-a luat capul în mâini, i-a ridicat părul des, puțin aspru la pipăit ca pâsla și i-a atins urechile clăpăuge. Părul ăsta era de prisos...

— Urechiușele, a bâiguit el. De ce ți le-ai ascuns? De ce ți-ai lăsat părul să-ți crească?

Pavilionul urechii era delicat, abia de se simțeau ridicăturile, în spatele urechii era un șănțuleț îngust. A trecut cu degetul peste el uluit că are aceeași senzație tactilă. Lilia a chicotit și și-a scuturat înfiorată umărul.

— Mă gâdili, Șurik!

A ridicat mâna și i-a ciufulit părul cu duioșie, ca o mamă.

— Când eram însărcinată cu băiatul, eram sigură, nu știu de ce, că va semăna cu tine, că va avea părul ca al tău, și ochii la fel. A ieșit însă roșcovan.

— Ai un băiat? s-a mirat Șurik.

— Are patru ani. David. Stă la mama acum. Știi, am de făcut un stagiu în Japonia... Lucrez de dimineață până noaptea târziu. L-am lăsat cu ea... Hai să mergem...

— În apartamentul tău?

— Nu. Ar fi prea de tot. Aveam niște vecini infecți, numai Nina Nikolaevna era drăguță. Și, una peste alta, ar fi prea tristuț. Hai mai bine să ne plimbăm. Așa, pur și simplu. Grozav îmi mai place! Nici timp n-am prea mult. Mai trebuie să duc și afurisita asta de cutie. Hai la Zamoskvorecie!

Au ieșit afară din clădire. Pe trotuarul de vizavi se afla Svetlana, avea fața palidă, era foarte concentrată. Îi urmărise de departe, încă de la hotel, unde ajunsese înaintea lor.

Șurik i-a întâlnit ochii. Ea s-a întors și a rămas cu nasul la perete ca un copil pedepsit. Ce umilință înfiorătoare. Groaznic! El a văzut-o, a fost prinsă asupra faptului!

Șurik a rămas locului încremenit. Știa de mult că e urmărit, dar se făcea că nu observă ca să n-o dea în vileag. Dar acum s-a înfuriat: uite ce mârșăvie, ce spionaj dezgustător... S-a întors însă imediat, a făcut ca și cum nu s-a întâmplat nimic și a tras-o pe Lilia de mână:

— Taxi! Taxi! La Zamoskvorecie!

Când Svetlana s-a întors, Șurik și coțofana lui nu mai erau acolo.

61

Se întunecase. Au umblat hai-hui câteva ceasuri bune prin curți, s-au strecurat printre case ca vai de ele, cu urme lăsate de incendii proaspete sau datând din anul 1912. Chiar au dansat într-una dintre curțile dosnice, mici cât niște cutiuțe: printr-o fereastră deschisă curgeau valuri de muzică, Lilia a făcut o săritură, l-a apucat pe Șurik de mână și a început să se învârtească printre brusturi, pe cioburi de sticlă.

Noaptea era plină la refuz de viață trăită intens și în văzul lumii: în fundul unei curți, aproape de zidul unei biserici, trei tineri zdrențăroși au vrut să-i buzunărească puțin, dar Lilia i-a luat peste picior, adăugând și puțină răutate. Tinerii au vrut să se împrietenească și au scos imediat o sticlă de votcă pe care au dat-o gata împreună în aceeași curte. Apoi au surprins o scenă de dragoste într-un chioșc. Nu era propriu-zis o scenă de dragoste, era un act sexual însoțit de țipetele în aceeași tonalitate ale femeii:

— Hai, Serioja, încă o dată, hai!

Nu a apucat bine Lilka să-și potolească râsul – un râs gâfâit, poticnit, cu chelălăituri stridente –, că au și văzut un tânăr beat bătut crunt de trei milițieni. Au luat-o tăcuți în partea opusă aceleia în care milițienii îl târau pe tânăr. Au ieșit în străduța Golikovskaia, au dat de o casă minunată cu două etaje datând din anii '30 ai secolului nouăsprezece, cu frontonul triunghiular și cu grădiniță în față. Umbra deasă a doi copaci uriași, sădiți, probabil, în timp ce se construia casa, ascundea în întregime acoperișul și, din cauza asta, lustra în stil rococo de la etajul doi dădea o lumină și mai veselă, de sărbătoare. În timp ce ei admirau casa, din ea a ieșit un bărbat rotofei cu barbă, cu picioarele crăcănate și cu ditamai câinele ciobănesc. Câinele s-a pus pe lătrat, gata-gata să se repeadă la Lilia și la Șurik, iar bărbatul le-a cerut politicos să se îndepărteze pentru că dulăul e tânăr și nu ascultă de comenzi, iar el e atât de beat, că e puțin probabil să-l poată stăpâni dacă îi vine cheful să-i facă bucăți.

Vorbea împleticit ca omul beat, dulăul se zbătea mai să se arunce în luptă, iar stăpânul se bălăbănea la capătul lesei ca balonul la capătul firului de ață.

Șurik și Lilia au bătut în retragere, în timpul ăsta a apărut în ușă o femeie frumoasă cu părul blond care a spus fără să ridice vocea:

— Pamir, vino aici!

Și dulăul turbat de furie a uitat într-o clipă de datoria lui de paznic, s-a făcut mic și s-a târât aproape pe burtă până la ea schelălăind mieros, în timp ce bărbosul, vădit ofensat, o ocăra articulând cu greu cuvintele:

— Eu trăiesc cu tine Zoika, nu Pamir, așa-i? De ce toți bărbații se cară de la tine, ai? Ce ai găsit la ea așa de grozav, Pamir? Doi ochi, două urechi, o p...ă, un c...r. Ce mi-e muiere, ce mi-e cățea!

— Goșa, dă drumul la zgardă! Hai, treceți încoa'!

I-a făcut să intre în casă pe cei doi masculi cu un gest de stăpână, iar Lilia s-a prăpădit iarăși de râs:

— Șurik! Parcă ar fi un film. Ce să mai facă Fellini aici... Ascultă, așa a fost mereu, sau a început abia acum?

— Ce să înceapă? a întrebat Șurik neînțelegând.

— Teatrul absurdului, asta-i!

„S-a mai întâmplat. Am mai trăit ceva asemănător", s-a gândit Șurik, dar nu și-a amintit de franțuzoaica Joëlle.

Și au pornit-o din nou prin curți până ce au dat de un loc ciudat: în locul unei case demolate se căscase o gaură imensă prin care se vedeau cheiul Moscovei, catedralele Kremlinului și clopotnița lui Ivan cel Mare. S-au așezat din nou pe bancă în fața unei mese făcute din scânduri, locul preferat al jucătorilor de domino. El o strângea în brațe cuprins de duioșie, dar era o duioșie hibridă, alcătuită din tandrețea pe care o simțea pentru Verusia și din aceea pe care Maria i-o provocase când era bolnavă, se lipise de el și-i ceruse ceva despre care nu avea cum să știe încă. Lilia și-a scos sandalele aurii cu care venise, iar el i-a încălzit cu mâna stângă tălpile mititele, în timp ce cu dreapta îi mângâia sânii mici pe deasupra tricoului negru. Sânii nu erau strânși în obiectul acela stupid cu copci și cu nasturi, ci palpitau, erau vii.

— Purtai întotdeauna minijupe, îmi plăcea grozav cum mergeai, aveai ceva special...

— Care minijupe? N-am mai purtat de atunci! Cu picioarele mele! E adevărat că în Japonia am uitat de asta, japonezele sunt cele mai crăcănate femei din lume. Și, cu toate astea, sunt cele mai frumoase... Îți plac japonezele?

— N-am văzut în viața mea o japoneză, Lilia!

— Ah da, bineînțeles, a acceptat ea somnoroasă.

Și pe neașteptate s-a întâmplat în aer ceva, a început să bată un vânticel care a alungat întunericul, a început să se lumineze puțin, copacii negri dimprejur s-au colorat în verde-închis, nu mai arătau ca niște monoliți cu textură omogenă, se vedea acum cât sunt de zgrunțuroși, iar Kremlinul văzut printre case începea să se anime, să-și schimbe înfățișarea și să se umple de culori. Lumina venea din stânga și, odată cu ea, apăreau umbrele, totul căpăta relief, iar Șurik,

contemplând tabloul ăsta, și-a dat seama brusc că nu răsăritul dă strălucire lumii, ci prezența Liliei.

— Doamne cât e de frumos! a spus Lilia.

A ațipit în brațele lui. Lumina creștea. Se auzea foșnetul frunzelor, câteva frunze mici și galbene au căzut lângă ei pe bancă. Și ei căpătaseră acum relief, ca într-un film stereo. Și tot ce era alb-negru și cenușiu a căpătat dintr-odată culoare, ca și cum s-ar fi schimbat pelicula. Șurik stătea pe bancă, iar Lilia era cuibărită în brațele lui.

„Asta-i halucinație", și-a zis el.

Așa ceva nu mai trăise niciodată. Totul creștea și devenea mai compact, fiecare clipă era aidoma unui măr mare – greu și copt.

Nu, nu e halucinație. Tot restul e viață păguboasă, inutilă, un surogat de viață: un du-te-vino permanent de la farmacie la piață, de la spălătorie la redacție, traducerile astea stupide, tot timpul în slujba femeilor singure ca prostul. Să n-o mai las pe Lilia să plece, s-o țin uite așa, în brațe. Nimic nu-i mai bun și mai inteligent pe lumea asta, și mai adevărat...

— O! a făcut Lilia sărind în picioare. Am uitat să ducem cutia! Șurik! Cât e ceasul?

— Nici o oră. Duc eu cutia, numai să-mi dai adresa.

— Da' i-am promis Tusiei că trec s-o văd pe maică-sa. Fir-ar să fie! La douăsprezece trebuie să fiu la aeroport.

Șurik nu mai avea chef să se grăbească. Se grăbea de mult timp, de ani de zile se tot grăbea, iar acum rămâneau doar câteva ceasuri cu totul, câteva clipe dintr-un timp special petrecut cu Lilia care trăgeau greu la cântar. I-a îndepărtat o frunză de pe umăr și i-a spus:

— Acum mergem la piață la o bodegă ținută de tătari, mi-a arătat-o Ghiia. E deschis din zori. Au niște plăcinte minunate. Fac și cafea bună. Și ceai.

— Piață? Tătari? Genial! Nici n-am știut că e în Moscova așa ceva. Probabil că seamănă cu piața noastră arăbească.

Lilia s-a ridicat, și-a pus sandalele aurii în picioarele goale. Era gata să înceapă o nouă aventură.

62

Era una dintre acele rare dimineți de septembrie strălucind învăluită în ceață cu binecuvântarea cerului. Din Ordînka au intrat pe Piatnițkaia, au ocolit metroul și au nimerit aproape de piață. Vindeau carne de cal, cârnați din carne de cal și tot felul de plăcinte din cocă lipicioasă. Bodega era deschisă. Doi tătari cu tichii pe cap beau ceai la o masă curată și vorbeau pe limba lor. Mirosea a seu și a condimente. La tejghea stătea în picioare un bărbat în vârstă, ras în cap, cu un aer demn ca al unui rege:

— Luați loc. Vi se aduce îndată ceaiul, pentru plăcinte trebuie să mai așteptați. Vin și ele îndată.

Lilia stătea la masă, își întorcea capul în toate părțile, îi spunea lui Șurik cum s-a obișnuit, adică nu, cum aproape s-a obișnuit că lumea se schimbă la fiecare jumătate de ceas, adică nu, la fiecare jumătate de an. Și se schimbă radical, în toți parametrii ei, așa că nu mai rămâne nimic din ce-a fost, totul e nou. Reteza aerul cu degetele mici, părea că bucățile tăiate zboară în toate părțile și numai în ce rămâne trebuie să te încrezi fără să cârtești:

— Japonia de exemplu. Nimic nu înțelegi, nici relațiile lor, nici ce mănâncă, nici cum gândesc. Ți-e frică tot timpul să nu faci vreo greșeală groaznică. De exemplu, la noi te speli pe mâini înainte de masă, la ei – după masă. La noi te jenezi să ieși de la closet și încerci să te strecori fără să te vadă nimeni, la ei e necuviincios să nu zâmbești când cineva ți se adresează. Când învățam limba arabă, aveam un profesor extraordinar, un palestinian foarte cult, terminase Sorbona. Nu aveai voie să te uiți la el, darmite să-i zâmbești. Nici el nu se uita la noi. În grupă eram opt elevi, dintre care șase femei. Când auzea că râdem, se îngălbenea. Așa reguli...

Apoi li s-au adus plăcintele. Erau aurii, cu bășicuțe maronii, ieșeau aburi din ele și mirosul de carne de oaie prăjită care se ridica din farfurie era atât de greu, încât era aproape vizibil. Lilia s-a repezit la plăcintă, Șurik a oprit-o:

— Fii atentă, frige.

Ea a început să râdă și a suflat peste plăcintă. Pe ușa din spate a intrat o fetiță de trei ani cu cercei, s-a apropiat de Lilia și s-a uitat țintă la pantofii ei ca la o minune. Lilia și-a mișcat piciorul. Fetița i-a apucat pantofii. Patronul ras în cap a strigat ceva în tătară, a venit în fugă o fetiță de șase ani, a apucat-o pe micuță de mână și aceasta a început să plângă. Lilia și-a deschis poșeta care se legăna agățată de curea, a scos din ea două agrafe de păr cu niște fluturi roz și le-a dat fetițelor.

Cea mare și-a mișcat genele așa cum fluturele își mișcă aripile, a spus încet „mulțumesc" și au dispărut strângând bine în mâini cadourile prețioase. Lilia a mușcat din plăcintă proiectând un jet gras pe fața lui Șurik. El și-a șters grăsimea și a început să râdă. Lilia s-a înecat cu râsul ei de fetiță mică. Plăcintele erau foarte gustoase, iar Șurik și Lilia erau groaznic de înfometați. Au mâncat câte două plăcinte și au băut câte două pahare de ceai. Pe urmă patronul le-a adus o farfurioară cu două cuburi mici de baclava.

— *O, compliments!* a spus Lilia.

A izbucnit în râs, a băgat în gură cubulețul dulce și, ieșind, i-a făcut patronului cu mâna și i-a spus ceva într-o limbă total necunoscută. Acesta a tresărit și i-a răspuns fără să zâmbească. De fapt, fața lui nu exprima nimic.

— Ce i-ai spus? a întrebat Șurik.

— I-am spus în arabă o frază foarte frumoasă de genul „fie ca binele ce mi l-ați făcut să se întoarcă la dumneavoastră".

Au pornit în direcția hotelului tot pe jos și fără să se grăbească. Șurik nu dormise de două nopți. Se simțea ciudat, totul în jurul lui era nesigur și puțin inconsistent. Ca un decor de teatru. Și corpul îi era mai ușor ca de obicei, ca și cum s-ar fi scufundat în apă.

— Nu te simți extraordinar de ușoară? a întrebat-o Șurik.

— Ba bine că nu! Numai să nu uiți să-i dai cutia, i-a amintit Lilia.

După multe ocoluri și zigzaguri au ajuns în sfârșit la hotel. Șurik nu avea buletinul de identitate la el așa că nu

l-au lăsat s-o însoțească în cameră. Lilia a urcat, el a așteptat-o în hol destul de mult. A apărut îmbrăcată altfel: acum avea un maiou roșu și nu negru, își dăduse cu ruj pe buze. Arăta ca o fetiță care i-a șterpelit mamei cosmeticele. Un hamal i-a adus geamantanul și cutia. A apărut un taxi. Ea i-a dat bacșiș hamalului. Până să apuce Șurik să ia geamantanul, Lilia i-a făcut șoferului un mic semn cu degetul și șoferul a pus geamantanul și cutia în portbagaj.

— Uite cum facem, pe drum ducem cutia la tine. Am scris adresa direct pe cutie.

S-au așezat alături pe locurile din spate. Părul ei mirosea a săpun sau a șampon. Era în mirosul ăsta o urmă din parfumul cu care se dădea cândva bunica lui. Parfum franțuzesc cu siguranță. Șurik a tras în piept mirosul încercând să-și umple cu el plămânii și să nu-l mai lase să iasă. Îl frământa gândul – și în același timp își impunea să nu se mai frământe – că acum totul o să se sfârșească dintr-un moment într-altul.

S-au oprit în fața casei. Lilia l-a întrebat dacă să urce împreună cu el să-și ia rămas-bun de la Vera Aleksandrovna. Șurik a dat din cap în semn că nu și a luat cutia.

La Șeremetievo și-au luat rămas-bun a doua oară în viața lor. Înainte să plonjeze peste graniță, ea s-a ridicat pe vârfuri, el s-a aplecat puțin și s-au sărutat. A fost un sărut lung, unul adevărat, unul dintre acelea înainte de care oamenii bat străzile împreună în lung și în lat neîndrăznind nici unul să atingă măcar marginea hainei sau vârful degetului celuilalt. A fost la început un sărut pios, cu buzele abia atinse, pe urmă a luat forma unei pâlnii prin care unul s-a scurs în celălalt. Sărutul ăsta nu era promisiunea a ceva îndepărtat și nemărginit, ci era însuși actul împlinirii, al acceptării, al deschiderii și al încununării... Șurik și-a trecut limba peste dinții Liliei, a simțit într-adevăr cât de strălucitor de albi și de netezi sunt și și-a dat seama că ea își făcuse ceva la dinții din față, care altădată erau puțin ieșiți și îi dădeau ceva din farmecul unei maimuțele. „Îi spunea maimuțica", și-a adus aminte Șurik de Polinkovski.

S-au privit și din nou și-au luat rămas-bun pentru totdeauna, ca și data trecută.

— Degeaba ți-ai îndreptat dinții, a spus Șurik în cele din urmă.

— Dacă ai observat tu, înseamnă că n-a fost degeaba.

63

Senzația că trăiește o nouă viață nu i-a dispărut lui Șurik. A ajuns acasă. Verusia era așezată la pian și exersa un studiu de Chopin. Odinioară îl interpretase Levandovski, iar acum ținea mult să-l interpreteze și ea. Degetele n-o prea ascultau, dar repeta cu răbdare una și aceeași frază muzicală. Absorbită cu totul de această preocupare, Vera n-a auzit zgomotul cheii în broască. Șurik a intrat la ea în cameră, a sărutat-o pe capul îmbătrânit și s-a dus cu gândul la mirosul din părul Liliei.

— Merge așa de greu, s-a plâns Vera.

— O să reușești. Toate îți reușesc ție, i-a răspuns Șurik ieșind din cameră, și Verei Aleksandrovna i s-a părut că simte în tonul lui o urmă de indulgență care nu i-a plăcut, ca și cum ar fi vorbit cu un copil.

Șurik s-a dus la baie și a intrat sub duș. Telefonul l-a prins sub duș. A trebuit să iasă imediat din cauza telefonului. Era Svetlana.

— Șurik! Am nevoie urgentă să vii la mine.

El stătea în picioare în mijlocul culoarului înfășurat în prosopul de baie și nu avea nici un chef să se ducă la Svetlana. Trebuia să ducă cutia.

— Nu pot, Svetocika! Azi sunt ocupat.

— Chiar nu înțelegi că atunci când îți cer un lucru, înseamnă că e ceva important? a întrebat ferm Svetlana.

Șurik a vrut să întrebe ce s-a întâmplat de e așa urgent, dar brusc a simțit că asta nu-l interesează deloc.

— Te sun cum sunt liber. Bine?

Svetlana a simțit că îi fuge pământul de sub picioare: așa ceva nu i se mai întâmplase.

— Poate că nu m-ai înțeles, Șurik. E ceva foarte important. O să regreți, dacă nu vii, a rostit foarte încet Svetlana cu o voce smerită în care se simțea amenințarea.

— Poate că tu nu m-ai înțeles, Svetocika. Sunt ocupat și te sun când mă eliberez, a spus Șurik și a închis telefonul.

Ce răspundere își luase asupra lui, să fie sensul și centrul vieții altuia! Șurik crezuse că numai ea depinde de el. A înțeles acum că și el depinde de ea. În aceeași măsură.

Svetlana și-a deschis poșeta, a scos de acolo cuțitul și l-a azvârlit pe masă. A deschis pe urmă carnețelul și a notat ceva repede. A scos din sertar flaconul cu pastile și a numărat șaizeci. A scos douăzeci și le-a pus alături. Avea ideile ei: luase șaizeci în 1979 și nu se întâmplase nimic pentru că doza fusese prea mare, se intoxicase și vomitase. Patruzeci, atâtea îi trebuiau. E adevărat că în 1981 luase patruzeci... Dar atunci ajunseseră la ea foarte repede.

A pus cu grijă pastilele la loc în flacon. Nu. Altceva.

Cu o mișcare largă a dat jos de pe masa grea de stejar, aflată lângă fereastră, mănunchiul de flori de înmormântare ofilite sau pe jumătate ofilite. S-a auzit zăngănitul metalului inutil. A mutat masa în mijlocul camerei, a pus pe ea scaunul, s-a urcat. Acolo pe tavan era fixat cârligul pentru lustră. De el era atârnată nu o lustră, ci un bec mic într-un abajur de sticlă ondulată. A tras de cârlig. Era plin de praf, dar era bine fixat în tavan.

„Nimeni nu are nevoie de mine. Nici eu nu am nevoie de nimeni", a zâmbit ea, și mândria de femeie chinuită de compromisuri și-a desfăcut aripile de mătase. „Păcat numai că n-o să-ți văd expresia feței când vei veni aici, după ce-ți vei termina toate treburile..."

Doctorul Jucilin, confruntând cerculețele albastre și roșii din carnețelul Svetlanei cu datele notate acolo, cu crucile desenate cu creion negru și cu indicațiile de tratament după

prescripțiile lui cugeta la atotputernica biochimie, care a dat greș trimițând în creierul bietei fete niște substanțe misterioase și împingând-o spre moarte.

„Câți ani am urmărit-o și mi-a scăpat", și-a spus îndurerat Jucilin.

64

Adresa era scrisă pe cutie cu carioca neagră: pasajul Șokalski, blocul, scara, apartamentul și numele destinatarei – Țilia Solomonovna Șmuk. În ultimele zile cheltuise toți banii până la ultima copeică, nici de taxi nu mai avea, dar s-a gândit că nu poate să-i ceară Verusiei. Cutia nu încăpea în nici o geantă, așa că Șurik a legat-o cu o sfoară și a mers cu transportul în comun – cu metroul, schimbându-l o dată, și cu două autobuze. Și de la autobuz mai avea ceva de mers. Cutia era ușoară, dar sfoara era așa de șubredă, încât s-a rupt, când s-a dat jos din autobuz, și pe ultima sută de metri a cărat-o în spinare spre hazul copiilor ieșiți în cale.

A urcat la etajul cinci, a sunat la ușă. S-a auzit: „Cine e?" A spus că are un pachet de la Ierusalim. După minute bune de foială și zornăit de metal, ușa s-a deschis și a ieșit o bătrână mică și cocoșată:

— Intrați vă rog, mi-a scris Tusia că vine prietena ei, Lilia, dar văd că ați venit dumneavoastră. Chiar n-a putut să vină ea în persoană?

— Ea a plecat deja la Tokio, a explicat Șurik ținând cutia strâns la piept.

— Exact asta spun și eu. Chiar n-a putut să vină să mă vadă înainte de Tokioul ăsta? Ce stați așa, intrați și deschideți cutia.

Bătrâna arăta amabilă, dar în tonul ei se simțea arțagul. Șurik a pus cutia pe taburet. Țilia Solomonovna i-a întins un cuțit:

— Ce stați? Deschideți!

Șurik a tăiat părțile lipite, iar bătrâna s-a repezit asupra cutiei. A început să scoată afară – lui Șurik nu i-a venit să-și creadă ochilor –, gheme de lână de diferite culori înfășurată pe jurubițe, așa cum făcea bunica lui în vremuri imemoriale, când desfăcea două bluze tricotate vechi ca să împletească una nouă. Asta era bogăția săracilor visată în culorile curcubeului. Bătrâna a răsfirat ghemele cu vădită plăcere.

— Ah, a croncănit ea, ce vopsele au! Uitați-vă la roșul ăsta, nici că se poate mai frumos! Și galbenul ăsta!

Până la urmă a scos totul din cutie. Mai rămăseseră pe fundul cutiei niște ghemulețe mici și fire de lână.

— Da' unde-i ăsta? l-a întrebat pe Șurik pe un ton sever.

— Care ăsta? s-a mirat Șurik.

— Ei care, inventarul. În colet e întotdeauna un inventar, nu-i așa?

Șurik nu înțelegea, se uita la ea făcând ochii mari.

— Ce vă uitați așa? La poștă se dă un inventar în care sunt toate înșirate. Denumirea mărfii, cantitatea, prețul. Văd că n-ați primit niciodată pachete din străinătate.

— N-am primit, a recunoscut Șurik. Dar cutia n-a venit cu poșta. Lilia Laskina a adus-o cu ea. A zburat de la Ierusalim la Paris, pe urmă la Moscova, iar de la Moscova la Tokio.

— Da' cine e Lilia Laskina asta? De ce trebuie s-o cred că e fără inventar? Pe dumneavoastră vă văd, sunteți cum trebuie. Evreu? Dar pe Laskina asta n-am văzut-o niciodată, poate că a păstrat pentru ea jumătate. Tusia nu se pricepe deloc la oameni, toți o trag pe sfoară. Bine, să lăsăm asta, văd că nici dumneavoastră nu pricepeți nimic.

Bătrâna a scotocit într-o cutie, a scos o legătură de chei, a deschis o parte a ușii duble de la un imens dulap din alte vremuri, a plonjat înăuntru și a scos un obiect învelit într-o bucată de tifon care semăna cu trei cutii de prăjituri legate împreună.

— Uitați-vă, a spus triumfătoare.

S-a apucat să desfacă tifonul prins deasupra într-un nod...

A scos de acolo trei bluze de lână, toate nou-nouțe, toate în dungi.

— Așa deci, când se întoarce Lilia asta înapoi?

— S-a dus acolo să lucreze. Nu știu când se întoarce. Și nu cred că se oprește la Moscova.

Bătrâna a rămas surprinsă:

— Cum vine asta? A adus lâna și nu duce înapoi bluzele?

Șurik a dat din cap.

— Tinere! Te-am înțeles bine? Va să zică a adus lâna, bun, fie și așa, fără inventar, dar a adus-o, iar acum nu duce înapoi bluzele? Ce să fac eu cu lâna? Dacă-i așa, nu-mi trebuie nimic! Poți să-ți iei înapoi lâna dumitale!

— Nu, Țilia Solomonovna, nu pot să iau lâna dumneavoastră, a spus Șurik ferm pe poziție.

— Ia-o! a strigat bătrâna înroșindu-se.

Șurik însă a izbucnit în râs:

— Bine, o iau! Și o duc la primul coș de gunoi pe care-l văd. N-am nevoie de lâna dumneavoastră.

Bătrâna a izbucnit în plâns. S-a așezat pe divan și a plâns cu lacrimi amare. Șurik i-a adus apă, dar n-a vrut să bea. Repeta numai printre sughițuri:

— Nu vă puteți pune în locul nostru. Nimeni nu se poate pune în locul nostru. Nimeni nu se poate pune în locul nimănui!

A încetat pe urmă să plângă, s-a oprit brusc, fără nici o tranziție, și imediat i-a pus o întrebare practică:

— Spuneți-mi, vi se întâmplă să mergeți pe Arbat?

— Mi se întâmplă.

— Știți magazinul Totul pentru lucrul de mână?

— Ca să vă spun drept, nu-l știu.

— E acolo. Duceți-vă și cumpărați-mi o andrea. Vă arăt ce fel de andrea. Vedeți, a mea s-a rupt. E numărul douăzeci și patru. Douăzeci și doi nu mi-e bun. M-ați înțeles? Numărul douăzeci și patru, nici mai mult, nici mai puțin. Și aduceți-mi-o aici. Eu nu ies din casă, puteți veni oricând.

Șurik se îndrepta spre stația de autobuz mergând pe aleea străjuită de copaci subțiratici, îngălbeniți deja și zâmbea.

Lilka a plecat și mai mult ca sigur că n-o să mai vină niciodată. Dar lui îi era bine ca atunci când era copil. Se simțea fericit și liber.

65

Avionul s-a ridicat lin și maiestuos. Lilia a închis ochii și a ațipit imediat. Pe urmă stewardesa a adus băuturile. Lilia și-a scos carnetul din geantă. L-a deschis. Toate însemnările erau în ivrit. A scos un stilou delicat din bucla lui de piele și și-a notat în rusă:

„Ideea să trec prin Moscova a fost genială! Orașul – o minune! M-am simțit la mine acasă. Șurik mă înduioșează, e nemaipomenit! Mă iubește și acum, e de-a dreptul uimitor. Cred că nimeni nu m-a iubit așa și poate că nici n-o să mă iubească vreodată. E îngrozitor de tandru și complet asexuat. E cam de modă veche. Și arată groaznic: a îmbătrânit, s-a îngrășat, e greu să-ți închipui că are numai treizeci de ani. Locuiește cu mama lui, e ceva acolo care miroase a ruină, a praf și pulbere. Cât despre ea, n-arată rău pentru vârsta ei, e chiar elegantă. M-au servit cu o mâncare super, dar avea ceva tot de modă veche. Să te crucești, nu alta, în magazine e sărăcie lucie, iar pe masă munți de mâncare! Interesant ar fi să știu dacă Șurik are viața lui intimă. Nu prea arată. Mi-e greu să mi-l imaginez. Are totuși ceva special, are parcă ceva de sfânt. Dar ce găgăuță! Doamne, s-ar zice că am fost îndrăgostită de el! Cât pe ce să rămân pentru el. Ce fericire că am plecat. Când mă gândesc că m-aș fi putut mărita cu el. Bietul Șurik.

Mi s-a urât să mă apuc din nou de muncă. Nu mă îndoiesc că-mi vor prelungi stagiul cu încă un an. Ei speră că o să le fac un ou de aur în fiecare an. Am impresia însă că scandalul ăsta din Anglia în legătură cu spionajul industrial

o să ne atingă și pe noi până la urmă. Doar nu sunt așa de idioți".

Lilia a închis carnetul, a fixat stiloul în buclă și a pus totul în geantă. Apoi a înclinat spătarul fotoliului, și-a pus sub cap perna, s-a învelit cu pătura și a adormit. Călătoria era lungă, mâine trebuia să se apuce de treabă, putea acum să se satură de somn.

2004

La preţul de vânzare se adaugă
2%, reprezentând valoarea
timbrului literar ce se virează
Uniunii Scriitorilor din România,
Cont nr. RO44 RNCB 5101 0000 0171 0001
BCR Unirea, Bucureşti

Tehnoredactor
MANUELA MĂXINEANU

DTP
VALENTIN SIMIONESCU
CARMEN PETRESCU

Corectori
ANCA DRĂGHICI
CRISTINA JELESCU
IULIANA POP

Apărut 2008
BUCUREŞTI – ROMÂNIA

Lucrare executată la C.N.I. „CORESI" S.A.

În colecția **Raftul Denisei** au apărut

Arthur Golden, *Memoriile unei gheișe*
Sarah Hall, *Michelangelo Electric*
Kurt Vonnegut, *Pianul mecanic*
Stefan Heym, *Relatare despre regele David*
John Fante, *Întreabă praful*
Nick Hornby, *Turnul sinucigașilor*
L.P. Hartley, *Mesagerul*
Salman Rushdie, *Furie*
Raymond Queneau, *Florile albastre*
Marguerite Duras, *Stăvilar la Pacific*
Laura Restrepo, *Delir*
Anaïs Nin, *Incest*
Nikos Kazantzakis, *Zorba Grecul*
Almudena Grandes, *Castele de carton*
Mitch Albom, *Marți cu Morrie*
D.M. Thomas, *Hotelul alb*
Guillermo Martínez, *Crimele din Oxford*
Christopher Isherwood, *Adio, Berlin*
Kurt Vonnegut, *Bufoniada*
Anthony Burgess, *Portocala mecanică*
Irvin D. Yalom, *Plânsul lui Nietzsche*
Anaïs Nin, *Foc*
Andrew Sean Greer, *Confesiunile lui Max Tivoli*
Leo Perutz, *Călărețul suedez*
Jeanette Winterson, *Pasiunea*
Naghib Mahfuz, *Akhenaton, cel ce sălășluiește în adevăr*

Jim Crace, *În clipa morții*
António Lobo Antunes, *Bună seara lucrurilor de pe-aici*
Eric-Emmanuel Schmitt, *Milarepa*
Eric-Emmanuel Schmitt, *Domnul Ibrahim și florile din Coran*
Eric-Emmanuel Schmitt, *Oscar și Tanti Roz*
William Golding, *Împăratul muștelor*
Pascal Quignard, *Vila Amalia*
Almudena Grandes, *Vârstele lui Lulú*
Ismail Kadare, *Palatul Viselor*
Jesús Díaz, *Spune-mi ceva despre Cuba*
Paul Auster, *Palatul lunii*
Nicole Krauss, *Istoria iubirii*
Carlos Fuentes, *O companie neliniștitoare*
Alessandro Baricco, *Castele de furie*
Taichi Yamada, *Străini*
Leonid Țîpkin, *O vară la Baden-Baden*
Yasunari Kawabata, *Maestrul de go*
Ingeborg Bachmann, *Malina*
Dave Eggers, *Să te știi alergătură!*
Jonathan Safran Foer, *Extrem de tare și incredibil de aproape*
Richard Zimler, *Ultimul cabalist din Lisabona*
Sarah Dunant, *În compania curtezanei*
Jan Koneffke, *O iubire la Tibru*
Péter Esterházy, *Un strop de pornografie maghiară*
John Fante, *Drumul spre Los Angeles*
John Updike, *Teroristul*
Anaïs Nin, *Delta lui Venus. Povestiri erotice*
Julio Cortázar, *Armele secrete*
James Meek, *Un gest de iubire*
Jeanette Winterson, *Scris pe trup*
John Berendt, *Miezul nopții în grădina binelui și a răului*
Hanif Kureishi, *Buddha din suburbie*
Daniel Kehlmann, *Măsurarea lumii*
Anne Tyler, *Căsătorie de amatori*
Joey Goebel, *Torturați-l pe artist*

Ann Patchett, *Belcanto*
James Frey, *O mie de fărâme*
John Updike, *Vrăjitoarele din Eastwick*
Mihail Bulgakov, *Maestrul și Margareta*
Sarah Dunant, *Nașterea lui Venus*
Gonzalo Torrente Ballester, *Cronica regelui aiurit*
Aron Grunberg, *Istoria calviției mele*
Friederich Dürrenmatt, *Justiție*
Douglas Carlton Abrams, *Jurnalul pierdut al lui Don Juan*
Kurt Vonnegut, *Sirenele de pe Titan*
Kelly Jones, *Al șaptelea licorn*
Will Self, *Cum trăiesc morții*
Eric-Emmanuel Schmitt, *Viața mea cu Mozart*
Hubert Selby Jr., *Recviem pentru un vis*
Peter Carey, *Furtul. O poveste de iubire*
Fumiko Enchi, *Măștile*
Jonathan Safran Foer, *Totul e iluminat*
Douglas Coupland, *Toate familiile sunt psihotice*
Rachel Cusk, *Arlington Park*
Ismail Kadare, *Umbra*
Anaïs Nin, *Henry și June*
John Fante, *O să vină și primăvara, Bandini*
Diane Setterfield, *A treisprezecea poveste*
Mitch Albom, *Încă o zi*
Sarah Dunant, *Transgresiuni*
Milorad Pavić, *Mantia de stele*
Ludmila Ulițkaia, *Al dumneavoastră sincer, Șurik*

În pregătire

Joey Goebel, *Anomalii*

În seria de autor **Isabel Allende** au apărut

Zorro
Fiica norocului
Casa spiritelor
Portret în sepia
Eva Luna
Povestirile Evei Luna
Țara mea inventată
Paula

În pregătire

Despre dragoste și umbră

Ludmila Ulițkaia, una dintre cele mai importante și apreciate voci ale literaturii contemporane, s-a născut într-un sat din Urali în 1943. La sfârșitul anilor '70 se angajează consilier la Teatrul Evreiesc din Moscova și scrie scenarii de film. Primul său roman, *Soniecika* (1995; Humanitas, 2004), i-a adus instantaneu notorietatea, fiind nominalizat pe lista scurtă la Premiul Booker pentru literatura rusă și recompensat cu Médicis étranger. Următorul roman, *Medeea și copiii ei* (1996), îi aduce premiile Penne și Giuseppe Acerbi (Italia) în 1998 și o nouă nominalizare la Premiul Booker, pe care și-l adjudecă în 2002 pentru romanul *Cazul Kukoțki*, devenind astfel prima scriitoare recompensată cu acest premiu. *Înmormântare veselă* (1997; Humanitas, 2005), unul dintre cele mai apreciate romane ale autoarei, este tradus în douăzeci și cinci de țări și urmează a fi ecranizat. De același succes se bucură și romanele *Minciunile femeilor* (2003; Humanitas, 2005) și *Daniel Stein, traducător* (2006) care primește Premiul Național pentru Literatură (Rusia) și se clasează pe locul doi în topul celor mai vândute cărți în Rusia, devansat fiind doar de romanele popularului Boris Akunin. ***Al dumneavoastră sincer, Șurik*** (2003) este tradus în peste douăzeci de limbi, fiind desemnat romanul anului în Rusia (2004) și primind numeroase premii, dintre care menționăm Premiul Național pentru Literatură în China (2005) și Grinzane Cavour (2008, Italia). Cărțile Ludmilei Ulițkaia s-au vândut până în prezent în mai bine de două milioane de exemplare și i-au adus un număr impresionant de premii și distincții literare.

Roman tradus în peste douăzeci de limbi și distins, în Italia, cu Premiul Grinzane Cavour în 2008.

Șurik e tânăr, frumos, senzual și întâmplarea face să-și înceapă ucenicia sexuală cu o femeie matură a cărei singurătate îi trezește mila. Pe neașteptate, compasiunea ajunge să-i guverneze viața, făcând din el un erou tragicomic aflat la bunul plac al femeilor în căutarea iubirii. Însă „jocul dragostei și al întâmplării" e complicat și periculos, iar Șurik devine fără voie personajul secundar al propriei vieți, trăindu-și dramele cotidiene cu fatalism, nostalgie și umor.

„Cum poate cineva să trăiască fără dragoste? O întrebare eternă se naște în miezul acestui superb roman în care se împletesc farsa și tragedia, ironia și tandrețea."

L'Express

„Vocea unică a Ludmilei Ulițkaia face din această poveste o aventură de neuitat."

The New York Times

„*Al dumneavoastră* ... n roman puternic, viu și tulburător ... ruse."

La Repubblica

„O capodo ... *El Mundo*

AL DUMNEAVOASTRA SINCER SURIK
40.90 lei
Beletristica
YHU@1455
ULITKAI
-AL DUMNEAVOASTRA SINCER
H100064
Pret : 36.00 Lei

ISBN 978-973-689-217-2

Foto copertă © Dean Conger
photoland
the authorized corbis representative